

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KULTTUURITALO VALVE

Hallituskatu 7, 90100 Oulu

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

20.2.2023

OULU

Kulttuuritalo Valveen vanhan osan fotogrammiset sivu- ja etuprojektit. KUVA: Oulun kaupunki, Tietoa Oy

1. painos

Tilaaja: Oulun kaupunki, Tilapalvelut

Tekijä: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Julkaisija: Oulun kaupunki 2022

KANNEN KUVA: Kulttuuritalo Valveen Torikadulle suuntautuva pääfasadi kesällä 2022. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, Veli-Pekka Huhmo

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KULTTUURITALO
V A L V E

Hallituskatu 7, 90100 Oulu
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 20.2.2023

"Rakennus on suotta saanut "tyylihirviön" maineen. Vuosisadan lopun eklektisismille ei ollut vierasta erilaisten tyyliainesten yhdisteleminen, tässä tapauksessa renessanssin ja gotiikan. Hallituskadun puoleisen sivén purkaminen tai madaltaminen olisi eduksi rakennukselle."

Professori Esko Järventaus Kaleva 10.1.1965

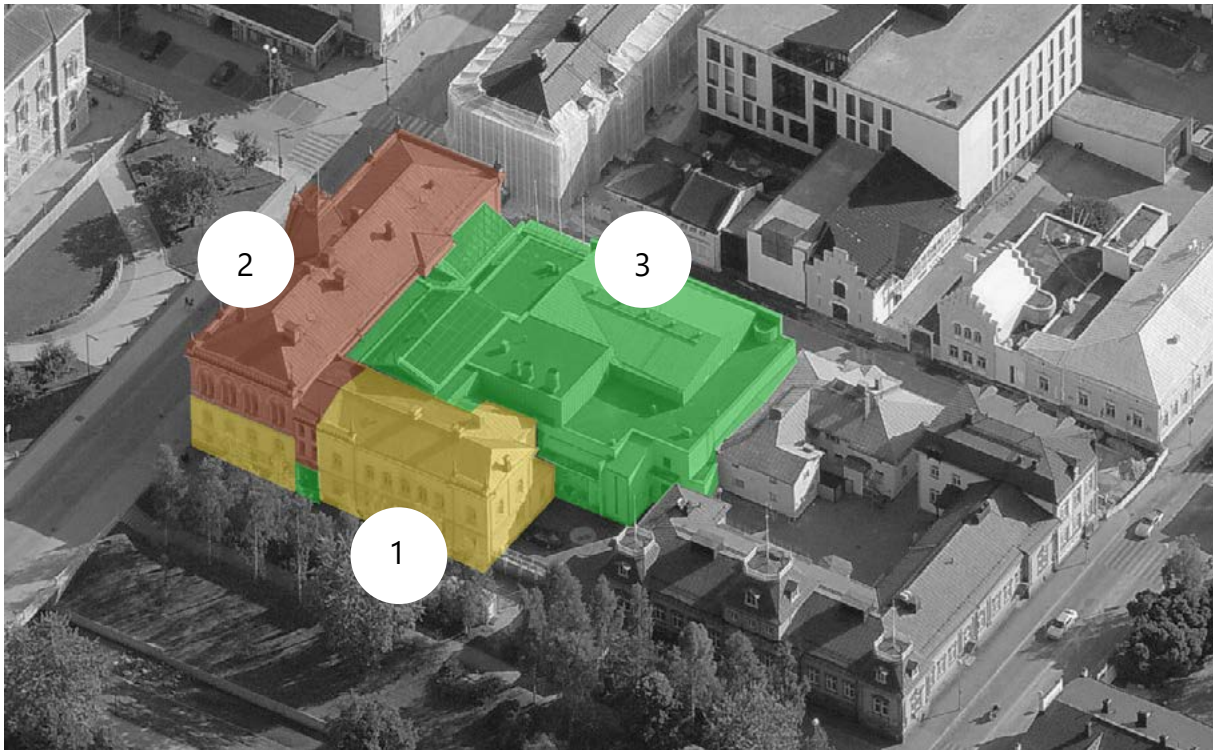
Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	5
1 Perustiedot.....	6
2 Selvitystyö.....	8
3 Suomalaisen kaupunkiarkkitehtuurin ilmentymiä 1800-luvun lopun Oulussa.....	12
3 Granbergin kauppakartano.....	20
4 Kaupungintalon rakentaminen.....	27
5 Kaupungintalon käyttö 1894-1988.....	46
7 Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskus Nuku.....	76
8 Käyttö ja muutosvaiheet - Kulttuuritalo Valve.....	104
9 Nykytila - kaavatilanne ja asema kaupunkikuvassa.....	111
9 Nykytila - rakenteet, rakennusosat ja ulkovaippa.....	125
10 Nykytila - tilat ja interiöörit.....	146
11 Säilyneisyys ja kerroksellisuus.....	234
12 Suunnittelijat.....	239
13 Yhteenveto.....	244

1 Perustiedot

Kohde:	Kulttuuritalo Valve
Osoite:	Hallituskatu 7, 90100 OULU (Ojakatu 4 ja Torikatu 8)
Tila/kiinteistö:	564-1-8-33
Pysyvä rakennustunnus	Vanha osa 100285858N ja uusi osa 100285859P
Kerrosluvu:	3 maanpäällistä kerrosta + kellari + ullakkotiloja
Laajuustiedot ¹ :	Vanhan osan bruttoala 2400 m ² kerrosala 2350 m ² ja tilavuus 9750 m ³ Uuden osan bruttoala 2840 m ² kerrosala 1830 m ² ja tilavuus 14280 m ³
Kiinteistön omistaja:	Oulun kaupunki
Pääkäyttäjä:	Oulun kaupungin kulttuuritoimi
Suunnittelijat:	Arkkitehti Johan Lybeck Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman, Wasastjerna Arkkitehtitoimisto Laatio Oy
Rakennusvaiheet:	Alkuperäinen kauppakartano 1884 Laajennus kaupungintaloksi 1898 (kolmas kerros) ja poliisilaitoksen laajennus 1953 (poliisivankila) Peruskorjaus Oulun nuoriso- ja kulttuurikeskukseksi 1992
Muut nimet:	Granbergin talo, Vanha kaupungintalo, Vanha poliisilaitos, Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaavamuutos 564-1268 on vahvistettu 9.12.1988.
Suojelu:	Vanhan osan Torikadun puoleinen osa on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr-1. Ojakadun puoleisella osalla on suojelumerkintä sr-2. Laajennusosaa ei ole kaavassa suojeltu, mutta sillä on inventointistatus MRKY. Kuuluu RKY-alueeseen "Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila"
Muuta tietoa:	Paikalla ollut puinen kauppakartano tuhoutui vuoden 1882 suurpalossa. Tontilta on purettu puinen piharakennus 1952 ja kivirakenteinen poliisivankila 1989. Oulun kaupunki sai onnistuneesta käyttötarkoituksen muutoksesta vuoden 1991 rakennussuojelun Viisikantapalkinnon.

¹ Laajuustiedot perustuvat Arkkitehtitoimisto Kari Huotari Oy:n 19.04.2012 tekemiin ajantasapiirustuksiin

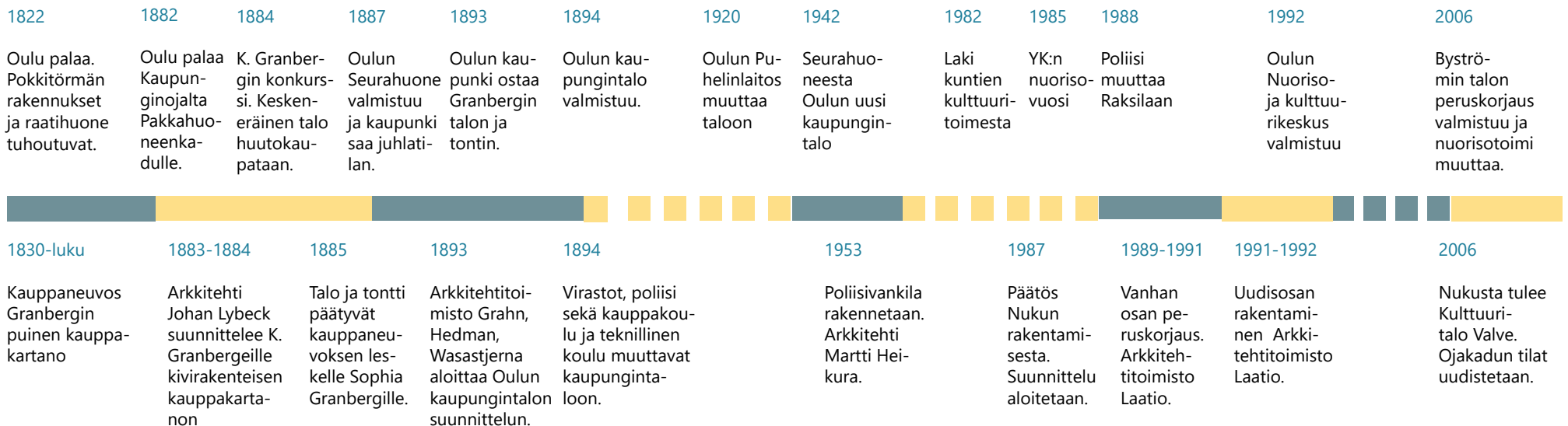

VASEMMALLA: Kulttuuritalo Valveen rakennusvaiheiden ajoitus kaaviokuvassa. POHJAKUVA: Oulun Tilapalvelut

RAKENNUSVAIHEET:

1. Granbergin kauppakartano 1884
Arkkitehti Johan Lybeck
2. Oulun kaupungintalo 1895
Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna
3. Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU
Arkkitehtitoimisto Laatio Oy 1992

ALLA: Kulttuuritalo Valveen rakennusten vaiheet aikajanalla.

Kohteen sijainti Suomen kartalla. KUVA: Maanmittauslaitos

2 Selvitystyö

2.1 Toimeksianto ja työryhmä

Tässä Oulun kaupungin tilaamassa selvityksessä tarkastellaan Oulun keskustassa sijaitsevan Kulttuuritalo Valveen rakennushistoriaa.

Tarkoitus

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitys, jonka avulla kohteesta saadaan riittävät lähtötiedot korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan sekä suojelustatuksen määrittelyyn. Siinä selvitetään, millainen rakennus on ja miksi se on sellainen kuin se nykyisin on. Kohdetta tarkastellaan nykytilassaan eli sellaisena kuin se on tutkimusta tehtäessä.¹

Rakenne

Selvitys on laadittu Museoviraston ja Oulun kaupungin rakennushistoriaselvityksen tekemistä määrittävän ohjeen mukaisesti. Siihen sisältyy kohteen perustiedot, historiakatsaus, inventointiin perustuva kuvaus rakennusten nykytilasta sekä yhteenvedo selvityksen tuloksista.

Historiaosuudessa rakennuksen vaiheet liitetään rakentamisaikakauden ja paikan historiaan sekä rakennustyyppien yleiseen kehityshistoriaan. Nykytilan osalta päähuomio kiinnitetään rakennuksen ominaispiirteisiin, säilyneisyyteen sekä rakennuksen liittymiseen ympäröivään kaupunkirakenteeseen. Selvityksen havainnollistamisessa on hyödynnetty eri aikakausien valokuva- ja piirustusmateriaalia sekä kaavioita.

Työryhmä

Selvitys on tehty vuoden 2022 aikana. Sen on laatinut arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, jossa tekemisestä ovat vastanneet arkkitehdit Veli-Pekka Huhmo ja Jorma Teppo. Tilaajan edustajina ovat toimineet projektipäällikkö Tero Kauppila ja arkkitehti Pia Krogius. Pohjois-Pohjanmaan museon osalta työtä on ohjannut kulttuuriperintötyön johtaja Pasi Kovalainen.

¹ TALON TARINAT – Rakennushistorian selvitysohje. Marja Sahlberg, Museovirasto rakennushistorian osasto 2010

2.2 Aineisto

Arkistot

Kattavin rakennusta koskeva piirustusaineisto sijaitsee Oulun Tilapalvelut-liikelaitoksen arkistossa, joka on osin digitoitu. Alkuperäiset vuoden 1893 piirustukset löytyvät Kansallisarkiston Oulun toimipisteessä, jossa on myös rakennuksen vaiheisiin liittyviä asiakirjoja. Vanhimmat eli Granbergin kauppakartanoa koskevat piirustukset löytyvät Oulun kaupunginarkiston kokoelmista.

Vuosina 1989-1992 toteutetun restauroinnin ja uudisrakentamisen aineisto on tallennettu sekä Arkkitehtitoimisto Laation että Kulttuuritalo Valveen arkistoon. Täydentävää materiaalia eri aikakausilta löytyy myös Oulun Yliopiston arkkitehtuuriosaston kokoelmista.

Kuvat ja kirjalliset lähteet

Historiallisia kuvia on hankittu muun muassa Museoviraston Journalistisesta kuva-arkistosta, Kulttuuritalo Valveen, Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston ja Oulun Tilapalveluiden arkistosta. 1800-luvun kuvien osalta tärkein valokuvalähde oli Pohjois-Pohjamaan museo, Edellä mainittujen lisäksi Jari Kangasniemen yksityiskokoelma tarjosi ainutlaatuisia näkymiä poliisilaitoksen vaiheisiin.

Kirjallisista lähteistä keskeisimmät olivat Päivi Hovi-Wasastjernan teos Arkkitehtina Suomessa, Oulun kaupungin historia-sarja sekä Kaarina Niskalan ja Ilpo Okkosen teos Oulun Graadi. Ajantasainen asemakaava- ja kartta-aineisto on hankittu Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluista sekä Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen palvelusta.

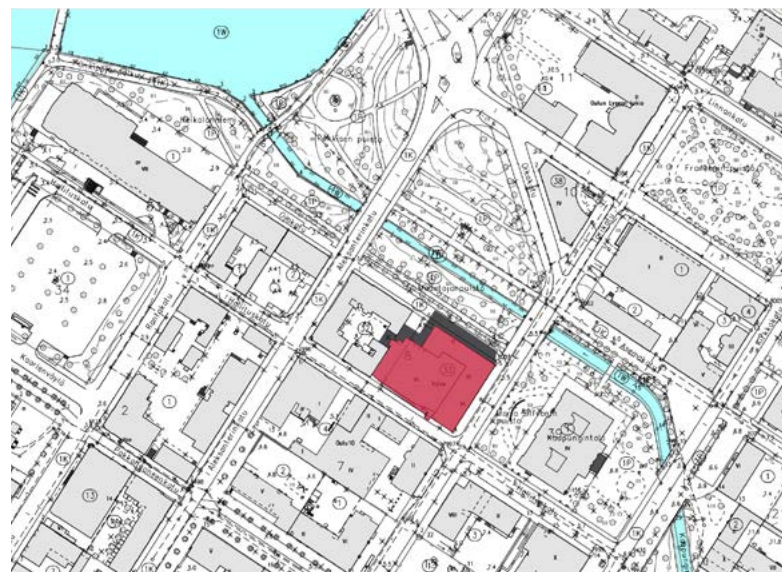
Inventointi ja haastattelut

Kohteen inventointi suoritettiin toukokuun ja lokakuun välisenä aikana vuonna 2022 Kulttuuritalo Valveen virastomestareiden avustuksella. Kaupunkikuvallista tarkastelua haittasi se, että moni keskustan historiallinen rakennus oli kuvausten aikana huputettuna korjauksen vuoksi.

Edellä kuvatun lisäksi tässä selvitystyössä keskeiseen osaan nousevat aikalaishaastattelut, joilla on voitu täydentää kuvaa sekä suunnittelusta että rakennuksen käytöstä. Kiitos kaikille niihin osallistuneille, erityisesti Ritva Tienarille, Arja Huotarille, Weikko Kotilalle, Jari Saarniolle, Arto Karnarannalle ja Paula Kariniemelle.

Kohteen sijainti Oulun kaupungin kartalla. KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Selvitystyön kohteena oleva Kulttuuritalo Valve on merkitty kantakartalle punaisella. POHJAKUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

POKKINEN

1

Madetojan puisto

Franzénin puisto

Oulun Tuomiokirkko

Kaupunginoja

Kirkkotorin koulu

Aleksanterinkatu

Ojakatu

Byströmin talo

3

Kulttuuritalo VALVE

Kaupunginoja

Aleksinkulma

2

Hallituskatu

Torikatu

Kaupungintalo

Oulu 10

1

Kirkkokatu

Isokatu

Ilmavalokuva Oulun kaupungin keskustasta vuodelta 2022.
KUVA: Oulun kaupunki, karttapalvelut

Näkymä Hallituskadun jalkakäytävältä Torinrannan suuntaan. Oikealla näkyy kaupungintalon huputettua julkisivua.

Näkymä Hallituskatua pitkin kaupungin keskustaa kohti. Valveen siniset betonipilarit näkyvät kuvan keskellä.

Näkymä Torikatua pitkin etelään. Edessä on kaupunginojan ylittävä silta ja oikealla Madetojan puisto.

2.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Kulttuuritalo Valve on Oulun kaupungin omistama ja ylläpitämä kulttuurilaitos, jonka toiminta-ajatuksena on tuottaa kulttuuripalveluja yhteistyössä taiteilijoiden, taide- ja kulttuurijärjestöjen sekä yhdistysten kanssa. Talo on avoin viikon jokaisena päivänä aamusta iltaan.

Sijainti

Rakennus sijaitsee Oulun kaupungin ensimmäisessä eli Pokkisen kaupunginosassa, joka edustaa ruutukaavakeskustan vanhinta osaa. Alue rajautuu lännessä ja pohjoisessa Oulujoen suistoon, jonne laskee myös korttelin sivulla virtaava Kaupunginoja. Valveen kortteli on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä (RKY 2009) nimeltään "Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila".

Rakentuminen

Kulttuuritalo Valve on rakentunut kolmessa vaiheessa. Sen vanhimman osan rakentaminen aloitettiin vuonna 1883, mutta tämä kauppakartanoksi suunniteltu rakennus jäi kesken. Toisessa vaiheessa rakennusta korotettiin ja siitä tehtiin Oulun uusi kaupungintalo vuonna 1894. Sata vuotta myöhemmin talo peruskorjattiin ja sen yhteyteen rakennettiin uudisosa sekä katettu sisäpiha. Siitä tuli Oulun nuoris- ja kulttuurikeskus NUKU, joka avattiin vuonna 1992.

Kulttuuritalo Valveen arkkitehtuurin keskeinen piirre on kerroksellisuus. Vanha osan arkkitehtuuri edustaa 1800-luvun lopun kertaustyyliä. Uudisosa on 1990-luvun kerrostuma, jonka julkisivuissa on postmodernismille tyypillisiä viittauksia historiaan.

Tilat ja toiminta

Valveen tilat muodostuvat toimistoista, näyttelygallerioista, esiintymis- ja harjoittelusaleista, elokuvateatterista sekä suuresta konsertti- ja teatterisalista. Sen tiloissa järjestetään myös opetusta sekä useita merkittäviä kulttuuritapahtumia ympäri vuoden. Toimistotiloja käyttävät kaupungin kulttuuritoimisto sekä kulttuurikumppanit. Katetulla sisäpihalla toimii yksityisen yrittäjän ylläpitämä ravintola.

Saavutettavuus

Valveen lähikortteleiden palvelutarjonta kattaa keskeiset julkiset ja kaupalliset palvelut. Rakennus sijaitsee kaupungin julkisen liikenteen pääväylän varrella ja se on helposti saavutettavissa myös kevyenliikenteen kulkuvälineillä. Kaukoliikenteen juna- ja bussiasemille on matkaa noin puoli kilometriä. Oulun kansainväliselle lentokentälle on noin 15 minuutin automatka.

3 Suomalaisen kaupunkiarkkitehtuurin ilmentymiä 1800-luvun lopun Oulussa

1800-luvun loppu muodostui voimakkaan kasvun aikakaudeksi autonomisessa Suomessa. Väestön kasvu kiihtyi vuosisadan loppua kohti. Samanaikaisesti koetut poliittiset, sosiaaliset ja taloudelliset muutokset yhdessä kansainvälisten vaikutteiden kanssa vauhdittivat sekä teollistumista että kaupungistumista. Myös säätyjärjestelmän syrjäytännyt markkinatalous osoitti dynaamisuutensa lyhyessä ajassa.

3.1 Suomen kaupunkirakentamisen aikakausi

Keisari Aleksanteri II vuonna 1875 antama asetus kaupunkien itsehallinnosta lisäsi merkittävästi Suomen kaupunkien toimeliaisuutta ja keskitti pääomia kaupunkialueille. Kaupunkeihin syntyi teollisuutta, joiden työpaikat vetivät väkeä maaseudulta kaupunkeihin ja lisäsivät ja palvelukysyntää.

Yhteiskunta muuttui, kun säätyjärjestelmästä siirryttiin elinkeinovapauden ja laajemman sivistyksen aikaan. Päätöksenteko siirtyi kauppaporvareiden raadeilta veronmaksajien valitsemille valtuustoille. Rahoituksesta tuli liiketoimintaa, joka mahdollisti kasvun mutta koitui monen kaupunkilaisen konkurssiin.

Suomalainen kaupunkikulttuuri eli voimakasta murroskautta 1870-luvulta vuosisadan loppuun. Euroopan mittapuun mukaan Suomen kaupungistuminen oli vielä vähäistä, mutta vientikauppa loi kulttuuriyhteyksiä ulkomaille ja vaikutteita omakuttiin suoraan eurooppalaisista suurkaupungeista. Maan sisällä nopeasti laajentunut rautatieverkosto lisäsi kaupunkien välisiä yhteyksiä ja vuorovaikutusta.

Vahvin kehitys keskittyi Helsinkiin, jossa puukaupunki sai väistyä korkean kivirakentamisen tieltä. Helsingin pääkaupunkistatusta vahvistettiin sekä julkisella että yksityisellä liikerakentamisella.

Myös muut suomalaiset kaupungit tiivistyivät ja laajenivat, mikä synnytti tarpeen ohjata rakentamisen laatua kaavoituksen ja rakennusjärjestyksen avulla. Myös toistuvat kaupunkipalot määrittelivät keskustarakentamisen suuntaviivoja ja paloturvallisuus sai usein ylikorostuneen roolin. Kaupunkien rakentamisen näkökulmasta 1870-luvulla tapahtui merkittävä muutos, kun oli kaavoitusvastuun siirtynyt valtiolta kunnille.

3.2 Vaihtuvien tyylien 1890-luku

1800-luvun lopun Euroopassa elettiin nopeasti vaihtuvien kertaustyylien runsautta, joka ilmeni loisteliaina ja koristeellisina kaupunkitaloina. Tiedotusvälineet ja tiivistyneet kaupalliset yhteydet ja levittivät mannermaisia vaikutteita myös Suomeen. Wienin Ringin, Berliinin grynderiarkkitehtuurin sekä Pariisin bulevardien vaikutus näkyivät pian myös Helsingin katukuvassa.

Suomessa kansainväliset vaikutteet ilmenivät tyylien monimuotoisuutena ja normiston puuttumisena. Kertaustyyliä tulivat ja menivät nopeasti. Suunnittelijat lainasivat ja tulkitsivat historiallisia aiheita omien sekä tilaajan mieltymysten mukaan. Keskiajan ihanteisiin perustuvaa uusgotiikkaa yhdisteltiin vapaasti italialaisista palatseista innoituksen saaneisiin uusrenessanssirakennuksiin.

Rakennusten detaljointi ilmensi rakennuttajan mieltymyksiä ja arvoasemaa. Raudan käyttö mahdollisti myös koristeiden aiempaa monipuolisen käytön julkisivuissa. Koristeellisuuden vastapainoksi julkisivujen värikyksessä pyrittiin rauhallisuuteen. Pehmeästi sävystä toiseen siirtyvät maavärit olivat yleisiä.

Rakennustekniikan osalta vuosisadan loppu ei tuonut merkittävää uutta. Puurakentaminen oli edullista kivirakentamiseen verrattuna ja kivirakentamisen osajis-ta oli Suomessa pulaa. Kivirakentamista pidettiin merkkinä korkeasta statuksesta ja sitä jäljiteltiin myös puurakentamisessa.

1890-luvun kansallinen herääminen päätti kertaustyylien kauden. Siihen mennessä kaupunkeihin oli ehtinyt muodostua merkittävä arvorakennusten kerrostuma, joka on edelleen keskeinen osa suurimpien kaupunkiemme keskustoja.

Oulun kaupungin maallinen ja hengellinen valta keskittyivät Kirkkopuiston ympäristöön. Taus-talla näkyvä lyseo rakennettiin vanhan raatihuoneen paikalle. Oikealla näkyvän korttikaaren paikalle rakennettiin Oulun lääninhallituksen rakennukset. J. Engbergin piirros "La Grande Pala-ce" Franzénin patsaan paljastustilaisuudesta 30.6.1881. KUVA: Museovirasto kuvakokoelmat, Vaasan museo Wadströmin kokoelma CC BY 4.0

3.3 Oulu palaa - porvaristo vaurastuu ja rakentaa

Oulun kaupunki syntyi Ruotsia vuosina 1599–1611 hallinneen Kaarle IX:n kaupunkipolitiikan tuloksena. Kuningas kehotti kauppiaita muuttamaan laillistetuille sa-tama- ja markkinapaikoille, joille hän myöntäisi kaupunkioikeudet. Perämereen laskevan Oulujoen suulle tällä tavoin perustettu Oulun kaupunki sai kaupunkioi-keudet vuonna 1605.

Oulun kehittyi 1860-luvun katovuosien jälkeen kansainvälisen tervakaupan, me-renkulun sekä saha- ja nahkateollisuuden siivittämänä. Ouluun muodostui kaup-pahuoneita ja tervaporvareita, joiden vaurastuminen alkoi näkyä pian myös kaupunkikuvassa. Kaupungin ruutukaava laajeni etelään ja itään. Maan kohoami-nen ja kaupunkialueen kuivattaminen tarjosivat lisää rakennusmaata keskustaan.

Oulun rakentamiseen ja kaavoitukseen vaikuttivat vuosina 1822 ja 1882 koetut suurpalot. Jälkimmäisen kaupunkipalon jälkeen erityisesti Torikadusta muodos-tui vauraiden kauppiaiden suosima pääkatu, johon kauppiat saivat eturivin pai-

Oulun kaupungin suurpalo marraskuussa 1882 pyyhki pois kaupungin ja Pakkahuoneen-kadun väliset korttelit Kirkkokadulta rantaan asti. Palon seurauksena näiden keskeisten kort-telien kaava ja rakennuskanta uudistuivat KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma

kat Torikadun varrelle sijoittuivat myös näyttävä Seurahuone, Suomen Pankki sekä kaupungintalo. Ennen vuoden 1882 suurpaloa ja osin vielä sen jälkeenkin, terva-porvareiden talot tehtiin pääsääntöisesti puusta. Palossa tuhoutuneiden raken-nusten paikalle rakennettiin myös uusia kivirakennuksia, jotka uudistivat Oulu fasadia meren suuntaan.

Vuosina 1885-1917 Oulun väestö kasvoi 9500:sta 18 000:een. Tilastoissa Pokkitör-män tuntumaan sijoittunut ensimmäinen kaupunginosa erottui muita vauraam-pana. Oulun liikenteellistä asemaa paransi vuonna 1886 avattu rautatie samalla kun puisten purjelaivojen aikakausi alkoi tulla päätökseen.

Kaupungin laajenemisesta huolimatta Oulun kaupungin maallinen ja hengellinen valta keskittyi edelleen Kirkkopuiston ympäristöön. Kirkon lisäksi aukiota reunus-tivat 1890-luvun päättyessä lääninhallituksen toimitalo ja Oulun lyseo. Puiston keskellä komeili runoilija ja kirkonmies Frans Mikael Franzénin rintakuva.

1651
Maanmittari Claes Claessonin vuonna 1651 piirtämän asemakaavan luonnoksessa näkyy kaupunginojan suulla ollut lahdelma. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

1763
Mårten Hackzellin vuonna 1763 piirtämän kartan jäljennös. Torikadun ympäristöön on saatu lisää rakennusmaata vesialueita kuivaamalla. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

1824
J.A. Ehrenströmin vuonna 1824 laatimassa kartassa korttelin pohjoispuolelle on piirretty suoralinjainen kalasatama-allas. Kaupunginojan varrelle on muodostettu diagonaalinen puistovyöhyke KUVA: Oulun kaupunginarkisto

3.1 Rakennuspaikan kaavoitus ja rakentuminen

Kulttuuritalo Valveen rakennuspaikka on Oulun kaupungin vanhinta osaa, joka on rakentunut merenrannan ja siihen laskevan kaupunginojan väliselle alueelle. Paikka sijaitsi arvorakennusten ympäröimän Kirkkopuiston alapuolella, mutta lähellä satamaa, joka oli kaupan ja liikenteen keskus.

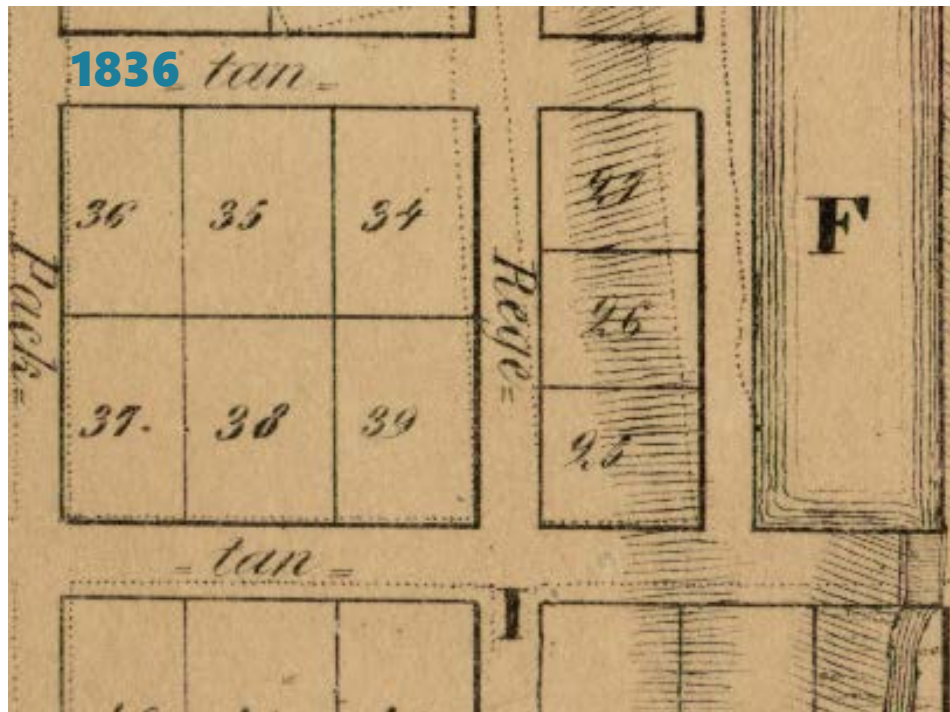
Kaavat ennen vuoden 1822 kaupunkipaloa

Maanmittari Claes Claessonin vuonna 1651 piirtämässä asemakartassa kortteli sijaitsi Länkisen lammen ja kaupunginojan suiston välisellä kannaksella. Claesson piirsi pääosin Pokkitörmälle keskittyneen kaupunkirakenteen päälle ruutukaavan, jonka laajenemissuuntia olivat etelä ja itä. Nykyisen Valveen korttelin kohdalla maa oli alavaa, mutta sillä oli jo tuolloin korttelirakentamista.¹

Mårten Hackzellin vuonna 1763 laatimassa kartassa kortteli kuului kolmanteen kaupunginosaan. Länkisen lampi ja sinne johtava oja oli kuivatettu. Myös kaupunginojan suisto on osin täytetty. Rantavyöhyke on täytetty kauppiaiden makasiineista, joiden äärelle saattoi tuolloin vielä rantautua laivoilla.

Vuoden 1822 kaupunkipalo ja jälleenrakentaminen

Vuoden 1822 Oulun suurpalossa kaupungin keskeisen osan pääosin puutaloista muodostunut rakennuskanta tuhoutui kirkko ja raatihuone mukaan lukien. Jälleenrakennus käynnistettiin välittömästi. Sitä johti maaherra ja kaupungin kauppiassääty osallistui aktiivisesti sen edistämiseen.

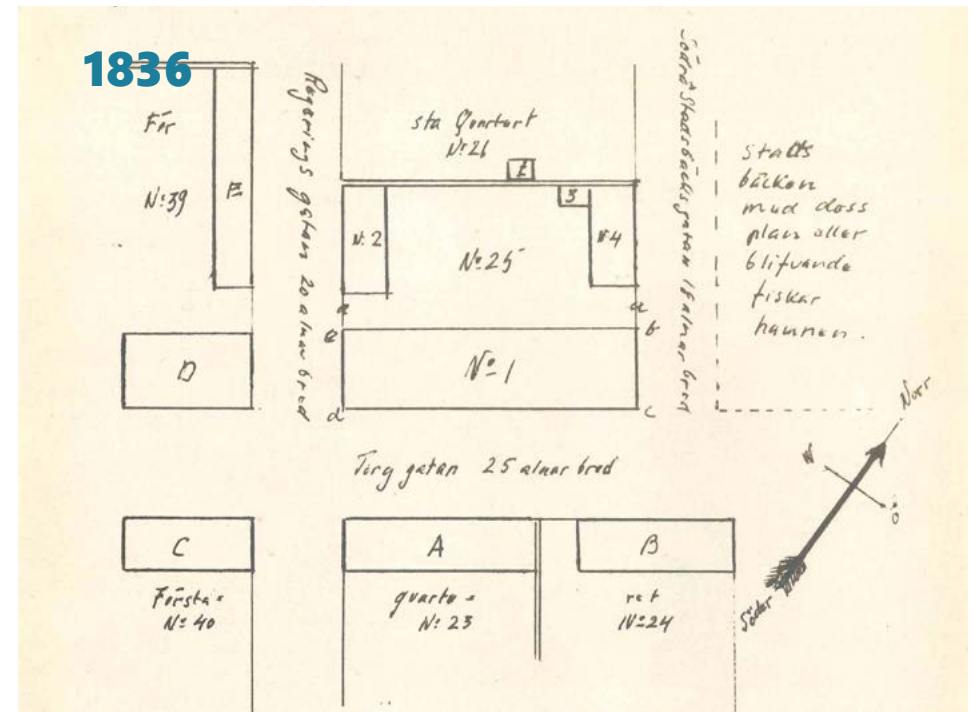

Vuoden 1836 asemakartassa muita kapeampi kortteli 8 oli jaettu kolmeen tonttiin. Tontilla numero 25 sijaitsee nykyinen Kulttuuritalo Valveen vanha osa. Kalastajasatama on merkitty karttaan F-kirjaimella. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Maanmittareiden laatima kaavaehdotus aiheutti eripuraa ja keisari puuttui peiliin. Hän nimitti suunnittelijaksi valtioneuvos Johan Albrecht Ehrenströmin, joka C.L.Engelin ohella oli maamme ansioitunein kaavoittaja.

Ehrenströmin laatima vuoden 1825 asemakaava noudatti suorakulmaista ruutu-asemakaavaa, joka ei huomionnut kaupungin maapohjan muotoja. Myös olemassa olevaa rakennuskantaa määrättiin siirrettäväksi ruutukaavaan sopivaksi.² Kaupunginoja päätettiin ruopata ja sen suulle rakennettiin kalastajasatama.

2 Niskanen Kaarina, Ilpo Okkonen: Oulun Graadi, Studio Ilpo Okkonen Oy, Kirjapaino Kaleva, Oulu 2002 s. 50

Ferdinand Granbergin rakennukset tontilla numero 25 palovakuutuksen 28.4.1836 mukaan asemoituna. Kaupunginojan suulle rakennetun kalastajasataman satama-altaan reuna on piirretty katkoviivalla. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Uuteen satama-altaaseen rajautuva Valveen kortteli oli puolta kapeampi kuin muut ruutukaava-alueen korttelit. Se jaettiin kolmeksi tontiksi, jotka saivat Torikadun suunnasta lukien numerot 25, 26 ja 27. Kortteli merkittiin osaksi ensimmäistä kaupunginosaa. Torikatu oli kauppiaiden suosiossa ja kadun varrelle sijoittuvat tontit jaettiin heille. Taaemmat tontit osoitettiin virkamiehille ja käsityöläisille.³

Vuonna 1829 nykyisen Valveen tontille rakennettiin kolmen hirsirunkoisen rakennuksen muodostama pihapiiri. Se kuului Granbergien kauppiassuvulle ja 1830-luvulta alkaen siinä asui kauppaneuvos Ferdinand Granberg perheineen.⁴

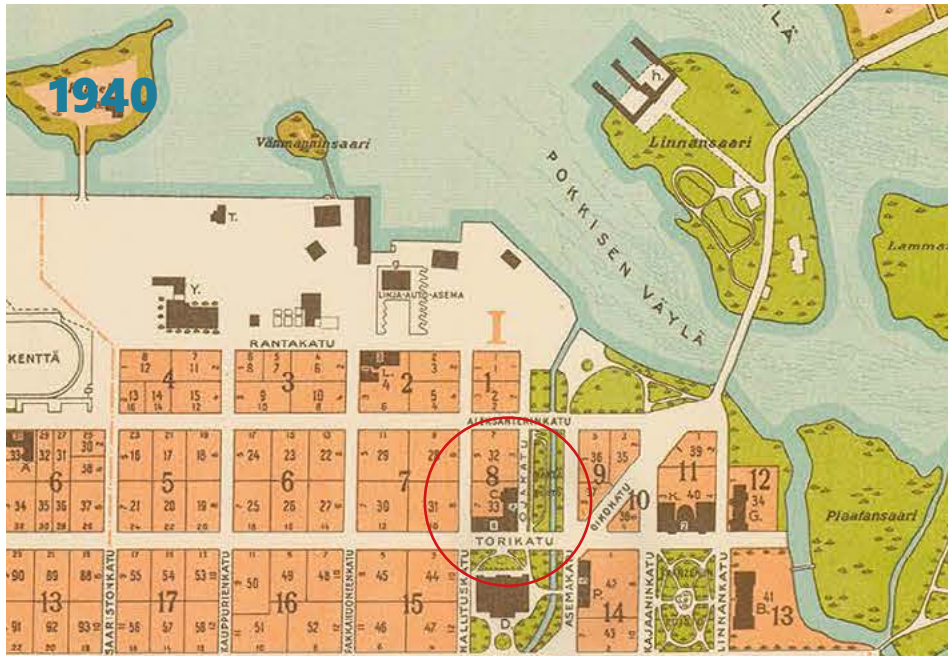
3 Hautala, Kustaa 1976: Oulun kaupungin historia IV 1856-1918. Oulun kaupunki ss. 158-161

4 Palovakuutus Tarmo No 1250

1882

Marraskuun 2. päivänä 1882 Oulun Kirkkokadulla syttyi suuri kaupunkipalo, joka eteni kaupunginajan ja Pakkahuoneen välistä kaistaa kohti rantamakasiineja. Ainoastaan kivirakenteiset rakennuksen pysyivät pystyssä, mutta nekin raunioituivat pahoin. Kuvaan on ympyröity punaisella nykyisen Valveen paikalla sijainnut Granbergin talon pihapiiri, jonka puiset rakennukset tuhoutuivat kokonaan. Sen oikealla puolella Suomen Pankin talosta (nyk. Oulu 10) on säilynyt kivirakenteinen runko. Samoin etualalla oikealla kulkevan Ojakadulla varrella säilyivät Tervosen talon (nyk. Suomen Messut) ja Piispan talon (nyk. Tuomiokapituli) kiviset rakenteet. KUVA: Oulu 1882 palon jälkeen, postikortti. Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat.

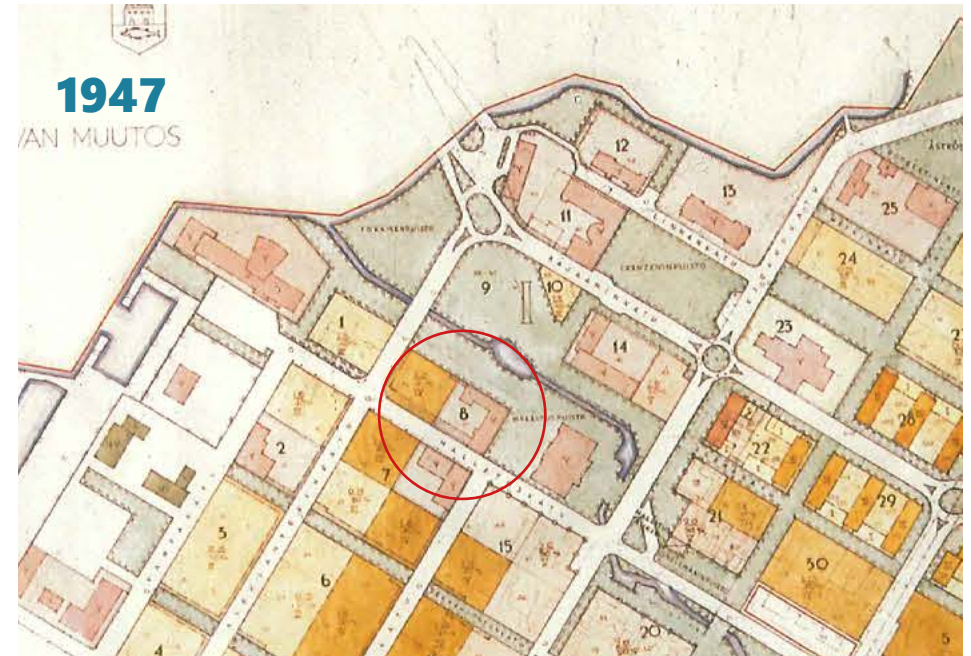
Vuoden 1940 asemakartassa korttelin numero 8 tilanne on muuttumaton. Kaava nostaa korostetusti esiin kaupunginoja varrelle sijoittuvan puistojen ketjun. Torikadulta Tuiran silloille on tehty uusi Oikokatu ja sen varrelle on noussut Kolmiotalo. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Vuoden 1940 asemakaavakartta

Vuoden 1940 asemakartassa kortteli I/8 ja sen lähiympäristö on muuttumaton. Pokkitörmälle nouseva Torikatu haarautuu Tuiran silloille suuntautuvaksi Oikokaduksi. Väliin jäävälle kolmiomaiselle tontille on rakennettu Kolmiotalo. Kartta oli yleisesti käytössä vielä 1960-luvulla, koska sodan jälkeinen jälleenrakennus ei toteutunut sitä varten laaditun kaavan mukaisesti.

Vuoden 1947 kaava

Otto-livari Meurmanin ja Aarne Ervin laatima keskeisten osien asemakaavan muutos oli näiden kahden arvostetun arkkitehdin näkemys Oulun keskustan jälleenrakennuksesta ja kehittämisestä. Asemakaava sisälsi radikaalin muutoksen keskustan liikennejärjestelyyn. Asemakatu, Ojakatu, Pakkahuoneenkatu sekä Iso-

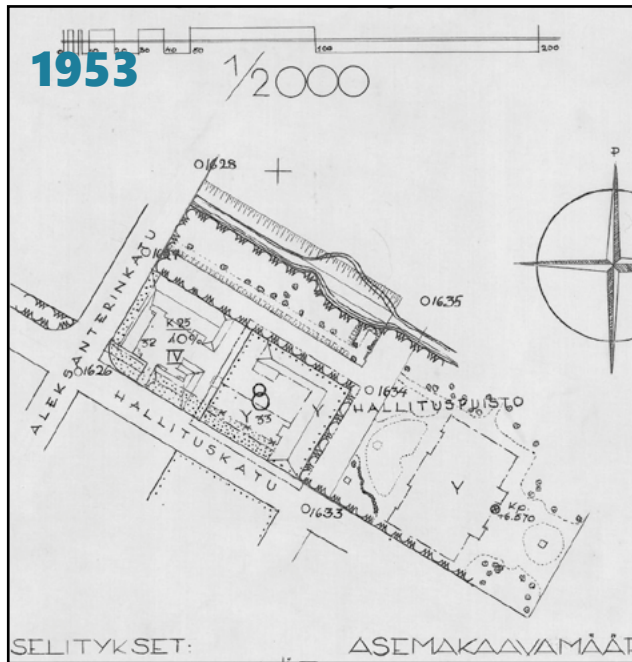
Vuoden 1947 Ervin ja Meurmannin suunnittelema asemakaava esittää radikaalin liikenne- ja katu- ja puistoalueiksi. Ajoneuvoliikenteen keskusväylyksi tehtiin Hallituskatu ja Aleksanterinkatu. Kaava ei tältä osin toteutunut. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

katu muutettiin kaavassa puistoalueiksi. Ajoneuvoliikenteen keskusväylyksi tehtiin Hallituskatu ja Aleksanterinkatu.

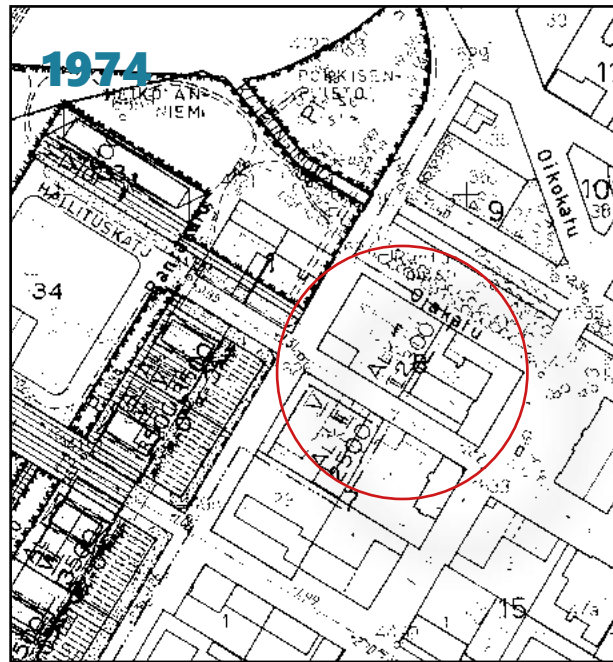
Kaavassa Torikatu katkaistiin Hallituskadun kohdalta siten, että poliisilaitoksen ja kaupungintalon välisestä katuosuudesta tuli osa laajaa Hallituspuistoa. Kaupunginonjaan suunniteltiin rakennettavaksi allas poliisilaitoksen kohdalle. Kaava vahvistettiin 5.12.1947, mutta sen liikenne- ja puistosuunnitelmat jäivät monilta osiltaan toteutumatta.

Vuoden 1953 asemakaavamuutos

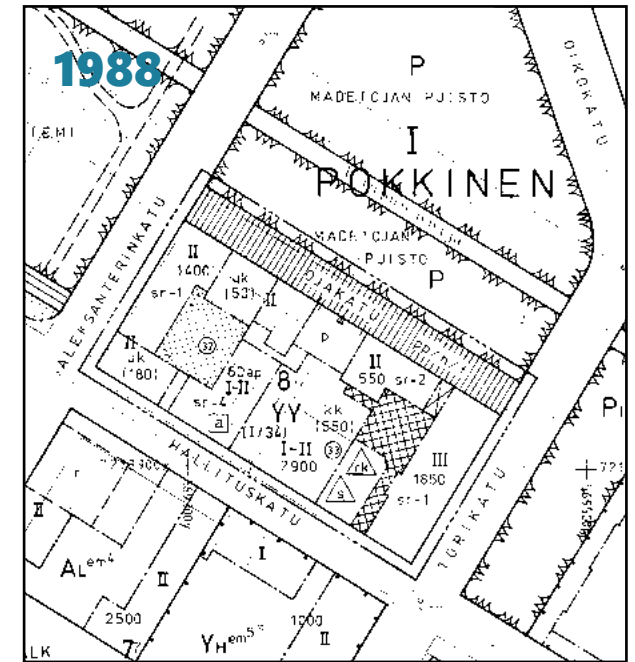
Oulun kaupungin asemakaava-arkkitehti Niilo Mattilan laatima asemakaavamuutos koski ainoastaan poliisilaitoksen tonttia numero 33 korttelissa I/8. Kaava määritteli tontille rakennettavan poliisivankilan rakennusalueen likimääräisen rajan.

Vuoden 1953 asemakaavamuutos mahdollisti poliisivankilan rakentamisen Hallituskadun varrelle. Kaavakartassa on kuvattu myös Torikadun katkaisevaksi suunnitellun Hallituspuiston olemusta. KUVA: Oulun kaupunki, asemakaavoitus

Vuoden 1974 kaava mahdollisti monumentaalikeskuksen rakentamisen. Kaavaan on otettu mukaan myös korttelin I/8 Byströmin talo sekä viereisen korttelin Aleksinkulma. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

Voimassa oleva asemakaavamuutos vahvistettiin vuonna 1988. Se koski koko korttelia numero 8 ja määräsi sen kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. KUVA: Oulun kaupunki, asemakaavoitus

Poliisivankilan ja Hallituskadun väliin jätettiin esipiha poliisiautojen pysäköintiä ja liikkeellelähtöä varten.

Asemakaavassa on kuvattu yksityiskohtaisesti Torikadun päätteelle rakennettavaksi aiotun Hallituspuiston muotoa kaupungintalon ja poliisilaitoksen kohdalla. Toisin kuin Meurman-Ervin kaavassa, Mattilan kaavassa Torikatu ja Ojakatu ovat säilyneet paikoillaan.

Vuoden 1974 asemakaavamuutos

Vuonna 1974 hyväksyttiin Oulun Torinrannan ja rantakortteleiden radikaalin uudistuksen mahdollistava asemakaavamuutos. Korttelin I/8 läntisen osan Byströmin talo sekä viereisen korttelin Aleksinkulma otettiin mukaan kaava-alueeseen. Poliisilaitoksen käytössä tuolloin ollut korttelin 8 tontti 33 rajattiin ulkopuolelle.

Voimassa oleva vuoden 1988 kaava

Voimassa oleva asemakaavamuutos vuodelta 1988 laadittiin Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen rakentamista varten. Kaava koski korttelia 8 kokonaisuudessaan sekä sen pohjoispuolista Ojakatua. Kaavassa kortteli merkittiin kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YY) ja oleville rakennuksille määriteltiin suojelustatukset. 1950-luvun poliisitaloa ei suojeltu.

Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen osalta Torikadun ja Ojakadun varrelle sijoittuville rakennuksille määrättiin erilliset rakennusoikeudet. Uudisrakennuksen laajuus, sijainti ja julkisivumateriaalit saivat tarkat määritteet. Myös valokatteen salliva sisäpiha ja sinne Ojakadulta johtava kulkuaukko merkittiin kaavaan.

3 Granbergin kauppakartano

Kauppaneuvos Ferdinand Granbergin kaupunkitalo sijaitsi Oulun kaupungin laajetessa keskeisellä paikalla. Vieressä oli nykyisen kaupunginjohtajan lahdellaan rakennettu kalasatama sekä huvielämän keskuksena toiminut Seurahuone. Kirkko ja arvokas kirkkopuisto olivat vain kivenheiton päässä.

3.1 Ferdinand Granberg perii puolet kaupunkitalosta

Kauppaneuvos Ferdinand Granberg syntyi raahelaisen kauppalaivan kapteenin Gustaf Ferdinand Granbergin perheeseen vuonna 1814. Hän kävi kauppakoulun Lyypekissä ja siirtyi sieltä valmistuttuaan Ouluun setänsä kauppaporvari Herman Julius Granbergin oppipojaksi.

Vuonna 1834 Ferdinand Granberg peri sedältään puolet tämän kaupunkitalosta sekä Knuutilan tilasta Oulunsuussa. Seuraavana vuonna hän sai kauppaporvarin oikeudet Ouluun ja ryhtyi harjoittamaan monipuolista kauppaa-, laivanvarustus- ja teollisuustoimintaa. 1800-luvun puolivälissä hän kohosi yhdeksi Oulun merkittävimmistä laivanvarustajista ja kauppiaista.

Ferdinand Granberg omisti Kokkosaaren laivavarvin ja useita kauppalaivoja, joilla hän vei ulkomaille tervaa ja puutavaraa. Menestyksen siivittämänä liiketoiminta laajeni sahatoimintaan, ruukkiteollisuuteen ja juomateollisuuteen. Näiden liiketoimintojen maantieteellinen alue ulottui Tornion Suomussalmelle saakka.

Ferdinand Granberg oli merkittävä henkilö Oulussa. Hän toimi muun muassa Oulun kauppaseuran, Oulun kaupungin säästöpankin ja Oulun läänin talousseuran johdossa. Vuonna 1837 Ferdinand Granberg hankki yhdessä Franzénin kauppiasveljesten kanssa Kynkään sahan Pudasjärveltä. Samana vuonna hän solmi avioliiton Franzénin veljesten Sophia-sisaren kanssa.

Kannattamattomat rautaruukit ajoivat Ferdinand Granbergin monien muiden kauppaporvareiden tavoin konkurssiin 1870-luvulla. Hän kuoli vuonna 1877. Sophia-lesken lisäksi perheeseen kuului seitsemän poikaa ja kaksi tyttärettä. Torikadun varrella sijainnut talo päättyi hänen poikansa Gustaf Ferdinandin omistukseen.¹

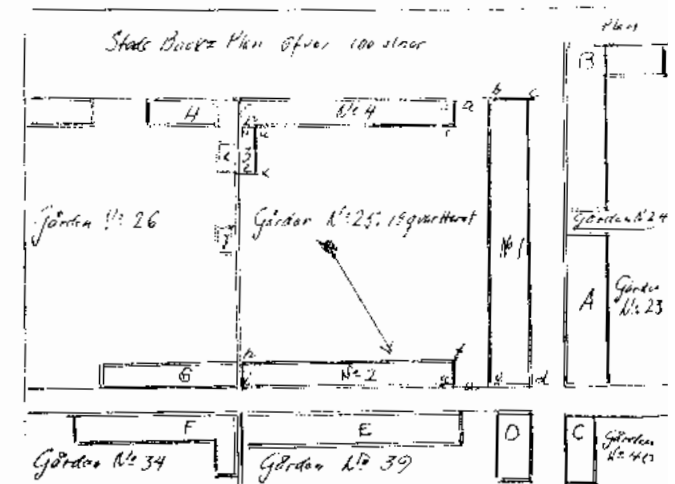
¹ Turunen Harri 2009: Kauppaneuvos Ferdinand Granberg (1814–1877) kansallisbiografia.fi

1836

Kauppaneuvos Ferdinand Granberg. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo

*Plantekning af Åbyens herredes nye
underbeholdnings bygning i 1836 i Åby
samt dertil grænsende huse.*

Ferdinand Granbergin talo sijaitsi ensimmäisen kaupunginosan tontilla numero 25. Vuoden 1936 palovakuutusasiakirjassa on lueteltu neljä rakennusta KUVA: Oulun kaupunginarkisto:

Talo 1: Vuonna 1829 honkahirsistä rakennettu harjakattoinen puurakennus. Rakennus on yksikerroksinen ja sen laudoitetut julkisivut ovat vihreät. Ikkuna- ja räystäslaudat ovat valkoiset. Portaat on tehty kivistä. Talossa on kolmetoista huonetta: eteinen, kymmenen kamaria ja kaksi salia. Taloa lämmitetään kaakeliuuneilla ja keittiön puuliedellä. Ranskalaisia pariovia on kuusi. Kivijalka on 3 ½ kyynärää korkea. Sen suojissa on kellarikerroksen kaksi makasiinia ja kolme holvikellaria.

Talo 2: Vuonna 1826 pystytetty hirsirunkoinen asuinrakennus. Rakennuksessa on renginhuone, eteinen ja leivinuone. Talo on maalattu vihreäksi. Nurkat oli laudoitettu ja maalattu valkoisiksi. Talossa on kaakeliuuni ja leivinuuni. Lattiarakenteena on multipenkki. Ovia oli kaksi ja ikkunoita kuusi.

Talo 3: Käytöstä poistettu rakennus, joka on 7 kyynärää korkea, lautakattoinen ja maalattu vihreäksi.

Talo 4: Vuonna 1926 rakennettu ulkorakennus, jossa on talli, panimokeittiö ja puuliiteri. Rakennuksessa on yksi tulisija, kolme suurta ikkunaa ja kolme ovea. Tallissa on tilat neljälle hevoselle.

3.2 Gustaf-pojan suurisuuntainen kauppakartanohanke

Vuonna 1846 syntynyt Gustaf Ferdinand jatkoi isänsä jäljillä kauppaja- ja puutavara-alalla. Hän perusti höyrystysaseman Pudasjärvelle vuonna 1879 ja hankki metsiä Kuusamosta. Gustaf osti myös neljänneksen osuuden höyrylaiva Helmostä.

Isänsä tavoin Gustaf Granberg ajautui konkurssiin vuonna 1883. Oulu-lehti summasi konkurssipesän tilanteen:

Kauppias G. F. Granbergin konkurssipesän omaisuus nousee 451,118 markkaan 14 penniin ja velat 632,713 m. 88 p. Wailinki on siis 181,595 m. Vahinkoa syntyi Granbergin oman selityksen mukaan teräväkaupasta, Oulun palossa, konkurseissa sekä Kemijoen lauttausta vaikeuttaneen vedenpuutteen vuoksi.²

Kauppioiden konkurssit olivat tuohon aikaan yleisiä. Oulussa vuosina 1866-1886 koettiin 25 konkurssia.³ Siinä missä isä Granberg suoriutui pinteestä omaisuutta myymällä, päätyi pojan omaisuus huutokaupattavaksi. Kenties harmillisin menetys liittyi Granbergin kaupunkitaloon, jonka rakentamisen Gustaf Granberg oli juuri käynnistänyt suurpalossa tuhoutuneen puisen kauppakartanon paikalle.

Uusrenessanssi-tyylinen kivitalo

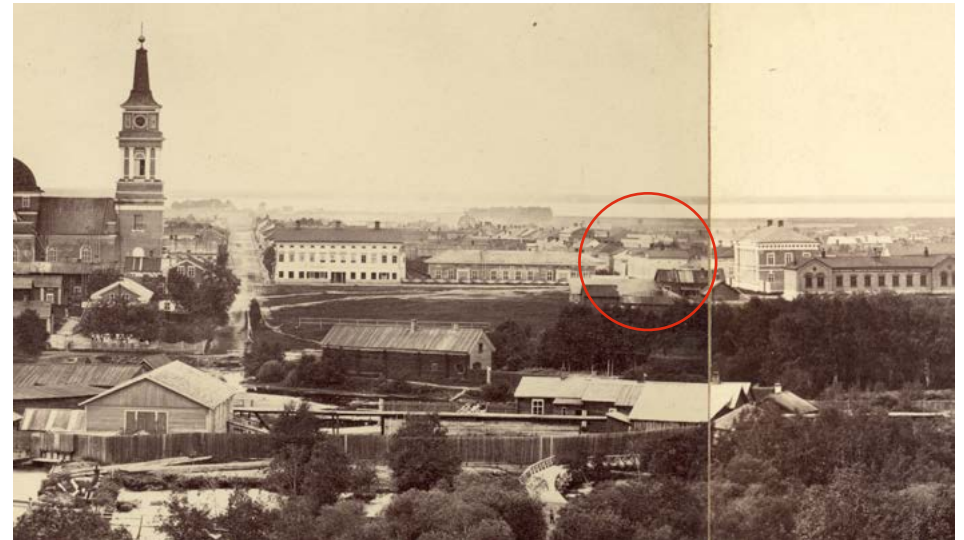
Gustaf Granbergin rakennushanke oli suurisuuntainen. Hän tilasi suunnitelmat arkkitehti Johan Lybeckiltä, joka oli oululaisten kauppioiden suosiossa ja suunnitelti useita suurpalon jälkeen rakennettuja rakennuksia. Monet niistä oli puurakenteisia, mutta Granberg rakennutti kivistä.

Kauppakartano muodostui kaksikerroksisesta päärakennuksesta sekä kahdesta sivukatujen varteen sijoittuvasta siipirakennuksesta. Päärakennuksessa vain ylempi kerros oli asuttu. Katutasokerroksen tila oli matala ja siinä oli piirustusten mukaan maalattia. Sitä käytettiin todennäköisesti kauppahuoneen varastotilana.

Arkkitehti Johan Lybeckin arkkitehtuuri edusti uusrenessanssia, jossa alin kerros ja nurkat saivat rustikoinnin ja kaari-ikkunoiden yläpuolelle tehtiin näyttävät holvaukset. Symmetrisessä etujulkisivussa oli julkisivuista ulos työntyvät sivurisasiitit ja kolmijakoinen keskisasiitti. Rakennuksella oli aikakaudelle tyypillinen aumakatto.

2 Oulu-lehti 31.10.1883 no 44

3 Hautala 1976 op. cit. s. 87

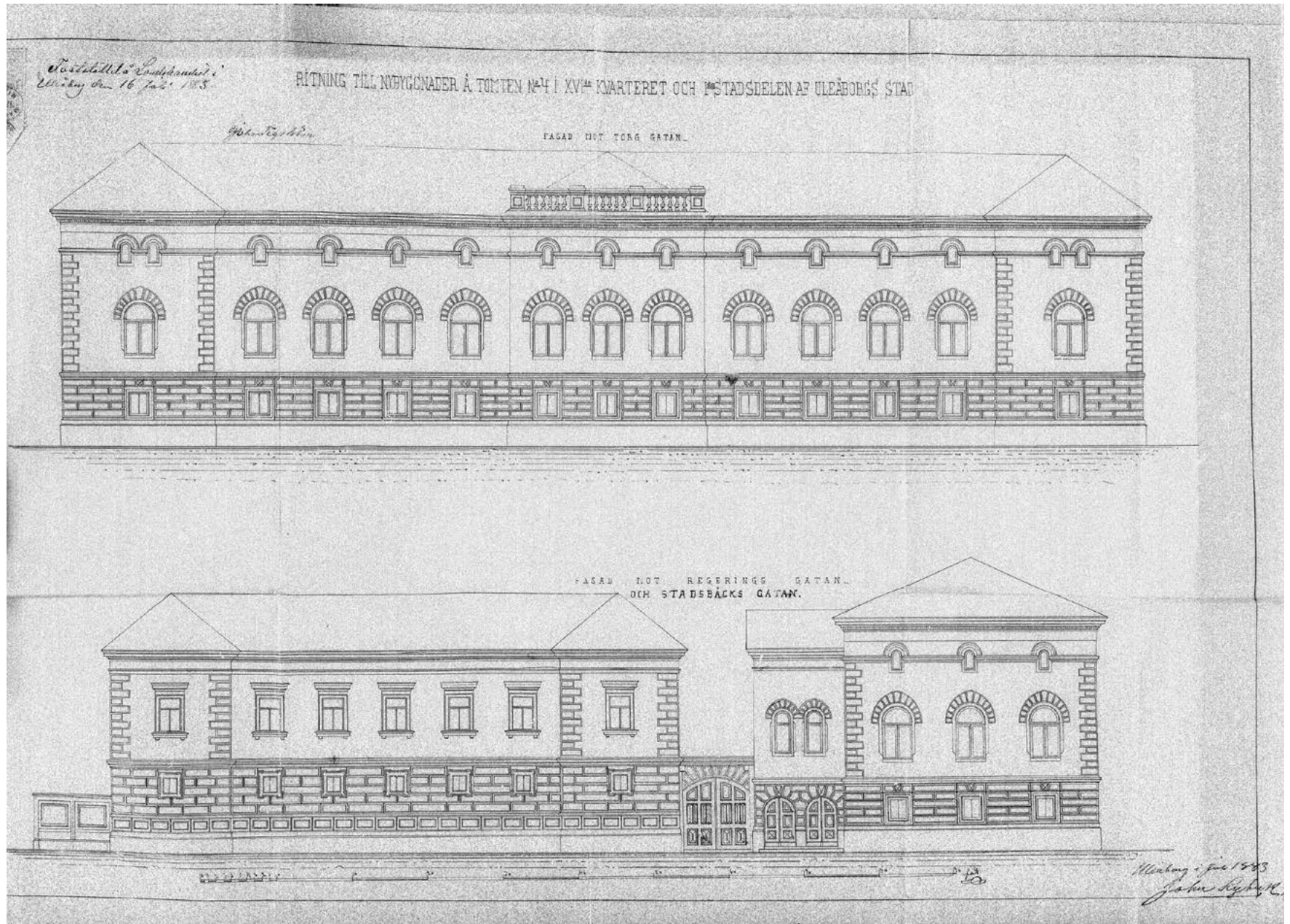
Oulun keskustaa ennen vuoden 1882 kaupunkipaltoa. Ferdinand Granbergin puinen kauppakartano on merkitty kuvaan punaisella ympyrällä. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo

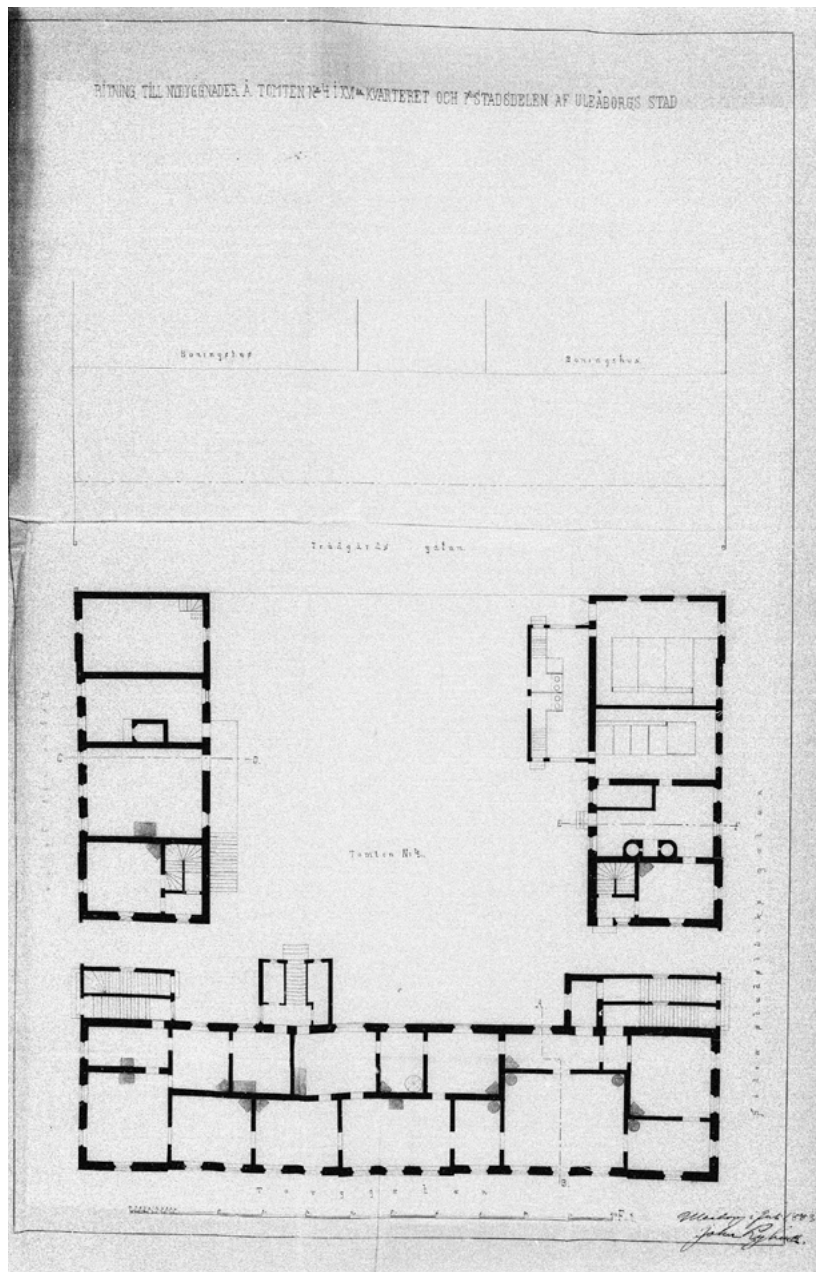

Oululaisia kauppiaita linmarkkinoilla 1880-luvun alussa. Kuvassa vas. seisomassa K. Kivijärvi, J.G. Snellman, G.F. Granberg ja sahanhoitaja K. Molin. Istumassa F.J. Franzén, talokas S. Naamanka, G.W. Hägg ja J.H. Snellman. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma

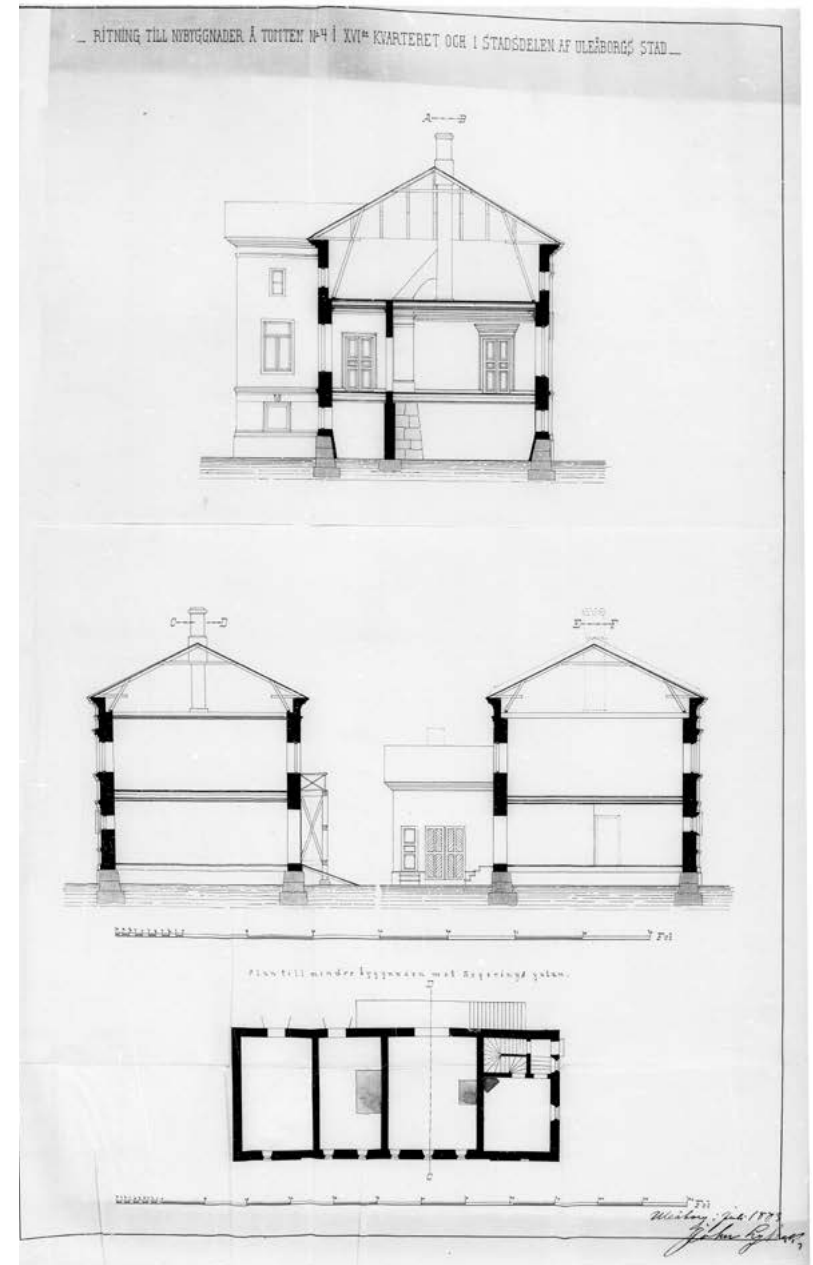
1883

Johan Lybeckin vuonna 1883 laatimat julkisivupiirustukset esittävät koko korttelin mittaisen kivirakennuksen, jossa on uusrenessanssin tyylipiirteitä hieman monotonisesti toistettuna. Alemmassa kuvassa on kuvattu Hallituskadun puoleinen sivurakennus, jonka rakentaminen ei edennyt kivijalkaa pidemmälle. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

VASEMMALLA: Granbergin kauppakartanon pohjapiirros. Piirroksessa esitetään asuinkerroksen ja sivurakennusten pohjakaavat. Piirustukset on laatinut arkkitehti Johan Lybeck heinäkuussa 1883. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

OIKEALLA: Leikkauspiirustuksista ilmenee, kuinka päärakennuksessa oli vain yksi lämmin asuinkerros. Katutasoon sijoitettuja kellaritiloja käytettiin todennäköisesti varastoina. Keskimmissä kuvissa on kaksikerroksiset sivurakennukset, joista vain Ojakadun puoleinen toteutui. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Granbergin kauppakartano olisi saanut näkyvän aseman myös Oulun merellisessä kaupunkikuvassa. Seurahuoneen dominanssiasemaa se ei kuitenkaan haastanut. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma, Ina Liljeqvist

Kaupunkikonkurssit 1800-luvun ilmiönä

Kauppaporvarin elinaikanaan tekemä konkurssi oli 1800-luvun suomalaisissa kaupungeissa yleinen ilmiö. Autonomian alussa vararikkoon saattoivat johtaa kadot, tulipalot, haaksirikot tai rahoitusvaikeudet. Riskit olivat suuret erityisesti ulkomaankauppaa harjoittavissa rannikkokaupungeissa, joissa yhden laivan haaksirikko saattoi koitua koko kauppahuoneen turmioksi.

Ruotsin vallan ajalta periytynyt konkurssilaki edusti varhaismodernia maailmankuvaa ja heijasti kristillisiä arvoja. Velallisen saatettiin nähdä epäonnistuneen henkilökohtaisten ominaisuuksien vuoksi, ja sen vuoksi vararikkoo pidettiin häpeällisenä.

Vuosisadan loppua kohti rahoituksen saaminen helpottui ja velasta tuli osa yhteiskuntaa. Samalla Suomi kytkeytyi entistä tiiviimmin kansainvälisen kaupan suhdanteisiin ja rahoituksen sykleihin. Maksukyvyttömyys ja konkurssi alettiin nähdä ulkopuolisten markkinavoimien seurauksena ja vararikkoihin suhtauduttiin sallivammin.

Kaikkina aikoina konkurssista selviytyivät parhaiten ne, joiden turvana olivat asianmukainen käytös ja sukulaisten tai tuttavien tuki. Vuoden 1869 konkurssilaki loi puitteet velallisen selviytymiselle, mutta sitäkin merkityksellisempiä olivat yksilöiden väliset suhteet sekä yhteiskunnalliset ja taloudelliset taustat.¹

1 Turunen Riina: Velka, vararikko ja tuomio, Konkurssi ja sen merkitykset 1800-luvun suomalaisissa kaupungeissa, *Jyväskylä Studies in Humanities* 335, Jyväskylä 2017

Päärakennuksen sisätilat ryhmiteltiin harjan suuntaisen sydänmuurin ympärille. Suurimmat huoneet sijoitettiin Torikadun puolelle. Porrashuoneella varustettuja sisäänkäyntejä tehtiin kolme. Ojankadun puoleisen siipirakennuksen oli tarkoitus toimia talousrakennuksena ja palvelusväen asuntona. Hallituskadun puoleinen siipirakennus jäi kokonaan rakentamatta.

Rakennus sijoittui näyttävien kivirakennusten muodostamaan kaupunkiympäristöön. Torikadun toiselle puolelle alettaisiin pian rakentamaan komeaa Seurahuonetta. Hallituskadun puolella naapurina oli kivirakenteinen Suomen Pankin talo, joka säästyi suurpalosta korjauskelpoisena. Granbergin talo näkyi myös merelle.

Gustaf Granbergin suurisuuntainen hanke keskeytyi eikä hän enää palannut sitä jatkamaan. Rakennus jäi vaille rappausta ja ikkuna-aukot laudoitettiin umpeen. Myös vesikatto jäi ilman pellitystä.

Rakennus ja tontti päätyvät perheen omistukseen

Gustaf Granbergin omaisuuden konkurssihuutokauppa käynnistyi helmikuussa 1884. Alkuvaiheessa myytäväksi tuli omistuksia ja kauppatavaraa: Kynkään vesisahan ja Petäjäkankaan raamisahan osakkeet, perintötila Pudasjärveltä, tullattua ja tullaamatonta sokeria ja suoloja sekä fiinä konjakkia, sherryä ja portviiniä.⁴

Keskeneräinen kauppakartano ja siihen kuuluva tontti tulivat myyntivuoroon 12. kesäkuuta 1884. Huudettavaksi tuli myös rakennustarvikkeita sekä tontilla oleva pirttirakennus, joka ostajan tuli purkaa tai kuljettaa pois tontilta.⁵

Gustaf Granbergin nuorempi veli, konttoristi F. Granberg tarjosi 25 500 markkaa. Tarjouksen takana oli poikien äiti, leskirouva Sophia Granberg. Konkurssipesä hylkäsi tarjouksen ja kohde palautui myyntiin.⁶ Seuraavana kesänä kauppa kuitenkin toteutui alemmalla, 20 000 markan, kauppasummalla. Leskirouvan omistus jäi lyhyeksi, sillä hän kuoli 5. elokuuta 1885.⁷

Rakennus jäi keskeiselle paikalle odottamaan toimenpiteitä. Oulun kaupunki osti kiinteistön vuonna 1893 tehdäkseen siitä kaupungintalon.

4 Kaiku 20.2.1884

5 Oulun lehti 03.05.1884 no 36

6 Oulun lehti 06.08.1884 no 63

7 Kaiku 21.10.1885

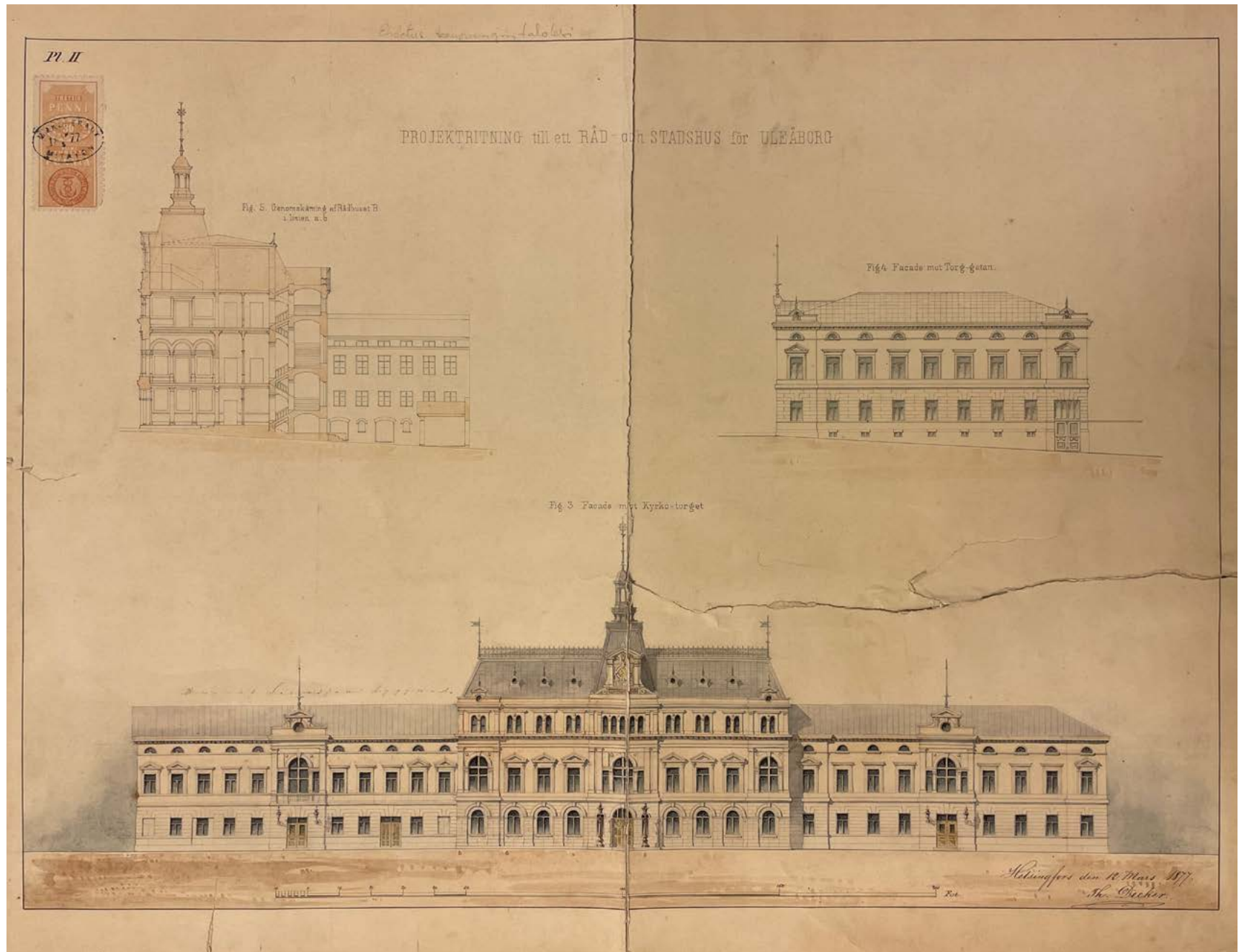
OULU.

JNA LILJEQVIST & Co

Granbergin kauppakartanohanke jäi keskeneräiseksi. Torikadun oikealla laidalla näkyvän rakennuksen julkisivut ovat rappaamattomat ja ikkunoissa on laudoitus. Myös vesikaton pellitys puuttuu. Kadun vasemmalla puolella komeileva kivirakenteinen Seurahuone valmistui vuonna 1886 avatun rautatien juhliloille. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma, kuvaaja Ina Liljeqvist

1877

Arkkitehti Theodor Deckerin vuonna 1877 laatima suunnitelma Oulun kaupungintaloksi Kirkkopuiston laidalle ei toteutunut. Pääjulkisivun vasemmassa laidassa on Franzénin talo, jonka Decker suunnitteli liitettäväksi piirroksen esittämällä tavalla uudisrakennukseen. Suunnitelma ei toteutunut. Rakennuksen paikalla on nykyisin entinen Suomen Pankin talo. KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

4 Kaupungintalon rakentaminen

Oulun kaupunki menetti raatihuoneensa vuoden 1822 suurpalossa. Uutta kaupungintaloa saatiin odottaa yli seitsemänkymmentä vuotta. Sinä aikana laaditut suunnitelmat kariutuivat yleensä varojen puutteeseen. Kaupungintalokysymys ratkesi vasta 1890-luvulla, kun kaupunki hankki edellä kuvatulla tavalla keskeneräiseksi jääneen Granbergin talon ja tontin. Keskeisellä paikalla kaupunkikuvan rasiitteeksi käyneen rakennusrungon jalostaminen kaupunkia komistavaksi virastotaloksi ratkaisisi kaksi pulmaa yhdellä kertaa.

4.1 Oulun raatihuoneet ennen vuoden 1822 paloa

Raatihuone oli kirkon ohella Oulun kaupungin keskeisin rakennus, joka toimi paikallis-hallinnon ja oikeuslaitoksen keskuksena. Oulun ensimmäisestä raatihuoneesta on säilynyt vähäisesti tietoa, mutta rakennustyyppille tunnusomainen torni siinäkin on ollut. Rakennus tuhoutui vuoden 1652 palossa.

Uusi raatihuone rakennettiin vuonna 1654 Kirkkotorin pohjoislaidalle. Sen toiseen kerrokseen kuljettiin aluksi ulkopuolisia portaita pitkin, mutta kulkutie parani korjauksen myötä. Tämän raatihuoneen torniin hankittiin 1680-luvulla porvariston rahoittamana hankkeena viisarikello. Rakennuksen kellarissa toimi kaupungin vankila.¹

Vuonna 1721 päättyneen isovihan jälkeen kaupunkiin palanneet porvarit totesivat vanhan raatihuoneen pahoin rapistuneeksi ja suoritetussa tarkastuksessa lopulta purkukuntoiseksi. Uusi rakennus tehtiin kirkkotorin länsilaidalle, nykyisen Oulun lyseon paikalle. Sen rakennuttajana toimi rakennusmestari Henrik Hedström, joka oli vastannut myös Tornion raatihuoneen rakentamisesta.

Kaksikerroksisen raatihuoneen alakerrassa oli tullihuone, arestikamari, majatalo sekä puoteja. Toisessa kerroksessa oli maistraatin huone, arkisto ja raastuvankokouksen iso istuntosali. Katonharjan yläpuolelle kohosi torni, jota kiersi palovartijan kävelysilta. Rakennus otettiin käyttöön vuonna 1731 ja sitä korotettiin vuonna 1755.

¹ Virkkunen A.H: Oulun kaupungin historia I 1610-1721, toinen painos Kirjola Oy Oulu 1953 ss. 143-145

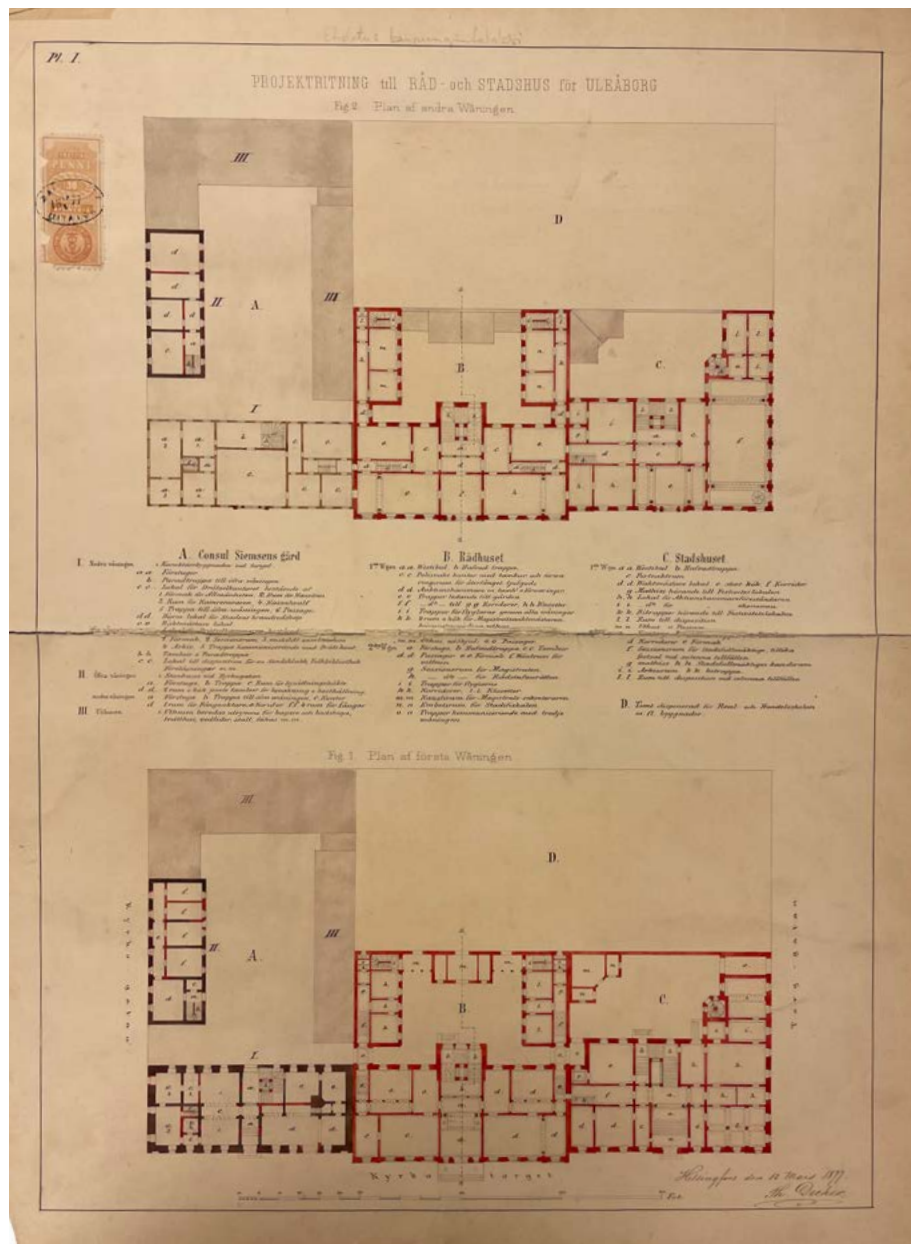

Kivipiirros "Oulun kaupungin raatihuone entisaikaan" esittää nykyisen lyseon tontilla olevan rakennuksen, joka erottuu korkealla tornilla. KUVA: Oulun Muistoksi 1905 -vihkon kuvitusta

Oulun kanta-kartalle on merkitty seuraavat kaupungintalon vaiheisiin liittyvät paikat:

1. Vuoden 1654 raatihuone kirkkotorin pohjoislaidalla
2. Vuoden 1731 raatihuone kirkkotorin länsilaidalla
3. Pateniemestä vuonna 1865 siirretty raatihuone ja alkeiskoulu
4. Vuoden 1877 Deckerin kaupungintalosuunnitelma
5. Fabrikuksen talo, joka toimi tilapäisenä kaupungintalona
6. Borgin-Snellmanin tontit, Th. Höijerin suunnitelma 1892
7. Granbergin talo, josta tehtiin kaupungintalo vuonna 1894
8. Seurahuone, joka muutettiin kaupungintaloksi 1942

Arkkitehti Theodor Deckerin vuonna 1877 laatimat piirustukset sisälsivät yksityiskohtaisen suunnitelman toimintojen sijoittelusta. Uudisosat on piirretty punaisella KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

4.2 Oulun raatihuonekysymys pitkitty

Vuonna 1783 päädyttiin korjaamaan vanhaa raatihuonetta. Pian tämän jälkeen joukko porvareita ehdotti, että Oulu läänin pääkaupunkina ansaitsisi komeamman ja kivirakenteisen raatihuoneen.²

Ehdotus jakoi porvariston kahteen leiriin. Hankeen vastustajat perustelivat kansansa vanhan raatihuoneen juuri valmistuneen peruskorjauksen tuomilla parannuksilla ja tilojen riittävyydellä sekä sillä, että kaupunkiin oli juuri valmistunut suuri kirkko. He esittivät maistraatille pitkän listan kiireellisempiä ja tarpeellisempia rakennuskohteita. Valitus tuotti tulosta ja hanke haudattiin.³

Vuoden 1822 suurpalo muutti raatihuoneen sekä monet muut Pokkitörmän rakennukset, kirkko mukaan lukien, tuhaksi. Vahingon suuruutta pahensi se, että rakennukset olivat pääosin vakuuttamattomia. Kaupungin jälleenrakentamisessa noudatettiin periaatetta, jonka mukaan kaupungin asukkaiden rakennushankkeet asetettiin julkisen rakentamisen edelle.

Kaupunki ilman raatihuonetta

Seurasi ajanjakso, jolloin kaupungin virastot toimivat eri puolilla kaupunkia sijaitsevilla vuokrahuoneissa. Maistraatin istuntosali toimi vuodesta 1837 alkaen nahkuri I.W. Sevonin talossa Kirkkokadulla.

Uuden raatihuoneen rakentaminen nousi esiin 1840-luvulla, jolloin sitä kaavailtiin nykyisen lääninhallituksen tontille.⁴ Kaupunkipalosta toipuvia kaupunkilaisia ei haluttu rasittaa suurilla rakennuskustannuksilla, joten koolle kutsutut kaupungin vanhimmat päättivät tiedustella Senaatilta kohtuukorkoista lainaa. Sitä odottaessa hanke hiipui.

Seuraava raatihuonehanke virisi 1850-luvulla samanaikaisesti lääninhallituksen talohankeen kanssa. Nyt sen paikaksi ehdotettiin Kirkkopuiston etelälaidalla sijaitsevaa kortteliä, jonka itäkulmalla oli Franzénin talo. Raatihuoneeseen haluttiin kaksi siipeä, joista toiseen sijoitettaisiin ala-alkeskoulu ja toiseen kasakkakasarmi. Tämäkin hanke jäi puolitiehen, kun Franzénin talon omistuskiista mutkistui.

Kun asiaan vuonna 1854 palattiin, oli tavoite supistunut pelkän raastuvanoikeuden rakentamiseen. Tehtävään nimettiin rakennustoimikunta, jonka oli määrä tilata suunnitelmat lääninarkkitehti J. Oldenburgilta. Nämä suunnitelmat romuttuivat

2 Halila Aimo: Oulun kaupungin historia II 1721-1809, Kirjola Oy Oulu 1953 ss. 85-88

3 ibid s. 88

4 Hautala, Kustaa 1975: Oulun kaupungin historia III 1809-1956. Oulun kaupunki

Krimin sotaa käyvän Englannin laivaston iskiessä Toppilan satamaan.⁵

1870-luvulla valtuusto kokoontui Liljeblomin talossa ja myöhemmin Ahlstrandin talossa. Vuoden 1882 palon jälkeen raatihuone virastoineen siirtyi nykyisen Kirkkotorin koulun rakennukseen. Tämä hirsirakennus oli siirretty nykyiselle paikalleen Pateniemen laivavarviltä vuonna 1865.⁶

Lääninarkkitehti Deckerin suurisuuntainen suunnitelma

Lukuisista suunnitelmista pisimmälle eteni vuoden 1877 kaupungintalosuunnitelma. Sen laati Yleisten rakennusten ylihallituksessa työskennellyt arkkitehti Theodor Decker, joka piirsi Kirkkotorin etelälaidalle koko korttelin mittaisen pääjulkisivun.

Näyttävä uusrenessanssirakennus oli symmetrinen luomus, jonka keskellä oli kolmikerroksinen lanterniinilla varustettu raatihuone. Rakennuksen vasemman siiven muodosti vuonna 1829 rakennettu Franzénin talo, johon sijoitettaisiin kamreeri, kassa, kirjasto sekä kerhotila. Oikean siiven muodosti kaupungintalo valtuustosalineen. Kortteliin jäisi rakentamaton tontti reaali- ja kaupakoulun käyttöön.

Tutuksi tulleen kaavan mukaan tämäkin hanke jäi odottamaan rahoitusta ja raukesi tilanteen pitkittyessä.

Seurahuoneen juhlasali kiilaa kaupungintalon edelle

Vaikka kaupungin virastotilojen tarve oli ilmeinen ja hajallaan eri puolilla kaupunkia toimivat yksiköt aiheuttivat huomattavia vuokratuloja, muodostui kaupungin päättäjien päällimmäiseksi huoleksi juhlatilojen puuttuminen. Konkreettinen takaraja lähestyi Oulua Pohjanmaan radan ja sen avajaisten muodossa.

Vuoden 1882 suurpalo pyyhkäisi pois Torikadun pohjoislaidalla toimineen Seurahuoneen ja sen viereiset puurakennukset. Jälleenrakentaminen tarjosi mahdollisuuden uuden kivirakenteisen Seurahuoneen rakentamiseen. Oulun kaupunki liittyi hankkeeseen ja suunnitteli virastojen laajamittaista sijoittamista uudisrakennuksen pohjoispäätyyn sekä Torikadun puolelle rakennettavaan siipeen.

Hanke toteutui vain osittain, mutta se tarjosi Oulun kaupungin etusijalle asettaman juhlatilan. Juhlasali saatiin käyttöön juuri parahiksi vuonna 1886 järjestettyyn Pohjanmaan radan avajaistilaisuuteen. Itse rakennus valmistui vuotta myöhemmin.⁷ Kaupungin virastojen osalta tilakysymys jäi edelleen avoimeksi.

5 Hautala, Kustaa 1976 op.cit ss. 57-58

6 Kirkkotorin koulu - Rakennushistoriaselvitys FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 31.12.2019 ss. 22-23

7 ibid s. 299

4.3 Rakennustyyppi kehittyi 1800-luvun lopulla

Suomalaisen kaupungintalon rakennustyyppi kehittyi kaupungistumisen vanavedessä. Sen edeltäjä oli raatihuone, jonka vanhimmat edustajat tunnetaan jo 1600-luvulta.

Keisari Aleksanteri II vuonna 1875 antama ”armollinen asetus kunnallishallinnoista kaupungeissa” muutti kaupunkien hallintojärjestelmää. Aiemmin porvariston muodostamille raadeille kuulunut ylin päätösvalta siirtyi veroa maksavien kaupunkilaisten valitsemille kaupunginvaltuustoille. Vaikka muutos oli huomattava, raatihuone rakennustyyppinä ja nimenä säilyi yleisesti käytössä.

1800-luvun lopusta muodostui kaupungintalojen kultakausi, joka synnytti kookkaita kivitaloja keskeisille paikoille. Näyttäviä kaupungintaloja rakennettiin muun muassa Vaasaan, Kuopioon, Hämeenlinnaan ja Porvooseen.

Kaupungintalojen edustavimmat tilat olivat eteishalli, portaikko ja toiseen kerrokseen rakennettu juhlava sali. Rakennukseen sijoitettiin kaupunginvaltuuston ja rahatoimikamarin lisäksi usein myös poliisilaitos, palokunta, huutokauppakamari, kirjasto ja ravintola. Raatihuoneiden ulkoarkkitehtuurille tyypillinen kellolla varustettu lanterniini jäi pois, ja sen tilalle tehtiin räystäään yläpuolelle kohoava koristeaihe.

Juhlahuoneiston rakentamisen ei katsottu kuuluvan kaupunginhallinnon tehtäviin. Turussa asia ratkaistiin siten, että vanha Seurahuone uudistettiin kaupungintaloksi vuonna 1895. Oulun kaupunki oli Seurahuoneen osakas ja sillä oli siten juhlahuoneen käyttöoikeus.

Maamme vaikuttavimmat kaupungintalot rakennettiin 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä arkkitehtuurikilpailujen tuloksena. Itsenäistymisen ja vuoden 1919 kunnallisen äänioikeuden myötä kaupungin rooli palveluorganisaationa vahvistui ja kaupungintalot muuttuivat vähitellen edustuksellisista vallan linnakkeista kansalaisten palvelukeskittymiksi.¹

1 Lähde: Rauske Eija: Vallan ja hallinnon huoneista ss. 117-118. Julkaistu teoksessa Rakennetun Suomen tarina, Rakennustieto Oy, Porvoo 2017

RITNING TILL NYBYGGNAD OCH BYGGNADSFÖRÄNDRING Å

TOMTEN N° 4 KV N° 16 AF 1° STADSDELLEN I ULLÅBORGS STAD.

FASAD MOT TORG - GATAN

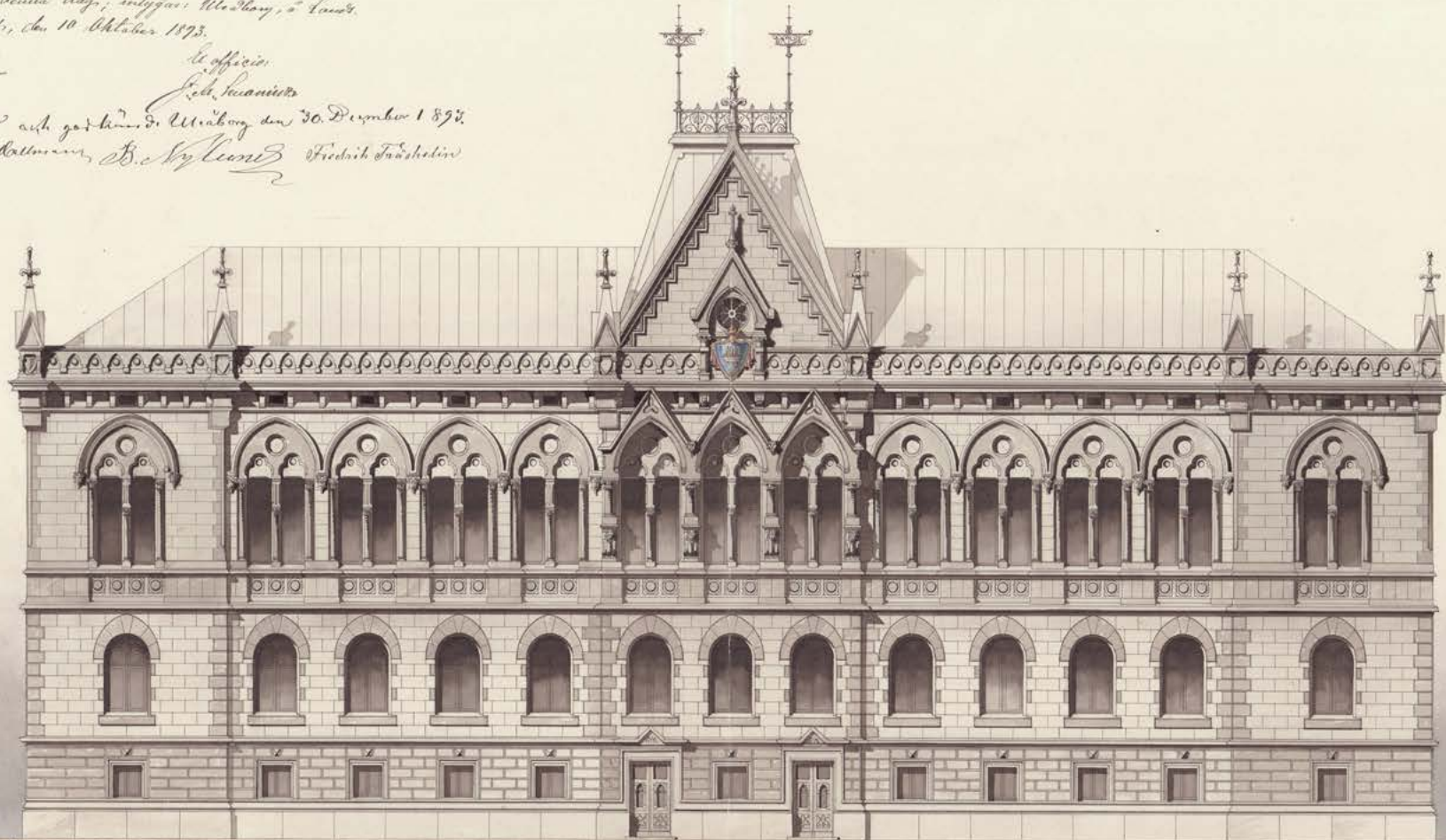
Denne ritning, som består af det (6) blad,
är granskad och bekräftad af följande förtätnade i en-
ligt med förskrifternas och stadshovrättens och
slut af denna dag; intygas: W. Lönnberg, s. Landt.
Kamrätts, den 10 Oktober 1893.

Lönnberg

Le officier

F. H. Kusanishi

Granskad och godkänd af W. Lönnberg den 30. December 1893.
Byggnadsinspektör, B. Nylander, Fredrik F. F. F. F.

Granskad och godkänd af W. Lönnberg den 30. December 1893.
Byggnadsinspektör, B. Nylander, Fredrik F. F. F. F.

Helsingfors i August 1893.
ARKITEKTUR-BYRÅ
GRAHN, HEDMAN & WASASTJERNA
HELSINGFORS.

VIEREINEN SIVU: Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjernan vuonna 1893 suunnitteleman kaupungintalon etufasadi suuntautui Torikadun ja Seurahuoneen suuntaan. Rakennukseen lisätty kolmas kerros toteutettiin uusgottilaisella tyylillä. Lähtökohtana toimineen Granbergin kauppakartanon renessanssiarkkitehtuuri säilytettiin lähes muuttumattomana. KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

*Granbergin talo (ent.) (Kallio talon
N:o 25 kaup. I kort. R. Kaup. 7/2 93 & 33)*

4.2 Kaupungintalohanke toteutuu 1893-1895

Seitsemän vuosikymmentä jatkunut jakailu päättyi erikoiseen lopputulokseen, kun Oulun kaupunki osti keskeneräisen rakennuksen tontteineen edesmenneen kauppaneuvos Granbergin lesken perillisiltä vuonna 1893. Suurin osa kaupungin virastoista poliisilaitos mukaan lukien toimi tuolloin vuokratiloissa Torikadun varrella sijainneessa Fabritiuksen perikunnan talossa.⁸

Ratkaisua perusteltiin ensisijaisesti taloudellisilla näkökohdilla. Olisihan puolivalmiin rakennuksen viimeistely edullisempaa, kuin kokonaan uuden rakentaminen. Vuokratilojen kustannukset saataisiin loppumaan ja kansakoulun tilakysymys ratkeaisi raatihuoneen tilojen vapautuessa. Lisäksi kaupunkilaiset saisivat vastedes palveluja keskitetysti ja keskeltä kaupunkia.

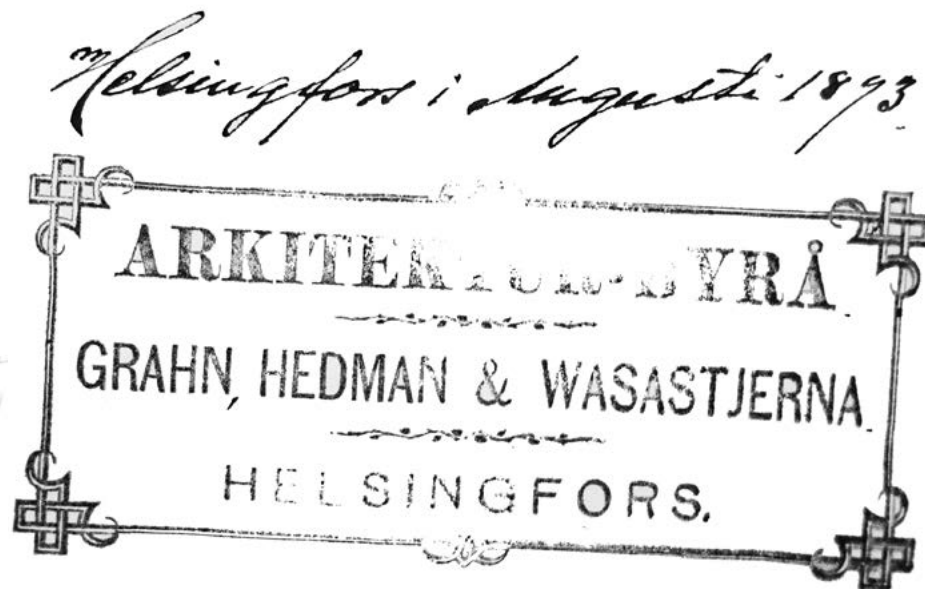
Höijerin toimeksianto keskeytetään

Vaihtoehtona oli kaupungintalon rakentaminen tonteille 1/44 ja 1/45 eli Borg & Snellmannin omistamille tontille.⁹ Hanketta valmistelemaan oli nimetty syyskuussa 1892 valiokunta, jonka jäseniä olivat herrat Carlsson, von Fieandt ja Wallin.¹⁰

8 Kaiku 1893 13.01.1893 no 6

9 Kaiku 24.02.1893 no 24

10 Kaiku 25.09.1892 no 146

Uudisrakennuksen suunnittelijaksi oli valittu maineikas helsinkiläinen arkkitehti Carl Theodor Höijer. Höijerin nimi oli ollut esillä myös viereisen Seurahuoneen yhteydessä, mutta toimeksianto päättyi hieman sattumanvaraisesti ruotsalaiselle arkkitehti Stenbergille.¹¹

Theodor Höijer ehti aloittaa kaupungintalon suunnittelun ja toimeksiannon keskeydyttyä kaupunki maksoi hänelle asemapiirroksesta 350 markan palkkion.¹²

Valtuusto laittaa toimeksi

Kaupunginvaltuusto teki päätöksen Granbergin tontin ja talon hankinnasta 9. maaliskuuta 1893 ja valitsi valiokunnan toimenpiteiden valmistelemiseksi.

Valiokunnan tehtävänä oli virkakunnan ja oppilaitosten sijoittaminen olevaan rakennukseen, jota korotettaisiin rakentamalla kolmas kerros ja jonka kellarikerros muutettaisiin ensimmäiseksi kerrokseksi. Kaupunginojan puolella ollut sivuraken

11 Asiasta päätettäessä Höijerin nimi oli unohtunut ja Stenbergin nimi nousi esiin Porin kaupungintalon suunnittelijana. Höijerin tiedetään suunnitelleen Ouluun vain vuonna 1884 viereiseen korttelin valmistuneen kauppiastalon eli nykyinen Aleksinkulman.

12 Kaiku 05.05.1893 no 53

Kaupungintalon suunnittelijaksi valittiin helsinkiläinen arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna. Pöydän takana istuu Wasastjerna, oikealla Hedman ja selin Grahn. Työ oli nuorille arkkitehdeille siihen astisen uran tärkein referenssi, jonka saamisessa oululaistaustaisella Hedmanilla oli keskeinen rooli. KUVA: Helsingin kaupunginmuseo, Finna.fi

nus liitettäisiin päärakennukseen portin päälle rakennettavalla yhdyskäytävällä. Ulkokuonerakennus tehtäisiin puusta valmiina olevalle perustukselle.

Valiokunta oli valmistautunut tehtäväänsä tiedustelemalla viranhaltioiden tilatarpeita sekä mielipiteitä hankkeesta ja saanut heiltä "myöntöväisiä ja tyytyväisiä" vastauksia. Valiokunta laati yksityiskohtaisen tilaohjelman toimijoiden sijoittamisesta rakennukseen.¹³

Rakennushankkeen kustannusarvio oli 100 000 markkaa. Senaatti suostui kaupungin pyyntöön ottaa mainittu summa lainaksi "hulluinhuoneen" ja kaupungintalon rakentamista varten.¹⁴

Nuoret helsinkiläisarkkitehdit saavat toimeksiannon

Suunnittelutoimeksiannon sai kolmen nuoren miehen vuonna 1891 perustama Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna. Tämä helsinkiläinen toimisto oli tuolloin kovassa nosteessa ja tervaporvareiden kaupungintalohanke oli toimiston uran siihen mennessä tärkein työ.¹⁵

Tätä ennen toimisto oli suunnitellut Ouluun kaksikerroksisen kivirakenteisen Kajaanintullin kansakoulun. Kaupungintalon rakentamispäätöksen yhteydessä sen rakentamisesta kuitenkin luovuttiin ja arkkitehtitoimisto sai laskuttaa kaupungilta piirustuksen sekä kustannuslaskelmien tekemisestä 675 markkaa.¹⁶

Toimiston vaiheita tutkineen Päivi Hovi-Wasastjerna mukaan kaupungintalon suunnittelijan valintaan vaikuttivat arkkitehti Ernst Hedmanin oululaiset sukujuuret sekä niiden kautta muodostuneet suhteet Oulun päättäjiin. Hedmanin isä oli oululainen kauppaneuvos, joka toimi kaupungissa pankinjohtajana.¹⁷ Hän oli myös kaupungintaloon sijoittuvan kauppakoulun johtokunnan puheenjohtaja.

Todiste valittujen suunnittelijoiden kyvykkyydestä saatiin vielä 1890-luvun aikana, kun Grahn, Hedman & Wasastjerna kasvoi maamme suurimmaksi arkkitehtitoimistoksi.¹⁸

13 Kaiku 5.5.1893 no 53

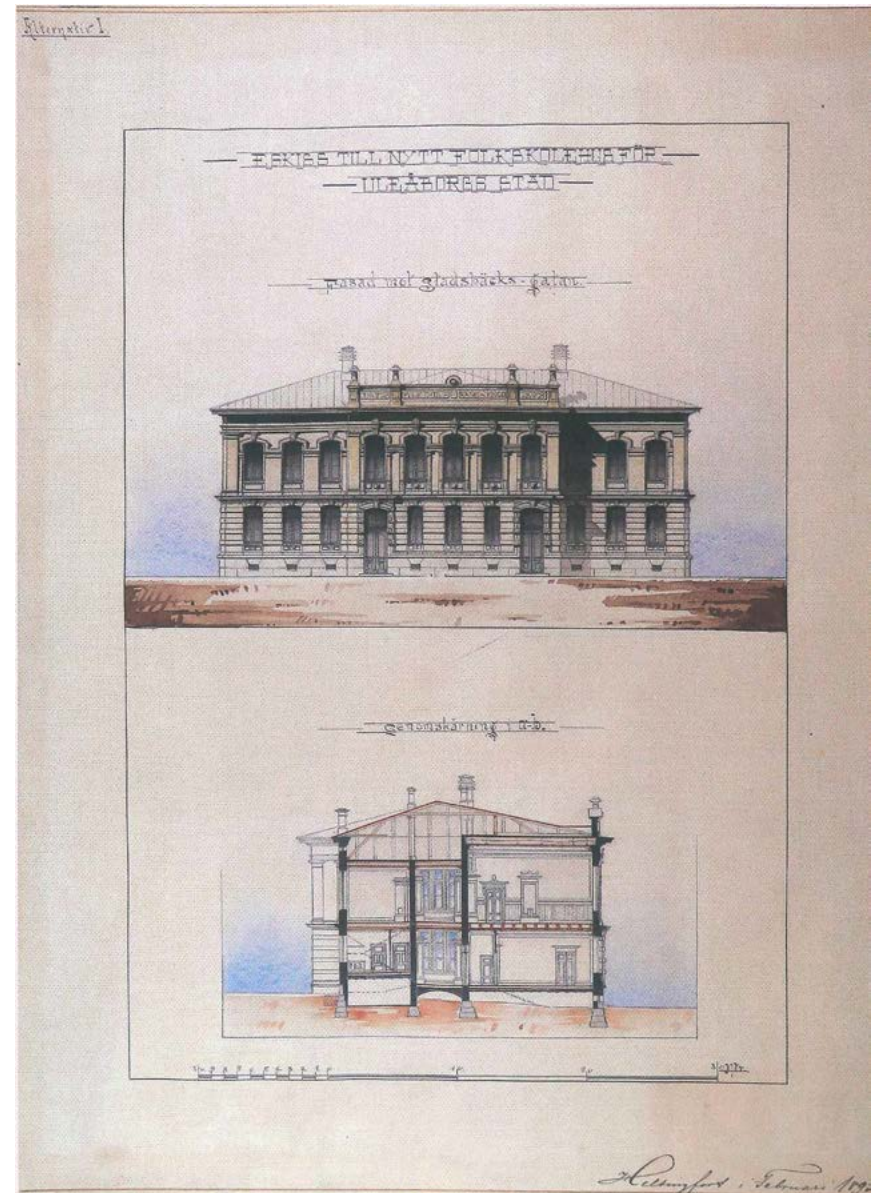
14 ibid

15 Hovi-Wasastjerna Päivi: Arkkitehtina Suomessa, Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna., Tallinna 2019 s. 29

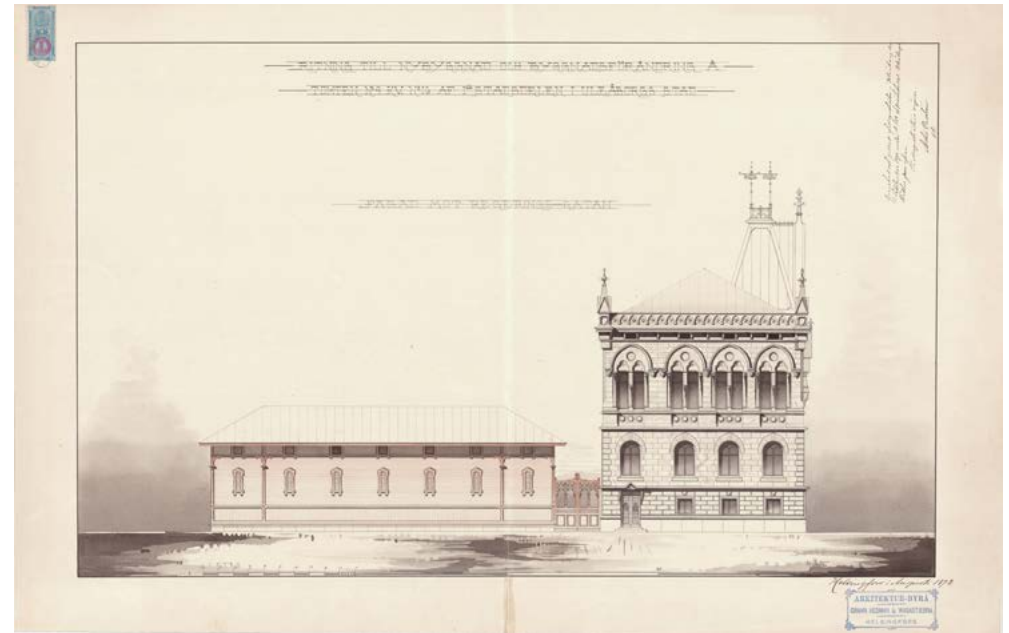
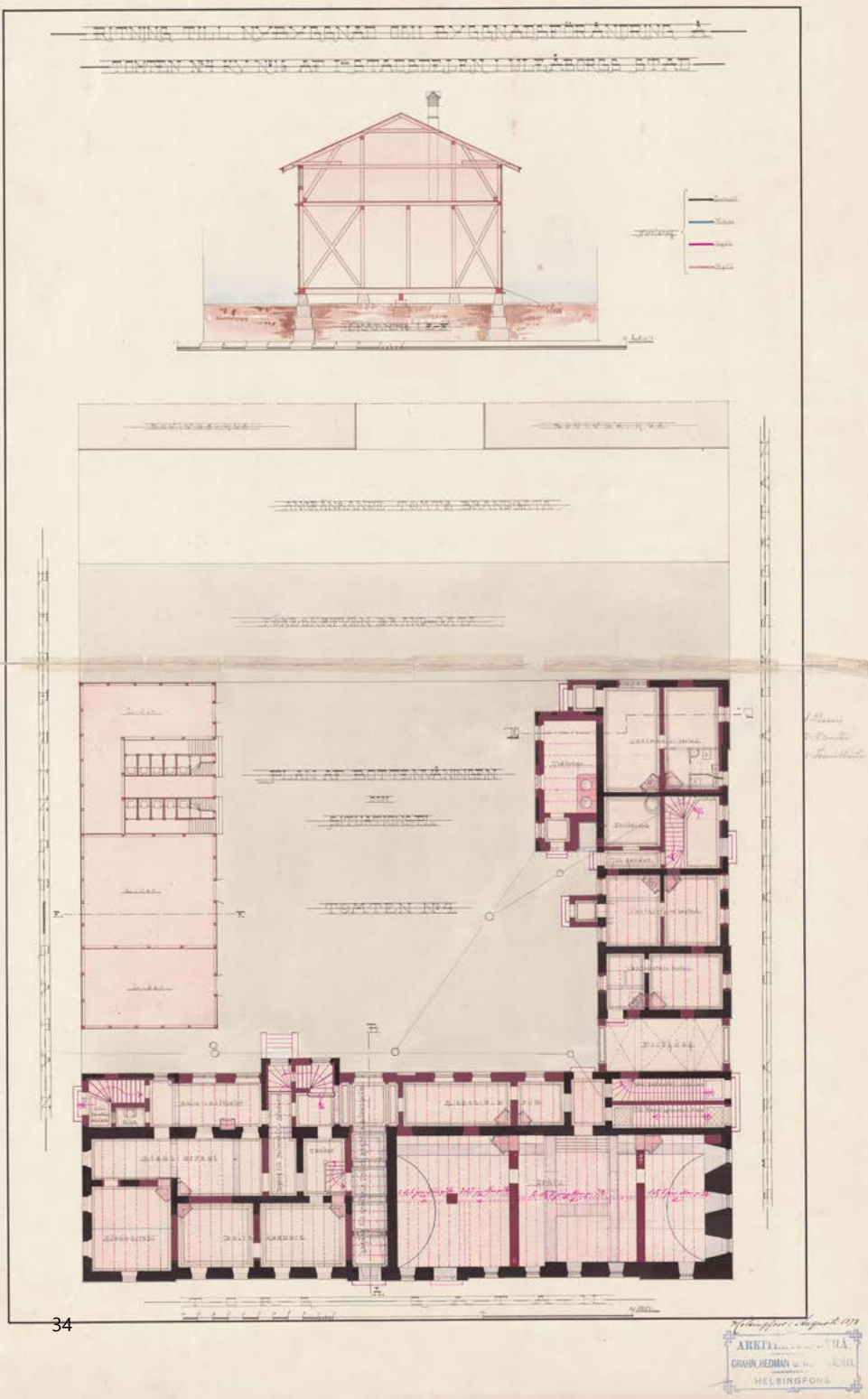
16 Louhi 10.03.1893 no 29 ja Kaiku 05.05.1893 no 53

17 Hovi-Wasastjerna Päivi, haastattelu

18 Hovi-Wasastjerna Päivi 2019 op.cit s. 8

Ennen kaupungintalon suunnittelutehtävää Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna sai toimeksiannon Kajaanintullin koulun suunnittelusta. Helmikuussa 1893 päivätty piirustussarja sisältää kaksi vaihtoehtoista pohjapiirrosta. Hanke todettiin liian kalliiksi ja sen rakentamisesta luovuttiin. KUVA: Kansallisarkisto Oulu

VASEMMALLA: Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus ja talousrakennuksen leikkaus. Purettavat rakenteet on piirretty harmaalla. KUVA: Kansallisarkisto

YLLÄ: Julkisivu Hallituskadulle. Puurakenteinen talousrakennus on liitetty päärakennukseen porttiaiheella. KUVA: Kansallisarkisto

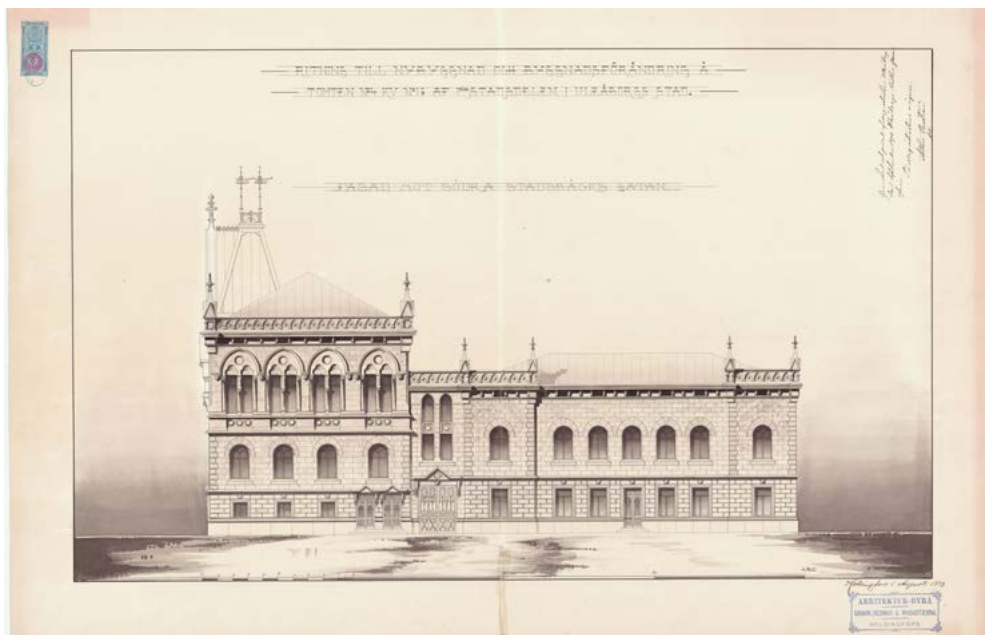
Vahvat pohjoismaiset vaikutteet

Karl Grahn, Ernst Hedman ja Knut Wasastjerna edustivat ensimmäistä Suomessa koulutettua arkkitehtisukupolvea. Grahn ja Hedman olivat hankkineet kannuksensa opettajansa Gustav Nyströmin toimistossa. Wasastjernalla puolestaan oli vahvat yhteydet Ruotsiin, josta uudet pohjoismaiset vaikutteet saatiin suoraan toimiston arkkitehtuuriin.

Ruotsalaisvaikutteet näkyivät toimiston arkkitehtuurissa ja ulkomailta rekrytoidut arkkitehdit vastasivat usein keskeisten kohteiden julkisivujen suunnittelusta.¹⁹ Toimiston suosima historismi edusti uudenlaista, totuttua mukailevampaa tulkintaa, jossa omia päämääriä toteutettiin tyylipiirteitä yhdistelmällä. Materiaalikysymyksissä toimisto eteni nopeammin kuin tyylikysymyksissä.²⁰

19 ibid ja bookm-ark.fi Hovi-Wasastjerna Päivi, haastattelu 05.09.2020

20 ibid s. 153

YLLÄ: Julkisivu Ojakadulle, jossa kivirakenteinen siipi on liitetty päärakennukseen uusgoottilaisella täydennysosalla. Kadulta sisäpihalle johtava sola on varustettu portilla. KUVA: Kansallisarkisto

OIKEALLA: Toisen ja kolmannen kerroksen pohjapiirustukset. Purettavat rakenteet erottuvat siinä siniharmaina. KUVA: Kansallisarkisto

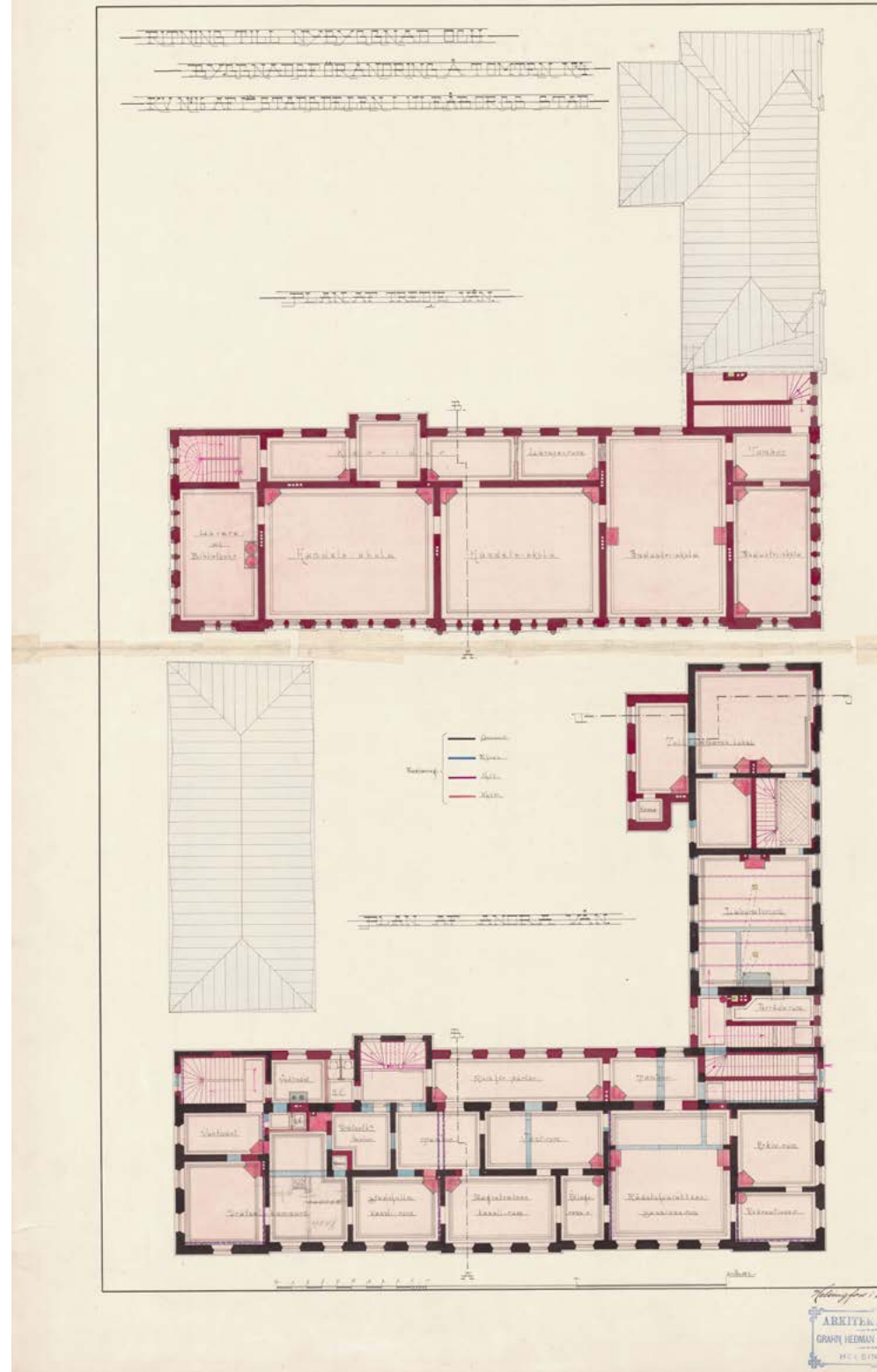
Grahn, Hedman & Wasastjerna menestyi suunnittelukilpailuissa ja sai referenssikohteita Helsingin parhaille paikoille. Henkilösuhteiden kautta toimeksiantoja saatiin eri puolilta maata sekä myös maan rajojen ulkopuolelta. Perustajakolmikko vastasi yhdessä johtamisesta, asiakashankinnasta ja töiden valvonnasta.²¹

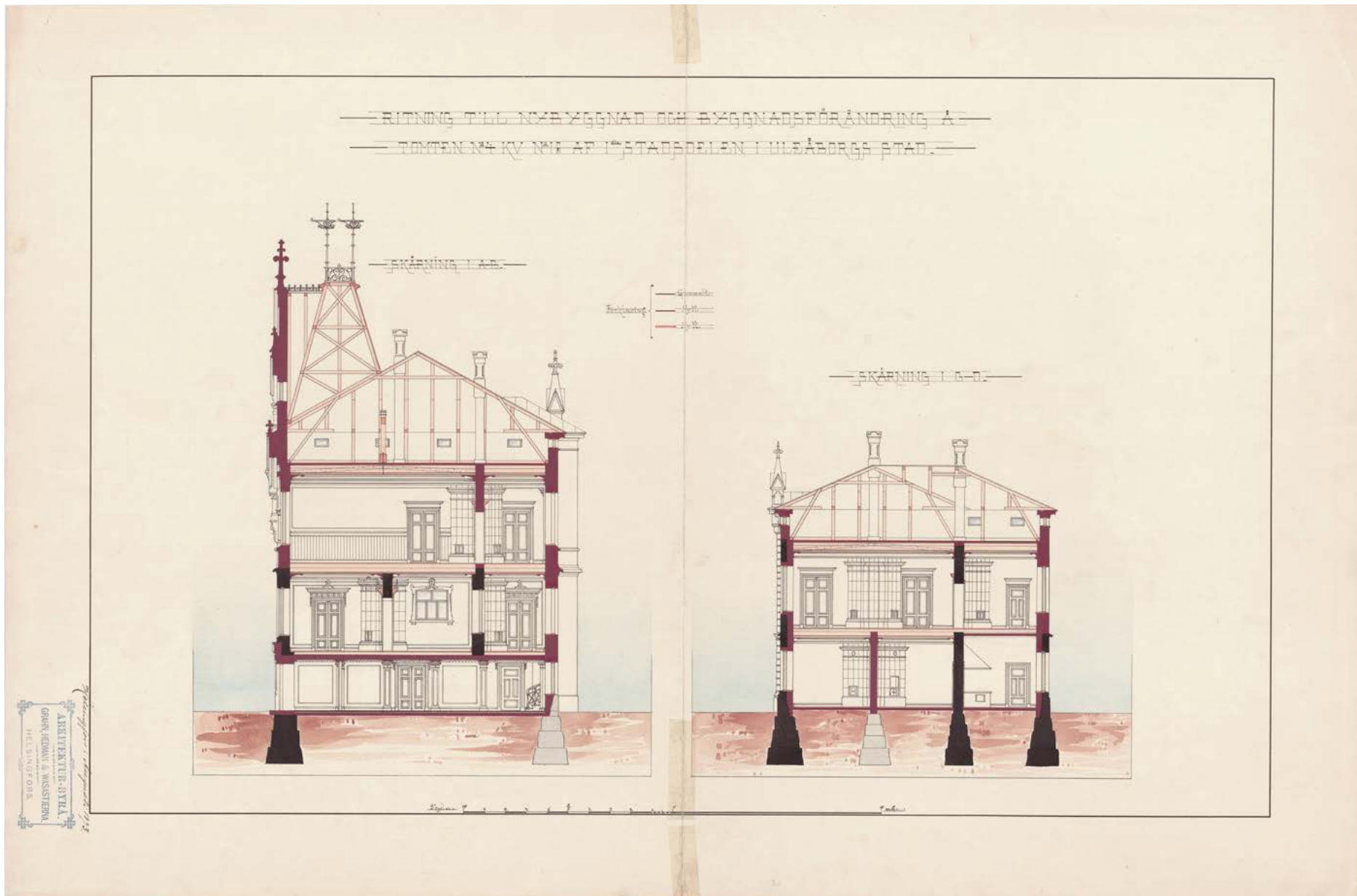
Oulun kaupungintalon piirustukset valmistuivat elokuussa 1883. Samalla toimisto päivitti rakennustöiden kustannusarvioksi 145 000 markkaa.²² Perustajakolmikosta vain Hedman on maininnut olleensa vaikuttamassa suunnitelmiin.²³ Ruotsalaisarkkitehteja ei toimiston vakiintuiseen kokoonpanoon tuolloin vielä kuulunut.

21 ibid s. 154

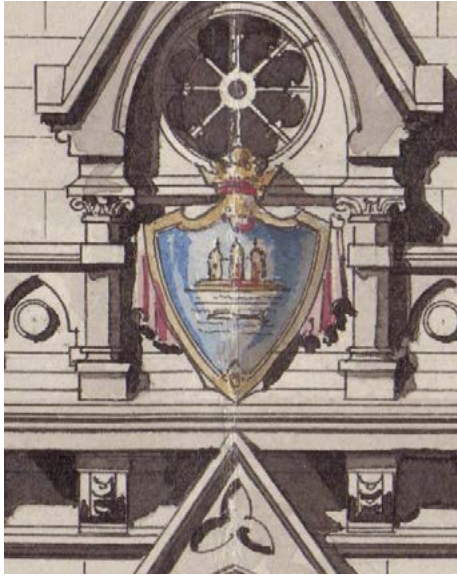
22 Oulun ilmoituslehti 10.9.1893

23 Hovi-Wasastjerna Päivi 2019 s. 29

Lisäkerroksen lisäksi merkittävä tilamuutos oli varastoksi suunnitellun kellarikerroksen muuttaminen lämpimäksi käyttötilaksi sekä päärakennuksen laajentaminen sisäpihan suuntaan. Kerroskorkeus kasvaa ylempiin kerroksiin mentäessä. Ojakadun puoleisessa siivessä on kaksi saman korkuista kerrosta. KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

*" Sietäisipä siis kaupungintaloa rakenta-
essa tehdä vähänkään tarkempia arvio-
laskuja ja vähentää siitä vähemmäksi
koristuksia, sillä muistettava on, että
kansakoulutalokin on rakennettava! "*

Louhi 17.09.1893 no 108

OIKEALLA: Vanhan kaupungintalon keskeisin koristeaihe oli kolmioreliefiin sijoitettu Oulun kaupungin vaakuna. Sen erikoisuutena on lohien uintisuunta ylävirtaan, kun se virallisessa vaakunassa on vastakkainen. Vaakunan päällä on Suomen suuriruhtinaskunnan vaakunan kruunu. Sitä vartioi molemmin puolin Venäjän keisarikunnan kaksipäinen kotka.

VASEMMALLA: Osasuurennos vuoden 1898 julkisivupiirustuksesta, jossa suuriruhtinaskunnan tunnukset puuttuvat ja lohi ui oikeaan suuntaan.

Kahden kertaustyylin näyttävä yhdistelmä

Oulun kaupungintalon suunnittelun lähtökohtana oli kesken jäänyt kauppakartano, johon haluttiin rakentaa lisäkerros oppilaitoksia varten. Jotta luokkahuoneista saatiin riittävän suuret, oli myös runkosyvyttä kasvatettava.

Vuosia tyhjillään seissyt rakennus oli ravistunut, mutta katsottiin kelpolliseksi toimimaan uudisrakennuksen alempien kerrosten runkona. Maanpäällisestä kellarista tehtiin lämmin ensimmäinen kerros ja Ojakadun puoleinen siipirakennus liitettiin päärakennukseen.

Keski- ja kulmarisaliittien mukainen massoittelu, kerroksia korostava vaakalis-toitus sekä aukotuksen rytmi periytyivät Johan Lybeckin kauppakartanosuunnitelmasta. Uutta olivat räystään nurkkiin sijoitetut kattoratsastajat sekä korkealle räystäslinjan yläpuolelle kohoava kolmioreliefi, johon arkkitehdit sijoittivat pyöröikkunan sekä värikkään vaakunan.

Lisäkerros toteutettiin uusgoottilaisella tyylillä, johon liittyi runsas detaljointi. Koristeaiheina käytettiin räystäseliefejä ja -konsoleita, ikkunoiden välisiä pilastereita, ikkunoiden yläpuolisia frontonikaaria sekä ruusukkeita ja kolmilehtisyvennyksiä.

Muotoaiheita täydensi lukuisa määrä kipsikoristeita, joiden kirjo ulottui antiikin kasvo- ja kasviaiheista keskiaikaisiin eläinhahmoihin.

Alempien kerrosten sekä Ojakadun puoleisen siipirakennuksen alkuperäisen uusrenessanssityyli viimeisteltiin julkisivujen harkotuksella ja kaari-ikkunoita kehystävillä kulmaharkkokoristeilla. Kahden rakennuksen väliin tehty liitososa sai uusgoottilaisen ilmeen. Sisäpihalle suuntatuneet julkisivut tehtiin pelkistettyinä.

Runsaan koristelun vastapainoksi rakennus sai rauhallisen, yleissävyltään harmaan värityksen, jolla jäljiteltiin luonnonkivipintaa. Listat, korosteet, harkotukset ja ikkunakehykset maalattiin seinärappausta tummemmalla sävyllä.

Näyttävän fasin takana oli lopulta varsin arkinen virastotalo, joka vaiheittaisen rakentamisen vuoksi oli alusta alkaen sokkeloinen. Mutkikkaat porrastetut ja huonekohtaiset lämmitysuunit veivät paljon tilaa. Alemmissä kerroksissa runkosyvyyden kasvattaminen tuotti kahden sijasta kolme rinnakkaista tilasarjaa.

Tilahierarkiassa keskeisen aseman sai Torikadun pääaulasta, pääportaan kautta toisen kerroksen saliin johtava tilasarja, jota korostettiin koristemaalauksilla.

Ylihallitus kehottaa julkisivujen yhtenäisyyteen

Suunnitelmien valmistuttua ne toimitettiin Oulun kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti senaatin hyväksyttäväksi. Asetus oli muutunut ja piirustukset palautettiin Ouluun kuvernöörin hyväksyttäväksi. Senaatti oli kuitenkin ehtinyt pyytää suunnitelmista Yleisten rakennusten ylihallituksen lausunnon.²⁴

Lausunnon kirjoitti ylihallituksen ensimmäinen arkkitehti Jac Ahrenberg, jolle kaupunki oli tuttu vuosilta 1884-1885, jolloin hän toimi Oulun lääninarkkitehtina. Myös hieman aiemmin valmistunut Oulun lääninhallituksen toimitalon oli hänen käsialaansa.

Ahrenberg piti Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjeranan suunnitelmaa yleisesti ottaen onnistuneena huolimatta tyylien sekouksesta. Hän kuitenkin varoitti menemästä koristeellisuudessa liian pitkälle ja kehotti luopumaan korkeasta keskiosasta. Myös ikkunoita reunustavien pilareiden mittasuhteita olisi harkittava.

Ahrenbergillä oli ilmeisen luja luottamus rakennustöiden valvojana toimineen rakennusmestari J.W. Lillqvistin arvostelukykyyn. Hän esitti, että rakennustöitä johtavalle arkkitehdille annettaisiin lupa tehdä sellaisia muutoksia, jotka olisivat rakennuksen yhtenäisyydelle eduksi.

Ylihallituksen lausuntoa ei huomioitu. Kaupungintalon etufasadi toteutettiin tarkalleen Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjeranan suunnittelemissa muodossa.²⁵

24 Louhi 13.10.1893 no 119

25 Hautala, Kustaa 1976: Oulun kaupungin historia IV 1856-1918. Oulun kaupunki s.

Rakennusmestari Lillqvist vastasi kaupungintalon työmaan materiaalien ja työsuoritteiden hankinnasta. Hän ilmoitti niistä paikallisissa päivälehdissä. KUVA: Otteita Kansalliskirjaston julkaisemien digitoitujen sanomalehtien kokouelmasta

Salutaan ostaa.
Huom.!
Oulun kaupungin-
talon rakennukseen
ostetaan hyviä 12"
tiilejä. Kauppasopi-
muksia tekee
J. W. Lillqvist.
Kaupungin rakennusmestari

Suutokauppoja.
Suomaa!
Maalaustyöt kaupungintalolla
annetaan urakalla tehtäväksi. Sa-
lulliset urakoitsijat voivat yhden
viikon kuluessa, tästä päivästä
laskien, jättää tarjouksensa allekir-
joittaneelle, jota antaa lähempiä
tietoja työn suunnitelmasta, ma-
lausten laadusta y. m. Oulussa
toukokuun 30 p:nä 1894.
J. W. Lillqvist.

Muutamia
seinämuraukseen
tottuneita
muraria,
saavat heti työtä
kaupungintalolla.
J. W. Lillqvist.

Muutamia lattianpanoon
tottuneet
Timpermannit
saavat heti työtä kaupungintalolla.
J. W. Lillqvist.

Rakentaminen paikallisilla resursseilla

Kaupungintalon rakentaminen aloitettiin kesällä 1893 kauppakartanon ylimpien rakenteiden purkamisella. Työtä johti Oulun kaupungin rakennusmestari J.W. Lillqvist, jolla oli vankka kokemus sekä suunnittelusta että rakentamisesta.

Kaupunkilaisten varoilla toteutettavassa hankkeessa oli päätetty käyttää ensisijaisesti oman paikkakunnan resursseja. Lillqvist kuulutti paikkakunnan päivälehdissä työtilaisuuksista, urakoista ja tarvikehankinnoista. Urakoitsijoiden valinnasta päätti rakennustoimikunta.

Rakennushanke työllisti kaupunkilaisia laajasti. Talvesta 1893 alkaen työmaa tarjosi hyvät ansiot hevosmiehille. Kolmen kesäkuukauden aikana työmaalla työskenteli keskimäärin kolmekymmentä henkeä ja syksyn aikana määrä nousi seitsemäänkymmeneen.²⁶

Urakoista oltiin kiinnostuneita vaihtelevasti. Levytöihin Lillqvist sai kolme tarjousta, joista levyseppä I. Rautiaisen tarjous hyväksyttiin. Maalaustyöt annettiin tehtäväksi Veljekset Aliinille, joka valittiin kuuden hakijan joukosta.²⁷ Julkista arvostelua herätti julkisivujen ja sisäpintojen rappauserakan antaminen arkkitehdin suosittelomalle helsinkiläiselle muurariporukalle.²⁸

Rakennustyöt etenivät ripeästi. Louhi-lehti kertoi 20. lokakuuta 1893, kuinka päärakennuksen ulko- ja väliseinien muuraus saadaan kuluvalle viikolla valmiiksi. Katon tekeminen galvanoidusta rautalevystä oli myös aloitettu.²⁹

Joulukuussa vesikatto oli lähes valmis. Päärakennuksen "trossilattiat" olivat paikoillaan ja alimman kerroksen holvikatot muurattu. Poliisikamarin peltikuoriset levyuunit olivat valmistumassa ja sisäseinien rappaus oli käynnissä.³⁰

Maaliskuussa 1894 päällystettiin kaakeliuunit ja lattiat sekä aloitettiin ulkokuoneen rakentaminen. Myös viimeistelyyn alkoi olla aikaa: Arabian posliinitehtaalta tilattiin kultareunaiset nimikyltit virastojen oviin. Torikadun ikkunattomaan pääkäytävään hankittiin rahatoimikamarin ehdotuksesta neljä hehkulamppua.³¹

26 Louhi 03.12.1893 no 141

27 Louhi 29.09.1893 no 113 ja Kaiku 15.06.1894 no 68

28 Kaiku 4.12.1893 no 143 ja 6.12.1893 Kaiku no 144

29 Louhi 20.10.1893 no 122

30 Louhi 07.12.1894 no 143

31 Louhi 03.12.1893 no 141, Louhi 07.12.1894 no 143 ja Louhi 16.09.1894 no 108

Onnettomuuksia ja vakuutuksia

Syyskuun 6. päivänä 1893 kaupungintalon työmaalla tapahtunut onnettomuus nousi lehtien otsikoihin. Kaupunginjohtajan puoleisessa päässä väliseinien varaan rakennettu väliaikainen katto romahti sen päälle ladotun kolmen tuhannen purkutiilen painosta. Alas tulivat tiilien lisäksi työmies Hiltunen vaimoineen. Hengenmenetyksiltä vältyttiin täpärästi, mutta vielä samalla viikolla kaupunki vakuutti kaikki työmaan työntekijät tapaturman varalta.¹

Vakuutusta tarvittiinkin pian, kun eräänä lauantai-ilta päivänä kaupungintalon rakennustyömaalla jalan mitainen tiili putosi ylimmästä kerroksesta alas ja osui keskelle työmies Fenne Forsbergin päätä. Tiili halkaisi päänahan tehden pahan railon päaluuhun.²

Helmikuuisena maanantaina vuonna 1894 sisätöihin pällannut työväki totesi muutaman huoneen 15 senttiä vahvan sisäkaton romahtaneen lattialle. Heidän onnekseen onnettomuus tapahtui sunnuntaina, jolloin sisällä ei ollut väkeä.³

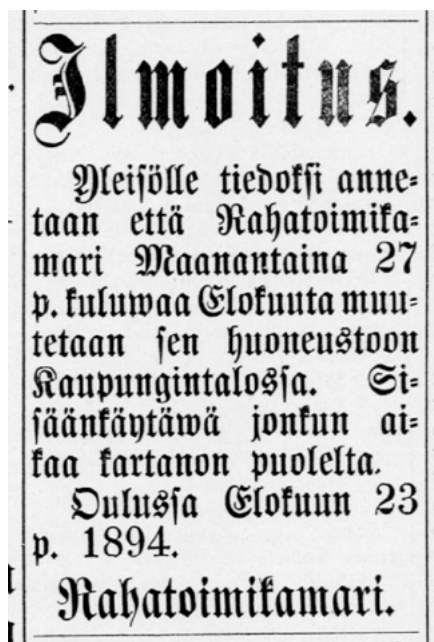
Traagiset tapaukset saivat jatkoa vielä kaupungintalon valmistuttua, kun rahatoimikamarin kamreeri löytyi uudesta työhuoneestaan istumassa verisenä ja pieni revolveri vierellään lattialla.⁴

1 Oulun Ilmoituslehti 6.09.1893 no 102

2 Oulun Ilmoituslehti 18.10.1893 no 120

3 Kaiku 02.02.1894 no 14

4 Louhi 6.3.1895 no 27

Kaupungintalon lukuisten sisäänkäyntien ja tilojen sokkeloisuuden ennakoitiin aiheuttavan hämmennystä asiakaskunnassa. Sen vuoksi toimijat nimesivät muuttoilmoituksissaan myös sisäänkäyntinsä. KUVA: Kaiku 24.08.1894 no 98

"Huoneet ja sisäänkäytävät ovat järjestetyt niin, etteivät tähän taloon sijoitettavat laitokset toisiaan häiritse ja että taas ne niistä, joilla on toistensa kanssa tekemistä, mukavasti tulevat toistensa yhteyteen."

Kaiku 10.03.1893 no 30

Kaupungintalo valmistuu ja otetaan käyttöön syksyllä 1894

Kaupungintalo valmistui aikataulussa 1. syyskuuta 1894. Ensimmäinen muuttaja oli kaupungin vankila, joka asettui rakennuksen eteläpään jo heinäkuussa.

Oulun Ilmoituslehti kuvaili tuolloin kaupungintalon valmistumassa olevia sisätiloja. Toinen kerros oli sisustusta vaille valmis. Sinne olivat muuttamassa raastuvanoikeus, maistraatti ja rahatoimikamari. Kolmannessa kerroksessa toimittajaan teki erityisen vaikutuksen teknisen koulun avara piirustussali, joka sai valoa kahdelta taholta. Myös koulun käyttöön tehty tulenkestävällä katolla varustettu laboratorio sekä käsin veivattava dynamo saivat ihailua osakseen.³²

Elokuussa 1894 virastot julkaisivat vuoronperään ilmoituksen muutostaan uuteen kaupungintaloon. Ilmoituksensa yhteydessä kukin ilmoitti, mistä sisäänkäynnistä heille tullaan sisään. Syyskuun ensimmäisellä viikolla kaikki kaupungin virastot olivat muuttaneet uuteen kaupungintaloon.

Poliisi valitti tilojensa ahtautta jo kahden viikon jälkeen ja toivoi saavansa kylmillään olevan arkistohuoneen käyttöönsä.³³ Silloin poliisissa tuskin osattiin kuvitella, että ahtautta tuli jatkumaan liki sata seuraavaa vuotta.

³² Oulun Ilmoituslehti 08.07.1894 no 78

³³ Louhi 16.09.1894 no 108 2

Kaupungintalon tilat ja toimijat syksyllä 1894

1 kerros:

Torikadulla:
 Poliisilaitos
 Poliisivankila
 Työnvälitys
 Arkisto
 Vahtimestarin asunto

Ojakadulla:
 Vahtimestarin asunto
 Vahtimestarin asunto
 Pesuhuone

2 kerros

Torikadulla:
 Rahatoimikamari
 Maistraatti
 Raastuvanoikeus
 Rakennuskonttori

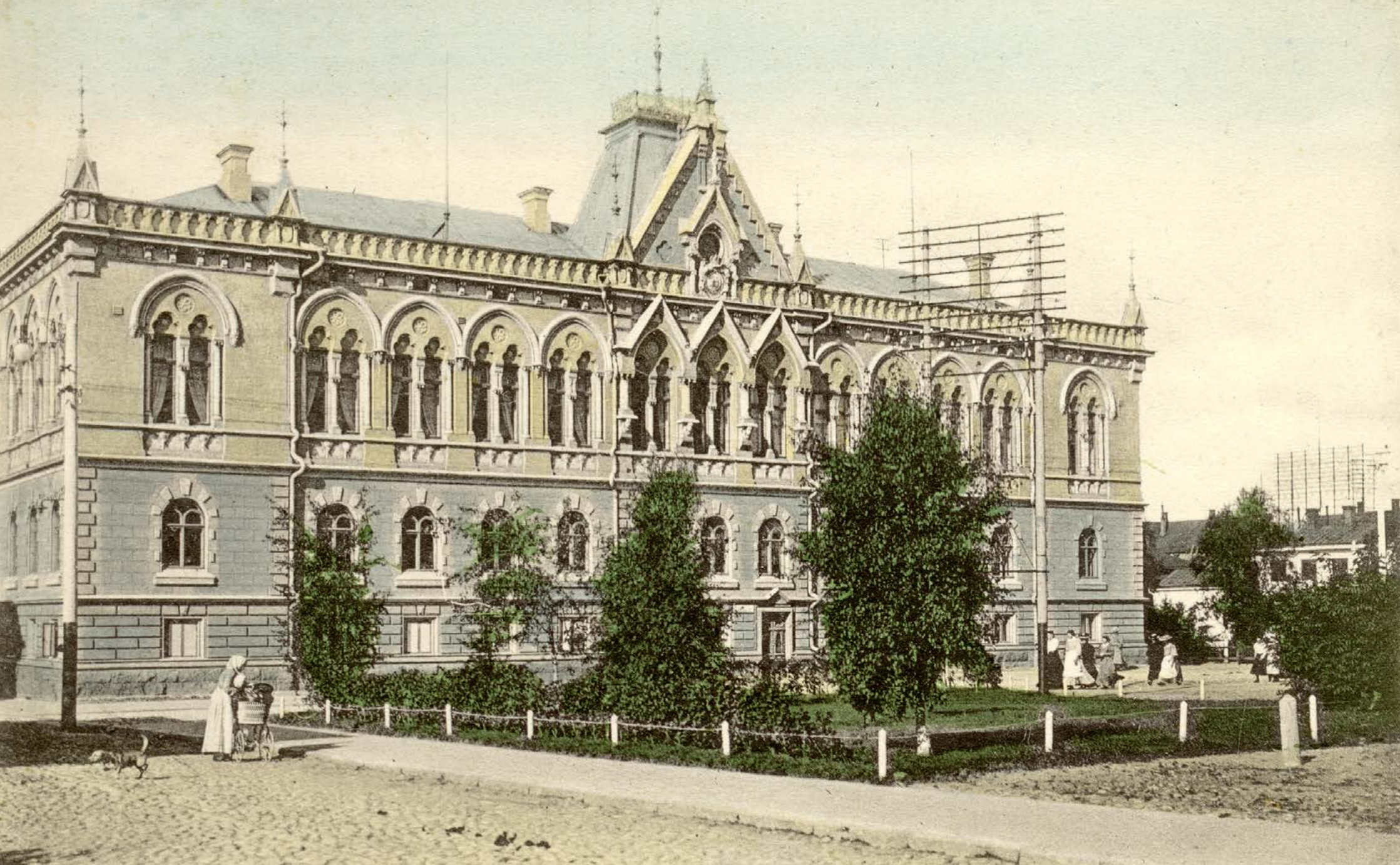
Ojakadulla:
 Teknillisen koulun laboratorio
 Tullikamari

3 kerros:

Torikadulla:
 Alempi teknillinen koulu
 Oulun kauppakoulu

Uusi kaupungintalo on valmis ja päätyi postikorttiin. Sen vasemmalla puolella on Suomen Pankin talo. Etualalla on Seurahuoneen takasisäänkäynnille johtava ympyränmuotoinen ajotie, jota reunustaa nuori puisto. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma

Kaupungintalo kuvattuna juuri valmistuneena todennäköisesti vuonna 1895. Etualalla on nykyinen Maria Silfanin puisto, johon istutetut koivut ovat saaneet jo kokoa. KUVA: Museovirasto JOKA

Loppulasku ja rakennusmestari Lillqvistin palkitseminen

Kaupungin rakennusmestari J. W. Lillqvistin rakennusvaliokunnalle tekemien laskelmien mukaan Oulun uusi kaupungintalo tulisi maksamaan tontti ja Granbergin talo mukaan lukien 180 370 markkaa 67 penniä.⁴¹ Samaan summaan päätyi laskelmissaan myös Arkkitehtitoimisto Grahm, Hedman & Wasstjerna. Rahatoimikamarin laskelma summa oli merkittävästi suurempi.⁴²

Loppulaskelmien suurta erotusta ja kaupungintalon sisustamista arvosteltiin lehdistössä. Louhi nosti esiin kaupungintalon kadunpuoleisiin ikkunoihin ostetut komeat 100 markan hintaiset ikkunaverhot sekä Pikisaaren konepajasta hankitut 500 markkaa maksaneet tuhka-astiat.⁴³

"Leikkiä siinä lienewät herrat lyöneet, kun niin ruhtinaallisen uhkeat tuhka-astiatkin piti laittaa."

"Louhen Jussin" heitto kymmenien tuhannen markkojen suuruisesta me-
noerästä rakennuksen kaunistuksiin korjattiin "Asiaa tuntevan" vastineessa kahdeksi tuhaneksi.⁴⁴ Kaiku-lehdessä pakinoi Sipo kiinnitti huomiota kaupungintalon vahtimestareiden suureen lukumäärään:

"Uhkean sositeetin wierellä ylvästä komea kaupungintalo, Oulun ylpeys ja mahti. Siinä asustawat useat kaupungin wihastot ja, uskaltaisimmeko heti sanoa, useimmat kaupungin wahtimestarit. Siinä talossa on wahtimestareita kahdeksan kappaletta."⁴⁵

Yleisesti ottaen hanketta pidettiin kaiketi varsin onnistuneena. Siitä osoituksena kaupunginvaltuusto päätti kaupungintalon rakennustoimikunnan ehdotuksesta antaa kaupunginrakennusmestari Lillqvistille 300 markan lahjapalkkion siitä lisätyöstä, minkä rakennustöiden johtaminen oli hänelle tuottanut sekä siitä tunnollisuudesta, jolla hän oli työn suorittanut.⁴⁶

41 Kaiku 11.01.1895 no 5

42 Oulun Ilmoituslehti 13.01.1895 no 5

43 Louhi 22.09.1895 no 112

44 Louhi 17.09.1893 no 108

45 Kaiku 06.11.1895 no 128

46 Kaiku 11.01.1895 no 5

Museoesineiden keräys ja esittely aloitettiin vanhalla kaupungintalolla. Vuonna 1902 se sai tilat viereisen Suomen Pankin alakerrasta. Talon julkisivussa oli tuolloin historiallisen museon kyltti. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo

Oulun historiallinen museo aloitti kaupungintalolla

Kulttuuritalo Valveen rakennushistoriaan kytkeytyy myös nykyisen Pohjois-Pohjamaan museon perustamista edeltävät vaiheet. Tuolloin hankkeen puuhamiehenä toimi maisteri Sakari A. Westerlund, joka oli myös kaupungintalon rakennustoimikunnan jäsen.

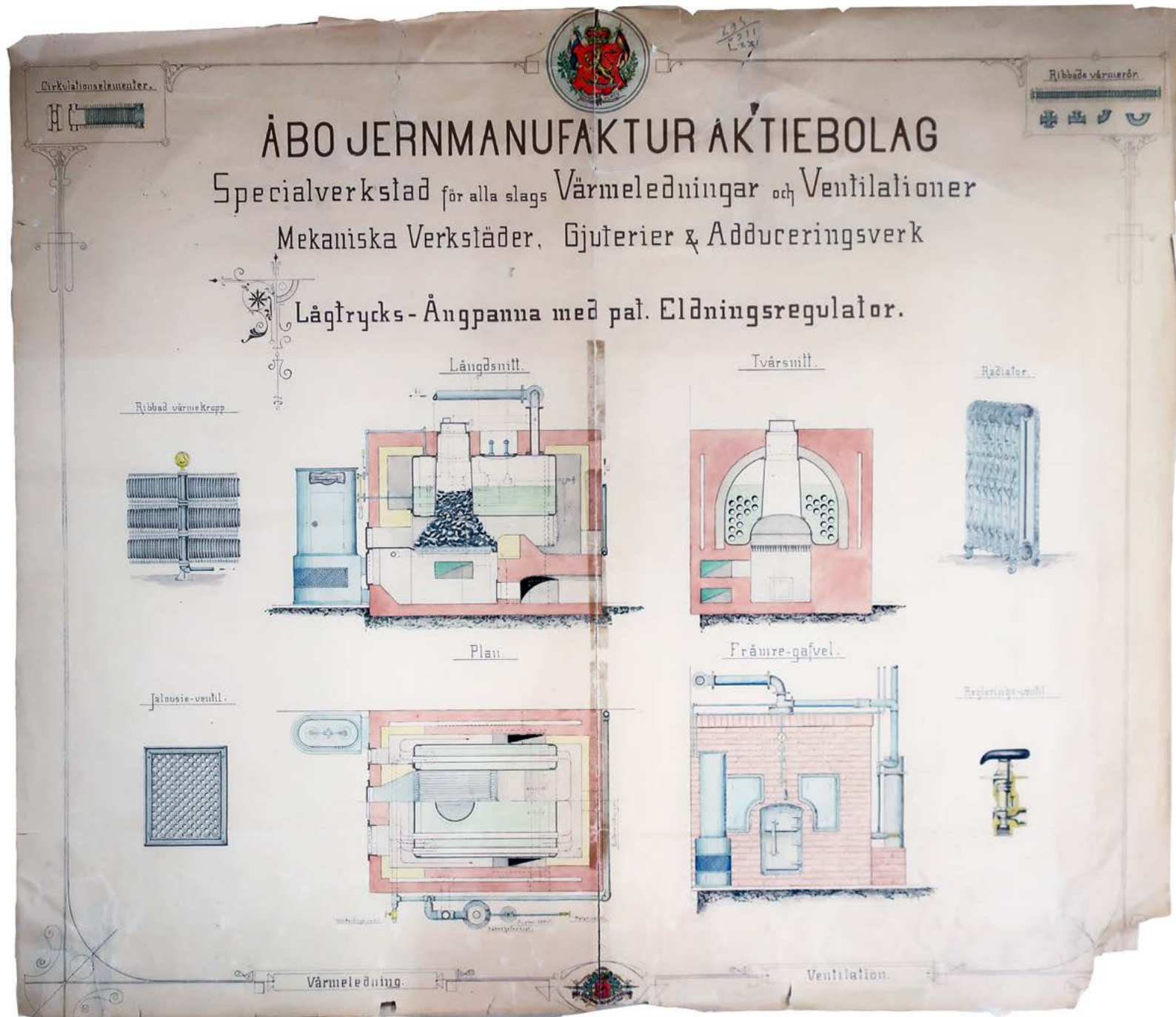
Museon perustamiskokous järjestettiin lokakuussa 1893. Paikalle kokoontuneet kaupunkilaiset päättivät kerätä Oulun läänin alueelta historiallisia ja muinaistieteellisiä esineitä sekä perustaa kirjasto Oulua käsittelevistä kirjoista ja lehdistä. Esineitä alettaisiin koota piakkoin valmistuvan kaupungintalon vapaaseen huoneeseen.¹

Aluksi museon kokoelmia säilytettiin kaupungintalon alakerran kahdessa pienessä huoneessa. Kokoelma avattiin nähtäville 1.11.1986 ja sitä esiteltiin kaupungintalolla pari vuotta. Toimittuaan vuosina 1900-1902 Hallituskatu 10:n huoneistossa, kokoelma sai käyttöönsä suuren nurkkahuoneen Suomen Pankin talon alakerrasta.²

1 Louhi 18.10.1893 no 121

2 Hautala Kustaa 1976 s. 543

1903

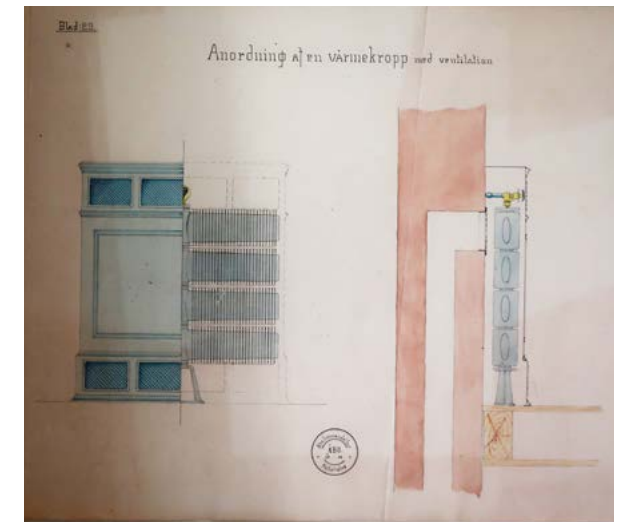
Kaupungintalon keskuslämmitys-tä varten laadittiin suunnitelma 1900-luvun alussa. Sen suunnit-teli Åbo Jernmanufaktur AB, joka toimitti yksityiskohtaisen käsin laveeratun piirustussarjan vuonna 1903. Kuvassa lämpölaiteita ja kattilalaitos. KUVA: Oulun Tilapal-velut arkisto

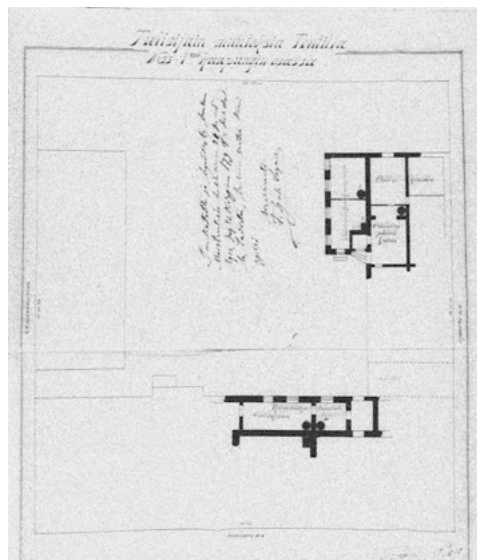
Kattilahuone sijoitettiin ensimmäisen kerroksen keskelle. Sen viereinen tila varattiin kiinteälle polttoaineelle. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Lämpöpatterit sijoitettiin seinäsyvennykseen ikkunoiden alle. Kuvassa esitään patterin peittävä suojalevy. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Poikkileikkaus ulkoseinästä ja patterin sijoittamisesta. Kuva on periaatteellinen eikä toteutunut olevaan rakenteeseen sen mukaisesti. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

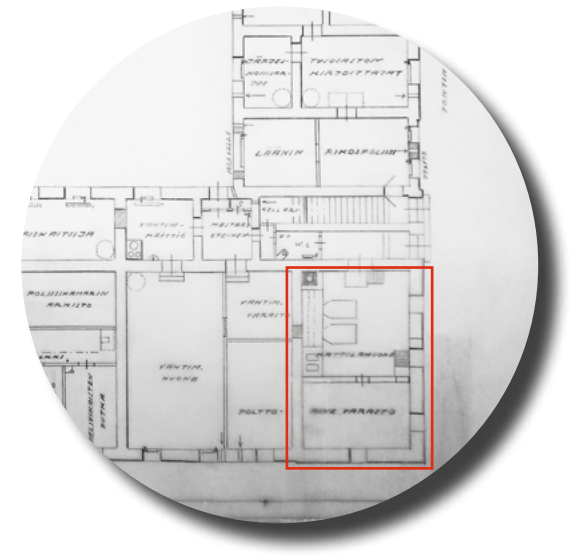
1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä tehtiin useita tilamuutoksia, joihin liittyi yleensä lupahakemus uusien tulisijojen rakentamiseen. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

4.5 Keskuslämmitysuunnitelma

Turussa toiminut Åbo Jernmanufaktur Ab suunnitteli Oulun kaupungintaloon keskuslämmitysjärjestelmän vuonna 1903. Suunnitelmassa lämpölaitos piirrettiin ensimmäisen kerroksen keskimäiseen huoneeseen. Näyttävä piirustussarja, joka on todennäköisesti koottu toimiston yleisesti käyttämistä ratkaisuista, käsittää yli kaksikymmentä lehteä. Piirustukset signeerattu ja väritetty käsin Oulun kaupungintaloa varten.

Keskuslämmitystä ei rakennettu suunnitelman mukaisesti. Vielä vuoden 1913 piirustuksissa huoneisiin tehtiin uusia lämmitysruuneja. Ensimmäisen kerran keskuslämmitys näkyy vasta vuoden 1938 muutospiirustuksessa.

Kattilahuone rakennettiin Torikadun ja Ojakadun kulmukseen. Sen viereen tehtiin polttoainevarasto. Rakennuksen omasta lämmityskattilasta luovuttiin peruskorjauksen yhteydessä, jolloin Ojakadun puoleisen siiven kellariin sijoitettiin kaukolämpölaitteisto.

Keskuslämmityslaitos esiintyy ensimmäisen kerran vasta vuonna 1938 tehdyssä pohjapiirustuksessa. Siinä punaisella viivalla merkitty lämpökeskus ja polttoainevarasto sijaitsevat Torikadun ja Ojakadun kulmahuoneessa.

5 Kaupungintalon käyttö 1894-1988

Kaupungintalon valmistuttua eri puolilla kaupunkia vuokratiloissa toimineet virastot ja päätöksentekijät saatiin viimein yhden katon alle. Rakennus tarjosi tilat myös oppilaitoksille ja poliisille. Myöhemmin rakennuksessa toimi myös Oulun puhelinlaitos.

Kaupungin kasvaessa myös virkakunnan määrä kasvoi. Tilanahtautta ratkottiin jakamalla kaupungintalon huoneita entistä pienemmiksi tiloiksi. Väistämättä osan oli etsittävä lisätilaa toisaalta ja sitä löytyikin läheltä: vastapäinen Seurahuone muuttui vähitellen virastotaloksi ja vuonna 1942 se julistettiin Oulun kaupungintaloksi.

OIKEALLA: Näkymä Oulun Tuomiokirkon tornista Kiikelin suuntaan 1800-luvun lopulta. Vasemmalla on Seurahuone ennen laajennusta ja keskellä kaupungintalo. Rantakadulle on noussut kauppiaiden kivitaloja. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat, postikortti

Näkymä Torikadulta ennen vuotta 1903. Oikealla näkyvien rakennusten paikalla on nykyisin Kolmiotalo. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat

Postikorttiin ikuistettu näkymä Hallituskadun ja Torikadun kulmasta ennen vuotta 1910. Vasemmalla näkyvän Suomen Pankin talossa on kyltti "Historiallisen museo." KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat, postikortti

Näkymä Hallituskadun ja Kirkkokadun kulmasta vuodelta 1905. Hallituskatu on tässä vaiheessa kivitalojen reunustama. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat, postikortti

Oulun alempi teknillinen koulu toimi Oulussa vuosina 1894-1910. Kuvassa on koulun opilaita ja henkilökuntaa lukukaudella 1894-1895. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan Museon kokoelmat

Teollisuuskoulu

Aloite teollisuuskoulun perustamisesta lausuttiin julki Oulun kaupunginvaltuustossa 30. kesäkuuta 1887. Ympäröivä maailma teknistyi ja kaupunkiin oli perustettu ajanmukaista teknologiaa hyödyntäviä teollisuuslaitoksia. Vanhat käsityöläiskoulut eivät kyenneet vastaamaan teknisen koulutuksen tarpeeseen.

Rautatien valmistuminen vuonna 1886 toi mukanaan mittavan konepajan ja varikon. Sen tekninen henkilökunta nähtiin potentiaaliseksi muodostamaan rungon teollisuuskoulun opettajakunnalle.

Teollisuuskoulusta muodostui lopulta valtion hanke. Sitä ajoi uusi kuvernööri A. J. Malmgren, joka esitti senaatille suomenkielisen tekniset oppilaitoksen perustamista. Tammikuussa 1891 järjestetyssä Teollisuushallituksen edustajien ja Oulun kaupungin valtuusmiesten tapaamisessa sovittiin alemman teknillisen koulun järjestelyistä.

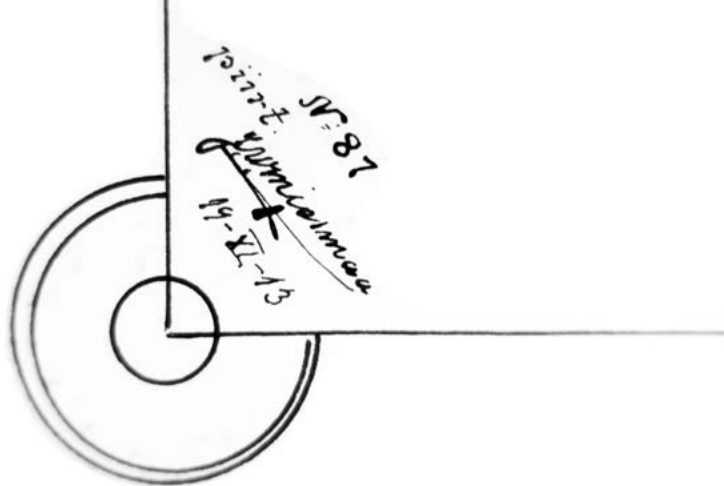

Oulun kauppakoulu toimi kaupungintalon tiloissa vuosina 1894-1956. Luokkakuva on vuodelta 1934. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan Museon kokoelmat

Oulun kaupunginvaltuusto hyväksyi koulun perustamisen 27. tammikuuta 1892. Kaupunki sitoutui kustantamaan kouluhuoneiston, valon ja lämmön. Teollisuushallituksen ehdotuksen pohjalta suomenkieliseen kouluun perustettiin päivä- ja iltaoppijaksot, jotka jaettiin mekaaniseen ja kemialliseen osastoon. Koulu oli yksi-voitinen ja lukuvuoden mitta oli kahdeksan kuukautta.

Koulu aloitti toimintansa syksyllä 1894 uuden kaupungintalon yläkerrassa. Sen käytössä oli myös laboratorio, jonka sähkö tuotettiin käsikäyttöisellä dynamolla. Vuonna 1898 koulu muutettiin kaksivuotiseksi ja seuraavana vuonna sinne perustettiin asuinrakennusosasto. Koulun toiminta vakinaistettiin vuonna 1911, jonka jälkeen se muutti Torikadulta Kauppurienkadulle konsuli Hj. Häggin taloon.³

3 Hautala Kustaa 1976 op.cit ss. 522-523

Marraskuussa 1913 kaupunkilaiset perustivat Oulun Puhelin Osakeyhtiön, johon Oulun kaupunki tuli osakkaaksi. Samaan aikaan valmistui rakennusmestari J.W. Miesmaan suunnitelma ehdotus puhelinkeskusaseaman rakentamisesta kaupungintalon Ojakadun puoleiseen siipeen. Suunnitelma ei toteutunut. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

5.2 Puhelinlaitos kaupungintalossa

Oulun ensimmäinen puhelin otettiin käyttöön vuonna 1878. Kapteeni Ekholm rakensu yhteyden merikoulusta koulun tähtitorniin Linnansaareen. Telefoonilaitos avattiin juhlallisoin menoin marraskuussa 1882. Laitoksen keskuspöytä sijaitsi apteekkari A.F. Nordfosin talon piharakennuksessa Kirkkokadun ja Pakkahuoneenkadun kulmassa.¹

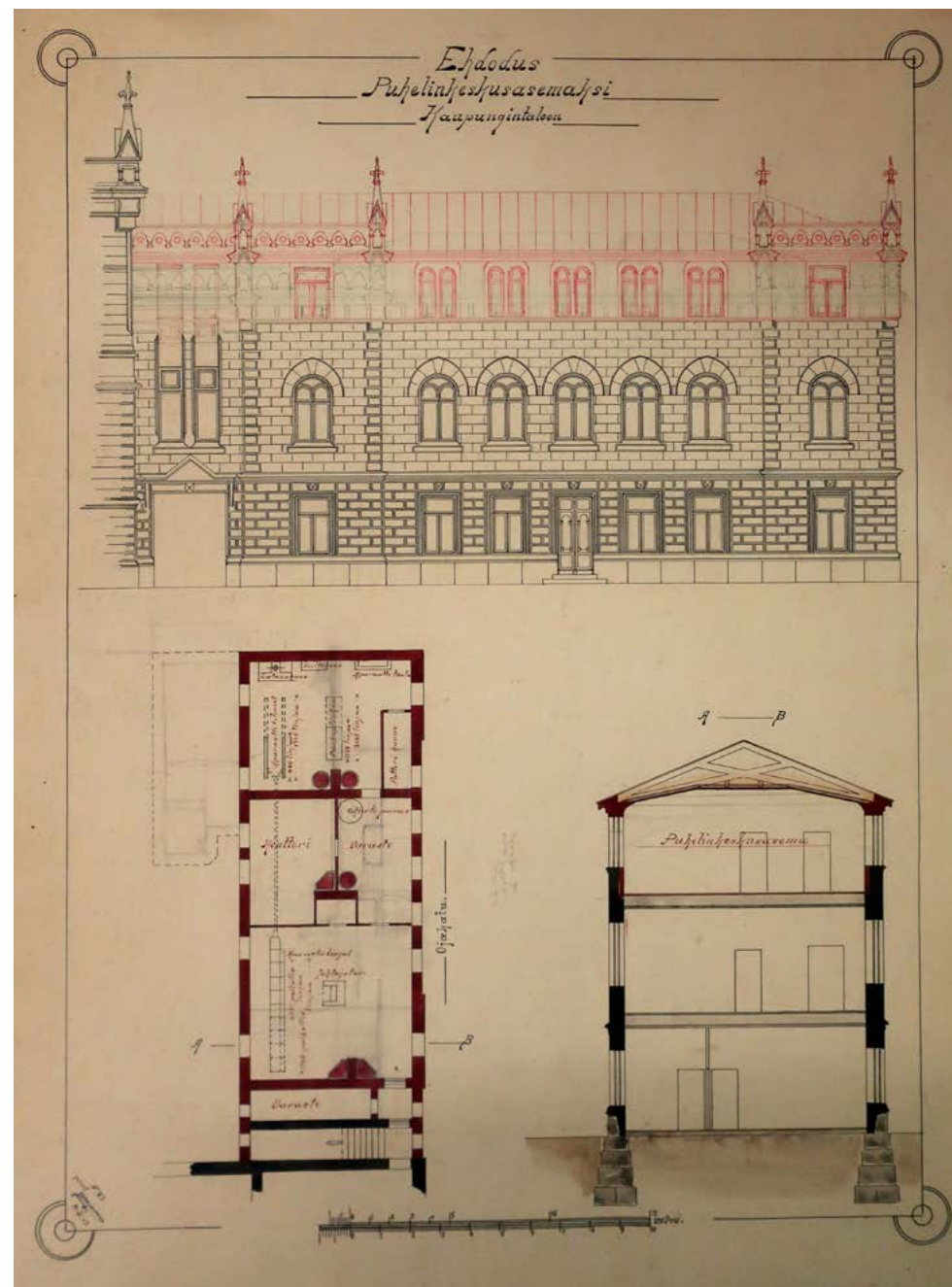
Vuonna 1884 puhelinlaitoksen toiminta siirtyi liikemiesten perustamalle yhdistykselle ja suurpalossa säästynyt keskus siirrettiin kapteeni Herman Granbergin taloon, joka sijaitsi nykyisen Madetojan puiston paikalla. Yhdistys muutettiin osakeyhtiöksi vuonna 1885.²

Oulun Telefooniosakeyhtiön keskusaseama tuhoutui helmikuun 2. päivä vuonna 1918, kun kansalaissodan taistelut olivat Oulussa kiivaimmillaan. Tuntemattomaksi jääneen pomminheittäjän teko syytti tulipalon, joka tuhosi koko korttelin.³

1 Manninen Turo: Soitellen! Oulun puhelinosaakeyhtiöt 1882-2007, Oulun puhelin Holding Oyj, Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2009 s. 13

2 ibid ss. 35-37

3 ibid s. 23

Kuvassa kaupungintalo, josta lähtee kaapelit kohti Seura-huonetta. Puhelinyhdistyksen huoneiden kohdalla julkisivaissa on kello. KUVA: Kansallisarkisto, Oulun kauppareura ry:n I arkisto

Oulun Puhelin Oy:n Oulun keskuksen yhdistämispöytä 1.11.1932. Pöydän ääressä puhelunvälittäjät sekä yhtiön toimitusjohtaja Gunnar Mortimer Hammar. Puhelinyhtiö oli kaupungintalossa vuokralaisena. Sen tilat sijaitsivat toisessa kerroksessa Torikadun ja Ojakadun kulmassa. Keskuksen alle oli tehty koroke. KUVA: Museovirasto FINNA

Oulu oli valkoisen osapuolen sotatoimien johdon ja huollon näkökulmasta merkittävä kaupunki, joten puhelinlinjat oli saatava nopeasti kuntoon. Telefooniosakeyhtiö vuokrasi kaupungintalon toisesta kerroksesta pienen huoneen, jonne hankittiin satanumeroinen keskuksipöytä.

Jo ennen kansalaissotaa Telefooniyhtiö ja kaupungin välit kiristyivät. Kaupungintalon maistraatin kokoussaliin kokoontuneet kaupunkilaiset perustivat 1. marraskuuta 1913 Oulun Puhelin Osakeyhtiön ja tarjosivat osakkeita kaupungille. Ensimmäisen maailmansodan syttyminen lykkäsi toiminnan aloittamisen vuoteen 1918.⁴

4 ibid s. 26

Samaan ajankohtaan on päivätty myös kaupungin palveluksessa toimineen rakennusmestari J. Miesmaan ehdotus, jossa on luonnosteltu kaupungintalon Ojakadun puoleiseen siipeen lisäkerros puhelinkeskusasemaa varten. Suunnitelmaa ei toteutettu.

Liikemiesten perustama puhelinyhtiö ei toipunut kansalaissodan aiheuttamasta takaiskuista, vaan yhtiö purettiin ja se myi vuonna 1920 omaisuutensa uudelle Oulun Puhelin Osakeyhtiölle.⁵

Oulun Puhelin Osakeyhtiö sijoittui kaupungintalolle tiloihin, joissa Telefooniosa-

5 ibid s.s 23

Näkymä Torikadulta etelään vuonna 1931, jolloin kaupungin puisto on jo muodostanut peitteisyyttä kaupunkikuvaan. Kaupungintalon yläosa näkyy kadun oikealla puolella kuvan keskellä. Vasemmalla reunassa on Kirkkotorin koulu ja edessä oikealla vuonna 1924 valmistunut Kolmiotalo. KUVA: Museovirasto Historian kuvakokoelma, Kuvaaja: Siiri Suo

Näkymä Torikadulta kaupungin virastotalon suuntaan. Katolla seisoo todennäköisesti asentaja. Katolta lähtee 150-säikeinen kaapeli viereisen Seurahuoneen suuntaan. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

keyhtiö oli toiminut. Kun nykyisen Kolmiotalon tontille suunniteltu oma toimitalohanke lykkäytyi, yhtiö vuokrasi kaupungintalon toisesta kerroksesta kaksi tilavaa huonetta. Nämä huoneet vapautuivat raastuvanoikeudelta ja maistraatilta, jotka pääsivät muuttamaan Seurahuoneen laajennusvaiheessa rakennettuun kolmannen kerrokseen.

Tori- ja Ojakadun kulmahuoneeseen asennettiin vuonna 1920 LM Ericssonin puoliautomaattinen keskus. Telefooniosakeyhtiön aikainen rautalankaverkko uusittiin samassa yhteydessä. Kotoisa puhelinliikenne vakavoitui, kun koteihin jaettiin puhelinluettelot ja tuttavallinen keskustelu keskuksen kanssa kiellettiin.⁶

6 ibid s. 28

Katolle rakennettiin 150-säikeinen kaapeli, joka suuntautui viereisen Seurahuoneen suuntaan. Tuulisina öinä katolle rakennettuun telineeseen ripustetut johdot pitivät niin kovaa meteliä, että talon yläkerrassa asunut vahtimestari ei saanut unta.⁷

1930-luvulla keskikaupungin johtoverkko alkoi olla täynnä ja Puhelinyhtiön tilat kaupungintalolla kävivät ahtaiksi. Yhtiö päätti rakennuttaa uuden toimitalon Kauppurienkadulle. Tämä Gustav Strandbergin suunnittelema uudisrakennus valmistui vuosina 1936-1937.

7 ibid s. 18

1927

Oulun kaupungin keskusta Tuiran siltojen ylärakennelmä otetussa ilmakuvassa vuonna 1927. Etualalla on ensimmäisen kaupunginosa eli Pokkitörmä. Nykyisen Kulttuuritalo Valveen ja Byströmin talon muodostama kortteli numero 8 on merkitty kuvaan punaisella katkoviivalla. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelma

5.3 Oulun poliisilaitos kaupungintalossa

Oulun kaupungin ohjesääntö poliisilaitokselle vuodelta 1902. Taskuun mahtuvilla ohjekirjoilla yhdenmukaistettiin virkavallan edustajien käytäntöjä kenttätyössä.

Vahtimiesten Korttikaari

Vielä 1800-luvun alussa Oulun kaupungin asioista päättivät pormestari ja raatimiehet. Järjestyksenpidossa pormestarin apuna toimi kaupunginviskaali, joka samalla toimi syyttäjänä oikeudenkäynneissä. Käytännön järjestyksenpidosta vastasivat tehtäviin nimetyt vahtimiehet. Vilkkaina markkina-aikoina kaupungin asukkaista muodostettiin patrulleja, joita johti kaupunginvouti.¹

Vahtimiesten tukikohtana toimi Korttikaari eli kaupungin omistama poliisivankila. Se sijaitsi Torikadun päässä, nykyisen lääninhallituksen paikalla. Poliisivankilan miehitykseen kuului kuusi vahtimestä, neljä kaupunginpalvelijaa, rummunlyöjä, kaupunginvouti ja kaupunginviskaali. Tarvittaessa pyydettiin lisäapua palovahdeilta tai kaupunkiin sijoitetulta kasakkakomennuskunnalta.²

1 Hautala Kustaa 1975 op.cit ss 78-84

2 ibid

Oulun kaupungin poliisikunta yhteiskuvassa vuonna 1911. Taustalla näkyvän kaupungintalon Ojakadulle johtava sola oli tuolloin vielä avoin. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Oulun poliisivoimat perustetaan vuonna 1881

Oulun poliisivoimat perustettiin vuonna 1881 säädetyllä poliisijärjestyksellä. Johtovastuu oli jo aiemmin siirretty poliisikomissariukselle ja nyt poliisivoimia vahvistettiin kahdeksalla poliisimiehellä. Vuonna 1895 Oulun poliisi sai uuden toimipaikan Torikadulle valmistuneen kaupungintalon alakerrasta.

Rikollisuus ei ollut merkittävä ongelma Oulussa. Vielä vuonna 1902 poliisimestarin viran ja niin kutsutun täydellisen poliisikamarin perustamisesta luovuttiin, koska aiemmassa toimintamallissa ei ollut ilmennyt ongelmia ja ylimääräisiä kustannuksia haluttiin välttää.

Vuoden 1903 viimeisenä päivänä täydellinen poliisilaitos kuitenkin perustettiin. Miehistöä lisättiin 19:sta 42:een. Tuolloin elettiin venäläistämiskautta ja aiemmin kaupungin määräysvallassa toiminut poliisilaitos siirtyi kuvernöörin alaisuuteen.

VASEMMALLA: Vuosina 1919-1932 vallinnut kieltolaki työllisti Oulun poliisia. Kuvassa poliisit esittelevät takavarikoimaansa pirtulastia kaupungintalon sisäpihalla. Taustalla näkyy Ojakadulle johtavan porttikongin suuaukko. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

OIKEALLA: Oulun poliisi sai ensimmäisen autonsa vuonna 1926. Taustalla poliisilaitoksen hevostalli sekä kaupungintalossa toimineen puhelinalaitoksen kaapelikelaja vuonna 1936. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Oulun poliisilaitoksen ratsuosasto esitteli hevosiaan vuonna 1935. Hevostalli sijaitsi Hallituskadun suuntaisessa puurakennuksessa. KUVA: Sanomalehti Kalevan arkisto

Oulun poliisi kaipaa kohennusta

Kansalaissodan päättyessä Oulun poliisin vahvuus oli 75 miestä. Tilanteen rauhoituttua määrä laski 67:ään. Kaupunkipoliisien ongelmia olivat suuri vaihtuvuus, heikko palkkaus, asuntopula ja koulutuksen puute. Oulussa kaupunkilaiset valittivat poliisin vaatteiden risaisuudesta.³ Myös poliisien fyysinen kunto kaipasi kohennusta.

Materiaalinen tilanne parani 1920-luvun puoliväliin mennessä. Puhelimen Oulun poliisi sai vuonna 1921, moottoripyörän vuonna 1924 ja ensimmäisen auton vuonna 1926. Poliisin käytössä oli lisäksi hevosia, polkupyöriä sekä koira. Tutkintaosasto sai ensimmäisen valokuvauskoneen vuonna 1925.⁴

Oulussa poliisilaitoksen osastojako muodostui 1920-luvulla kanslia-, järjestys- ja rikososastosta. Näistä järjestysosasto oli suurin ja kansliaosasto pienin. Järjestysosaston laajuuteen vaikutti vuonna 1919 säädetty kieltolaki, joka toi rannikkoseudulle laajan alkoholin salakuljetustoiminnan.⁵

3 Itkonen Minna, Oulun poliisilaitos 1919-1939, Oulun yliopiston, Historian laitos, pro gradu 1997 s. 10 ja 16

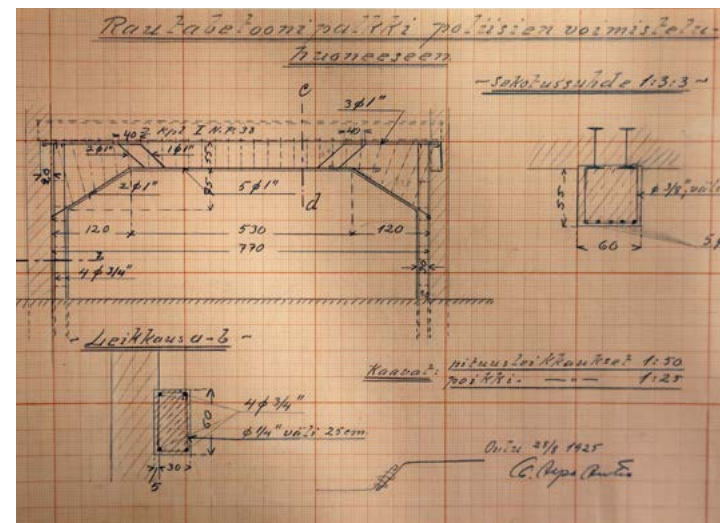
4 ibid ss. 72-76)

5 ibid s 19

VASEMMALLA: Oulun poliisilaitoksen henkilökunta autoineen ja ratsuineen kaupungintalon sisäpihalla vuonna 1931. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

OIKEALLA: Sisäpihalta Ojakadulle johtava sola suljettiin vuonna 1938 ja sen paikalle tehtiin lisätilaa poliisille. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Puutteet poliisien fyysisessä kunnossa vaativat toimenpiteitä. Kuvassa Alpo Aution vuonna 1925 piirtämä palkki, jolla kaupungintalon ensimmäisen kerroksen arkistohuoneesta saatiin poliisille voimistelusal. Palkki on edelleen nähtävillä Valvegalleriassa. KUVA: Oulun Tilapalvelut arkisto

Kehnot toimitilat

Oulun poliisin toimitilat vanhassa kaupungintalossa olivat 1950-luvulle asti puutteelliset. Asetuksen mukaan kaupunki vastasi poliisilaitoksen tilojen ylläpitokustannuksista ja lääkäripalveluista sekä poliisille että pidätetyille. Tässä roolissa kaupungin kukkaronnyörit pysyivät kireinä.

Vuonna 1919 poliisilaitoksen 67 miehen käytössä oli vain kuusi huonetta Torikadulla ja lisäksi väliaikainen poliisiasema Toppilan poliisiasunnossa. Kun liikunta vuonna 1925 otettiin osaksi poliisin toiminnan tehostamista, vanhasta arkistohuoneesta muokattiin voimisteluhuone. Poliisin hoidettavaksi säilytetty osoitetoimisto sai odottaa omaa huoneistoa vuoteen 1935 asti.⁶

Poliisimestari Armas Somero kertoi Poliisimies-lehden haastattelussa vuonna 1931, että Oulun poliisilaitoksen käytössä olevat rakennukset ovat huonot. Tuolloin huoneita oli käytössä kaksitoista. Ahtaat, puutteelliset ja huonokuntoiset tilat vaikuttivat poliisimestarin mielestä haitallisesti henkilökunnan terveydentilaan. Somero toivoi kaupungin osoittavan nopeasti uudet tilat. Samaa toivoi myös hänen seuraajansa Eero Manninen sanomalehti Kalevassa.⁷

6 ibid ss. 25-26 ja 29

7 ibid

Oulun Seurahuone valmistui vuonna 1887 ja sitä korotettiin vuonna 1920. Oulun kaupungintalo siitä tuli vuonna 1942. Kuva on otettu ennen vuotta 1893, jolloin taustalla näkyvän kauppakartan muutos kaupungintaloksi alkoi. KUVA: Hotelli- ja ravintolamuseo, Ina Lilljeqvist

5.4 Seurahuoneesta uusi kaupungintalo 1942

Kirkkokadun ja Torikadun väliseen kortteliin valmistui vuonna 1887 näyttävä kivirakennus, jonka juhlaoviin tiloihin sijoittui ravintola ja hotelli Oulun Seurahuone. Paikalla aiemmin sijainnut puurakenteinen Seurahuone ja kaupungin ainoa juhlasali paloivat vuoden 1882 suurpalossa. Oululaisten puheissa talon ruotsinkielinen nimi "Societet" taipui muotoon "Susiteetti".

Seurahuoneen uusrenessanssiarkkitehtuuri oli ruotsalaisen arkkitehti Johan Erik Stenbergin käsialaa. Rakennuksessa oli kolme kerrosta ja sen keskeisin tila oli toisen kerroksen juhlasali. Oulun kaupunki oli Seurahuone Oy:n osakas, mikä oikeutti juhlatilojen käyttöön. Rakennus oli vielä keskeneräinen, kun kaupunki 29. lokakuuta 1886 järjesti siellä juhlaillalliset Pohjanmaan radan valmistumisen kunniaksi.

Oulun Seurahuoneen ravintola- ja hotellitoiminta ei saavuttanut taloudellista menestystä. Vuonna 1914 alkanut maailmansota ja vuonna 1919 voimaan tullut alkoholijuomien kieltolaki veivät pohjan kannattavalta ravintolatoiminnalta. Hotelli oli tuolloin jo huonokuntoinen ja tiloiltaan vanhanaikainen.

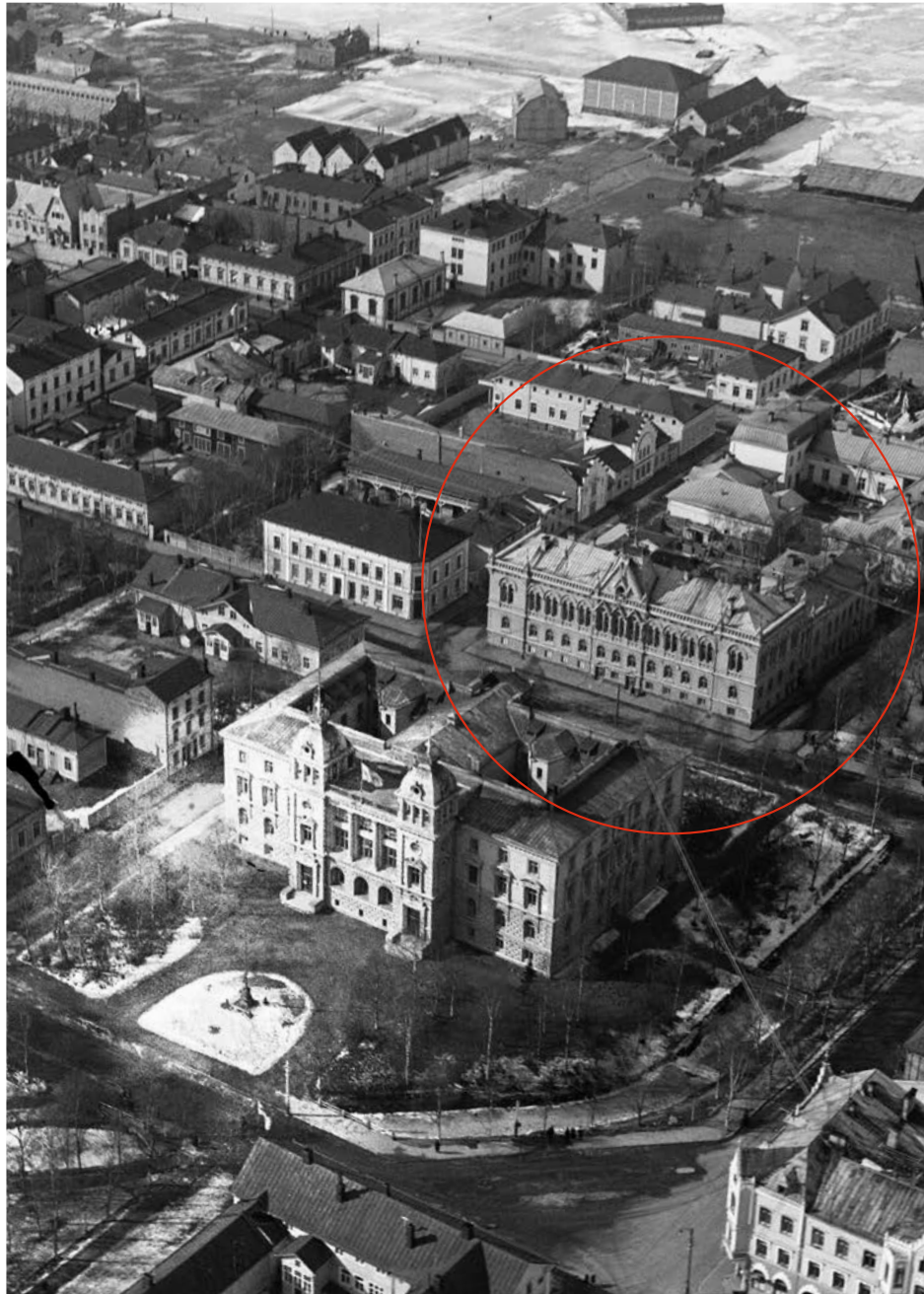

Vuonna 1922 lähetetyssä postikortissa Seurahuone ja kaupungintalo edustavat Oulun arvokkaaksi koettua arkkitehtuuria. Kuva ilmentää näiden kahden arvokkaimman rakennuksen keskinäistä suhdetta. KUVA: V. Huhmo kokoelma, B. Bergdahlin julkaisema postikortti.

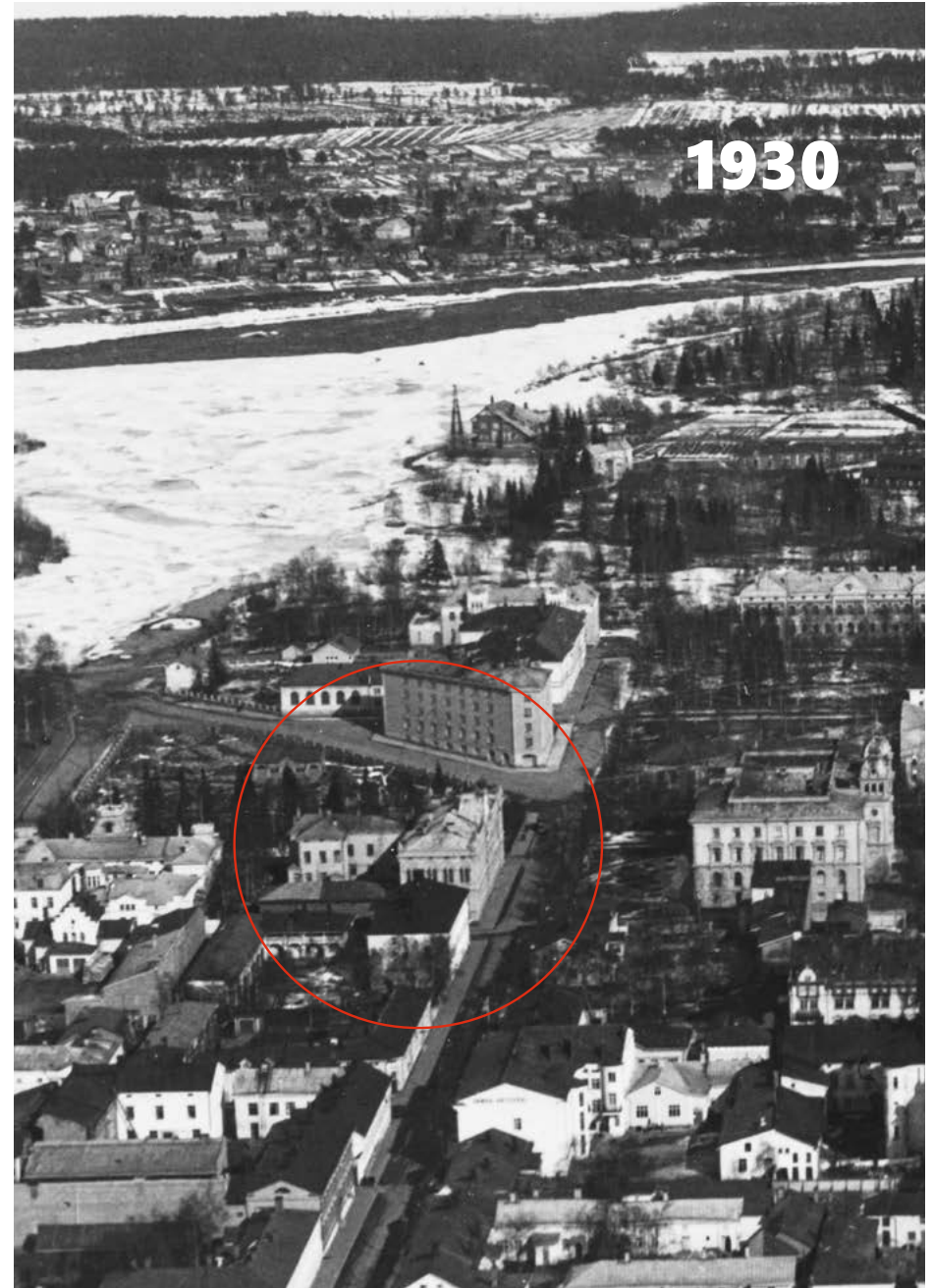
Kun viereinen kaupungintalo kävi ahtaaksi, Oulun kaupunki hankki Oulun Seurahuone Oy:n osake-enemmistön ja sitoutui laittamaan rakennuksen sellaiseen kuntoon, että sinne voitaisiin sijoittaa kaupungin virastoja sekä harjoittaa ajanmukaista ravintola- ja hotellitoimintaa. Vuonna 1920 rakennukseen toteutettiin arkkitehti Oiva Kallion suunnittelema lisäkerros sekä kaksi rinnakkaista pääovea. Toisesta kuljettiin pohjoispuolen virastoihin ja toisesta Seurahuoneelle, joka toimi talon eteläosassa sekä lisäkerroksessa.

Oulun kaupunginvaltuusto alkoi kokoontua Seurahuoneen tiloissa vuoden 1920 lopulla. Kaupunginhallituksen ensimmäinen kokous pidettiin rakennuksessa vuonna 1931. Hotellin toiminta päättyi vuonna 1939 ja vuonna 1942 se nimettiin virallisesti Oulun kaupungintaloksi. Torikadun toiselle puolelle jäänyttä rakennusta alettiin kutsua Vanhaksi kaupungintaloksi.¹

¹ Hautala, Kustaa 1982: Oulun kaupungin historia V 1918-1945. Oulun kaupunki. ss. 196-200

Oulun keskustasta 11.4.1930 otettu ilmavalokuva on kohdistettu Seurahuoneen ja Kaupungintalon ympäristöön. Tässä vaiheessa Seurahuone on saanut lisäkerroksen ja osa kaupungin virastotoimista toimii sen tiloissa. KUVA: Museovirasto JOKA, Kalevan arkisto

Samalla lennolla otettiin myös tämä Torikadun suuntainen kuva, jossa kaupungintalo sijoittuu kadun vasemmalle puolelle ja Seurahuone oikealle. Kuvassa näkyy kaupungintalon ja Byströmin talon välissä oleva palokuja. Torikadulta haarautuu Kolmiotalon reunustama diagonaalinen Oikokatu kohti Tuiran siltoja. KUVA: Museovirasto JOKA, Kalevan arkisto

5.5 Oulun poliisilaitos jää taloon ja laajentaa

OIKEALLA: Oulun kaupungin poliisimestari Paavo Kallio ja hänen kuljettajansa konstaapeli A. Honka ovat lähdössä virka-asioille. Kuva on otettu Ojakadulla sijainneen järjestyspoliisin sisäänkäynnin edustalla lokakuussa 1962. Poliisin ajoneuvona on neuvostovalmisteinen Volga. KUVA: Museovirasto FINNA

Oulun poliisilaitoksen johtoa palaverissa. KUVA: Museovirasto FINNA

Toisen maailmansodan jälkeinen tilanne

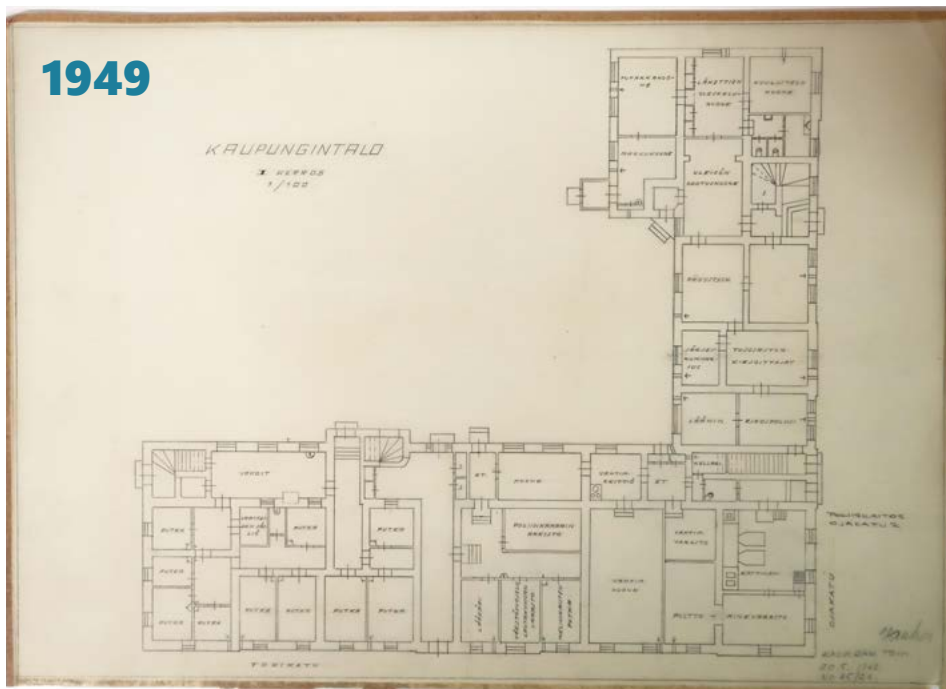
Jatkosodan vuonna 1942 Oulun kaupungintalon status siirrettiin virallisesti viereiselle Seurahuoneelle. Asteittain edennyt muutos oli käynnistynyt jo 1920-luvun alussa. Vanha kaupungintalo jäi pääosin poliisin käyttöön. Sen lisäksi tiloissa toimi myös Oulun kaupungin huoltolaitoksen yksiköitä sekä vuoteen 1956 asti myös kauppaoppilaitos.

Ensimmäinen kerros oli järjestyspoliisin käytössä. Toiseen kerrokseen sijoituivat rikospoliisin tilat sekä yleisölle avoimet osoitetoimiston ja kanslian palvelut. Tilat eivät vastanneet poliisitoimen tarpeita ja olivat edelleen liian ahtaat. Erityises-

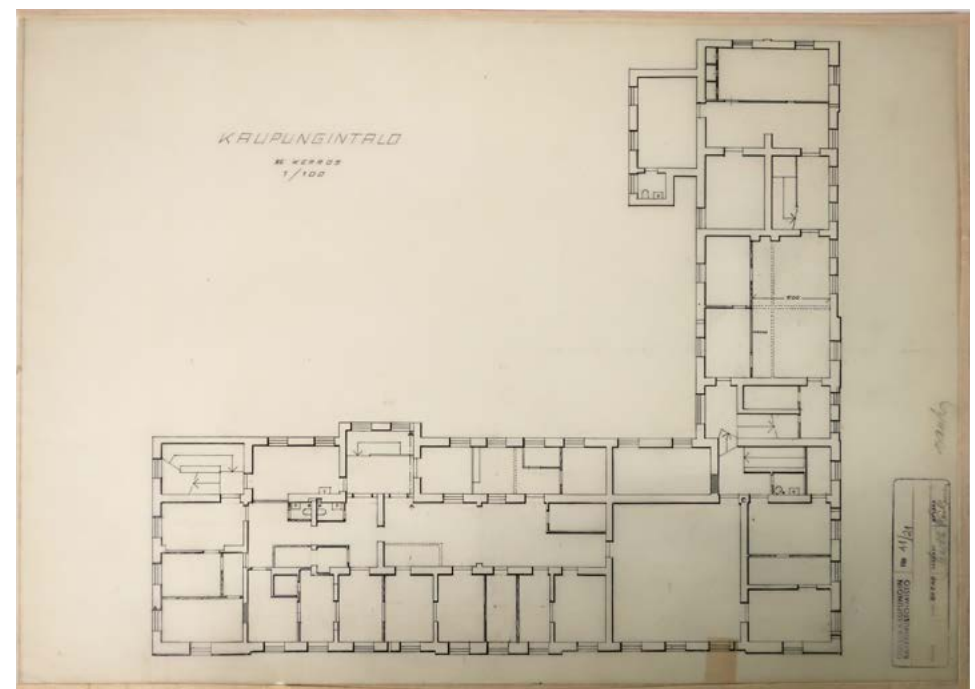
ti putkatiloja oli liian vähän ja autoistuneen poliisin ajoneuvoille ei ollut sopivaa huolto- ja säilytystilaa.

Poliisilaitoksen toimintaedellytyksiä parannettiin vuonna 1953 valmistuneella laajennusosalla. Kolmikerroksinen uudisrakennus rakennettiin Hallituskadun varrelle, jossa sen tieltä purettiin vanha puurakenteinen siipirakennus. Uudisosa liitettiin vanhaan rakennukseen nykyisen pääportaan kohdalta.

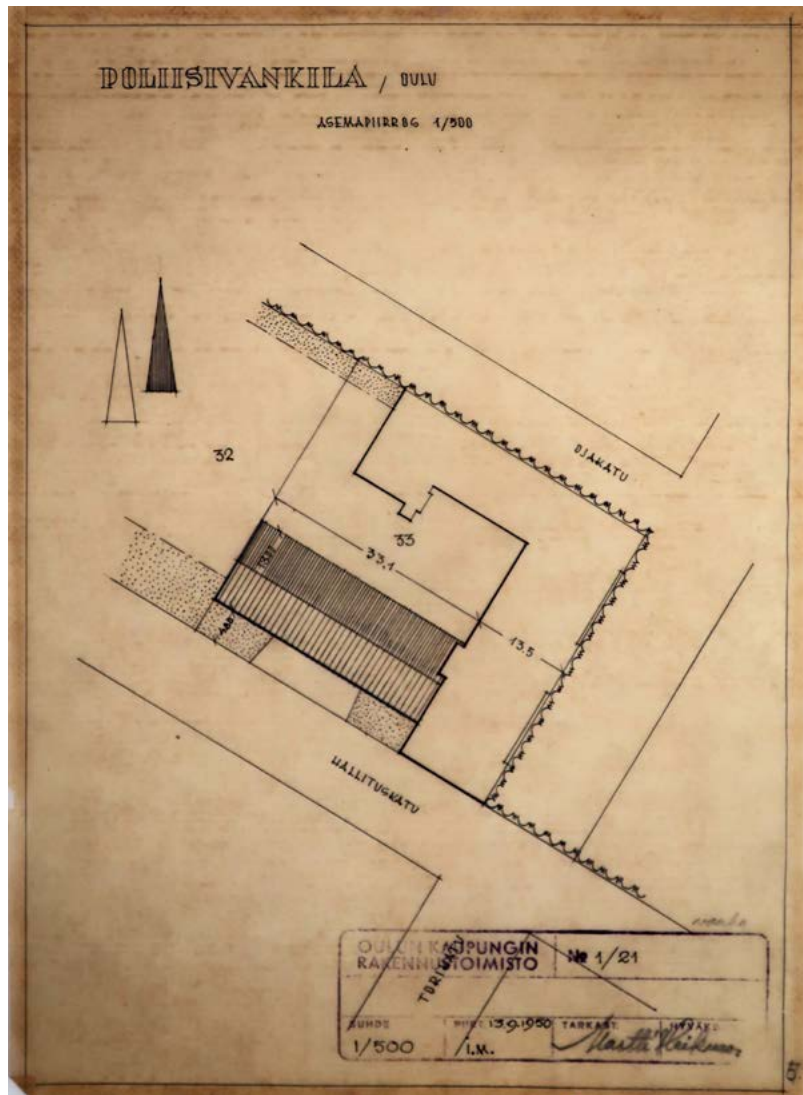
Laajennusosan suunnitteli vuonna 1950 Oulun ensimmäinen kaupunginarkkitehti Martti Heikura apunaan rakennusmestari August Rönköharju.

Kaupunginarkkitehti Martti Heikuran 20.5.1949 allekirjoittamat muutospöytäkirjat täsmensivät vanhan kaupungintalon tilajakoa ennen laajennusosan suunnittelua. Kuvassa on ensimmäisen kerroksen pohjapiirros. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

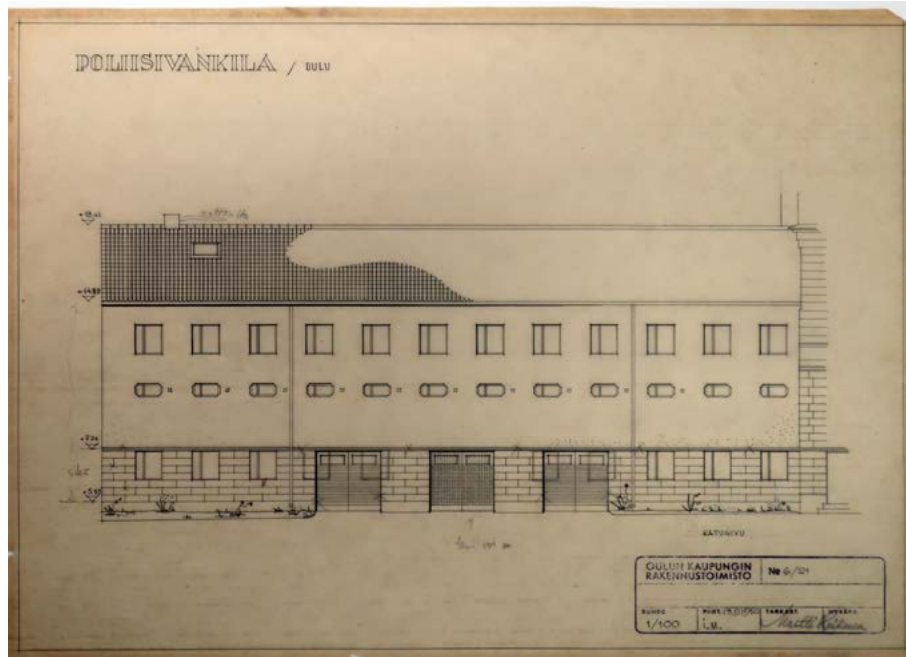
Toisen kerroksen pohjapiirroksessa on esitetty tilajako, jossa salit on jaettu keveillä väliseinillä pieniin toimistohuoneisiin. Kolmas kerros oli tuolloin vielä kauppaopiston käytössä eikä sitä varten laadittu vaiheessa muutospöytäkirjoja. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

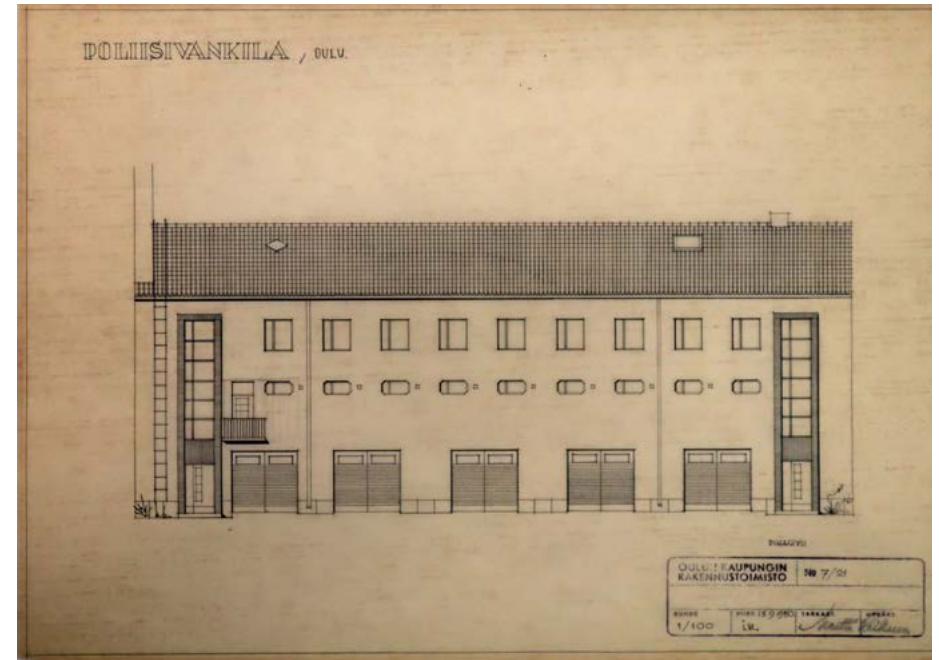
YLLÄ: Poliisivankila kytkettiin vanhaan rakenteeseen porrashuoneen kohdalta. Sen Hallituskadun puoleinen julkisivu vedettiin sisään katulinjasta, jolloin kadulle avautuvan autotallin eteen saatiin tilaa. KUVIA: Oulun tilapalvelut arkisto

OIKEALLA: Funktionalistinen poliisivankila valmistui vuonna 1953 ja toi poliisin toiminna kannalta välttämättömiä ajankäyttöisiä lisätiloja Rakennus purettiin 1980-luvun lopulla. KUVIA: Museovirasto JOKA

Arkkitehti Martti Heikuran laatimat piirustukset on päivätty 12.9.1950. Heikura pyrki noudattamaan vanhan rakennuksen vaakajakoa. Mielenkiintoinen yksityiskohta on piirustuksessa esitetty ensimmäisen kerroksen rustikointi, jota ei kuitenkaan toteutettu. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Poliisivankilan julkisivu sisäpihan puolelle. Julkisivun aukotuksesta on luettavissa eri kerrosten käyttötarkoitukset: alakerran autotallit, keskikerroksen vankikopit ja ylimmän kerroksen kokoontumistila. Porrashuoneita ja sisäänkäyntejä on korostettu tummalla klinkkerilaatalla. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Ensimmäisessä vaiheessa Heikura laati vanhan osan muutossuunnitelmat, jotka valmistuivat toukokuussa 1949. Tuolloin, ja todennäköisesti jo sitä ennen, vanhan osan tilat olivat muodostuneet portaikkojen, lyhyiden käytävien ja keveillä väliseinillä jaettujen työhuoneiden labyrintiksi. Kolmannen kerroksen tilat olivat edelleen kauppaoppilaitoksen käytössä eikä Heikuran suunnitelma koskenut niitä.

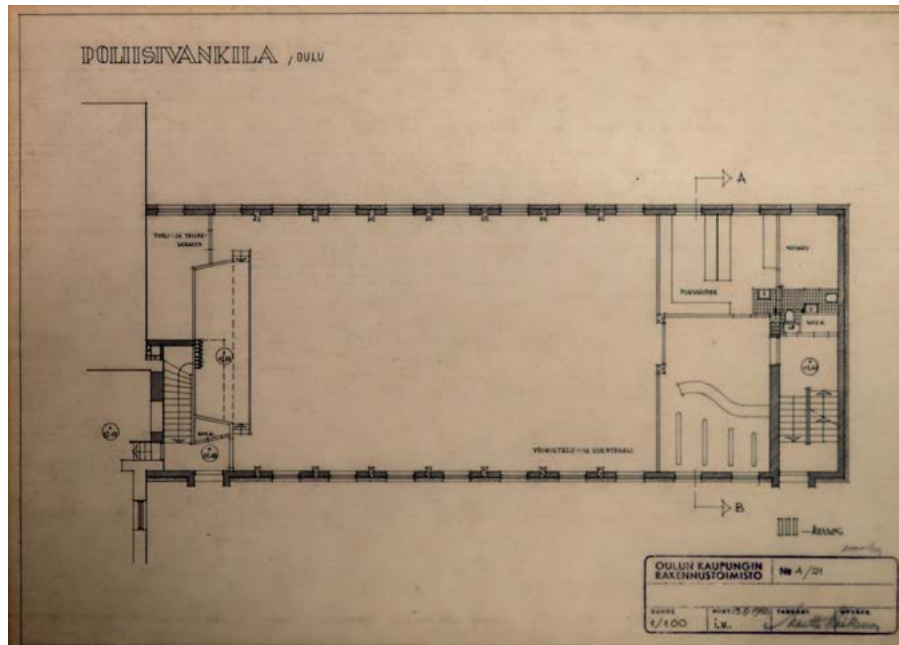
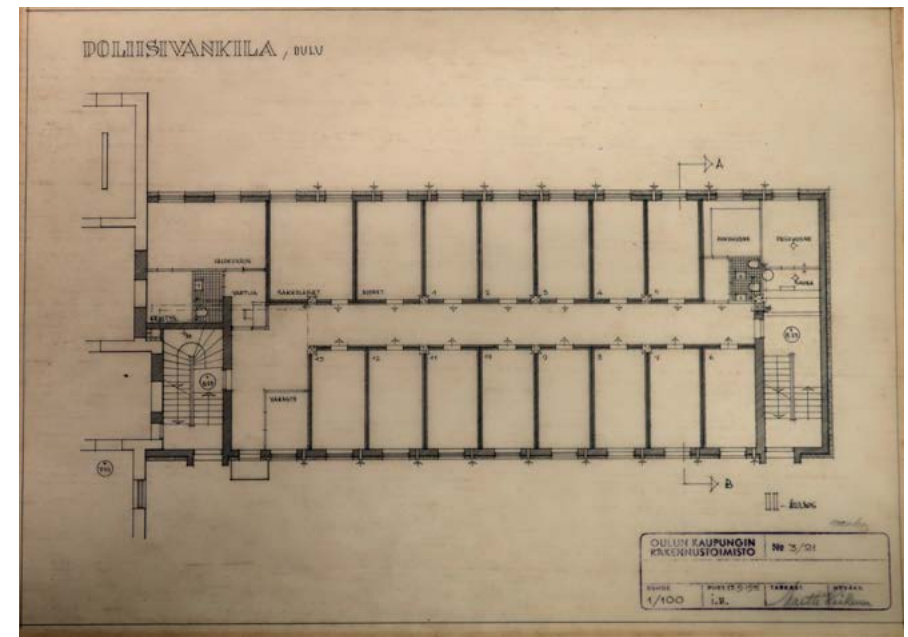
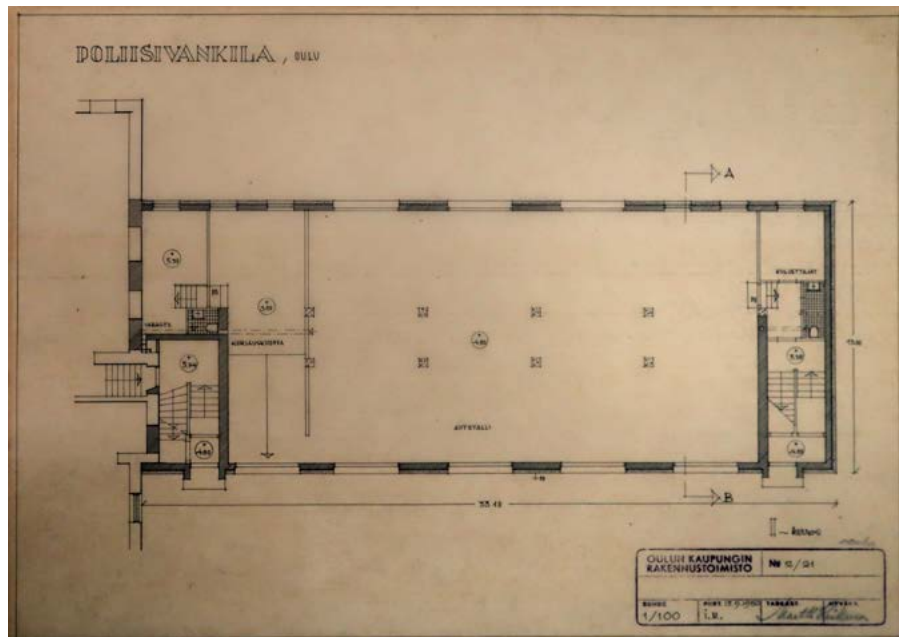
Laajennusosan suunnitelmat valmistuivat 12. syyskuuta 1950 ja rakennus valmistui vuonna 1953. Siipirakennus oli käytössä vuoteen 1988, jonka jälkeen se purettiin Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen uudisosan tieltä.

Funktionalistinen laajennusosa 1953

Laajennusosassa oli kolme kerrosta ja kaksi päätyihin sijoitettavaa porrashuonetta. Uudisrakennuksen arkkitehtuuri edusti jälleenrakennuskaudelle tyypillistä funktionalismia: siinä oli rapatut julkisivut, tasarytmisen aukotus ja tiillä verhoiltu satulakatto.

Rakennuksessa oli paikalla valettu betonirunko ja kaksinkertaisina muuratut kantavat ulkoseinät. Kolmannen kerroksen ja ullakon kantavina rakennusosina toimivat suuret betoniansaket.

Rakennuksen eri kerrosten toiminnot olivat selkeästi luettavissa sen julkisivuista. Ensimmäinen kerros varattiin poliisin ajoneuvojen säilytys- ja huoltotoiminnoille.

YLLÄ VASEMMALLA: Poliisivankilan ensimmäinen kerros, jossa säilytettiin ja huollettiin poliisin ajoneuvoja. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

YLLÄ: Toisessa kerroksessa sijaitsivat poliisivankilan vankikopit. Itäpäädyssä oli myös poliisin valokuvaboratorio KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

ALLA VASEMMALLA: Ylin kerros oli poliisin luento- ja voimistelusal, jota käytettiin myös juhlatilana. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

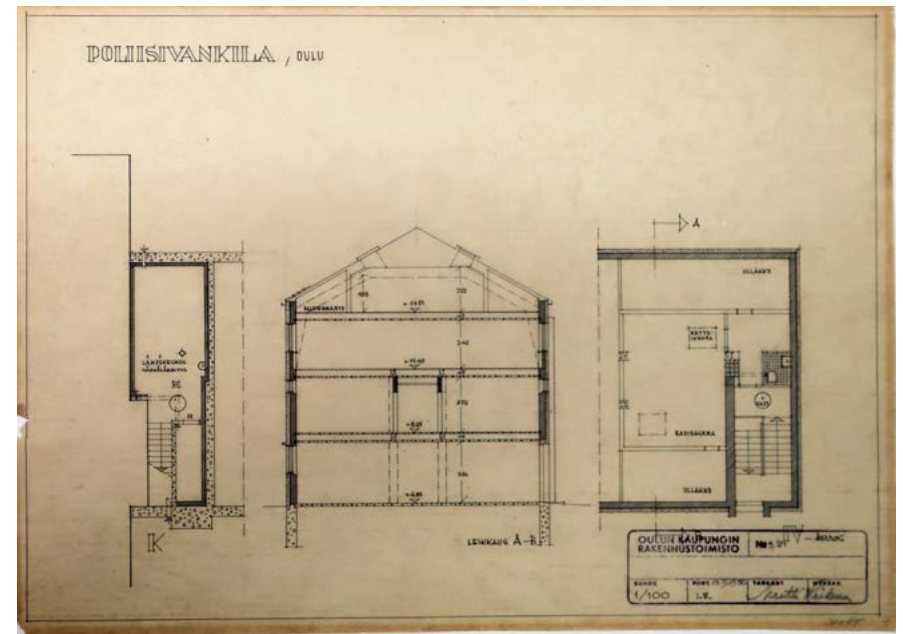
Autotallin varustuksiin kuului korjauskuoppa sekä kuljettajien taukotila. Autotalli oli suuri yhteinäinen tila, jonka keskellä kulki kaksi vankkaa pilaririviä. Piirustuksista poiketen vain yksi pari ovi suuntautui Hallituskadulle, muuta avautuivat sisäpihalle.

Toisessa kerroksessa oli poliisivankilan viisitoista vankikoppia, joiden joukossa oli eriliset kopit nuorille ja sakkolaisille. Länsipäädyssä oli vangittujen saniteettitilat ja itäpäädyssä vartijoiden päivystyshuone sekä poliisin valokuvaboratorio.

Kolmanteen kerrokseen tehtiin poliisin voimistelu- ja luentosali. Voimisteli-

Poliisivankilan toisen kerroksen vankikoppeja. Poliisivankilan tiloissa säilytettiin rikoksiin syyliseksi epäiltyjä rikostutkinnan ajan. Päihtyneiden putkat sijaitsivat Torikadun ensimmäisessä kerroksessa. KUVA: Museovirasto JOKA

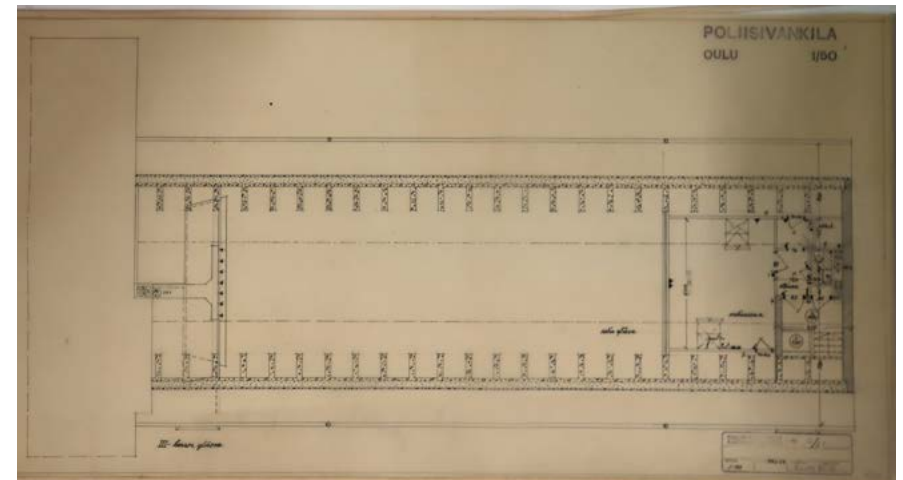

Poliisivankilan leikkauspiirros ja ullakkokerroksen sijoitetun radioaseman pohjapiirros. Ullakon itäpäätyyn tehtiin sähkölämmityksen lämpökeskus. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

joille rakennettiin puku- ja pesutilat. Poliisin kokoontumisia ja muita yleisötilaisuuksia palveli iso vaatenaulakko sekä salin etuosaan tehty näyttämö. Salin keskiosa oli avointa korkeaa tilaa, joka sai runsaasti luonnonvaloa kahdelta sivulta.

Ullakon länsipäätyyn tehtiin kattoikkunoilla varustettu radioasema ja toiseen päähän sähkölämmityksen keskus.

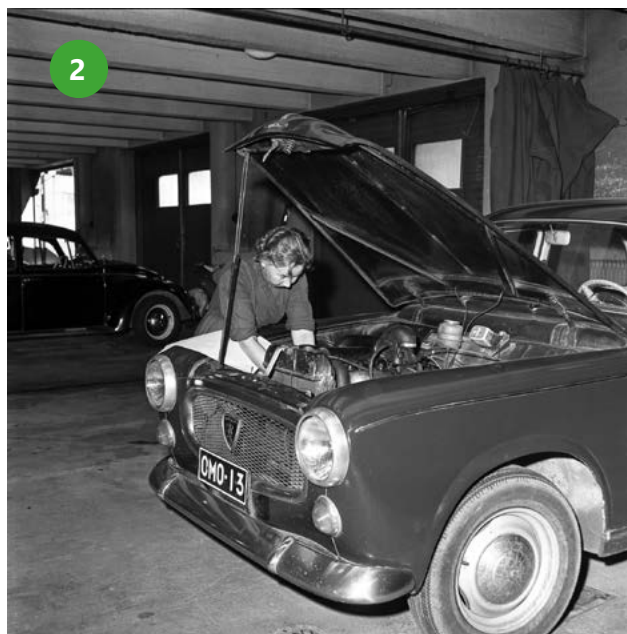
Vaikka rakennus edusti omaa aikakauttaan, pyrki Heikura sopeuttamaan sitä historialliseen ympäristöön. Hän noudatti vanhan päärakennuksen vaakalinjoja ja esitti ensimmäisen kerroksen katujulkisivuun rustikointia, joka ei kuitenkaan toteutunut.

Poliisivankilan ullakkokerros, joka päätyjä lukuun ottamatta oli voimistelusalin yläosaa. Sali oli matala, mutta siellä pystyi pelaamaan lentopalloa. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Poliisivankilan autotalli oli matala. Kuvassa näkyy betonista paikalla valettua runko- ja välipohjarakennetta. KUVA: Museovirasto JOKA

Poliisin autonhuoltaja rouva Toivonen työssään vuonna 1969. Autotallissa oli myös iso rasvamonttu. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Ojakadun puoleisen siiven päädyssä sijaitsi järjestyspoliisin miehistöhuone. Poliisit ovat kokoontuneet vanhan työpöydän äärelle vuonna 1970. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Poliisin toiminnot jäsenyivät uudelleen 1958

Kaupunginarkkitehti Pentti Talan 19.3.1958 allekirjoittamat muutospiirustukset antavat käsityksen poliisilaitoksen tilankäytöstä ja toiminnoista ajanjaksolla, jolloin sen kaikki yksiköt toimivat entisen kaupungintalon tiloissa. Piirustukset laadittiin sen jälkeen, kun poliisivankila oli valmistunut ja vanhan osan kolmas kerros vapautui kauppaoppilaitokselta poliisin käyttöön.

Lähes sattumanvaraisesti muodostuneisiin tilasarjoihin luotiin loogisuutta järjestämällä huoneet aiempaa selkeämmin hahmotettavien käytävien varrelle. Ensimmäisessä kerroksessa selkiytettiin Torikadulle johtavan sisäänkäynnin ja vanhan pääaulan keskeistä asemaa. Ojakadun puoleisessa siivessä toimi järjestysosasto, jonka toiminnot ryhmiteltiin uuden sivukäytävän yhteyteen.

Toisessa kerroksessa molempiin siipiin tehtiin suoralinjaiset keskuskäytävät. Käytävien yhtymäkohdassa sijainneesta entisestä valtuustosalista tehtiin poliisin kahvi- ja luentuhuone.

Kolmanteen kerrokseen sijoitettiin yleisölle avoimet kansliapalvelut, joissa asioitiin Hallituskadun sisäänkäynnin kautta. Sisäpihan puolella sijainneesta sivukäytävästä tehtiin yleisön palvelu- ja odotushalli, jossa asiakkaita palveltiin lasiluukkujen kautta.

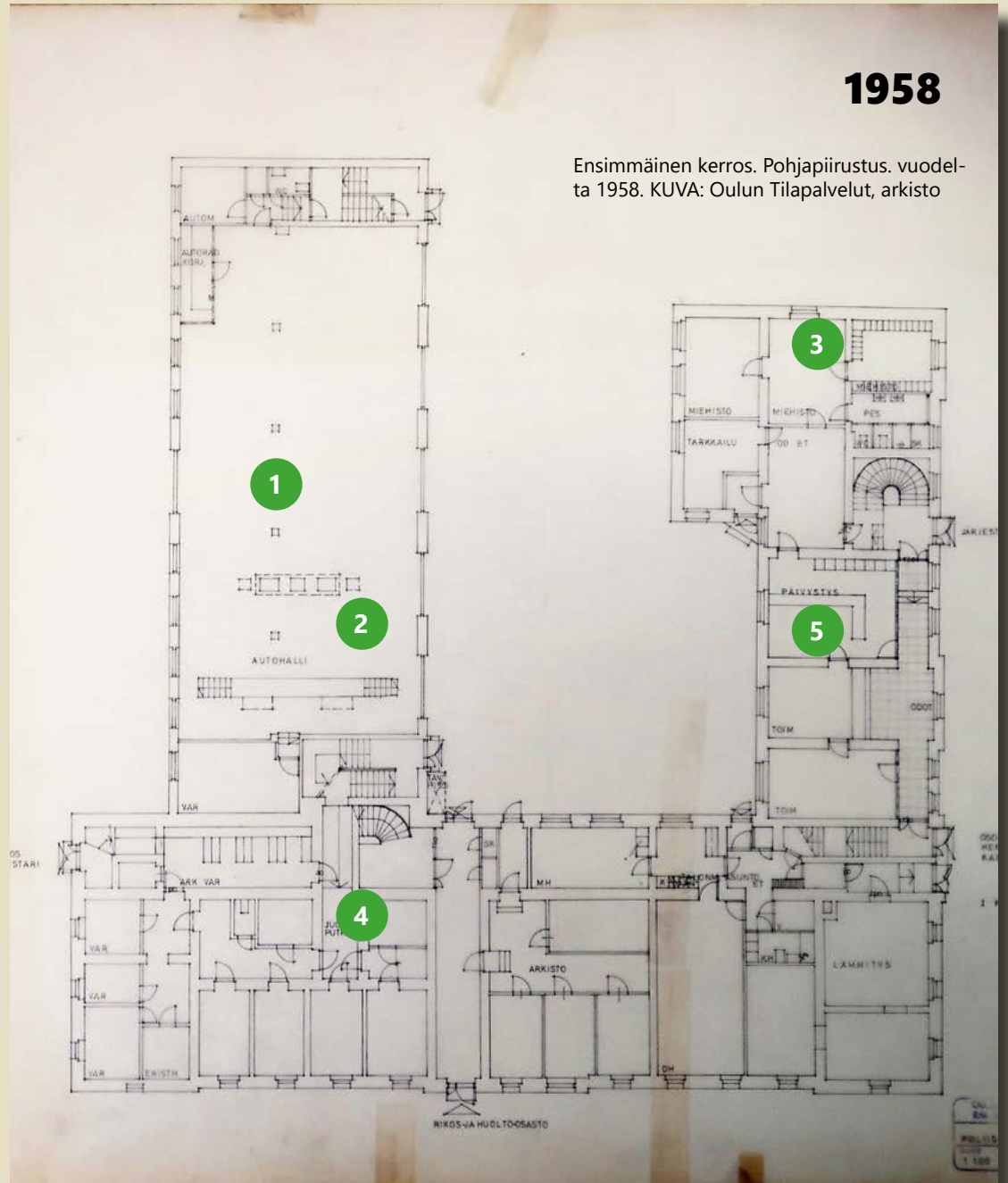
Muutokset toteutettiin siten, että alkuperäiset ulkoseinät, muuratut väliseinät ja välipohjat säilyivät lähes muutumattomina. Alkuperäiset lattiat ja alakatot jätettiin uusien rakenteiden alle ja vanhoja väliovia säästettiin. Valon saanti syvärunkoisen rakennuksen uusiin sokkeloihin toteutettiin lasiaukkoisilla väliovilla sekä yläosastaan lasitetuilla keveillä väliseinillä.

Viimeisten vuosikymmenten ajalta säilyneiden valokuvien perusteella koristemaalaukset ja koristeelliset tapetit eivät kuuluneet poliisilaitoksen interiööriin. Sen sijaan vielä 1970-luvun alussa tilassa oli useita 1800-luvun kalusteita.

YLLÄ: Päihtynyttä toimitetaan vanhan poliisilaitoksen putkaan vuonna 1988. KUVU: Jari Kangasniemen kokoelma

ALLA: Järjestyspoliisin päivystyshuoneen kalustusta 1980-luvulta. KUVU: Jari Kangasniemen kokoelma

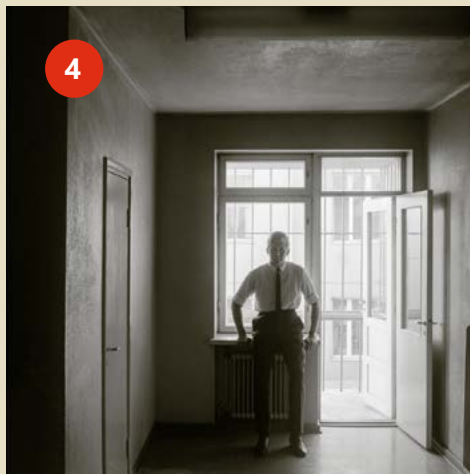

VASEMMALLA: Rikososaston päivystys vuonna 1970. Tilassa on nykyisin kulttuuritalon johdon toimistot. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

OIKEALLA: Kuva järjestyspoliisin 30-vuotis-tilaisuudesta vuodelta 1974. Poliisi käytti entistä rahatoimikamarin kokoushuonetta henkilöstön kahvi- ja luentotilana Tilassa toimii nykyisin elokuvakeskuksen kirjaston. Tilan seinät olivat turkoosinvihreät. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Poliisivirkamies esittelee poliisivankilan toisen kerroksen putkatiloja. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Pidätettyjen osasto vuonna 1969. Vartijan taustalla näkyy ulkoiluparveke. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

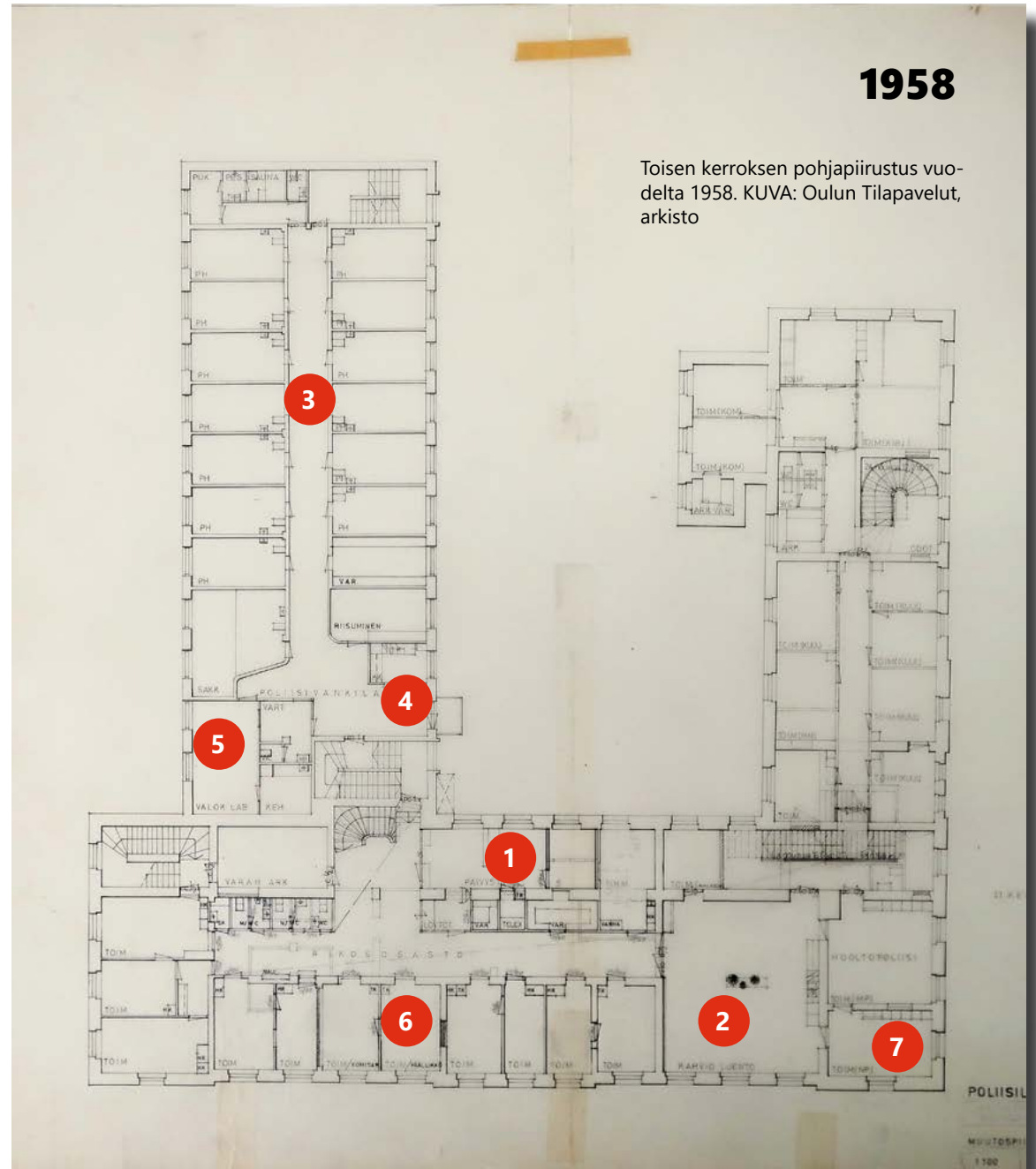
Poliisin teknisen tutkinnan huone sijaitsi Torikadun puoleisessa kellarissa. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Kortiston henkilökuntaa 1969. Tila sijaitsi toisessa kerroksessa, Torikadun puolella. Lattiapintana oli vinyylilaatta. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Väkivaltatoimiston tutkijat Tapio Perälä ja Eero Juntunen 1987. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

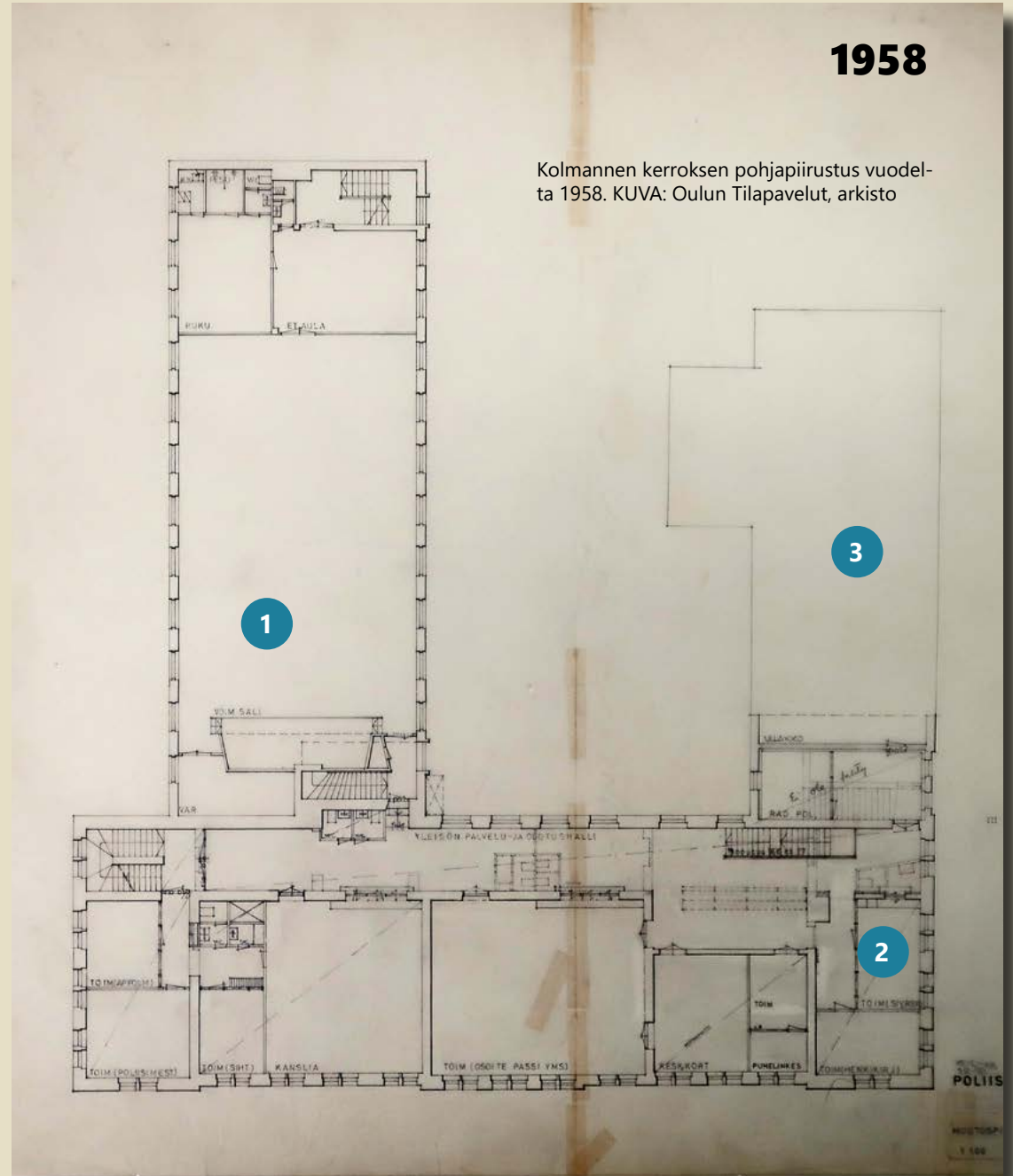
1

Kuva poliisivankilan ylimmän kerroksen voimistelusalista, jossa vietetään poliisimestari Paavo Kallion läksijäisiä vuonna 1970. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

2

Kolmannen kerroksen kanslihuoneiden uusiin väliseiniin tehtiin sisäikkunoita ja asiakkaita palveltiin luukuista. Kuvassa Anja Seemes ja Marja Hämäläinen vuonna 1969. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

1958

Kolmannen kerroksen pohjapiirustus vuodelta 1958. KUVA: Oulun Tilapalvelut, arkisto

3

1

2

PÖLIIIS

1:100

Kaupungilta löydetyt kulku-
neuvot kuten polkupyörät ja
potkurit varastoitiiin Ojakadun
puoleisen siiven ullakolle.
Apulaiskaupunginarkkitehti
Esko Tuulos suunnitteli vuon-
na 1972 polkupyörävinssin,
jolla kulkupelit voitiin nostaa
sisäpihalta ullakolle. Vinssin
teräksinen kehärakenne on
säilynyt. KUVA: Oulun Tilapal-
velut, arkisto

VASEMMALLA: Löy-
tötavaravarasto ja
sen hoitaja Ojakadun
ullakolla. KUVA: Museo-
virasto JOKA

OIKEALLA: Polkupyörien ja
potkukelkkojen ripustus-
vaijerit ovat yhä näkyvillä
Ojakadun ullakolla.

Näkymä Oulun nykyisen kaupungintalon katolta meren suuntaan 25.9.1962. Etualalla näkyy silloisen poliisilaitoksen katto ja etujulkisivu. Poliisilaitoksen vasemmalla puolella on entinen Suomen Pankin talo ja sen takana näkyy Svendelinin talo ja Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston kortteli. KUVA: Museovirasto JOKA, Finna.

Komisario Kari Myllyniemi tuulettaa poliisivankilan ulkoilparvekkeella vuonna 1981. Komisarion työhuone sijaitsi Torikadun ja Hallituskadun kulmassa. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy uudisrakennuksen ja vanhan poliisilaitoksen klinkkerillä päällystetty liitoskohta. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Poliisin tekninen ryhmä työskentelee ahtaissa tiloissa vuonna 1988. Etualalla on nykyinen apulaispoliisipäällikkö Arto Karnaranta, joka tuolloin oli siirtynyt kenttätyöstä tutkintatehtäviin. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Sokkeloinen mutta kodikas poliisilaitos 1984

Nuorempi konstaapeli Arto Karnaranta aloitti työt Oulun poliisilaitoksella heinäkuussa 1984. Ennen Ouluun muuttoa hän oli toiminut poliisina Helsingissä ja Tampereella.

”Oli tosi jännittävää mennä uuteen työpaikkaan. Talo oli vanha ja vaikutti jotenkin sekavalta ja sokkeloiselta. Toisaalta se tuntui kodikkaalta edellisiin työpaikkoihini verrattuna.” Karnaranta muistelee.

Arto Karnaranta toimi aluksi järjestyspoliisin kenttätehtävissä, jossa työ tehtiin pääosin poliisilaitoksen ulkopuolella. Järjestyspoliisin tukikohta sijaitsi Ojakadun puoleisessa siivessä.

”Toimisto ja taukotilat olivat katutasossa. Meidän autojamme säilytettiin ja huollettiin Hallituskadun puoleisen siiven autotalleissa. Siellä autot myös varustettiin, kun lähdettiin kentälle.” Arto Karnaranta muistelee.

Vuonna 1986 hän siirryin tutkintatehtäviin ja toimistotyön osuus lisääntyi:

”Työpisteeni oli siinä vaiheessa teknisen rikostutkimuskeskuksen tiloissa. Ne sijaitsivat Torikadun puoleisen rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa, sisäpihan puolella. Tila oli ahdas ja pieneen huoneeseen oli sijoitettu useita työntekijöitä.”

1988

Vuonna 1976 poliisilaitos sai uuden keltaisen väriyksen. Kolmas kerros tehtiin alempia kerroksia vaaleammaksi ja sen koristeosat maalattiin rappausta tummemmalla sävyllä. Ikkunoiden ulkopuutteet ja ulko-ovet maalattiin ruskeiksi. Ojakadun puoleinen liitososa ei tuolloin poikennut väriykseltään rakennuksen muista julkisivuista. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Poliisilaitoksen viimeisinä vuosina toimistoissa on kylmä. Kuvassa vetoinen ikkuna on peitetty huovalla ja päivystävällä poliisivirkkamiehellä on talvivaatteet yllään. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Myös poliisilaitoksen sisäpiha ja autotallit kävivät ahtaiksi kaluston lisääntyessä. Kuvassa on 1980-luvun sisäpihanäkymä poliisivankilan alakerrassa sijainneiden autotallien suuntaan kuvattuna. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Kahdenlaisia putkahuoneita, molemmat kovassa käytössä

Oulun poliisilaitoksella oli yli kaksikymmentä putkahuonetta kahteen eri paikkaan sijoitettuina. Arto Karnarannan mukaan suuri määrä selittyi sillä, että putkahuoneita oli varattu kahteen eri käyttötarkoitukseen.

Torikadun varrelle sijoittuvan vanhan osan ensimmäisessä kerroksessa olivat niin sanotut ”juoppopotkat.” Niissä säilytettiin päihtymyksen vuoksi kiinniotettuja henkilöitä. Arto Karnaranta kertoo, että kynnyks joutua poliisin pahnoille oli nykyistä matalampi:

”Päihtymys yleisellä paikalla oli vuoteen 1968 saakka rangaistava teko. Päihtymystä ei tuohon aikaan pidetty muutoinkaan kovin hyväksyttävänä. Siksi poliisin kyn-

nys ottaa päihtyneitä ihmisiä säilöön oli huomattavasti matalampi kuin nykyään.”

Hallituskadun varrella sijainneen poliisivankilan putkatiloissa säilytettiin rikoksiin syylliseksi epäiltyjä poliisilaitoksella suoritettavaa rikostutkintaa ja sen turvaamista varten. Heidät oli rikosperusteisesti pidätetty tai vangittu.

”Myös poliisivankilan tilat olivat kovassa käytössä. Tämä johtui muun muassa tehokkaasta rikostutkinnasta sekä nykyistä huomattavasti pidemmistä pidätys- ja vangitsemisajoista”, Arto Karnaranta kertoo.¹

¹ Karnaranta Arto, haastattelu. Hän toimii nykyisin Oulun kihlakunnan poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkönä.

Poliisihuutokauppa veti laitoksen sisäpihan täyteen kansalaisia vuonna 1977. Tilaisuuden meklarina toimi Heino Vähätiitto. Kuva on otettu poliisivankilan parvekkeelta. Rakennuksen sisänurkasta Ojakadulle johtava sola oli tässä vaiheessa rakennettu umpeen. Se avattiin vuoden 1989 peruskorjauksen yhteydessä. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Poliisilaitos muuttaa pois syksyllä 1988

1980-luvun lopussa vanhan kaupungintalon tilat eivät enää vastanneet poliisin toiminnalle asetettuja vaatimuksia. Tilanpuutteen vuoksi Oulun poliisin henkilöstöä ja toimintoja jouduttiin hajasijoittamaan eri puolille kaupunkia.

”Esimerkiksi putkat olivat liian ahtaat silloiselle asiakasmäärälle. Ne eivät myöskään täyttäneet sen aikaisia turvallisuusvaatimuksia. Suuri puute oli sekin, että teknisellä rikostutkinnalla ei ollut käytössään ajantasaisia laboratoriotiloja.” Arto Karnaranta kertoo.

”Poliisivankilan alakerran autotallissa säilytettiin poliisiautoja sen verran, kun sin-

Kuva vuoden 1984 poliisihuutokaupasta avaa näkymän Byströmin talon suuntaan. Vasemmalla näkyy poliisivankilan nurkka ja sen takana Byströmin sivurakennus Nappi. Oikealla näkyy Ojajakadun puoleisen siiven ulkonurkkaa. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

ne mahtui. Se oli kuitenkin sen verran hyvin varusteltu, että siellä pystyttiin edelleen pesemään poliisiautoja ja ison rasvamontun ansiosta siellä voitiin tehdä myös pieniä huoltotoimia.”

Poliisilaitos muutti Raksilan Rata-aukion uuteen oikeus- ja poliisitaloon 1. elokuuta 1988. Puutteistaan huolimatta vanha poliisitalo oli palvellut Oulun poliisikuntaa kunnialla yli sata vuotta.

”Rakennusta ja sen historiaa arvostettiin ja sen kulttuurihistoriallinen arvo ymmärrettiin, mutta poliisin käyttöön se ei enää soveltunut.” Arto Karnaranta kertoo.

1988

Ilmeet ovat iloiset, kun Oulun poliisilaitos pääsi muuttamaan Raksilan Rata-aukiolle valmistuneeseen uuteen oikeus- ja poliisitaloon vuonna 1988. KUVA: Museovirasto JOKA

7 Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU

Uuden nuoriso- ja kulttuurikeskushanke mittakaava, sijainti ja arkkitehtoninen tavoitetaso edellyttivät Oulun kaupungilta mittavaa panostusta kohderyhmiin, joiden tilatarpeet olivat siihen asti jääneet marginaaliin. Taustalla oli uusi laki kuntien kulttuuritoiminnasta sekä kansainvälisen nuorison juhluvuoden asettamat odotukset. Vaiheittain edenneen hankkeen tuloksena Oulun keskustaan syntyi monitoimitalo, joka avattiin vuonna 1992.

Oulu-lehti uutisoi poliisilaitoksen tulevasta käytöstä 13.10.1985. Tuolloin nuorisotoimi ei ollut vielä mukana suunnittelussa. KUVA; Lehtileike, Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön arkisto

7.1 Hankkeen taustaa

Laki kulttuuripalveluiden järjestämisestä kunnissa 1981

Vuonna 1981 astui voimaan laki kulttuuripalveluiden järjestämisestä kunnissa. Oulun kaupunki nimitti Oulun yliopistolla työskennelleen Ritva Tienarin toiminnan valmistelijaksi. Tienari oli perehtynyt toimialaan kahden kunnan kulttuurisih- teerinä sekä aiheeseen liittyvän tutkimuksen puitteissa.

Oulun kaupungin ensimmäinen kulttuurilautakunta nimitettiin vuoden 1981 alussa.¹ Ritva Tienari valittiin kulttuurisihteeriksi, joka muutettiin myöhemmin kulttuuritoimenjohtajan viraksi. Ensitöikseen hän käynnisti Oulun kulttuurikentän kartoittamisen.

Oulussa oli entuudestaan kirjasto-, teatteri-, museo-, musiikki- ja kuvataidelautakunnat sekä lisäksi työväenopiston johtokunta. Niillä oli omat päätöksentekoaikimet, jotka jatkoivat toimintaansa entiseen tapaan. Uusi kulttuurilautakunta keskittyi yleisten kulttuuripalveluiden tuottamiseen. Ne muodostuivat sellaisista lakiin sisällytetyistä taide- ja taitoaineista, jotka eivät kuuluneet edellä mainittujen taidelaitosten toimintaan.²

1 Manninen Turo 1995: Oulun kaupungin historia 1945-1990, s. 163

2 Tienari Ritva, haastattelu

Luonnoksia paksulla tussilla 1982

Kulttuuritoimen tilakysymys nousi esiin kulttuurilautakunnan ensimmäisten asioiden joukossa. Ritva Tienari teki vuoden 1982 toiseen kokoukseen esityksen, jossa oli kaksi vaihtoehtoa:

”Ensimmäisellä sijalla oli kirjastolta vapautuva Ainola, mikäli rakennuksessa toimiva museo saisi uudisrakennuksen. Toisena vaihtoehtona esitin poliisilaitokselta lähivuosina vapautuvia tiloja.”

Ritva Tienari hankki poliisilaitoksen pohjapiirustukset ja paksun tussin, jolla hän alkoi merkitsemään eri kulttuuritoimijoille soveltuvia tiloja.

”Poliisivankilan yläkerran voimistelusaliiin sijoitin lasten ja nuorten teatteritoimintaa. Alakerran autotalleihin piirsin tilat elokuvakeskukselle. Sitä rataa suunnittelu lähti etenemään.” Ritva Tienari muistelee. Hän esitteli tekemänsä suunnitelmaa valtuustoryhmille.

”Uutena ajatuksena siihen osattu ottaa juuri kantaa. Sen sijaan kaupunginjohtaja

Ilmo Paananen kiinnostui luonnoksistani ja kannusti jatkamaan niiden kehittelyä. Hän nimesi kaupunginarkkitehti Seppo Kanniaisen mukaan suunnitelman kehittämiseen.” Näin suunnittelu sai ammattimaista tukea.

Ennen varsinaisen suunnittelun käynnistämistä kulttuuritoimi kävi väännön poliisilaitoksen tiloista kaupungin sosiaalitoimen kanssa. Keskustelua käytiin myös julkisuudessa, kun Yleisradion toimittaja Liisa Lääveri asettui radio-ohjelmassaan kulttuuritoimen kannalle.³

Nuorisotoimi liitetään hankkeeseen 1985

Keväällä 1985 Oulun kaupunginhallitus teki päätöksen, että poliisilaitokselta vapautuvaan rakennukseen sijoitetaan kulttuuri- ja vapaa-ajanharrastusten tilat.⁴

Vuosi 1985 oli myös Yhdistyneiden kansakuntien julistama nuorison juhluvuosi, jonka toimenpiteitä Oulussa herättiin miettimään vasta vuoden loppupuolella. Kaupunginjohtaja Ilmo Paanasen päätösesityksestä Torikadulle suunnitteilla ollut kulttuurikeskus nimettiin nuoriso- ja kulttuurikeskukseksi.⁵

Keskustan nuorisotila Oulun nuorisotoimen pitkäaikainen avoin kysymys. Vaikka toiminta oli luonteeltaan hajautettuja ja nuorisotilat sijaitsivat lähiöissä, tarvittiin eri kaupunginosien nuorille myös yhteinen kohtauspaikka. Ennen Nukun valmistamista Oulun nuorisoasiankeskuksen alaisuudessa toimi parikymmentä nuorisotilaa, joihin tehtiin vuosittain 200 000 käyntiä.⁶

Nuorisotoimi oli joutunut muuttamaan moneen kertaan. Kajaaninkadulla sijainnut K-21 purettiin 1980-luvulla Cumulus-hotellin tieltä. Sen tilalle saatiin vuonna 1988 Vanha Palokunnan talo sekä myöhemmin myös Santaholman talo. Nuorisotoimi työskenteli myös osoitteessa Isokatu 10, kunnes edessä oli muutto Linnankadulle.

Kulttuuritalon suunnitelmaa pitkään kehitelleelle kulttuuritoimelle poliisilaitoksen tilojen jakaminen nuorisotoimen kanssa oli takaisku. Hankkeessa alkuvaiheesta asti mukana olleen Arja Huotarin mukaan nuorisotoimen mukaantulo oli kuitenkin uudisosan toteutumisen kannalta ratkaiseva tekijä.⁷

3 Tienari Ritva op.cit

4 Oulu-lehti 13.10.1985

5 Tienari Ritva op. cit.

6 Manninen Turo op.cit. s. 203

7 Huotari Arja, haastattelu.

Oulun kulttuurikenttä kartoitetaan 1981

Kulttuuritoimen ensimmäisiin toimenpiteisiin kuului Oulun kulttuurikentän toimijoiden ja toiminnan kartoittaminen. Ritva Tienari palkkasi tehtävään suunnittelumaantieteen opiskelija Arja Huotarin.

”Ensimmäinen pestini oli kuukauden mittainen. Sinä aikana minun piti kartoittaa Oulun taide- ja kulttuurilaitosten ulkopuolinen toiminta, tavoittaa toimijat ja listata kaikki kaupungin sisällä toteutetut tapahtumat.” Arja Huotari muistelee.

Selvitys nosti esiin monipuolisen ja aktiivisen kulttuuritoiminnan, johon lukeutui järjestöjä, yhdistyksiä ja taideopetusta. Tilarapeita oli erityisesti elokuvalla, tanssilla, valokuvalla sekä lasten ja nuorten kulttuuritoiminnalla. Tapahtumista merkittävien oli vuosittain järjestettävät Oulu-päivät,

”Pienillä toimijoilla ei ollut pääsyä kulttuurilaitosten tiloihin harjoittelemaan tai esiintymään. Myös pienten tapahtumien järjestäjiltä puuttuivat tilat. Erityisesti lasten ja nuorten harrastustoiminnan vahvistaminen näytti tarpeelliselta. Oulussa toimi Kansalaisopisto ja Työväenopisto, mutta niiden tarjonta oli suunnattu pääasiassa aikuisille.” Arja Huotari muistelee.

Kulttuurikentän kartoitus nosti esiin moninaista toimintaa, joille uusi kulttuuritalo tarjoaisi mahdollisuuden pärjätä ja kehittyä. Yksi esimerkki oli Rannan Matalan sisäpihalla pientä valokuvagalleriaa ylläpitäneet toimijat, jotka sittemmin perustivat yhdistyksen ja saivat galleriatilat Nukun ensimmäisestä kerroksesta.¹

Lähteet: Huotari Arja, haastattelu ja Tienari Ritva, haastattelu

Nuorisotoimi Oulussa

Nuoriso ikäryhmänä sekä nuorisokulttuuri ilmiönä tunnistettiin 1950-luvulla. Vuoden 1972 nuorisolain mukaan nuoria olivat 7-24-vuotiaat, myöhemmin alle 29-vuotiaat. Nuorisotoimen alkusysäyksenä toimi opetusministeriön vuonna 1945 kunnille lähettämä kiertokirje, jossa se kehotti keskittämään voimat nuorison parhaaksi tarkoittavaan toimintaan.

Oulussa nuorisotoimi käynnistettiin vuonna 1946 ja nuorisotyölautakunta perustettiin seuraavana vuonna. Toiminnan uranuurtaja oli Ebba Askonen, joka aloitti Oulun kaupungin ensimmäisenä nuoriso-ohjaajana vuonna 1952.

Ensimmäinen nuorisokahvila avattiin Kirkkokadulla sijainneessa Kiistolantalon talossa. Sen jälkeen kaupunki teki nuorison kerhohuoneita eri puolille kaupunkia: Nokelan, Paulaharjun ja Nuotta-saareen kouluille, Puoliväläkankaalla päiväkodin yhteyteen sekä Myllyojalla samaan rakennukseen kirjaston kanssa.

1970-luvulla nuorisotoimi kuului apulaiskaupunginjohtaja Elias Mikkosen toimialaan. Keskustan tilakysymys oli jo tuolloin akuutti. Ebba Askosta sijaistanut Paula Kariniemi muistaa, kuinka Mikkonen toi Kajaaninkadun nuorisotalon avajaisiin noin metrin pituisen avaimen, jossa luki ”Uuteen ja parempaan”.

Ouluun muodostui kaupunginosajengejä, joiden keskinäiset konfliktit haluttiin rauhoittaa rakentamalla yhteisiä kohtauspaiikkoja keskustaan. Legendaariseksi nuorisotilaksi muodostui Kajaaninkadulla Saalem-seurakunnan entisissä tiloissa 1960- ja 1970-luvulla toiminut K-21. Se oli monen nousevan oululaisbändin harjoituspaikka ja siellä aloitti myös oululaisen discon uranuurtajan Markus Hännisen Marcus Cirkus.

Lähteet: Kariniemi Paula, haastattelu 11.10.2020

Manninen Turo 1995: Oulun kaupungin historia 1945-1990, ss. 200- 203

Kaleva 23.8.2022

7.2 Kolmivaiheinen hankesuunnitelma

Vuonna 1987 Oulun kaupunginvaltuusto teki päätöksen korttelin I/8 rakennusten peruskorjauksesta nuoriso- ja kulttuuritoimen käyttöön.

Rakennushankkeen kokonaisuudesta vastaamaan nimitettiin apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossin johtama hanketyöryhmä. Siihen kuuluivat hänen lisäksi kulttuuritoimenjohtaja Ritva Tienari, nuorisotoimen johtaja Raili Severinkangas, rakennuttajapäällikkö Seppo Kanninen sekä sihteerinä toiminut kuntasuunnittelusihteri Terhi Keskitalo.

Poliisivankila päätetään purkaa, hanke vaiheistetaan

Hankkeen suunnittelijaksi valittiin oululainen Arkkitehtitoimisto Laatio Oy. Esi-suunnittelu pohjautui hanketyöryhmän 21.1.1987 laatimaan alustavaan huone-tilaohjelmaan. Se koski koko korttelia ja esitti kaksi vaihtoehtoa: VE 1 korvaisi poliisivankilan uudisrakennuksella ja edullisempi VE 2 säilyttäisi poliisivankilan.

Vaihtoehto VE 1 valittiin.¹ Sen perusteella ensimmäinen rakennusvaihe sisälsi poliisivankilan purkamisen ja vanhan poliisilaitoksen peruskorjauksen. Toisessa vaiheessa rakennettaisiin uudisrakennus, johon sijoittui käyttäjien toivoma monitoimitali.

Hankkeen kantava ajatus oli, että toinen vaihe käynnistetään välittömästi ensimmäisen valmistuttua. Tämä mahdollisti ratkaisun, jossa tekniikan vaativat tilat voitiin keskittää uudisrakennukseen ja siten säilyttää vanhan rakennuksen alkupe- räisyyttä ja keventää siihen kohdistuvaa raskautta.

Kolmannen rakennusvaiheen muodosti samassa korttelissa olevan Byströmin talon peruskorjaus. Rakennus oli tuolloin sosiaaliviraston käytössä.²

Yhteensovittamista ja kompromisseja

Suunnitelmaa työstettiin työryhmässä, jota veti pääsuunnittelijana toiminut arkkitehti Pekka Laatio. Työskentelyyn osallistuivat Ritva Tienarin ja Raili Severinkangan lisäksi nuorisotoimen Paula Kariniemi ja kulttuuritoimen Arja Huotari. Laation toimistosta mukana olivat Weikko Kotila ja Marja Laatio.

1 Kaupunginvaltuuston päätös 14.3.1988 §88

2 Laatio Pekka, Rakennushistoria Nuku 4.12.1992, julkaistu verkkosivulla www.ouka.fi

Kaleva uutisoi 10.2.1988 kaupunginhallituksen esityksestä hyväksyä Nukun perustamis- ja esisuunnitelma laajemman vaihtoehdon mukaisesti. KUVA: Lehtileike, Oulun yliopiston arkitekhtuurin yksikön arkisto

Vaikka molempien käyttäjien pääkohderyhmä muodostui lapsista ja nuorista, ei toimintojen yhteensovittaminen sujunut kitkatta. Arja Huotari ja Paula Kariniemi muodostivat suunnittelutyöryhmän "kakkosketjun", jonka yksituumaisuus vei monia käytännön ratkaisuja eteenpäin.³

"Suunnittelu oli monivaiheinen ja muutoksia tehtiin paljon. Pekka ja Marja Laatio olivat kärsivällisiä ja huolehtivat siitä, että suunnittelu eteni." Arja Huotari muistele.

Perusratkaisuksi muodostui tilajako, jossa nuorisotoimi sijoittui Ojakadun puoleiseen siipeen ja kulttuuritoimi Torikadun puolelle. Uudisrakennuksen tilat tulisivat toimijoiden yhteiseen käyttöön. Nuorisotoimen toiveen mukaisesti myös vanhaan osaan tehtiin yhteiskäyttöisiä tiloja.

"Toimintojen sijoittelussa tehtiin kovasti töitä sopivan jaon löytämiseksi. Nuorisotoimen luonne oli erilaista kuin kulttuuritoimella. Sille Nuku oli tukikohta, jossa tavattiin kenttäväkeä ja yhteistyöjärjestöjä. Meidän tiloiltaamme edellytettiin yksityisyyttä, mikä poikkesi kulttuuritoimen lähtökohdista." Paula Kariniemi kertoo.

Näkemyksen yhteensovittamista jatkettiin pitkään ja myös lautakunnat osallistuvat keskusteluun. Sovitteluratkaisu saavutettiin 19.1.1989, mutta se ei päättänyt keskustelua. Nuorisolautakunta esitti vielä kesällä 1990 nykyisen Valvegallerian tilojen muuttamista nuorten kokoontumistiloiksi. Heidän mukaansa näyttelyt tulisi järjestää vastavalmistuneessa taidemuseossa.⁴

3 Huotari Arja, haastattelu

4 Rakennuttajapäällikkö Seppo Kannianen muistiot 29.1.1989 ja 22.3.1989

Monitoimitalot 1980-luvun ilmiönä

Suomalaisten elintason nousu siirsi yhteiskunnallisen rakentamisen painopistettä tarvehierarkiassa eteenpäin. Kun 1960- ja 1970-luvut olivat olleet asuntojen, hallinnon ja terveystalouden aikaa, vastasivat 1980-luvun hankkeet muuttuvien elämäntapojen ja lisääntyvän vapaa-ajan tarpeisiin.

Kulttuurin monitoimitalo oli 1980-luvulle ominainen ilmiö, joka kuvasti hyvinvointiyhteiskunnan ja nousukauden ilmapiiriä. Taiteen ja erityisesti musiikin kulutus kasvoi. Kulttuuripalveluja koskeva lainsäädäntö sekä valtion kunnille myöntämä tuki tekivät ilmiöstä valtakunnallisen ja edistivät sen toteuttamista.

Rakennustyyppi tarjosi tilat kulttuurilaitosten rinnalla kehittyneille osa-alueille kuten musiikille, teatterille, tanssille ja elokuvalle. Monitoimitalon konseptiin voitiin liittää luontevasti myös liike-elämän, vapaan sivistyksen ja eri ikäryhmien toimintoja. Yhdistys- ja järjestystoiminta oli vielä 1980-luvulla voimissaan ja sekin sai monitoimitaloista tarvitsemansa kokoontumistilat.

Suomen ensimmäinen kulttuurin monitoimitalo oli Helsingin Itäkeskukseen vuonna 1984 valmistunut kulttuurikeskus Stoa. Se toimi myöhempien monitoimitalojen esikuvana rakennuksena ja konseptina, joka luo puitteet erilaisten kulttuuritoimijoiden yhteistyölle ja synergialle.

Kulttuurin monitoimirakennusten kulta-aika päättyi 1990-luvun lamaan. Sen jälkeen niiden rakentaminen väheni ja yksityiset hankkeet nousivat julkisten rinnalle. Kulttuurin käyttöön alettiin valjastaa myös vanhoja tehdasrakennuksia ja kulttuuritiloja rakennettiin kauppakeskuksiin. Monitoimitalo käsitteenä on sittemmin muuttunut kuvaamaan opetuksen ja moniammatillisten palveluiden keskittymää.

Lähteet: Aura Kivilaako: Kulttuurin monitoimirakennukset ja 1980-luvun nousukausi ja www.kulttuuriymparistomme.fi

7.3 Rakennuksen tutkimus

Samanaikaisesti nuoris- ja kulttuurikeskuksen tilojen käytön suunnittelun kanssa vietiin eteenpäin vanhan poliisitalon peruskorjauksen ja uudisrakennuksen suunnittelua. Peruskorjaukseen liittyi perusteellinen tutkimusvaihe, jossa rakennus mitattiin ja korjaustarpeet määritettiin. Insinöörisuunnittelun rinnalla tutkittiin rakennuksen historiaa ja kaivettiin esiin alkuperäisiä ominaispiirteitä.

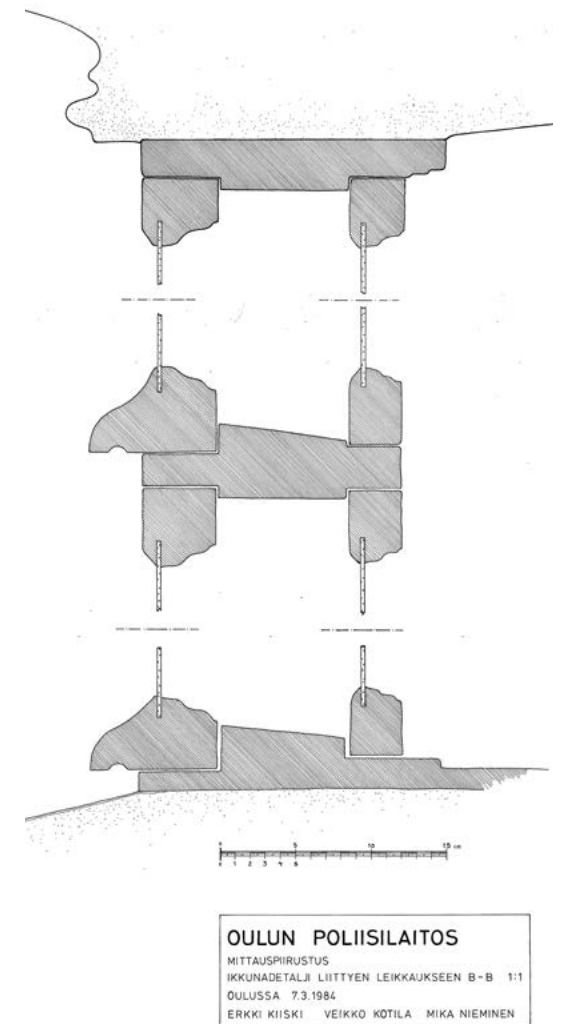
Mittauspiirustukset

Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston mittauspiirustuskurssi teki vuoden 1981 harjoitustyönä poliisilaitoksen vanhan osan mittauksen. Työtä johti arkkitehtuurin historian laitoksen professori Esko Järventaus assistentteineen. Mittaukset suoritettiin syksyllä 1981, jolloin tilat olivat vielä poliisin käytössä. Poliisivankilaa ei mitattu.

Opiskelijat työskentelivät 3-4 hengen ryhmissä. Mittaus suoritettiin tuon ajan tekniikalla eli käsityövälineillä. Opiskelijoiden käytettävissä olivat piirustukset vuosilta

VASEMMALLA: Työryhmä Liisa Alaspää, Minna Jokinen ja Eija Marttinen kauppi tuottivat leikkauspiirustuksen Torikadun puoleisen osan keskeltä sekä erikseen pääaulan kohdalta.

OIKEALLA: Työryhmä Erkki Kiiski, Veikko Kotila ja Mika Nieminen perehtyivät ikkunan rakenteeseen ja detaljeihin. Piirros valmistui vuonna 1984. Neljä vuotta myöhemmin Veikko Kotila palasi rakennukseen suunnittelijan roolissa.

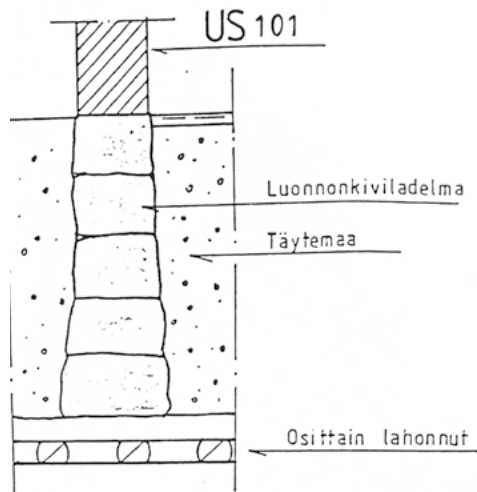

1883 ja 1889. Lopputuloksena syntyi varsin tarkat ja huolellisesti tuotetut piirustukset sekä detaljikuvia, joita voitiin hyödyntää alkavassa restauroinnissa.

Nuku-hankkeen alkaessa Insinööritoimisto Kupari täydensi poliisilaitoksen mittapiirustuksia korkotietojen ja kattojen osalta. Kupari Oy tuotti myös korttelin länsiosaan sijoittuvien Byströmin rakennusten mittapiirustukset. Byströmin talon rakennusryhmä oli rakennettu arkkitehti Hugo Neumaninin suunnitelmien mukaan vuonna 1883-1884.

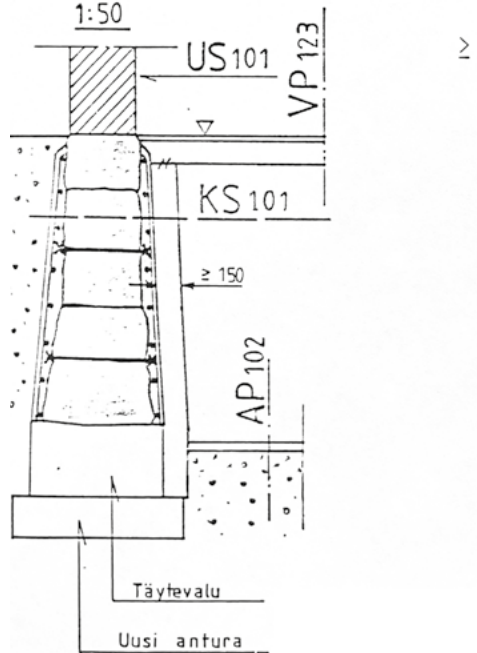
Vanha perustus:

1:50

Uusi kellarinseinä: (lämmönjakoh

1:50

Rakennusvaiheiden inventointi

Rakennuksen tutkiminen aloitettiin historiaselvityksellä ja koepurkuvaiheella. Tutkimuksissa löydettiin neljä kerrostumaa. Vanhimmat säilyneet osat sijoittuivat rakennuksen pohjoiskulmalle, josta löydettiin Ferdinand Granbergin puurakenteisen päarakennuksen vuonna 1822 palossa säilyneitä perustuksia.

Vanhoista pintäkäsittelyistä ja sisämateriaaleista saatiin lisätietoa sitä mukaa kun poliisilaitoksen aikaisten pintarakenteiden purku eteni. Ennen sisäpuolista purkua Laation toimisto teki lähes 600 mustavalkoista kuvaa käsittävän valokuvainventoinnin.¹

Rakenteiden tutkimus

Rakennuksen perustuksiin liittyvät ongelmat olivat silmin havaittavat. Pohjatutkimuksissa todettiin perustusten vajonneen Torikadun puoleisessa osassa, jossa vanhimpien rakennusosien alla oli alkuperäinen hirsiarina. Sisäpihan puolelle 1890-luvulla rakennettu laajennus oli tehty sora-arinalle ja kestänyt kuormaa paremmin.²

Kuntotutkimuksessa todettiin, että alkuperäinen tiilirunko oli säilynyt melko hyvin. Havaitut vauriot olivat seurausta perustuksiin liittyvistä ongelmista tai heikosta materiaalista. Perustusten painumat näkyivät myös ratakiskojen varaan muurattujen välipohjaholvien asennossa.

Ylempien kerrosten hiekkasammaleella täytetyissä puuvälipohjissa oli taipumia. Jotta kuormitusta voitaisiin kasvattaa, oli rakenteita vahvistettava.³

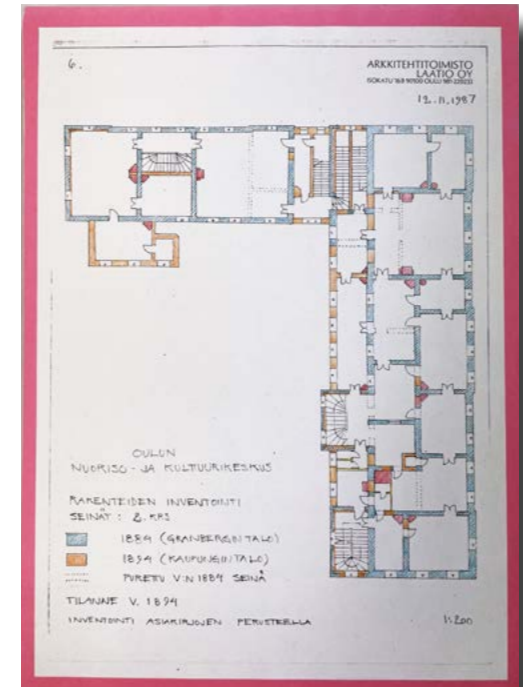
Puurakenteisen yläpohjan osalta tiilistä ladotun palopermannon aiheuttamaa kuormaa esitettiin kevennettäväksi. Vesikattorakenteet todettiin pääosin terveiksi.⁴

1 Arkkitehtitoimisto Laation arkisto, tehty 16.10.1988

2 Geobotnia Oy 30.12.1987

3 Insinööri-toimisto Kerola ky 15.12.1987

4 ibid

YLLÄ: Inventoinnin pohjalta eri kerrosten rakenteista laadittiin ajoituskaaviot. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laatio, Kulttuuritalo Valveen arkisto

VASEMMALLA: Rakennepiirros vanhan poliisilaitoksen kiviperustuksen tutkimuksessa todetusta lähtötilanteesta ja korjaustavasta. Vanha hirsiarina korvataan uudella betonianturalla ja kiviladelmä vahvistetaan ruiskubetonilla. Piirustuksen on laatinut rakennesuunnittelija Ilkka Kerola 30.1.1988. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Rakenneosien tutkimus

Myöhemmin rakennettujen alakattojen alta löydettiin varsin hyväkuntoisia alkuperäisiä paneelikattoja sekä rapattuja holvikattoja. Koriste-maalauksia löytyi pääeteisen, pääportaan ja toisen kerroksen suuren salin alueilta. Myös alkuperäiset puulattiat olivat säilyneet pääosin ennallistettavina.

Erilaisia ikkunatyyppejä löydettiin kaksitoista. Kaikkiaan ikkunoita oli 173. Ikkunoiden puuaines todettiin hyväkuntoiseksi pohjois- ja itäsiivulla. Eteläsiivulla ikkunat olivat osittain huonoja.

Vanhat ulko-ovet olivat huonokuntoisia ja edellyttivät kunnostamista tai uusimista. Sisällä esiintyi viittä erilaista peilioivityyppiä. Niistä noin puolet oli säilynyt ja voitiin sijoittaa kunnostettuna rakennukseen. Uudet ovet tehtiin alkuperäisen mallin mukaisesti. Ojakadulle johtava sola avattiin ja sille tehtiin alkuperäisten piirustusten pohjalta uusi puuportti.⁵

Julkisivurappauksen kunto oli heikko etenkin niissä osissa, joissa ulkomuurit olivat painaumien seurauksena vaurioituneet. Vaurioita olivat aiheuttaneet myös sään vaihtelut ja puutteelliset sadevesijärjestelmät.⁶

Vanhat hormit eivät soveltuneet uuteen käyttöön. Myös putki- ja sähköasennukset oli uusittava kokonaisuudessaan. Sen sijaan vanha vesikatto voitiin säilyttää korjaamalla ja maalaamalla.⁷

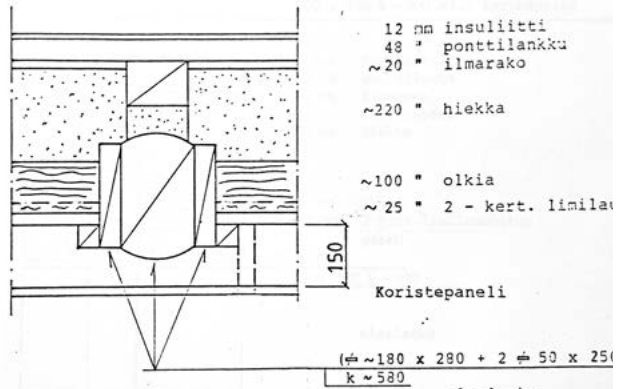
5 Poliisilaitoksen peruskorjaus 1. rakennusvaihe, L2-selostus, Arkkitehtitoimisto Laatio 15.9.1988

6 Julkisivurappauksen kuntoarvion ja toimenpidesuunnitelma, Erkki Nyssönen 30.9.1987

7 VTT Rakennuslaboratorio Kuntoarvio 8.12.1987

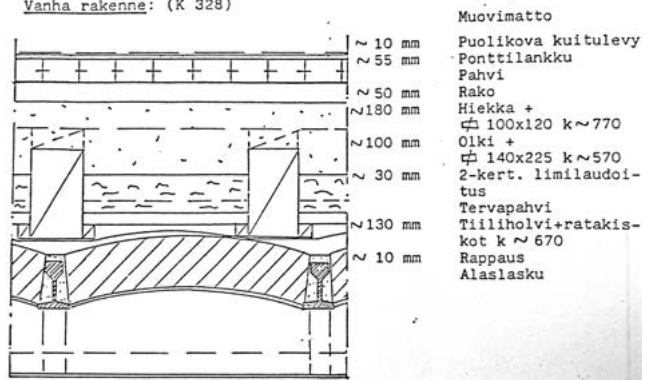
Näkymä poliisilaitokselta Hallituskadun suunnasta. Etualalla näkyvän nurkan vaurio kertoo, kuinka Torikadun puolella hirsiarinan päälle tehty kauppakartanon perustus on vajonnut. Sisäpihan puolella rakennus on perustettu sora-arinan päälle. KUVA: Raimo Ahosen kokoelma

Vanha rakenne: (K 311 ja 312)

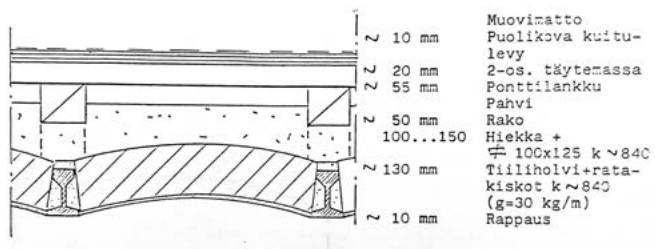
Vanhan osan tilojen 311 ja 312 puurunkoinen välipohjarakenne, jossa on täyteenä hiekkaa ja olkia. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Vanha rakenne: (K 328)

Tanssisalin 3 lattiarakenne ennen peruskorjausta. Alapuolisessa tilassa on rautakiskojen kannattama muurattu holvikatto. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Vanha rakenne: (K 218)

Toisen kerroksen toimistohuoneen lattia ennen peruskorjausta. Välipohjan täyteenä on hiekka ja sammal. KUVA: Oulun tilapalvelut arkisto

Poliisivankilan puretun päädyn takaa tuli esiin rakennuksen alkuperäistä ikkuna- ja oviaukotusta. Valkoiseksi maalatun seinän takana on pääporras KUVA: Raimo Ahosen kokoelma

1989

Erikoismaalausliike Sapluunan Katja Aaltonen ja Weikko Kotila ennallistavat entisen valtuustosalin sisäkatto-maalausta. KUVA: Museovirasto JOKA, kuvaaja Eljas Sallmén.

Koristemaalausinventointi

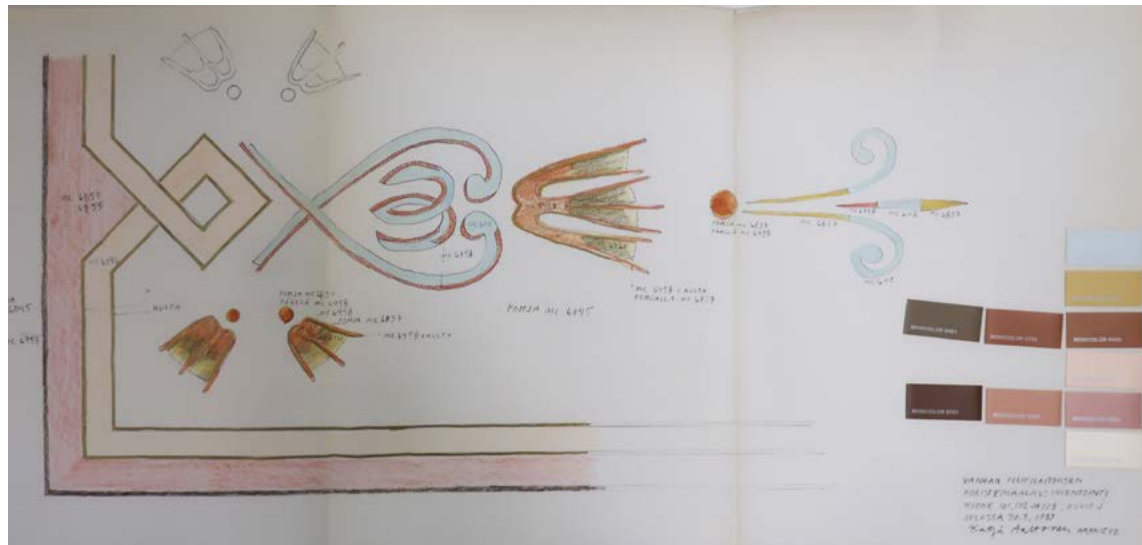
Vanhan osan restauroinnin yhteydessä Erikoismaalausliike Sapluuna inventoi sisätilojen koristemaalaukset. Inventoinnin tekijöinä olivat arkkitehtiylioppilaat Katja Aaltonen ja Weikko Kotila.

Inventointiraportti valmistui maaliskuussa 1989. Maalauksia tutkittiin ensimmäisen kerroksen sisääntuloaulassa (tilat 101, 102 ja 103), porrashuoneessa (tila 201) sekä valtuustosalissa (tila 218). Muista tiloista selvitettiin seinäpintojen väritysperiaatteet, joita sovellettiin tilojen maalausvaiheessa. Alkuperäisten maalausten osia päätettiin säilyttää nähtävillä myös fragmentteina.

Aaltonen, Kotila sekä konservattori Liisukka Oksa vastasivat maalausten konservoinnista sekä restaurointisuunnittelun käynnistyessä sisätilojen värikyksen suunnittelusta. Weikko Kotila toimi samanaikaisesti vanhan osan restauroinnin projektiarkkitehtinä Arkkitehtitoimisto Laation palveluksessa.

Arkkitehtiylioppilas Weikko Kotila esitteli pintamaalin alta löytyneitä koristemaalauksia Kalevassa vuonna 1988. KUVA: Museovirasto JOKA, kuvaaja Eljas Sallmén.

Inventointiraportti sisälsi piirroksia ja värikarttoja rakennuksesta löydetyistä koristemaalauksista. Kuvassa eteisaulan kattomaalauksen dokumentaatiota. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto

Kuvainventointi huoneen 218 koristemaalauksista.

Tilan 218 alakattoon jätetty fragmentti alkuperäisestä maalauksesta.

Vuoden 1893 julkisivupiirustuksessa runsaasti koristeltu pääjulkisivu on saanut hillityn värityksen. Harmaa sävy jäljitteli luonnonkiviarkkitehtuurin henkeä. KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

Oulun kaupungin laatimassa vuoden 1976 värisuunnitelmassa julkisivut saivat keltaisen sävyihin perustuvan värityksen. Kaksi alinta kerrosta ja räystääs ovat tummia ja kolmas kerros vaalea. Koristeosissa on käytetty tummaa sävyä ja valkoista. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto

Julkisivujen jäsentely

Vanhan osan julkisivujen jäsentelyssä on noudatettu kahden eri kertaustyylin periaatteita. Kaksi alinta kerrosta edustavat uusrenessanssia ja kolmas kerros uusgoottia. 1890-luvun arkkitehtuurissa tällainen eri kertaustyylien yhdisteleminen oli yleistä, joskin tässä tapauksessa se selittyi rakentamisen vaihteellisuudella.

Rakennuksen massoittelu pohjautuu John Lybeckin kauppakartanosuunnitelmaan. Ulkonurkissa on hieman julkisivulinjasta esiin työntyvät yksijakoiset sivurisaliitit, joiden molemmissa kulmissa on kattoratsastajat. Keskirisaliitti on kolmijakoinen.

Rakennuksessa on voimakkaat vaakalinjat, jotka jakavat julkisivun seitsemään osaan. Alimpana on lohkokivistä tehty jalusta. Sen yläpuolella on matala ensimmäinen kerros, jonka pinta on kauttaaltaan harkotettu ja jossa on matalat suorakulmaiset ikkunat.

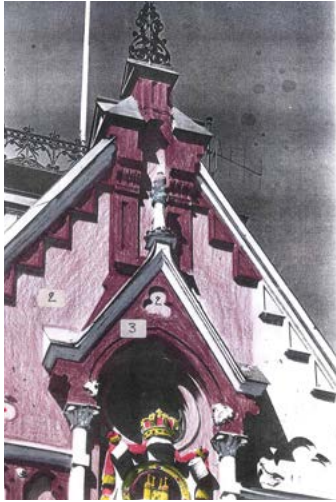
Kerroskorkeus ja ikkuna-aukkojen koko kasvaa ylöspäin mentäessä. Toisessa kerroksessa on pyörökaari-ikkunat, joita on korostettu yläpuolisella holvauksella. Risaliittien ulkokulmissa on nurkkaharkotus. Toisen ja kolmannen kerroksen välissä

on matala vaakavyöhyke, jossa on yläpuolista ikkunajakoa noudattavat kolmilehtisyvennykset.

Kolmas kerros on runsaasti koristeltu ja edustaa uusgoottilaista tyyliä. Sen suorakaiteen muotoiset ikkunaparit on erotettu toisistaan kapiteelipääteisillä pilastereilla. Ikkunoiden yläpuolella on ruusukkeilla koristellut suippokaarifrontonit, jotka keskirisaliitissa saavat terävän harjamuodon.

Raatihuoneille tyypillinen keskustorni on toteutettu räystäslinjan yläpuolelle nousevana reliefinä, jonka taustana on kaiteilla varustettu torni. Konsolien kannattaman räystäään alapuolella on nauhamainen vyöhyke, johon on sijoitettu pienet haukkaikkunat. Sen yläpuolella on rakennusta kiertävä räystäseliefi.

Ojakadun siipiosassa on kaksi renessanssityylistä kerrosta. Rakennusten väliseen solaan 1890-luvulla rakennettu yhdysosa on toteutettu uusgoottilaisella tyyllillä. Sen korkeat suippokaari-ikkunat ja kerrosjako poikkeavat rakennuksen muista osista. Sisäpihan puolella julkisivut on rapattu sileiksi ja ne ovat koristeettomat.

Väriytysuunnitelma keskikolmiosta. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Nykyinen punasävyinen väriytys on tehty vuonna 1990. Siinä toinen kerros on muita vaaleampi ja alin kerros tummin. Toteutuksessa sävyerot jäivät pienemmiksi. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Toteutunut väriytys on suunnitelmaa rauhallisempi. Myös aika on tasoittanut sävyeroja.

Julkisivujen väriytksen vaiheet

Granbergin kauppakartanon julkisivuja ei ehditty rapata ennen hankkeen keskeytymistä ja ne jäivät tiilipintaisiksi.

Rakennus sai ensimmäisen väriytksensä vuonna 1894, kun se valmistui Oulun kaupungintaloksi. Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman ja Wasastjernan laveeratuissa piirustuksissa julkisivut ovat saaneet runsaan koristelun vastapainoksi rauhallisen ja yleissävyltään vaaleanharmaan väriytksen, jolla jäljiteltiin luonnonkivipintoja.

Uusrenessanssin tyylipiirteiden mukaisesti listat, korosteet, harkotukset ja ikkuna-kehukset maalattiin seinärappausta tummammalla sävyllä. Myös risaliittien ja ensimmäinen ja toinen kerros tehtiin tummemmiksi.

Väriytystapaa vastustaneet aikalaiset moittivat sitä umpimielisyydestä ja synkkyydestä.¹ Toinen vuosisadan lopun suuntaus olikin, että rakennuksista tehtiin viereisen Seurahuoneen tapaan värikkäitä.²

1 Pietarila Pentti: Rakennusten värit ja koristetyylit, Tikkurila Paints O, Libris 2004 s. 54

2 Kaila Panu: Maalari maalasi taloa, Multikustannus Oy, Jyväskylä 2009 s. 146 ja 164

Oulun kaupungin vuonna 1976 laatiman väriytysuunnitelman mukaisesti silloisen poliisilaitoksen julkisivut saivat keltaisen väriytksen. Renessanssityylinen alaosa maalattiin tummalla okralla ja uusgoottilainen kolmas kerros sai vaaleankeltaisen sävyn. Ikkunoiden yläpuoliset kaariaiheet ja räystäslinjaa kiertävä reliefi tehtiin alempien kerrosten mukaisella, tummalla sävyllä.

Nuoris- ja kulttuurikeskuksen julkisivuväriytys ei perustunut mihinkään aikaisempaan eikä myöskään rakennusaikakaudelle tyypilliseen väripalettiin. Sen punainen sävy korosti rakennuksen uutta käyttötarkoitusta ja liitti vanhan osan uudisosan post-moderniin tyyliin. Uudessa väriytksessä alin kerros on tummin ja keskikerros vaalein. Kolmannen kerroksen koristeosat ja listat nostettiin esiin valkoisella. Harkotusta ja tornin koristemuotoja on korostettu tummalla sävyllä.

Väriytys toteutettiin suunniteltua pienemmillä sävyeroilla. Myös aika on sittemmin tasoittanut julkisivujen sävyeroja.³

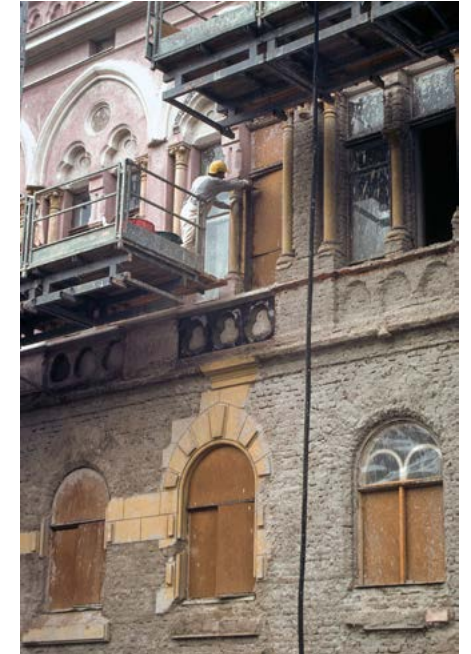
3 Kotila Weikko, haastattelu

Julkisivurappaus ja julkisivun koristeosat on poistettu Torikadun ja Hallituskadun kulmalta. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto

Torikadulta otettu kuva julkisivutyömaalta. Vanha rappaus on poistettu ja rappaus työ on aloitettu vasemmasta yläkulmasta. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto.

Kuvassa näkyvät harkotukset jätettiin malliksi uusien mitoittamiseen. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto

Kipsikoristeiden muotit olivat oman aikansa rautakauppatavara.

Uudet muotit on säilytetty myöhempiä korjauksia varten. Muotissa on Pentti Weteläisen signeeraus 1990

Valveen ullakolla on varaosia koristeosien rikkoutumisen varalle.

Vedenheittäjien koristeet ovat kärsineet vaurioita.

Korinttilaisen pylvään kipsinen kapiteeli.

1990

Kulttuurikeskus NUKU:n peruskorjauksen ensimmäinen vaihe on käynnissä. Poliisivankila on purettu ja julkisivurappaus on poistettu Torikadun puolelta. Kuva on otettu Torikadun ja Hallituskadun kulmuksesta 25.5.1990. KUVA: Museovirasto JOKA, kuvaaja Jorma Hilli

Julkisivujen koristeosat

Julkisivun koristemuodot on toteutettu vuoden 1893 piirustusten mukaan. Listat ja harkotukset on toteutettu muuraamalla. Niiden lisäksi rakennuksessa on lähes kolmesataa kipsikoristetta.

Kipsikoristeiden käyttö helpottui ja yleistyi 1800-luvulla rautaosien myötä. Vanhan poliisitalon julkisivuissa käytetyt koristeosat olivat aikakauden "rautakauppatavaraa" ja niissä esiintyvät aiheet yleismaailmallisia. Kipsimuotteja tuotiin Suomeen Ruotsista, Saksasta ja Venäjältä.

Mielenkiintoisia yksityiskohtia ovat keskirisaliitin yläosaan sijoitettu Oulun kaupungin vaakuna, jossa lohet uivat eri suuntaan kuin virallisessa vaakunassa. Värikkäästi maalattu kruunu oli Suomen suuriruhtinaskunnan symboli ja vaakunaa kehystävä kaksipäinen kotka symboloi keisarin valtaa.

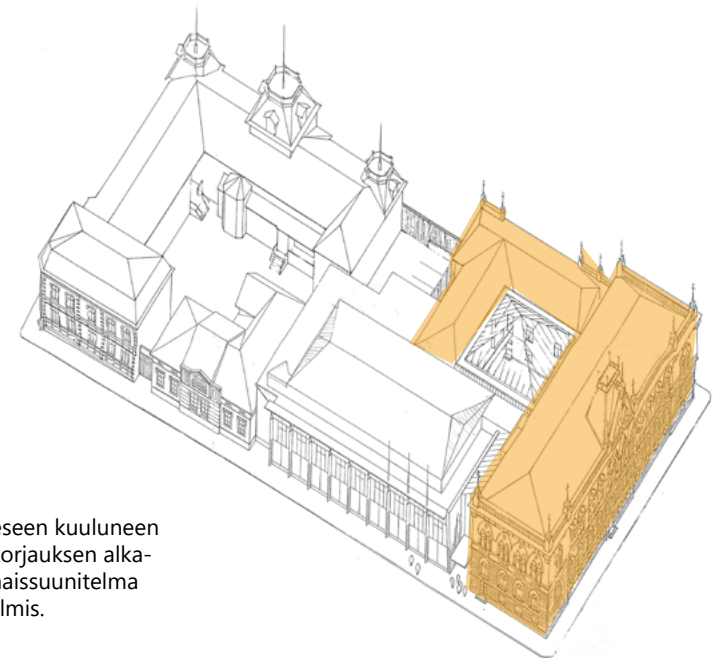
Kaikki julkisivun koristeosat uusittiin 1990-luvun peruskorjauksessa. Työ tehtiin kaupungin omana työnä paikan päällä valaen. Muotit, sabloonat ja varaosat on varastoitu Torikadun puoleisen ullakon nurkkavarastoon.

7.4 Nuoriso- ja kulttuurikeskus - ensimmäinen vaihe 1989

Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen ensimmäinen rakennusvaihe 1989-1991 keskittyi poliisin käytöstä vapautuneen vanhan kaupungintalon peruskorjaukseen. Peruskorjaus oli luonteeltaan säilyttävä, mutta samanaikaisesti uudelle nuorekkaalle käyttäjäkunnalle haluttiin tuottaa värikäs ja raikas toimintaympäristö. Tuolloin vallalla ollut postmodernin tyylin salliva suhtautuminen historiaan sopi siihen mainiosti.

Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskus - vaihe I

Rakennuttaja:	Oulun kaupunki, rakennuttajatoimi
RAK pääll:	Ark Seppo Kanninen
RAK ins:	Ins Ari Vanttaja
RAK valv:	Rkm Matti Salo
Käyttäjä:	Oulun kaupungin nuorisotoimi ja kulttuuritoimi
ARK suun:	Arkkitehtitoimisto Laatio Oy
RAK suun:	Insinööri-toimisto Kerola Oy
LVI suun:	Insinööri-toimisto Kupari Oy
SÄH suun:	Insinööri-toimisto Kupari Oy
GEO suun:	Geobotnia Oy
Pääurakoitsija:	Oulun kaupungin rakennusvirasto Talo ja satamarakennusosasto
Työpäällikkö:	Osmo Suorsa
Vast. mestari:	Aaro Vähäkangas ja Olli Korpi
LVI urakoitsija	Onninen Oy asennus
SÄH urakoitsija	Oulun kaupungin energialaitos
MAAL urakoits:	Lemminkäinen Oy

Ensimmäisen vaiheeseen kuuluneen vanhan osan peruskorjauksen alkaessa korttelin kokonaissuunnitelma oli pääpiirteittäin valmis.

Suunnittelun tavoitteet ja restaurointiperiaatteet

Arkkitehti Pekka Laation mukaan peruskorjauksen tavoitteena oli palauttaa rakennuksen alkuperäinen pohjamuoto, jonka todettiin palvelevan kohtuullisen hyvin myös uutta käyttötarkoitusta. Tällä päätöksellä rakennuksen sokkeloisuus hyväksyttiin. Myös tulevat käyttäjät lupautuivat toimimaan vanhan talon ehdoilla.

Yksi suunnittelun lähtökodista oli välttää tilojen käyttötarkoituksen suuria muutoksia. Tavoitteeksi otettiin, että kaikki käyttökelpoiset korjattavissa olevat vanhat rakennusosat ja pintamateriaalit pyritään säilyttämään ja niitä uusittaisiin vain tarvittaessa.

Kolmas merkittävä päätös oli tehty jo hankkeen alussa. Sen mukaan kaikki raskasta konetekniikkaa vaativat tilat sijoitetaan uudisrakennukseen. Menettelyn mahdollisti kaupungin tekemä päätös, että toinen rakennusvaihe toteutetaan keskeytyksittä ensimmäisen valmistuttua.¹

¹ Laatio Pekka, 4.12.1992 Rakennushistoria Nuku, julkaistu verkkosivulla www.ouka.fi

Arkkitehtitoimisto Laation havainnepiirros toisen kerroksen suurimmasta tilasta. Peruskorjauksessa siitä tehtiin elokuvakeskuksen kirjastohuone. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Arkkitehtisuunnittelu

Vanhan osan projektiarkkitehtina toiminut Weikko Kotila tutustui vanhaan poliisitaloon jo vuonna 1981 Oulun Yliopiston arkkitehtuurin osaston mittauspiirustuskurssilla. Ennen Nukua hän oli toiminut vuonna 1985 valmistuneen Franzénin talon peruskorjauksen projektiarkkitehtina.

Arkkitehtisuunnittelu eteni samanaikaisesti edellä kuvattujen kuntotutkimusten ja tilasuunnittelun rinnalla. Lupapiirustukset valmistuivat joulukuussa 1.12.1988 ja viimeiset työpiirustukset päivättiin 20.9.1990.

Alkuperäisen tilajaon palauttaminen

Vanhan puolen tilaohjelma laadittiin kahden käyttäjän toiminnoille. Kulttuuritoimi asetui Torikadun puoleisiin tiloihin ja nuorisotoimi sijoittui Ojakadun puolelle. Toimistot sijoitettiin tällä jaolla toiseen kerrokseen.

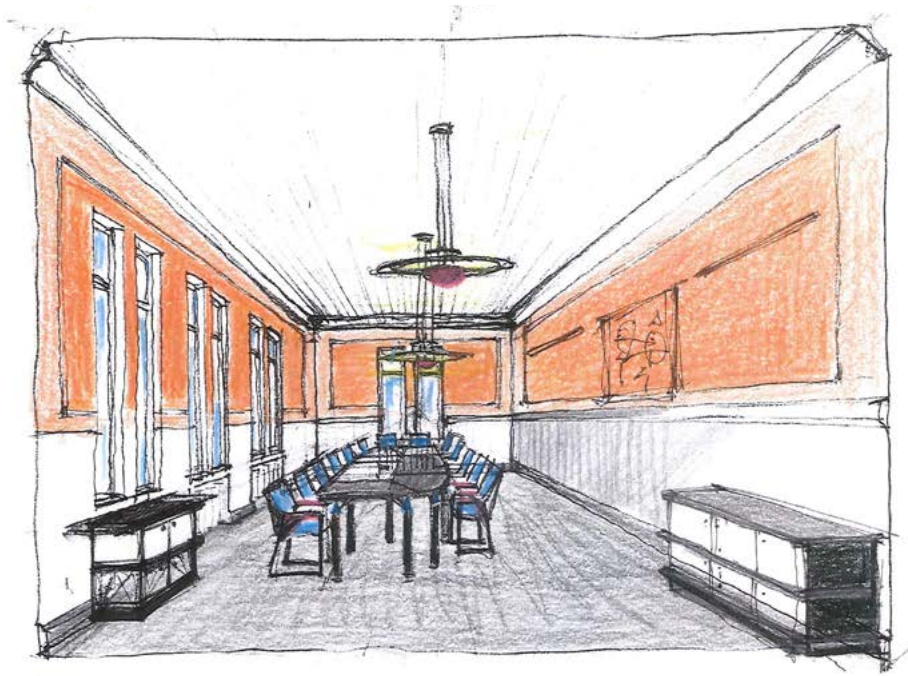
Elokuvakeskuksen kirjasto nykyasussaan. Tila tehtiin valtuustosaliksi ja sen vuoksi se sai muita huoneita runsaamman koristelun. Poliisilaitoksen aikana huone toimi kokoontumistilana.

Ensimmäiseen kerrokseen vanhat putkatilat rakennettiin valokuvagalleriaksi sekä valokuvastudioksi ja -kirjastoksi. Myös keskiosan toimisto- ja varastotilat tehtiin näyttelytilaksi. Ojakadun puoleiseen siipeen tehtiin Oulun lasten ja nuorten taidekoulun tilat.

Kolmannen kerroksen entisiin luokkahuoneisiin tehtiin kolme tanssitaiteen ja baletin harjoitussalia. Lisäksi molempiin päätyihin tehtiin kokoushuoneet.

”Tilaohjelma edellytti loppujen lopuksi varsin vähän tilamuutoksia rakennuksen alkuperäiseen huonejärjestykseen. Muutostarpeet kohdistuivat lähinnä myöhemmin lisättyjen keviden väliseinien purkamiseen.” Veikko Kotila muistelee.

Näkyvimpiä tilamuutoksia olivat toisen kerroksen keskuskäytävän selkiyttäminen sekä Ojakadun puoleisessa siivessä erillisten toimistohuoneiden muodostaminen lasiaukkoisilla väliseinillä. Torikadun puolella toimistohuoneiden väliset alkuperäiset oviaukot säilytettiin paikoillaan.

Kolmannen kerroksen koillisnurkkaan sijoittuvan kokoushuoneen havainnepiirros.
KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Kokoushuone valmiina ja nuorten käyttäjien käytössä. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

Koristemaalauksia ja kaltereita

Purkuvaiheessa löydettiin pääaulan, pääportaikon ja entisen valtuustosalin katoista runsaat koristemaalaukset, jotka inventoitiin ja päätettiin ennallistaa. Weikko Kotilan mukaan niiden löytyminen oli yllätys:

”Koristemaalaukset ovat peräisin 1890-luvulta, jolloin rakennuksesta tehtiin kaupungintalo. Niiden tekijä ei ole tiedossa, mutta sen sijaan tiedettiin, että Oulussa oli 1800-luvun alussa vaikuttaneen maalarimestari Johan Hedmanin luoma rikas koristemaalausperintö.” Weikko Kotila kertoo.

Rakennukseen haluttiin jättää fragmentteja sadan vuoden mittaisesta käytöstä. Sellaisia löytyi erityisesti ensimmäisestä kerroksesta, jossa galleriatilaksi muutetun putkan ikkunat saivat pitää rautakalterinsa ja yksi putkahuone säilytettiin panssariovineen. Gallerian kappaholvit ja kattoon asennetut lämpöpatterit otettiin esiin.

Väri-ilottelua nuorille käyttäjille

Alkuperäisyyteen pyrkivän ja palauttavan peruskorjausfilosofian rinnalla rakennuksessa näkyy myös 1980-luvun loppupuolen arkkitehtuuria leimannut postmodernismi. Siihen liittyi vapaamielinen suhtautuminen historiaan sekä käyttäjien erityisluonteen huomioiminen.

”Sisätiloihin haluttiin niin sanotusti paljot värit. Lapsille ja nuorille haluttiin tarjota väri-ilottelua sekä runsaasti detalleja katseltavaksi. Tuohon aikaan historialla uskallettiin leikitellä ja sitä myös lisäiltiin arkkitehtuuriin varsin vapautuneesti.” Weikko Kotila kertoo.

Vanhan osan interiööri rakentuu eri väristen tilojen muodostamille sarjoille. Rakennusaikakaudelle tyypillisten sekä inventointivaiheessa löydettyjen maalaustapojen tyylipiirteitä mukailtiin, mutta uusin raikastetuin värein.

Kolmannen kerroksen käytävän havainnepiirros. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Kolmannen kerroksen käytävä nykyisessä muodossaan on toteutunut ja säilynyt arkkitehdin 1980-luvulla piirtämän luonnoksen esittämässä muodossa.

”Esimerkiksi tanssialien punainen, vihreä ja keltainen väritys eivät perustuneet alkuperäiseen. Niillä haluttiin luoda tiloihin tunnistettavuutta tekemättä kuitenkaan varsinaista koodivärytystä.” Weikko Kotila kertoo.

Uudet rakennusosat ja kalusteet sovitettiin vanhan rakennuksen arkkitehtuuriin. Niillä pyrittiin luomaan rakennukseen moderni vivahde ja korostamaan sen kulttuuriluonnetta.

”Kalusteet ja valaisimet valittiin huolella osaksi rakennuksen kokonaisuutta yhteistyössä kaupungin sisustusarkkitehdin kanssa. Sopivia kalusteita löydettiin muun muassa Viveron ja Innon mallistosta.” Kotila kertoo.

Nuku-keskuksessa oli alussa myös alkuperäiseen rakennukseen kuuluneita vanhoja arvokalusteita. Ne saivat paikan kolmannen kerroksen neuvotteluhuoneesta. Kulttuuritalon ullakolla säilytetään edelleen kahta maistraatin kirjurin työpöytää.

Rakentaminen

Peruskorjausvaihe sai rakennusluvan 14.12.1988. Rakennustyöstä vastasi Oulun kaupungin rakennusviraston talo- ja satamarakennusosasto.

Ennen varsinaisten rakennustöiden aloittamista, poliisivankilarakennus purettiin. Päärakennuksen ensimmäinen rakennusvaihe oli perustuksen vahvistaminen, joka aloitettiin heinäkuussa 1989. Pahimmin painuneen Torikadun puolella suoritettiin injektointi, jonka yhteydessä perustuksen alta poistettiin vanhat hirsiarinat. Ojakaadun puolella kiviladellaa vahvistettiin ruiskubetonilla.

Sisätiloista purettiin levypintaiset alakatot, kevyet väliseinät ja ensimmäisen kerroksen lattiat. Verhoilun alta paljastetut lattiat ja alakatot olivat pääsääntöisesti kunnostettavissa. Tässä suhteessa heikoin tilanne oli kolmannessa kerroksessa. Listoituksia oli menetetty jo aiemmin kattojen alaslaskujen yhteydessä.

Kipsinkappäät valetaan illan pimeydessä, sillä päivällä muut työt estävät kipsikoristeiden valon. Koristeiden asettamisella on muutoinkin kiire, sillä kylmyys ja sateet haittaavat työtä.

Kipsipäät saavat paikkansa illan pimeydessä Oulussa

Vanhan poliisitalon julkisivu viittä vaille valmis

Oulun vanhan poliisitalon, tulevan nuoris- ja kulttuurikeskuksen, yöpöytä, kääre- ja akkera-työmiehet ja -naiset aamuvarhaisessa aamunhämärässä.

Kipsukkojen päät ovat uusia, mutta entisen näköisiä.

"Vanhat päät irrotettiin seinästä, lohkeamat korjattiin, ja sen jälkeen niistä uusia uudet päät.

erityisesti. "1950-luvulla tiiliset päänmuotit olivat olla jo raakakäyttöä. Niitä saattoi tilata valmistamatta kukaan muukaan.

kiintoisuus on rakennuksen yläosassa koristeleva Oulun vaakuna. Kale ja poliisitalon toiseen suuntaan eli oikealle, kun virallisessa vaalunassa. Kalle uikokotien...

Kaleva uutisoi 8.10.1990 Nukun vanhan osan julkisivujen korjaustöistä. Työmaan ahtauden vuoksi kipsikoristeet jouduttiin valmistamaan iltaisin. Dramaattisesti valaistu työmaa ja kipsikoristeiden aiheet kiinnostivat oululaisia. KUVA: Lehtileike, Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön arkisto

Umpeen betonoituja oviaukkoja avattiin. Vanhat peiliovet kunnostettiin ja niitä täydennettiin tarvittaessa. Myös vanhat ikkunat ja ulko-ovet kunnostettiin. Sisäpihalle suuntautuneet ikkunat muutettiin palo-osastoiviksi.

Julkisivut saavat uuden värityksen

Rakennuksen julkisivurappaus ja siihen kiinnitetyt koristeosat uusittiin kokonaisuudessaan. Hankkeen alkaessa rakennus oli keltainen ja nyt siihen haluttiin näkyvä muutos.

"Julkisivun värit, kuten muutkaan rakennuksen värivalinnat eivät olleet rakentamisaikakaudelle tyypillistä. Uudella värityksellä halusimme kuvastaa rakennuksen täysin uutta käyttötarkoitusta. Sen haluttiin edustavan samaa postmodernia manifestia kuin myöhemmin rakennettava uudisosa." Weikko Kotila kertoo.

Vanhan osan uusi väritys ei herättänyt suurta keskustelua, toisin kuin uudisosaan ehdotettu sininen betoni. Yksi syy yleiseen hyväksyntään lienee kaupungin "punastuminen". Tämä kivirakennuksia koskenut ilmiö alkoi Oulussa 1980-luvun lopulla ja yleistyi siinä määrin, että sen on katsottu jopa muuttaneen keskustan kaupunkikuvaa.²

Nukun julkisivujen kaikki lähes 300 kipsikoristetta uusittiin. Erikoismaalausliike Sapluunan Katja Aaltonen teki niille uudet tuotit ja mallityöt. Koristeet valmistettiin kaupungin omana työnä iltaisin, kun työmaa muilta osin hiljensi.³

Peruskorjaus valmistuu vuoden 1991 alussa

Ensimmäinen vaihe valmistui 11.1.1991 ja se otettiin välittömästi käyttöön. Nuorisotoimi asettui Ojakadun puoleiseen siipeen ja kulttuuritoimi vastaavasti Torikadun puolelle. Ensimmäisen kerroksen galleriatilat avattiin yleisölle.

Myös kolmannen kerroksen tanssisalit saivat heti käyttäjiä. Harrastajien innokkaasta odotuksesta kertoo se, että tanssiminen aloitettiin ilman uudisosaan myöhemmin rakennettavia pukuhuoneita. Pukeutumista varten hankittiin irtosermi.

² Oulu punastuu hilytysti, kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva/kes%C3%A4415/punastuu.htm

³ Kaleva 8.10.1990

Nukun taidehankinnat

Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskuksesta haluttiin tehdä kokonaisteos, jossa rakennuksen interiööreihin liittyi olennaisesti myös kohdetta varten luotu taide. Taidehankinnasta vastasi Oulun kaupunki, joka toivoi tekijöiksi ensisijaisesti oululaisia taiteilijoita. Hankintaa valmisteli arkkitehti Pekka Laatio, joka kutsui kuraattoriksi oululaisen taiteilija Veikko Törmäsen.¹

Törmäsen ehdottamana vanhaan osan sijoitettiin muun muassa graafikko Lauri Rankan sekä taidemaalari Sirpa Pirilän töitä. Uudisosan eteisaulaan esitettiin hankittavaksi taiteilija Reijo Hukkasen veistos, jossa olisi suurten ikkunoiden kautta myös kadulle näkyviä ja kuuluvia elementtejä.² Tämä ei kuitenkaan toteutunut.

Veikko Törmänen itse maalasi Nukun tiloihin neljä teosta, joista yksi on kolmi-osainen triptyyppi: "Kaikki teokseni tehtiin tähän kohteeseen ja arkkitehdin kanssa yhdessä valituille paikoille. Ne mitoitettiin siten, että ne muodostivat toimivan kontrastin vanhan kiinteistön tiloille," Törmänen kertoo.

Veikko Törmänen suosii taiteessaan abstrakteja muotoja, jotka kestävät aikaa. Esimerkkinä hän mainitsee Valveen vanhan osan Ojakadun puoleiseen porrashuoneeseen tekemänsä teoksen "Tilkityt".

"Minua kiinnostaa teoksen ympärillä oleva tila - kehys, joka antaa taiteelle voimaa. Modernit teokset toimivat usein parhaiten sellaisissa tiloissa, joissa on ajan patinaa ja kerrostumia."

Veikko Törmäsen ja Arkkitehtitoimisto Laation yhteistyö jatkui myöhemmin muun muassa Oulun Lääninhallituksen päärakennuksen ja Oulun Tuomiokirkon restaurointihankkeissa: "Nuku poikkesi näistä kahdesta muusta kohteensa siinä, että se oli lähtökohdiltaan vapaa. Ajatukseni oli, että teokset tulevat nuorten ihmisten käyttämään ympäristöön", Törmänen muistelee.

1 Törmänen Veikko, haastattelu

2 Arkkitehti 7-8/1992 s. 74

7.5 Nuoriso- ja kulttuurikeskus - toinen vaihe 1990-1992

Toiseen vaiheeseen kuului uudisosa ja katettu sisäpiha. Uudisosan luonnokset valmistuivat jo ennen hankkeen ensimmäisen vaiheen aloittamista vuonna 1987. Ne herättivät värikkään keskustelun ja saivat julkisivulautakunnan hyväksynnän vasta kolmannella kerralla. Myös museovirasto suhtautui postmoderniin pääjulkisivuun varauksellisesti. Hankkeen näkökulmasta oli hyvä, että keskustelut käytiin hyvissä ajoin ja toisen vaiheen rakentaminen voitiin käynnistää heti ensimmäisen valmistuttua tammikuussa 1991.

Uudisosan arkkitehtoniset tavoitteet ja ratkaisut

Kolmivaiheisen hankkeen suunnittelun lähtökohtana oli, että kaikki raskasta konekniikkaa vaativat tilat kuten pesuhuoneet, keittiöt, konehuoneet ja hissit keskitetään uudisrakennukseen. Jotta kaksi ensimmäistä rakennusvaihetta voitiin toteuttaa keskeytyksettä, oli korttelin perusratkaisu ja myös uudisosan hahmo suunniteltava yhtenä kokonaisuutena heti hankkeen alussa.

Pääsuunnittelija Pekka Laation mukaan umpinaisen, kolme kerrosta korkean suuren salin sijoittaminen historialliseen keskustaaseen, kahden erikokoisen sekä toisistaan täysin poikkeavan rakennuksen väliin, osoittautui vaativaksi suunnittelutehtäväksi.¹ Lähtökohtana oli kuitenkin tunnistettavasti omaa aikakauttaan edustava arkkitehtuuri.

Uusi ja vanha osa yhdistettiin lasikattoisen sisäpihan välityksellä. Liikenteellinen ratkaisu perustui Hallituskadun puolelle tehtyyn pääsisäänkäyntiin, josta saavutaan korkean kujan kaltaisen aulan kautta rakennuksen ytimeen.

Sisäpihalle ja sinne johtavalle kujalle luotiin pihatilan tunnelma karkeita materiaaleja käyttäen. Kujan varrelle sijoitettiin info- ja lipunmyyntipisteet sekä pääopaste. Sisäpihan dominanteiksi muodostuivat katonrajaan kohoavat hissitorni ja lasitiilestä tehty pyöreä porrastorni. Porrashuoneen läpinäkyvyydellä haluttiin elävöittää sisäpihan torikahvilan tunnelmaa.

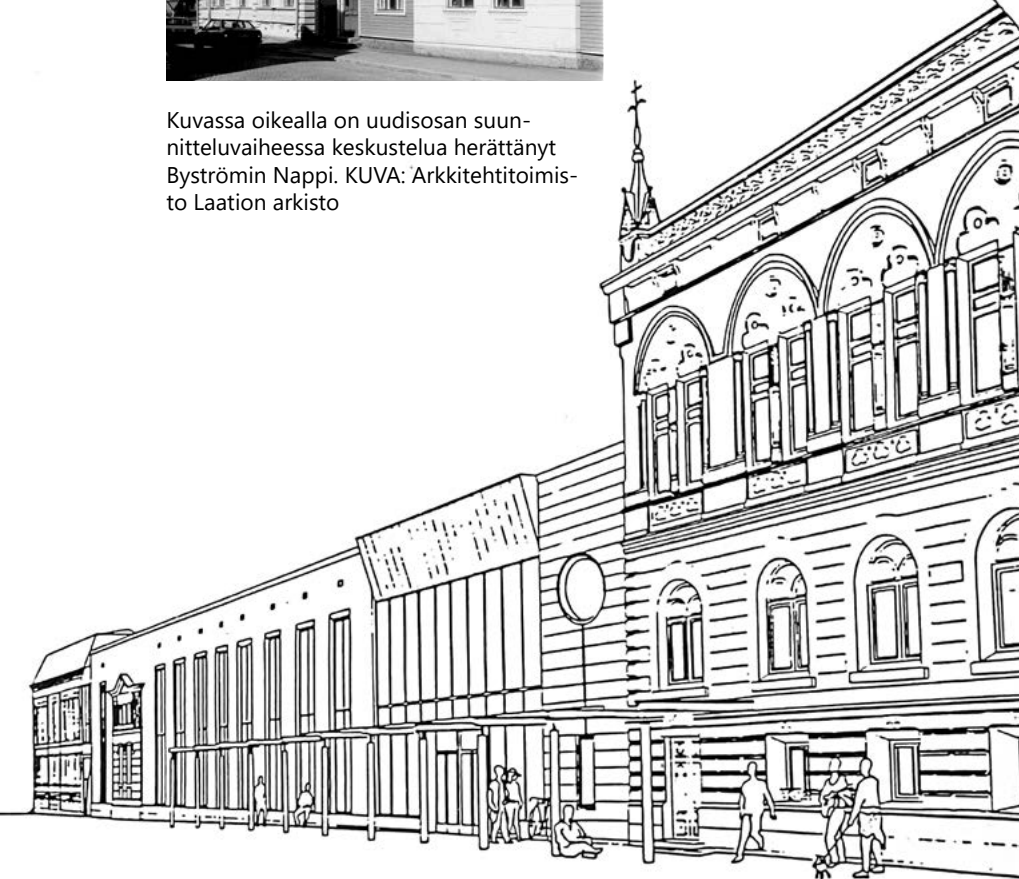
Kontrastina karkealle sisäpihalle, monitoimisalin eteisaula tehtiin värikkääksi ja kiiltäväksi. Sillä haluttiin antaa esimakua salissa nähtävistä esityksistä. Hallituskadun puoleiseen korkeaan osaan varattiin tila värikkäälle taideteokselle.²

1 Laatio Pekka, Arkkitehti 7-8/1992 s. 74

2 ibid

Kuvassa oikealla on uudisosan suunnitteluvaiheessa keskustelua herättänyt Byströmin Nappi. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Ensimmäinen vuoden 1987 luonnos Hallituskadun julkisivusta esitteli pitkän horisontaalisen rakennusmassan, jossa oli runsaasti lasia. Suunnitelmassa Nappi purettaisiin, mutta sen keskirisaliitti jätettäisiin osaksi uutta julkisivua. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Suunnittelu

Uudisosaa suunniteltiin samanaikaisesti vanhan osan peruskorjauksen kanssa. Uudisosan projektiarkkitehtina toimi arkkitehti Jari Saarnio, joka ennen tätä tehtävää oli toiminut vuonna 1986 Isokadulle valmistuneen Oulun Gallerian projektiarkkitehtina. Galleriaa pidettiin ensimmäisenä post-modernina kohteena Oulun keskustassa.³ Myös siinä oli lasikatteinen sisäpihan osa.

"Oulussa oli tuolloin kova draivi, joka oli syntynyt Oulun koulun arkkitehtuurin myötä. Nähtiin, että ihmisläheisellä arkkitehtuurilla voitiin vaikuttaa voimakkaasti kaupungin ilmeeseen ja viihtyvyyteen." Jari Saarnio muistelee. Omaksi esikuvakseen tuolloin ja yhä edelleen hän nimeää sveitsiläinen Ticinon koulukunnan ja siellä erityisesti Aurelio Galfetin arkkitehtuurin.

Suunnittelu eteni ripeästi. Suunnittelukokoukset pidettiin Heinäpäässä, nykyisen De Gamlas Hemin tiloissa ja niitä johti kaupunginarkkitehti Seppo Kanninen. Alustavat pohjapiirustukset valmistuivat lokakuussa 1990. Lupapiirustukset valmistuivat vuoden 1991 maaliskuussa ja koko suunnittelutyö erikoispiirustuksineen oli määrä olla valmis huhtikuun lopussa.⁴

Jari Saarnio toimi Nuku-keskuksen projektiarkkitehtina pääpiirustusvaiheeseen asti. Siitä eteenpäin tehtävässä jatkoi arkkitehti Marita Välikangas. Muita keskeisesti suunnitteluun osallistuneita toimiston arkkitehteja olivat Marja Laatio ja Weikko Kotila. Kokonaisuutta luotsasi Pekka Laatio.⁵

Versioita ja lausuntoja

Luonnossuunnitelmien lausunnot ja lupakäsittely ajoittuivat vuosille 1988-1989. Museovirasto antoi lausunnon kolmeen luonnosvaiheeseen. Oulussa suunnitellut herättivät poikkeuksellisen vilkkaan keskustelun ja julkisivulautakunta hylkäsi ne kaksi kertaa. Kritiikki keskittyi uudisosan Hallituskadun puoleiseen julkisivuun.⁶

"Pääjulkisivun pelkistetyt muodot ja sininen väribetoni eivät saaneen ymmärrystä viranomaisilta eikä luottamusmiehiltä, jotka halusivat vanhojen rakennusten suhdemaaailman mukaisia "torneja ja erkereitä", kiteytti Pekka Laatio Arkkitehti-lehden artikkelissa vuonna 1992.⁷

3 Saarnio Jari, haastattelu

4 Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

5 ibid

6 Kaleva 31.8.1988

7 Laatio Pekka op.cit.

Museoviraston kolme lausuntoa

Museovirasto antoi vuosina 1988-1989 kolme lausuntoa. Lausunnot allekirjoittivat arkkitehti Maija Kairamo ja osastonjohtaja Pekka Kärki.

Ensimmäisessä launnossaan 29.1.1988 Museovirasto puolsi luonnosvaihtoehtoa 2, jossa kaikki korttelissa olevat rakennukset poliisivankila mukaan lukien säilytettäisiin. Suunnittelua jatkettiin kuitenkin vaihtoehdon 1 mukaisesti. Siinä poliisivankila purettaisiin uudisrakennuksen tieltä.¹

Toisessa 16.9.1988 päivätyssä launnossa Maija Kairamo toteaa, että kaupunginvaltuuston 15.8.1988 hyväksymässä asemakaavassa on luovuttu aiemmin hyväksytyistä rakennussuojeluvaihtoehdoista. Uudisosan Hallituskadun puoleista julkisivua Maija Kairamo piti "aggressiivisin aiheilmoin rikottuna, muodinmukaisena kollaasina". Museovirasto ei pitänyt suotavana ratkaisua, jossa purettavan Byströmin Napin keskirisaliitti jätettäisiin fragmentiksi uudisosan julkisivuun.²

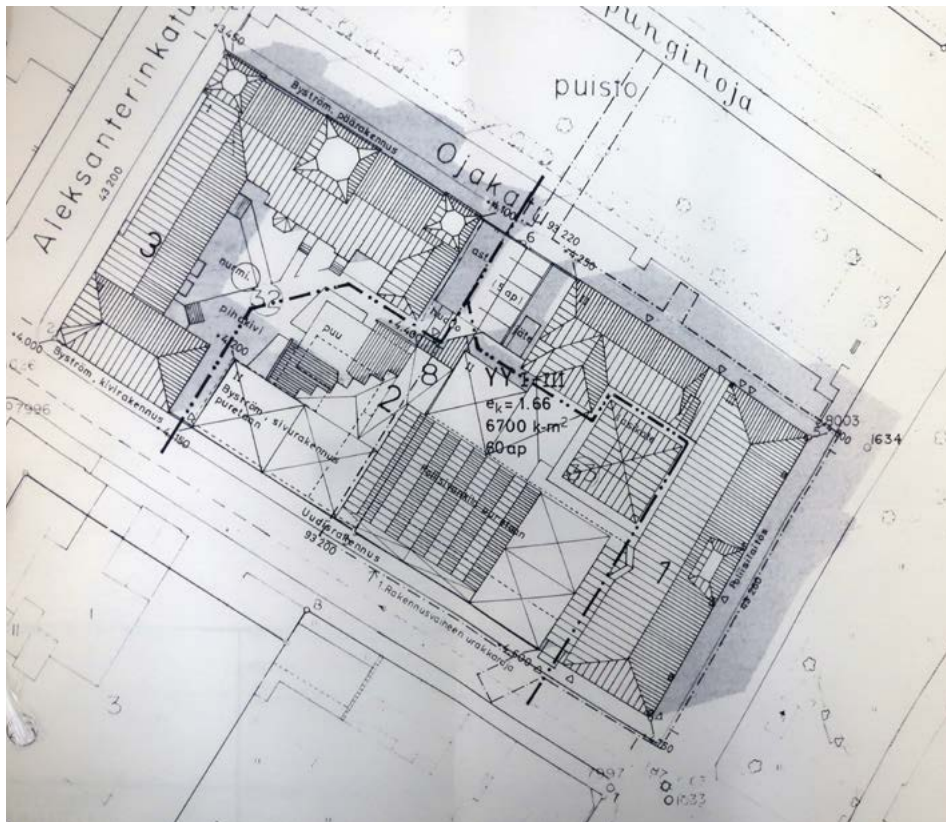
Tämän jälkeen uudisosan tilaohjelmaa supistettiin merkittävästi. Viimeisessä luonnoksessa se pysyi pääosin tontin määrittämässä rajoissa, jolloin Byströmin talon sivurakennus säilyisi.

Museoviraston 8.12.1989 antamassa viimeisessä launnossa Maija Kairamo toteaa, että laajoilla lasipinnoilla ja ruostumattomalla teräksellä on muodostettu vastakohta vanhoille rakennuksille. Launnossa todetaan, että näillä elementeillä on vaikea luoda tasapainoinen miljöö kapeahkolle kadulle. Museovirasto ei enää vastustanut rakennusluvan myöntämistä, mutta toivoi Hallituskadun julkisivumateriaaleille vielä harkintaa.³

1 Museoviraston lausunto 29.1.1988

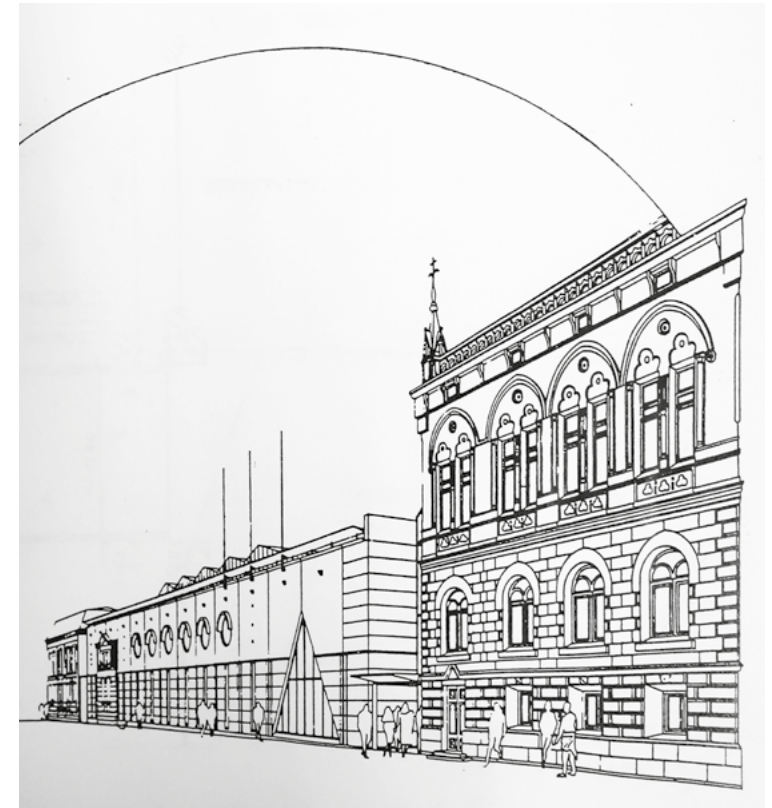
2 Museoviraston lausunto 16.9.1988

3 Museoviraston lausunto 8.12.1989

VASEMMALLA: Ensimmäisissä luonnoksissa uudisrakennus ulottui pitkälle Byströmin talon tontin puolelle. Piharakennus Nappi jäi tässä suunnitelmassa uudisrakennuksen alle. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

OIKEALLA: Uudisrakennuksen pitkä julkisivu esitettiin tehtäväksi sinisestä betonista. Sisäänkäynnin vieressä oli suuri kolmiomainen ikkuna. Napin keskirisaliitti on säilytetty fragmenttina uudisrakennuksen julkisivussa. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

Lautakunnan mielestä esitetty julkisivu oli "tietyllä tavalla surrealistinen". Suunnittelijan näkemys arvioitiin kuitenkin siinä määrin ratkaisevaksi, että ulkopuolisen osittainenkin puuttuminen olisi lähes mahdotonta särkemättä kokonaisuutta.⁸

Myös kaupunginarkkitehti Esko Tuulos korosti Hallituskadun mittakaavan säilyttämisen tärkeyttä ja esitti oman päätyaiheisiin perustuvan julkisivuluonnoksensa.⁹

Kahdessa ensimmäisessä versiossa uudisrakennuksen pääjulkisivu suunniteltiin alkuperäisen tilaohjelman mukaisesti, jolloin se ulottui Byströmin päärakennuksen tuntumaan. Byströmin piharakennus Nappi esitettiin purettavaksi ja sen keskirisaliitti asemoitiin uuden betonijulkisivun fragmentiksi.

8 Oulun kaupungin julkisivulautakunnan pöytäkirjat 30.8.1988 ja 14.3.1989

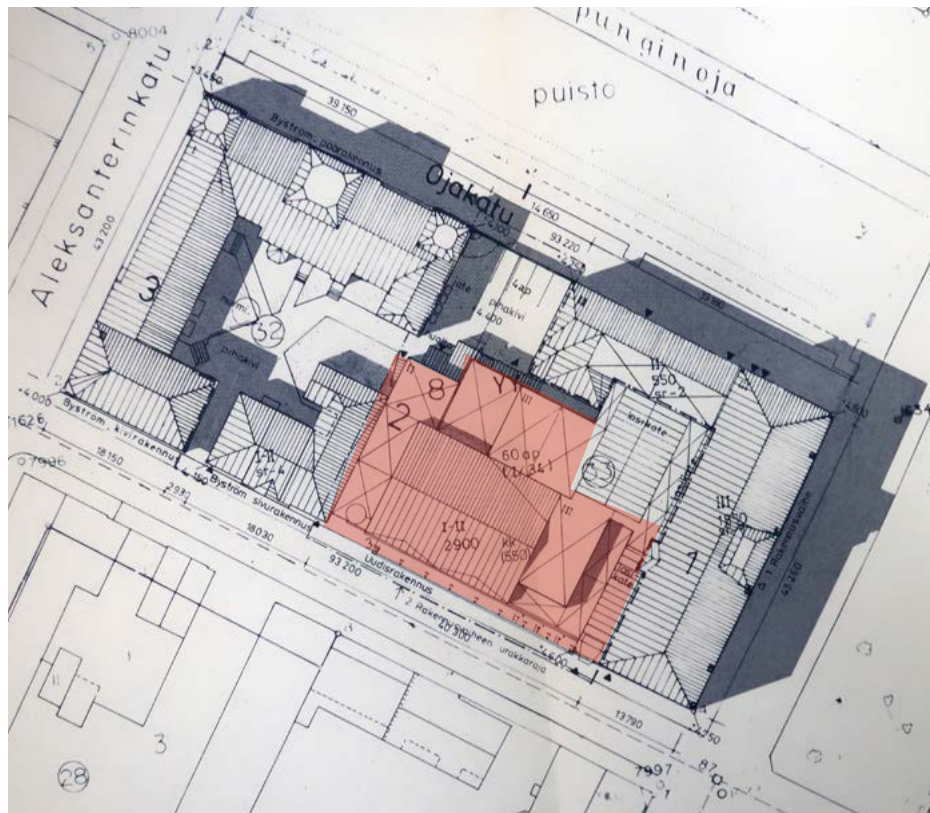
9 Ennakkolausunto, kaupunginarkkitehti Esko Tuulos 27.7.1988

Pitkä betonijulkisivu haki linjoja viereisten rakennusten suhdemaailmasta mutta manifestoi Nukun nuorekkuutta postmodernille aikakaudelle tyypillisellä tavalla historialla leikitellen. Vuoden 1987 versiossa julkisivussa oli betonin lisäksi runsaasti lasipintoja. Seuraavassa versiossa eteisaulan lasiseinä sai kolmiomaisen muodon ja pitkä betonijulkisivu rivin pyöreitä yläikkunoita.

Toteutukseen johtanut versio

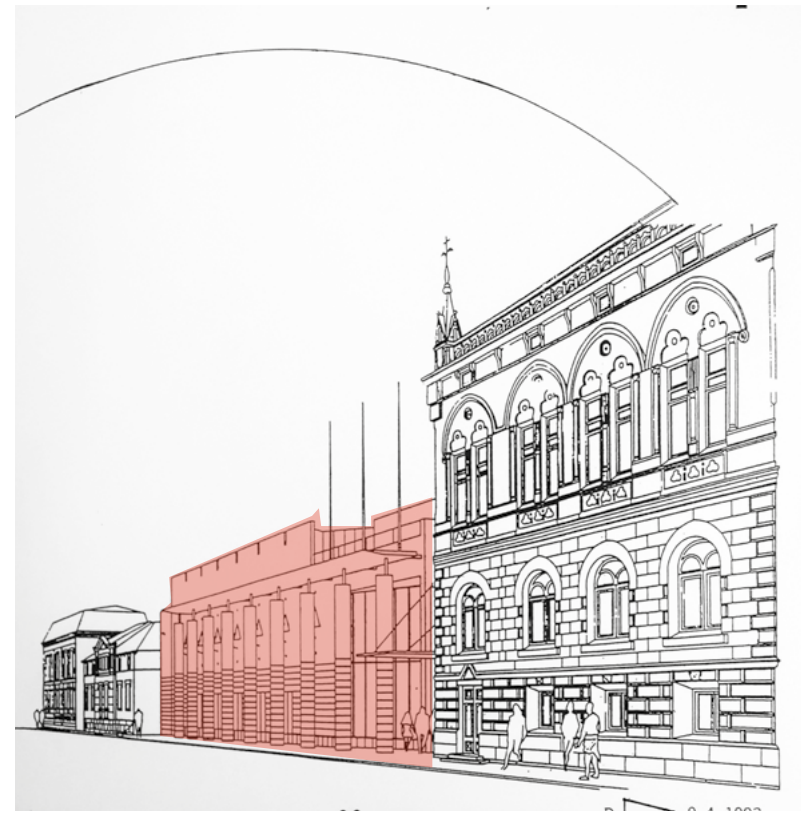
Toteutukseen johtanut versio oli tilaohjelmaltaan huomattavasti edeltäjiään suppeampi, kun pinta-alasta piti karsia 20% eli 1000 neliötä.¹⁰ Monitoimisalin taustatilat kutistuivat kapeaksi lavastevarastoksi. Ratkaisu teki pääjulkisivusta aiempaa kompaktimman ja mahdollisti Nappi-rakennuksen säilyttämisen. Myös korttelin

10 Kaleva 22.8.1987

VASEMMALLA:
Toisessa versiossa teatterin taustatilat on karsittu. Rakennus mahtuu alkuperäiselle tontille ja Byströmin talon sivurakennus Nappi säilyy. KUVA: Arkkitehti-toimisto Laation arkisto

OIKEALLA:
Julkisivu muuttui merkittävästi. Seinäpinta lyheni ja vetäytyi sisään jättäen korkeat kolmiomaiset pilarit eturiviin. Suuri kolmiomainen ikkuna on vaihtunut korkeaan lasiseinään. KUVA: Arkkitehti-toimisto Laation arkisto

alkuperäisen tonttijaon mukainen rakeisuus säilyi.

Rakennuksen pääjulkisivua korotettiin siten, että kattorakenteet kätkeytyivät sen taakse. Monitoimisalun betoniseinää vedettiin sisään ja kadun julkisivulinjaan sijoitettiin siipimäistä teräskatosta kannattelevien sinisten kolmiopilareiden rivistö.

"Pilareiden ja rapatun julkisivun välistä kolmiulotteista syvyysvaikutelmaa voi pitää rakennuksen keskeisenä teemana. Ideana oli, että uudisosan julkisivu näyttäyty tarkastelukulman mukaan joko sinisenä väribetonipintana tai väribetonin ja hillityn ruskeanharmaan rappauspinnan yhdistelmänä." Jari Saarnio kertoo.

Viereisten rakennusten harkotukset, listoitukset ja koristeosat jatkuivat uudisosan julkisivun vaakalinjoissa. Myös koristeosia tehtiin, mutta modernissa muodossa.

"Ikkunattomaan julkisivuun tuotiin mittakaavaa luovia elementtejä kuten vitriinejä, valkoisiin marmorikolmioihin kohdistettuja valaisimia ja penkinä toimiva mustalla graniitilla verhoiltu kivijalka. Teräksinen siipikatos jatkoi vanhan osan listan määrittämää vaakalinjaa." Jari Saarnio kertoo.

Rakennus toteutettiin teräsbetonirunkoisena paikalla valaen. Väli- ja yläpohjat tehtiin ontelolaattaelementeistä. Betoniset ja osin muratut julkisivut rapattiin hiekanruskealla sävyllä. Julkisivupilarit tehtiin sileäksi hiotusta sinisestä väribetonista. Pääsisäänkäynnin lasiverhoiltu osa toimii umpinaisen osan vastapainona.

Sisäpihan puolella kaikki kolme kerrosta olivat nähtävillä. Takajulkisivu muodostui useista rapatuista laatikkomaisista osista, joihin tehtiin viiltomainen aukotus.

Nukun monitoimisali rakennusvaiheessa. Kuva on otettu nykyisen tarkkaamoparven kohdalta salin päänäyttämöä kohti. KUVA: Museovirasto JOKA

Uudisosan suurin tila on kolmen kerroksen korkea monitoimisali. Sen lisäksi ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin ravintolan keittiö ja esiintyjien pukuhuoneet.

Toiseen kerrokseen rakennettiin pieni elokuvateatteri filmiarkistoihin sekä harjoitusnäyttämö. Kolmannen kerroksen pukuhuoneet palvelivat vanhan osan tanssialien käyttäjiä. Yleisöwc:t keskitettiin kellarikerrokseen, jonne tehtiin myös kaupungin kriisiajan johtokeskus sekä väestönsuoja. Normaaliaikoina tilat toimivat bändien harjoitustiloina.

Nukun monitoimisalin idea

Suuri monitoimisali oli haastava suunnittelutehtävä, jota varten suunnitteluryhmä keräsi tietoa ja kokemuksia ekskursiolla ja haastattelemalla. Lähtökohtaisesti salin tuli tarjota toimivat puitteet teatterille, konserteille ja nuorisodiskoille.

Monitoimisali on valmis ja odottaa käyttäjiään. Alkuperäisen konseptin mukainen musta väritys on vaihtunut turkoosinsiniseen. Lattia on harmaaksi maalattua puuta. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

"Vierailimme Itä-Helsingin Stoassa, joka oli valmistunut muutama vuosi aiemmin¹. Siellä meillä oli oppaana teatterisuunnitteluun perehtynyt arkkitehti Pentti Piha, joka oli innostava persoona sekä vannoutunut black boxin kannattaja. Vakuutuimme, että se olisi toimiva ratkaisu myös meidän hankkeessamme." Jari Saarnio kertoo.

Oulun kaupunginteatterilla suunnittelijat tutustuivat erityisesti pienen näyttämön valo- ja äänitekniikkaan. Siellä haastateltavana oli Oulun kaupunginteatterin dramaturgi Tapio Valo. "Koska meidän tapauksessamme ei ollut kyse ammattiteatterista, meidän piti löytää järkevä linjaus salin vaatimusten ja varustelun suhteen." Jari Saarnio kertoo.

Monitoimisali toteutettiin lopulta kompromissina eri käyttäjien ja erilaisten käyttötarkoitusten ehdoilla. Siitä tehtiin turkoosi ja lattia sai harmaan puuparketin. Tilan monikäyttöisyys mahdollistettiin kokoontaittuvalla katsomolla.

¹ Vuonna 1984 valmistunut Stoa on Helsingin vanhin alueellinen kulttuurikeskus. Sen suunnittelusta järjestetyn arkkitehtikilpailun voittivat arkkitehdit Björn Krogius ja Veli-Pekka Tuominen.

Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen salin käyttäjäkunta oli moninaista. Kuvassa on lasten sirkuskoulu. Sali toimi välillä myös sähkökenttänä ja päivätanssisalina. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

Teatteritoiminnan toiminnalliset puitteet kaventuivat merkittävästi, kun salin taustatilat karsittiin tilaohjelmasta. Myös salin äänieristykseen liittyvät ongelmat olivat tiedossa jo suunnitteluvaiheessa. Akustiikkasuunnittelijana toiminut arkkitehti Alpo Halme totesi, että äänen johtumista alapuolella sijaitsevista bänditiloista saliin ei voida kohtuullisin toimin estää.²

Toinen vaihe rakennetaan 1991-1992.

Uudisosa sai rakennusluvan 9.1.1991 ja työt aloitettiin välittömästi vanhan osan peruskorjauksen valmistuttua. Pääurakoitsijana jatkoi Oulun kaupungin rakennusviraston talo- ja satamarakennus osasto.

Rakennus valmistui kesällä 1992 ja otettiin välittömästi käyttöön. Molempien rakennusvaiheiden vihkijäisjuhla järjestettiin 1. joulukuuta 1992. Kolmas vaihe eli Byströmin talon peruskorjaus toteutui vasta vuonna 2007.

² Arkkitehtitoimisto Alpo Halme, lausunto 16.6.1988

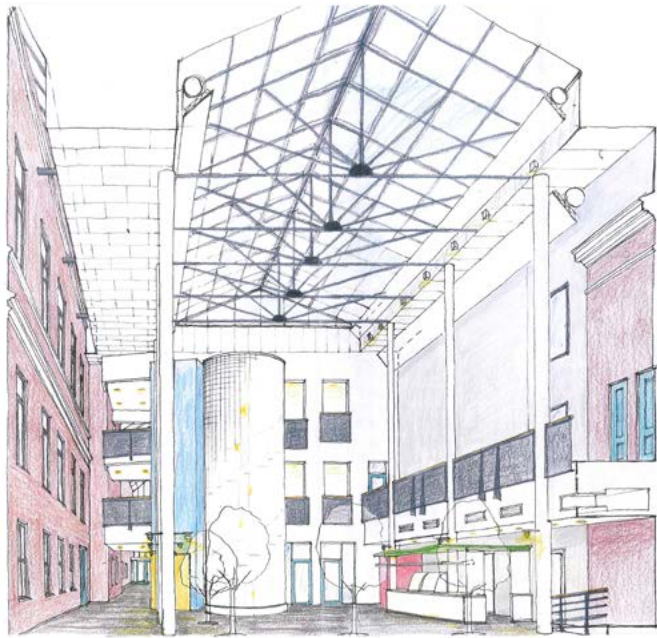
Nykyisin sali on kauttaaltaan musta. Puulattioita peittää mustaksi maalatut levyt. Salin tekniikka on merkittävästi runsastunut alkuvaiheeseen verrattuna.

Musta laatikko - ihanteena neutraaliteatteri

Musta laatikko eli black box on neutraali teatterisali, jossa kaikki pinnan ovat mustia. Tila on äärimmäisen muunneltava ja mahdollistaa esiintymisen katsojien keskellä. Teatterisali häivyttää paitsi ympäristön myös nykyaikaiseen teatteriin liittyvän näyttämötekniikan.

Konsepti pohjautuu saksalaisen arkkitehti Walter Gropiuksen vuonna 1927 suunnittelemaan Totaaliteatteriin, jossa katsomo ja näyttämö saattoivat vaihtaa paikkoja kesken esityksen. Suomessa musta laatikko-teatteria on 1970-luvulta alkaen tutkinut ja kehittänyt arkkitehti Pentti Piha. Hän toimi suunnittelijana vuonna 1981 valmistuneessa Pasilan Intimiteatterissa ja asiantuntijana Itäkeskukseen vuonna 1984 valmistuneen monitoimitalo Stoaan teatteritilassa.

Lähteet: Niskanen Aino: Kulttuurin ja vapaa-ajan tiloja koko kansalle, teoksessa Rakennetun Suomen tarina 2017 ss. 174 ja www.hs.fi/kulttuuri/art-2000003319848.html

Havainnekuva sisäpihalta hissitornin suuntaan. KUVA: Arkkitehti-toimisto Laation arkisto

Sisäpiha rakennusvaiheessa. KUVA: Museovirasto JOKA

Nukun sisäpiha juuri valmistuneena. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

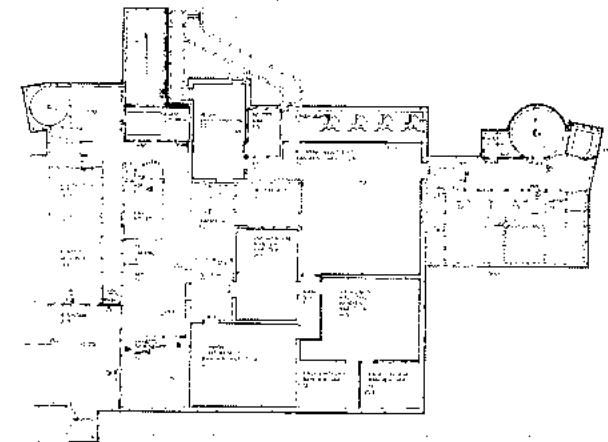

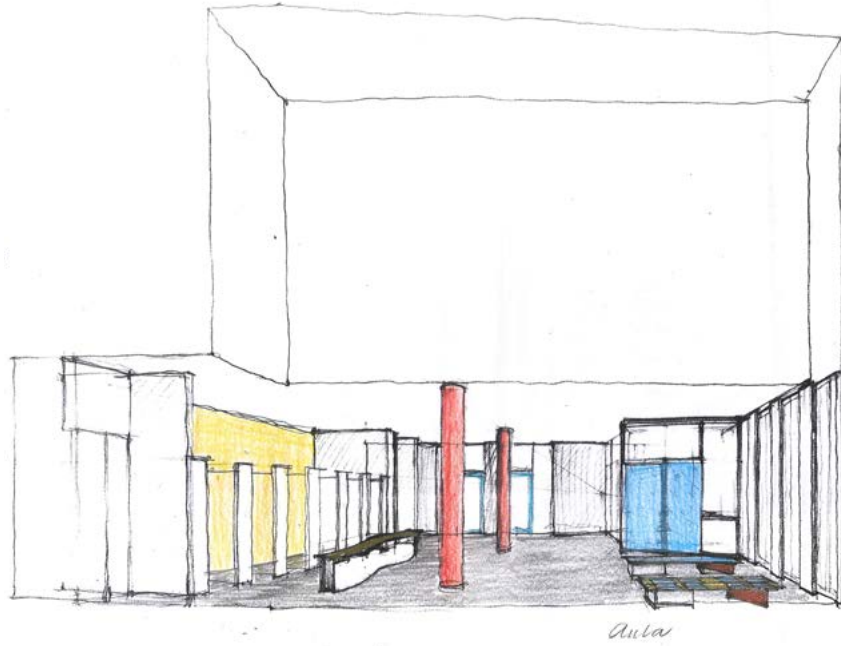
Kulttuuritalo Valveen sisäpiha kesällä 2022.

Oulun Nuoris- ja kulttuurikeskus - vaihe II

Rakennuttaja: Oulun kaupunki, rakennuttajatoimi
 RAK pääll: Ark Seppo Kanniainen
 RAK ins: Ins Ari Vanttaja
 RAK valv: Rkm Matti Salo
 Käyttäjä: Oulun kaupungin nuorisotoimi ja kulttuuritoimi
 ARK suun: Arkkitehtitoimisto Laatio Oy
 RAK suun: Insinööritoimisto Kerola Oy
 LVI suun: JP Suunnittelu Oy
 SÄH suun: JP Suunnittelu Oy
 AKUST suun: Arkkitehtitoimisto Alpo Halme
 Pääurakoitsija: Oulun kaupungin rakennusvirasto, talo- ja satamarakennusosasto.
 Vast. mestari: Arvi Tapio
 LVI urakoitsija: T:mi Ilmaprojekti
 SÄH urakoitsija: ARE Oy
 MAAL urakoits: YIT pintakäsittelyosasto

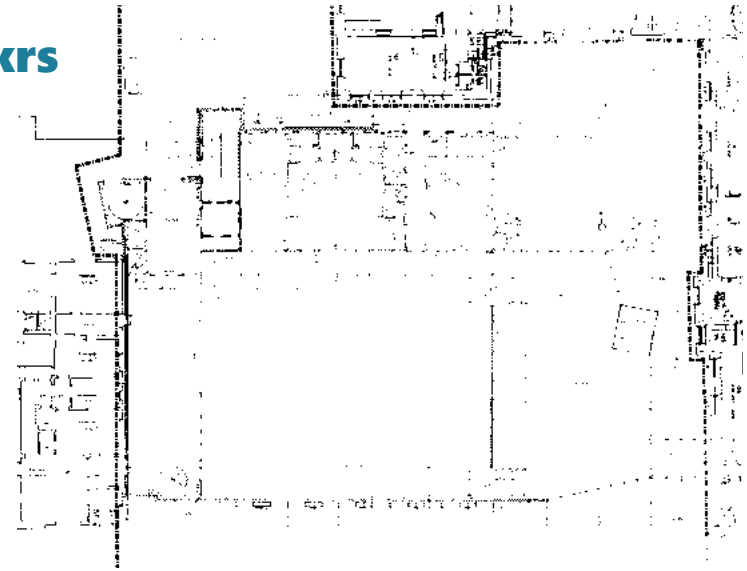
K krs

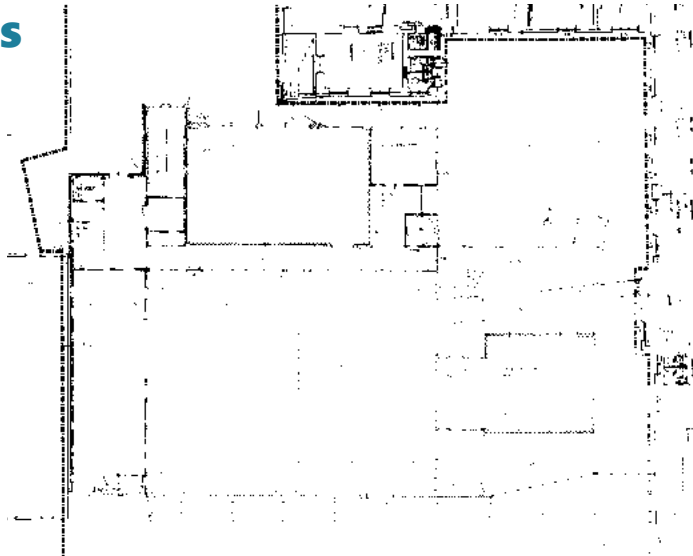

Havainnepiirros eteisaulasta Hallituskadun suunnasta. KUVA: Arkkitehtitoimisto Laation arkisto

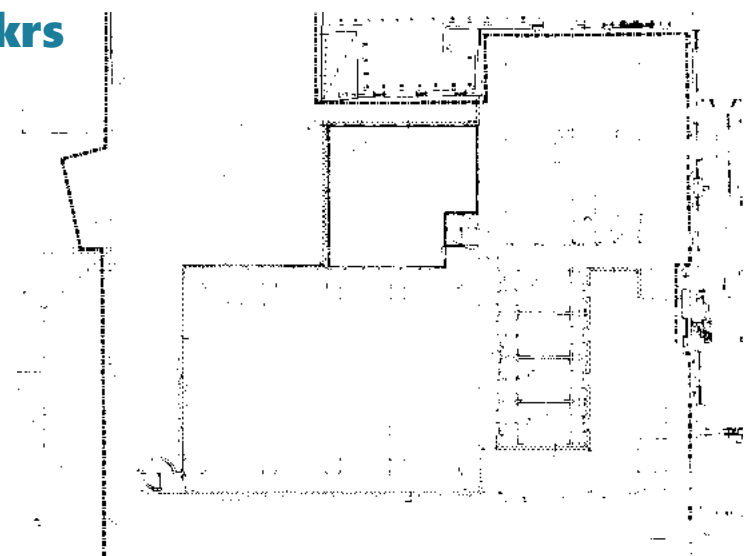
1 krs

2 krs

3 krs

1992

Nuoriso- ja kulttuuri-keskuksen pääsisäänkäynti. KUVA: Oulun kaupunki

8 Käyttö ja muutosvaiheet - Kulttuuritalo Valve

Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen rakentaminen oli Oulun kaupungilta valtakunnallisesti merkittävä panostus kulttuuriin - erityisesti lapsiin ja nuoriin. Aiempaa kokemusta vastaavasta ei Oulussa ollut. Toimintamalli oli luotava ja esikuvia oli vähän. Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen vaiheita seurattiin koko hankkeen ajan alueen sanomalehdissä ja valmistumisen jälkeen myös valtakunnallisessa ammattimediassa. Oulun kaupunki sai onnistuneesta käyttötarkoituksen muutoksesta Oulun läänin ensimmäisen rakennussuojelun Viisikantapalkinnon vuonna 1991.

8.1 Rakennuksen saama vastaanotto

Ensimmäisen ja toisen rakennusvaiheen yhteenlaskettu kustannus oli noin 50 miljoonaa markkaa. Oulun kaupunki nimesi rakennushankkeen kulttuuritahdon osoitukseksi Oulun nykyisille ja tuleville asukkaille.¹ Kulutusjuhla oli vaihtunut lamaan, mutta rakennus koettiin ilmeisen tarpeelliseksi.

Arkkitehti-lehti: "Kalpeaa roosaa"

Rakennus esiteltiin Arkkitehti-lehden numerossa 7/8 1992, jossa Pekka Laation kirjoitusta havainnollistettiin runsaalla kuvituksella sekä koko korttelin mittaisilla katujulkisivupiiroksilla. Artikkelin jatkeena julkaistiin arkkitehti Anna-Maija Ylimaulan kirjoittama kritiikki.

Anna-Maija Ylimaula kiinnitti huomiota kaupunkien kaavoitushaasteeseen, jossa pienet vanhat rakennukset jäivät helposti suurempien laajennushankkeiden puristuksiin. Tässä tapauksessa hän piti Byströmin Napin säilyttämistä onnistuneena.

Julkisivujen väriyksen osalta hän toteaa, että vanhan osan kahden eri tyylin kerrostumissa käytetty "kalpea roosa" sitoo eri ikäiset osat aiempaa paremmin yhteen. Myös sisätilojen restaurointi postmoderniin henkeen oli hänen mielestään toimiva ratkaisu: "Alkuperäiseen tunnelmaan ei käytännössä voinutkaan pyrkiä."

Uuden ja vanhan liitos oli Anna-Maija Ylimaulan mielestä ratkaistu oivallisesti. Vaaleansinisen ja vaaleanpunaisen yhdistämää hän piti imelänä, mutta arveli sen olevan nuorison mieleen. Uudisosan arkkitehtuuria ja sen terävöitettyä väritystä hän piti hyvällä tavalla nuorekkaana.

¹ Oulun kaupungin nuoriso- ja kulttuurikeskuksen peruskirja 7.6.1991

Nukun avajaisia vietettiin iloisissa tunnelmissa. KUVA: Sauli Pesosen yksityiskokoelma

Lopuksi Anna-Maija Ylimaula muistutti, että vanhan korttelin restaurointi on ollut Oulun kaupungilta suuri panostus, joka tässä tapauksessa on johtanut onnelliseen lopputulokseen: "Kertaustyylien lähtökohta on kantanut sekä peruskorjausta että uudissuunnittelua. Uudet kerrostumat saavat näkyä vanhan päällä."²

Kaleva: "Harrastakaapas nyt kiltisti"

Arkkitehti Jouko Kunnas arvioi Kalevan 22.7.1992 julkaisemassa artikkelissa valmistumassa olevaa kokonaisuutta. Hän kiinnitti huomiota lukuisiin toimistohuoneisiin, jotka ovat saaneet suuren osan nuorisolle ja kulttuurin harrastajille rakennetusta talosta.

Jouko Kunnas kiittelee pieteetillä tehtyä peruskorjausta ja konstailematonta uudisosaa. Eryyksen kiitoksen saa rosoiseksi tehty sisäpiha, jossa on säilynyt pihan tuntu. Kirjoituksensa lopussa hän arvioi, että kynnys talon käyttöön on turhan korkea sellaiselle, joka ei ole tottunut käyttämään hyväkseen järjestöjä ja yhdistyksiä.³

2 Ylimaula Anna-Maija, "Kalpeaa roosaa" Arkkitehti 7/8 1992 s. 80

3 Kunnas Jouko "Harrastakaapas nyt kiltisti!" Kaleva 22.7.1992 s 9

Korttikaari – nimikilpailun kakkonen

Oulun kulttuurilautakunta järjesti vuonna 1988 yleisökilpailun, jossa Nuoriso- ja kulttuurikeskukselle etsittiin taloa ja sen toimintaa kuvaava nimi. Ehdotuksia tuli lähes 200 kappaletta. Niiden monimuotoisuus ilmensi kaupunkilaisten odotuksia ja suurta kiinnostusta.

Geneeriset nimet kuten Tanssitalo, Taidetalo ja Nuorisoasiain talo suhtautuivat hankkeeseen vakavuudella ja painottivat toiminnan eri puolia. Moni ehdotus pohjautui talon historiaan poliisiasemana kuten Tyrmä, Polliisi ja Pormestari. Näiden lisäksi löytyi oululaisuutta korostavia ehdotuksia kuten Stiiknafaulia, Laaniskanniska ja Nöömänni.¹

Eniten keskustelua herätti oululaisten kulttuuripiirien esittämä ehdotus Korttikaari, joka esiintyi 29 kertaa perustelujen kera. Nimi oli paikallinen muunnos ranskankielisestä sanasta Corps de Garde, jolla oululaiset kutsuivat poliisiputkaansa. Korttikaari sijaitsi 1880-luvulle asti nykyisen lääninhallituksen paikalla, ja sitä pitivät keskuspaikkanaan kaupungin vahdit ja rummunlyöjät.

Lopulta nimeksi valikoitui lyhenne NuKu, joka oli elänyt työnimenä rakennushankkeen aikana. Nimi sai toisin kritiikkiä uneliaisuudesta.²

Nykyinen nimi Valve otettiin käyttöön vuonna 2008, kun nuorisotoimisto oli muuttanut pois rakennuksesta. Uusi nimi oli mainostoimiston ideoima ja sen haluttiin edustavan ennakkoluulottomuutta sekä reipasta ja iloista toimintaa.³

1 Kulttuuritalo Valveen arkisto: Nimikilpailuun tulleita ehdotuksia.

2 Jari Saarnio kertoo, että hankkeessa aktiivisesti mukana ollut apulaiskaupunginjohtaja Matti Rossi oli sitä mieltä, että nimi on perin masentava ja pitäisi keksiä uusi.

3 www.kaleva.fi/miksi-nukusta-tuli-valve/2344951

Nukun sisäpihan pian valmistumisensa jälkeen kuvattuna. Myös talossa aloittanut kahvilaravintola haki tuolloin toimintakonseptiaan. KUVA: Oulun Tilapalvelut

8.2 Alkukankeudesta toimivaan konseptiin

Kuten jo suunnitteluvaiheessa havaittiin, nuoriso- ja kulttuuritalon pyörittäminen edellytti kokemusta ja kahden käyttäjän yhteistyötä. Talon toimintakonsepti oli uusi eikä Oulussa ollut kokemusta vastaavasta. Mallia otettiin Helsingissä toimivista kulttuurikeskuksista Stoasta ja Annantalosta.

Kulttuuritoimen selvityshenkilönä aloittanut Arja Huotari nimitettiin talon johtajaksi vuonna 1994. Hän muistaa hyvin alkuvaiheen haasteet.

”Alussa talo toimi työllistämistuella palkatun henkilöstön voimin. Tuki ei mahdollistanut ammattilaisten palkkaamista, joten talossa ei ollut lainkaan tuotanto-, tekniikka-, lipunmyynti-, valvonta- tai turvahenkilöstöä.” Arja Huotari muistelee.

Käyttö monitoimitalona merkitsi haasteita myös rakennukselle. Ensimmäisenä se näkyi monitoimisalissa, jonka puulattia turmeltui koottavan katsomon pyörien alla. Salin ja sen alapuolella olevien bänditilojen välisen äänierityksen puutteet johtivat tilojen käytön vuorotteluun.

Teattereiden toimintaa rajoittivat salin tyypistetyt lavastetilat. Pysyvää toimintaa taloon suunnitellut Oulun Työväennäyttämö joutui etsimään tilat toisaalta. Myös ajatus suuressa salissa esitettävän esityksen harjoittelemisesta toisen kerroksen pienessä harjoitussalissa osoittautui toimimattomaksi.

Nukun vetovoima kasvaa

Vähitellen toimintamalli muotoutui ja talon henkilöstöön saatiin tekniikan ja tuotantojen ammattilaisia. Myös Nukun tavoite taiteen ja kulttuuritoiminnan vahvistajana toteutui. Aluksi taloon etsittiin toimijoita, vähitellen kysyntä ylitti tarjonnan.

”Aluksi kärkenä toimivat valokuva, elokuva, tanssi sekä kulttuuripalvelut lapsille. Toiminta oli usein kohdistettu nuorille ja lapsille, joten ne sopivat myös nuorisokeskukseen.” Arja Huotari kertoo.

Esimerkkeinä toiminnoista, jotka ovat aloittaneet Valveella, voimistuneet ja myöhemmin ammattimaistuneet Arja Huotari nostaa esiin valokuvan ja tanssin. Harrastajamäärän kasvaessa Ouluun saatiin tanssin korkeakouluopetus ja sitä kautta kaupunkiin on muodostut alan ammattikunta, joka edelleen harjoittelee myös Valveen saleissa.

Valveen tiloissa on kehitelty monta vahvaan kulttuuri-tapahtumaa, jotka ovat tehneet Oulua tunnetuksi myös kansainvälisesti. Valve on tarjonnut uusille tapahtumajärjestäjille tukikohdan ja matalan kynnyksen kokeiluille.

Tapahtumista muodostui kulttuuritalon Valveen ydintoimintaa. "Esimerkiksi irlantilaisen musiikin tapahtuma alkoi kahden miehen pienimuotoisesta ideasta ja nykyisin täyttää koko talon usean päivän ajan." Arja Huotari kertoo.

Nukusta Valve - toimija ja mahdollistaja

Nuorisotoimi muutti viereiseen Byströmin taloon vuonna 2007. Nuku jäi kokonaan kulttuuritoimen käyttöön ja se sai uuden nimen Kulttuuritalo Valve.

"Talo on muuttunut toimijasta mahdollistajaksi. Kun sen asiakkaat ammattimaisuivat, toimijoille hankittiin ammattimaisia palveluja. Valve-salista tuli digitaalinen esitystila, jossa on viikon jokaisena päivänä osaava tekninen henkilöstö." Arja Huotari kertoo.

Valveen tiloissa nähdään monipuolisia kulttuurivierailuja, jotka tulevat yleensä valmiin esityksensä kanssa. Vastaavasti Oulusta maailmalle lähtevät muun muassa Tanssikeskus JoJon, Flow-sirkuksen ja Nukketeatteri Akseli Klonkin Valveen tiloissa kehittämät esitykset. Kulttuuritalo Valveen omaa tuotantoa edustaa vuonna 2003 perustettu Oulun lastenkulttuurikeskus.

Suomirokkia Nukun kellarissa

Haukiputaalta valtakunnalliseen maineeseen noussut Aknestik treenasi Nukun kellarissa alusta alkaen vuoteen 1997 saakka. Bändin Suomirokkia-kappale on jäänyt elämään radiokanavien ohjelmistoon ja keikkalavoille. Lauluntekijä-solisti Jukka Takalon mukaan kappale on syntynyt Nukun kellarissa.

"Se taisi olla viimeisimpiä sessioita Nukun kellarin treenikämpässä syksyllä 1997, kun Kai Latvalehdon kanssa löysimme Suomirokkia-kappaleen konseptin." Jukka Takalo muistelee

Aknestikin lisäksi Nukun bänditiloissa harjoittelivat muun muassa Radiopuhelimet, Electric Blue Peggy Sue And The Revolutionions From Mars, Faff Bey sekä Brüssel Kaupallinen, jonka musiikkivideo kuvattiin osittain Nukun tavarahississä.¹ Kansainvälisesti menestynyt Zero Nine harjoitteli Nukulla ohjelmistoaan Eurooppa-kiertueelle, jossa bändi toimi maineikkaan AC/DC:n lämmittelijänä.²

"Nuku oli merkittävässä roolissa myös silloin, kun me Pikisaaren videokoulussa keksimme, että Oulussa pitää järjestää maailman ensimmäiset musiikkivideofestivaalit. Talon johtaja Arja Huotari antoi käyttöömmekoko talon henkilökuntineen viikonlopun ajaksi. Nyt festari saavuttaa jo 30 vuoden iän", Jukka Takalo muistelee. Samasta jatkumosta kumpusivat myöhemmin myös Ilmakitaran MM-kisat ja Oulun Juhlaviikot.

Jukka Takalo muistelee 90-luvun puoliväliä vapauden aikana, jolloin Nukulla järjestettiin muun muassa Musavideofestareiden Time Tunnel -ravebileet. Menot kestivät tuolloin läpi yön.

"Nukun johtaja Arja Huotari oli todella tärkeä mahdollistaja. Hän yhdisti ja sai liikkeelle paljon uusia asioita." Jukka Takalo kiittää.³

1 Takalo Jukka, sähköposti tekijälle 5.10.2022

2 Salmirinne Kepa 3.6.2023

3 Takalo Jukka

Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen videopaja oli kaiken ikäisten harrastajien suosiossa. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

8.2 Myöhempiä muutoksia ja korjauksia

Vuoden 1992 jälkeen tehdyt korjaukset ja muutokset ovat olleet paikallisia ja perustuneet teknisiin tai käyttäjien tarpeisiin. Vuoden 2004 ilmanvaihtoremonttia lukuun ottamatta talon käyttö on jatkunut keskeytyksettä.

Ilmanvaihdon parannus, vanha osa 2003-2004

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Elomaa laati vanhan osan ilmanvaihdon parantamiseen liittyneet arkkitehtisuunnitelmat. Ojakadun suunnitelma valmistui vuonna 2003 ja Torikadun suunnitelma 2004. Muutos näkyi vanhan osan katolla, jonka lappeille rakennettiin uudet ilmanvaihtokojeet. Ne muotoiltiin muistuttamaan alkuperäisiä savuhormeja.

Viitesuunnitelma 2004

Suunnitteluryhmä Kati Jokelainen ja Saira Palviainen laativat viitesuunnitelman vanhan osan nuoristoimelta vapautuvien tilojen käytöstä. Tilojen käyttäjäryhmät muuttuivat, mutta tilajako säilyi ennallaan.

Galleriassa juhlitaan taidenäytelyn avajaisia. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

Nukusta Valve - Perusparannus ja toimistomuutos 2007-2009

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy suunnitteli ensimmäisen kerroksen perusparannuksen vuonna 2007. Muutosalueena oli koko Ojakadun puoleinen osa, jonne tehtiin tilat kädentaidon harrastajille ja opetukselle. Itäpäätyyn tehtiin märkätiloina toteutetut savi- ja kivipaja ja länsipäätyyn koru- ja kangastyöpajat. Keskiosaan sijoitettiin videopaja ja sanataideluokka.

Vuonna 2008 toimisto suunnitteli vanhan osan toisen kerroksen eteläpäätyyn toimistotilamuutoksen. Samalla rakennuksessa uusittiin valaisimia, jotka valittiin alkuperäisten muotokieltä noudattaen. Vuonna 2009 toimisto inventoi Valvesalin ja suunnitteli pääsisäänkäyntiin uudet opasteet ja esitelineet.

Keittiön muutos 2010

Arkkitehtitoimisto Kari Huotari suunnitteli kahvilaravintolan keittiön sekä sosiaali- ja lastaustilojen uudistamisen. Muutokset kohdistuivat ensisijaisesti keittiön varusteisiin ja tehdyt tilamuutokset olivat vähäisiä.

Monitoimisalin musta laatikko-teatteri häivyttää katsojan ja esiintyjän välisen rajan ja kadottaa esityksestä kaiken ylimääräisen. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

Kahvilan muutos 2010

UKI Arkkitehdit laativat muutossuunnitelmat Kahvila Minttua varten. Suunnitelmaan perustuen uusittiin kahvilan palvelutiski ja linjasto. Sisäpihalle rakennettiin esiintymiskoroke ja sisäpihan kalustusta täydennettiin.

Tuulikaappien peruskorjaus 2012

Arkkitehtitoimisto Kari Huotari Oy suunnitteli tuulikaappien peruskorjauksen, jolla parannettiin rakennuksen lämpötaloutta ja pääaulassa työskentelevien olosuhteita. Hallituskadun ja Ojakadun sisäänkäyntien sisä- ja ulko-ovet sekä ovia ympäröivät lasiseinät uusittiin. Hallituskadun tuulikaappiin tehtiin uusi alakatto.

Rantagallerian laajennus ja varastotila 2013

Arkkitehtitoimisto Kari Huotari Oy suunnitteli Rantagallerian laajennuksen, jossa valokuvalaboratorio muutettiin osaksi gallerian näyttelytiloja. Molemmissa gallerioissa tehtiin aukkomuutoksia ja entinen valvontatila 118V muutettiin toimistoksi. Eteisaulan naulakkotilaa kavennettiin ja aulaan tehtiin varastotila.

Elokuvateatteri Studio keskittyy esittämään harvemmin nähtyjä laatu elokuvia. Siellä järjestettiin myös pienimuotoisia elokuvafestivaaleja. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

Kahvilan palvelutiskin muutos 2015

Archeus Oy suunnitteli sisäpihan kahvilan palvelutiskin uudistuksen uuden toimijan konseptin mukaiseksi. Myös sisäpihan kalustus uusittiin.

Katsomomuutos 2017

Lukkaroinen Oy suunnitteli Valvesalin teleskooppikatsomon uusimisen. Vanha 25-vuotias katsomo siirrettiin Nuottasaari-taloon. Suunnittelusta vastasi Nuku-keskuksen alkuperäiseen suunnitteluryhmään kuulunut Marita Välikangas.

Ikkunoiden ja ulko-ovien kunnostus 2018-2020

Kulttuuritalo Valveen ikkunat ja ulko-ovet kunnostettiin kahden vuoden mittaisessa hankkeessa. Työn toteutti Restauraointipuusepät Nuutti. Hankkeessa korjattiin kaikki ulkotilaan suuntautuneet vanhan osan ikkunat, aiemmin korjattuja gallerian ikkunoita lukuun ottamatta. Ikkunat vietiin verstaalle, jossa ne huollettiin ja niiden käynti tarkastettiin. Sisäpuitteisiin ajettiin uusi tiivisteura ja myös ulkopuitteita tiivistettiin ulkoa tulevan noen torjumiseksi.¹

1 Timo Hammar, haastattelu

Voimassa oleva asemakaava KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Yleiskaava

Voimassa oleva Uuden Oulun yleiskaava on saanut lainvoiman 23.5.2019. Koko kaupungin kaavakartassa 1 Pokkinen kuuluu kaupunkikehittämisyöhykkeeseen 1:

Kaupunkikeskusta on toiminnoiltaan monipuolinen palveluiden ja kaupunkikulttuurin maakuntakeskus. Vyöhykettä kehitetään elinvoimaisena, voimakkaasti tiivistyvänä, erityisesti kävelyyn ja pyöräilyyn perustuvana ja kaupunkikuvaltaan huipputasoisena keskustaympäristönä.

Keskeisen kaupunkialueen kaavakartassa 2 kortteli sijaitsee pääkeskuksessa (C) ja keskustatoimintojen alueella.

Alue varataan Oulun kaupunkiseutua ja sen vaikutusalueita palveleville keskustatoiminnoille, kuten kaupalle, julkisille ja yksityisille palveluille, hallinnolle, keskusta soveltuvalle asumiselle ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille työpaikkatoiminnoille. Keskustoimintojen alueelle saa sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä.

Yleiskaavassa Valveen kortteli on osa kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeää aluetta (RKY 2009) sekä kaupunkiarkeologista aluetta (ka). Korttelia sivuaa kevyen liikenteen pääreitti sekä kaupunkiraitiotien kehittämissä käytävä.¹

Asemakaava

Korttelissa 8 on voimassa 9.12.1988 vahvistettu asemakaava 564-1268 (Asemakaavanmuutos: I kaupunginosa kortteli 8 ja katualue) Siinä Valveen kortteli on merkitty kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YY).

Torikadun puolelle sijoittuvassa osassa on kolme kerrosta ja sen rakennusoikeudeksi on annettu 1850 m². Rakennuksen osalla on suojelumerkintä sr-1:

Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa. Rakennukseen tai sen lähiympäristöön ei saa tehdä sen rakennustaiteellista, kulttuurihistoriallista tai kaupunkikuvallista arvoa alentavia muutoksia. Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on tällaisia aikaisemmin suoritettu, on ne rakennusten korjaus- ja muutostöiden

yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen ja lähiympäristöön sopivalla tavalla. Lisä- ja uudisrakentamisesta sekä muutoksista tulee pyytää museolautakunnan lausunto.

Ojakadun puolelle sijoittuvassa osassa suurin sallittu kerrosluku on kaksi ja rakennusoikeutta 550 m². Sillä on suojelumerkintä sr-2:

Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa ilman pakotavaa syytä. Rakennuksessa tehtävät korjaus- ja muutostyöt sekä lisä- ja uudisrakentaminen on suoritettava siten, että rakennuksen rakennustaiteellinen, kulttuurihistoriallinen tai kaupunkikuvallinen arvo säilyy. Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on aikaisemmin suoritettu tämän pyrkimyksen vastaisia toimenpiteitä, on ne rakennuksen korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen tai lähiympäristöön sopivalla tavalla.

Uudisosalla ei ole suojelumerkintää. Sen rakennusoikeudeksi on määrätty 2900 m². Lisäksi kellarikerrokseen on osoitettu 550 m² kerrosalaan laskettavaa tilaa. Valveen sisäpiha on merkitty rakennusalaksi, jolle saa sijoittaa jalankululle ja oleskeluun varatun valokatteisen tilan asemakaavassa osoitetun kerrosalan lisäksi. Sisäpihalta Ojakadulle johtava kulkuaukon paikka on määrätty kaavassa.

Edellä mainittujen lisäksi kortteleissa on kaksi rakennusten julkisivuja määrittävää kolmiomerkintä. Merkinnällä rk määrätään:

Korttelialueen pääasiallisena julkisivumateriaalina tulee olla rappattu kivipinta.

Kolmiomerkintä s määrää:

korttelialueen tai rakennusalan, jolla uudisrakennuksen tulee sopeutua julkisivujäsentelyltään, materiaaleiltaan ja kattomuodoltaan ympäristön suojeltaviin rakennuksiin.

Kortteliin on määrätty rakennettavaksi 60 autopaikkaa, jotka on lisämerkinnällä osoitettu kortteliin 34 eli Autorannan pysäköintialueelle. Kortteliin sijoittuvat autopaikat on sijoitettu kulttuuritalon pihalle, jonne on liittymä Ojakadulta.

¹ www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uuden-oulun-yleiskaava

8.3 Arkeologinen mielenkiinto

Valveen tontin pohjoisosassa oleva piha-alue on merkitty Oulun kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksessä luokkaan 3 "tuhoutuneet alueet". Luokkaan kuuluvat alueet, joiden kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti jo täysin tuhoutuneet tai kokonaisuudessaan arkeologisesti tutkitut. Maankäyttö kolmannen luokan alueilla ei vaadi arkeologisia tutkimuksia, ellei töiden aikana tule vastaan tutkimusta ja dokumentointia vaativia rakenteita tai kerrostumia.

Valveen tontin alueella on ollut 1600-luvun puolivälin karttojen perusteella korttelirakentamista, ja korttelirakentaminen on laajentunut koko tontin alueelle viimeistään 1700-luvun alussa.

Tontin alueella arkeologisesti potentiaalisin alue on tontin keskivaiheilla, jossa ollut vanhan poliisilaitoksen piha-alue ja nykyisin katettu sisäpiha. Niiltä osin, missä ei ole kellarirakenteita, alueella on potentiaalisesti sellaisia säilyneitä arkeologisia kulttuurikerroksia ja rakenteita, joilla on tutkimustarvetta.

Saman korttelin länsipäässä olevan Byströmin talon pihalla tavattiin puurakenteita vielä noin 2,40 m mpy syvyydessä, ja rakenteiden todettiin jatkuvan vielä tätä syvemmälle. Paikoin puhdas pohjamaa tavattiin Byströmin piha-alueella syvyydessä 2,20-2,60 m mpy eli yli 2,5 metrin syvyydessä nykyisestä maanpinnasta.

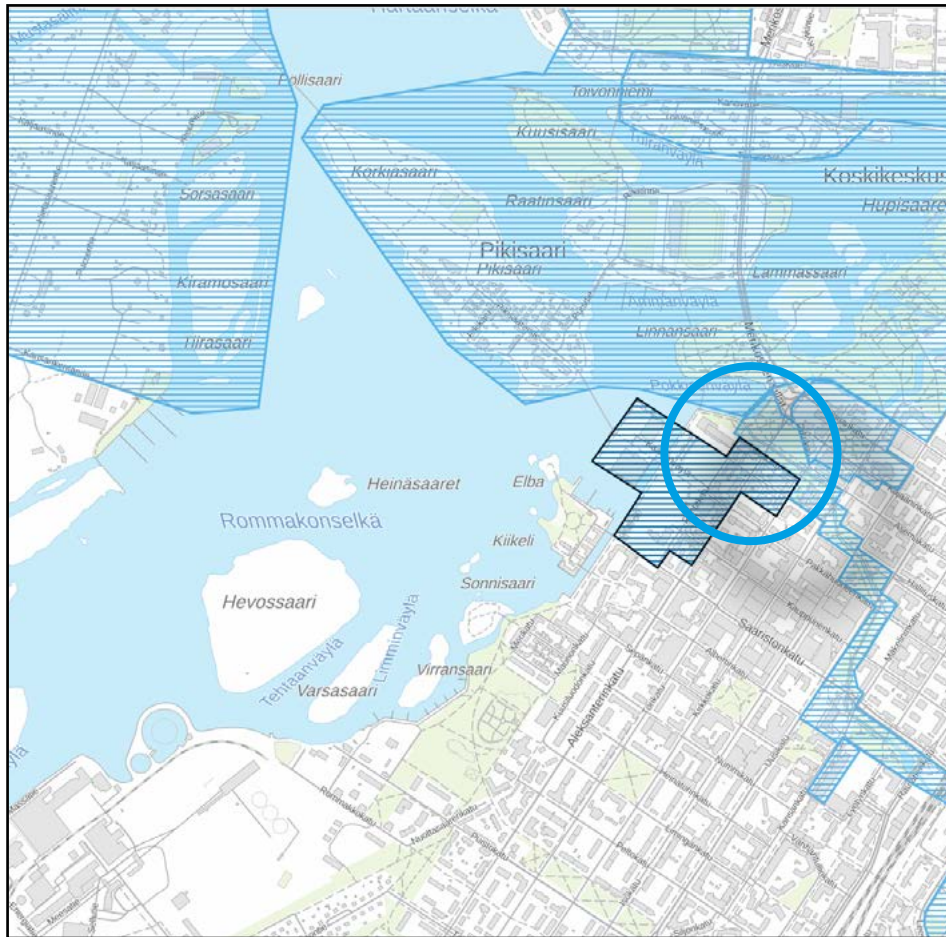
Ojakatu ja Hallituskatu merkitty luokkaan 2. Valveen kohdalla Ojakatua on tutkittu vuoden 2005 katuvalvonnan aikana pienialaisesti Torikadun päädyssä, jossa Ojakadulla havaittiin säilyneen kulttuurikerroksia. Ojakadun alueella on siis arkeologista tutkimustarvetta.

Hallituskatua on tutkittu vuoden 2009 valvonnan aikana, jolloin Hallituskadun koillisreunan jalkakäytävä eli Valveen viereinen jalkakäytävä jätettiin kaivamatta.

Kohde arkeologista mielenkiintoa kuvaavalla kartalla. KUVA: Museovirasto ja Oulun kaupunki, Tekninen keskus, Kartastopalvelut.

Jalkakäytävän alueella todettiin tehdyn kaapelointeja, ja kulttuurikerrosten havaittiin jatkuvat kaapelointien alle. Hallituskadun pohjoisreunan jalkakäytävän alueella on siis säilyneitä kulttuurikerroksia ja potentiaalisesti rakenteita, joilla on tutkimustarvetta.

Kulttuuritalo Valve kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun ympäristöön "Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila". Alue näkyy kartalla mustalla rajauksella ja mustalla rasteroinnilla. KUVA: Museovirasto / kartta.museoverkko.fi

Torikadun osalta vuoden 2005 katuvalvonnan yhteydessä todettiin, että Torikadulla tuskin on enää säilyneitä rakenteita. Torikadun alue onkin merkitty kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksessä luokkaan 3.¹¹⁹

119 Arkeologi Matleena Riutankoski, tiedonanto sähköpostilla tekijälle 7.10.2022

Kulttuuritalo Valveä ympäröivien kortteleiden rakennuskannan ajoituskaavio. Vuoden 1882 kaupunkipalon jälkeen rakennetut rakennukset ovat edelleen vahvasti edustettuina Hallituskadulla ja Rantakadulla. POHJAKUVA: Kantakartta, rakennustiedot Oulun kaupungin karttapalvelu.

1760-luku	1860-luku	1900-luku	1950-luku	1990-luku
1830-luku	1870-luku	1920-luku	1960-luku	2000-luku
1840-luku	1880-luku	1930-luku	1970-luku	2010-luku
1850-luku	1890-luku	1940-luku	1980-luku	2020-luku

Näkymä Kaupungintalon länsipuolelta Maria Silfvanin puistosta Valveen suuntaan. Etualalla on Sanna Koiviston teos "Ajan kulku". Oulun Kauppakamari lahjoitti veistoksen Oulun kaupungille 400-vuotisjuhlan kunniaksi. Kokonaisuus muodostuu 32 punagraniittijalustan päällä olevasta pronssisesta pienoisveistoksesta, jotka kuvaavat kaupungin elinkeinoelämän historiaa ja kehitystä. KUVA: Oulun kaupunki

VASEMMALLA:
Kantakartalle merkityt viitenumerot osoittavat seuraavilla sivuilla nähtävien näkymien kuvauspaikat.

OIKEALLA: Näkymä Torikadun ja Hallituskadun kulmuksesta Valveen pääsisäänkäynnin suuntaan. Vasemmalla on entisen Suomen Pankin talon kulma.

8.3 Liittyminen rakennettuun ympäristöön

Valve on osa Oulun kaupungin ydinkeskustan ruutukaava-alueen vanhinta osaa. Eri suunnista tarkasteltuna rakennus asemoituu osaksi useita historiallisia kaupunkinäkymiä. Kaukomaisemassa rakennus näkyy Tuiran silloille, joskin se jää yleensä peitteisen puuston taakse.

Kulttuuritalo Valveen rakennus täyttää korttelin itäosan katulinjoja myöten. Vastaavalla tavalla korttelin länsiosassa Byströmin talon rakennusryhmä asemoituu katulinjaan. Tällä tavoin korttelille on muodostunut umpinainen julkisivu, jossa sisäpihalle on liittymä vain Ojakadun puolelta.

Etualalla Byströmin talon sivurakennus Nappi ja sen jatkeella Kulttuuritalo Valveen uudisosan betonijulkisivu. Taustalla näkyy Valveen vanha osa sekä huputettu kaupungintalo.

Hallituskadun alkupään kerroksellisuutta. Vasemmalla on Byströmin talon rakennuksia. Kadun toisella puolella on pienimittakaavaista 1880-luvun arkkitehtuuria.

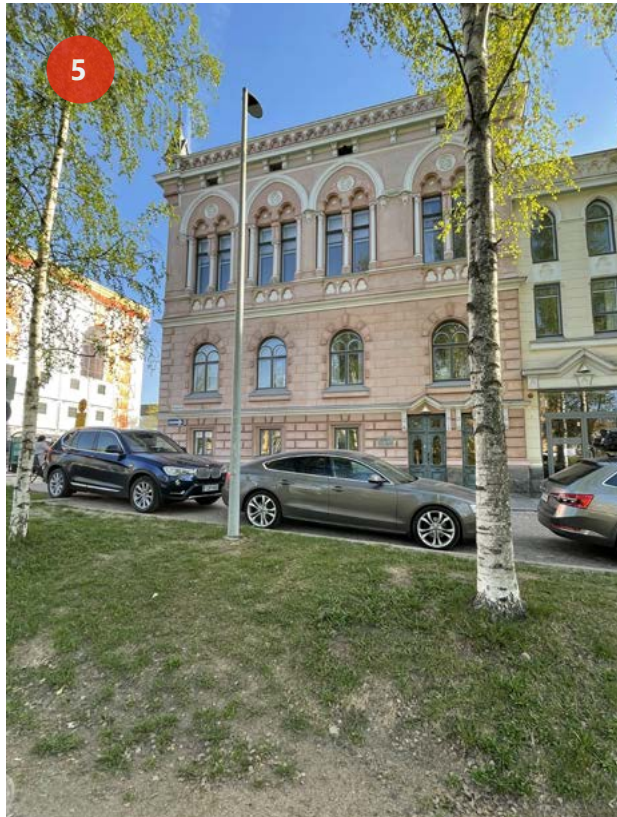
Ympäröivät kadut ja puistot

Valveen kortteliä rajaavat Torikatu, Hallituskatu, Aleksanterinkatu sekä Ojakatu. Pohjoispuolella kulkevan kaupunginojan vuoksi kortteli on aina ollut muita ruutu-kaavakeskustan kortteleita kapeampi.

Hallituskadun länsipää muodostaa varsin ehyen 1800-luvun rakennusten katunäkymän. Valveen uudisosan suuri, ikkunaton ja sisään vedetty betonijulkisivu muodostaa poikkeaman, joka kuitenkin katulinjaan sijoitettujen pilareiden ja julkisivun

modernien yksityiskohtien välityksellä liittyy rytmillisesti ja mittakaavallisesti historialliseen kaupunkikuvaan.

Torikadun puolella kaksi kaupungintaloa - entinen ja nykyinen - muodostavat historiallisen aukion, jonka puisto on nimetty näyttelijä Maria Silfvanin mukaan. Entisen kaupungintalon näyttävällä pääfasadilla on vastassaan nykyisen kaupungintalon takajulkisivu. Katutilan poikki kulkee joukkoliikennekatu.

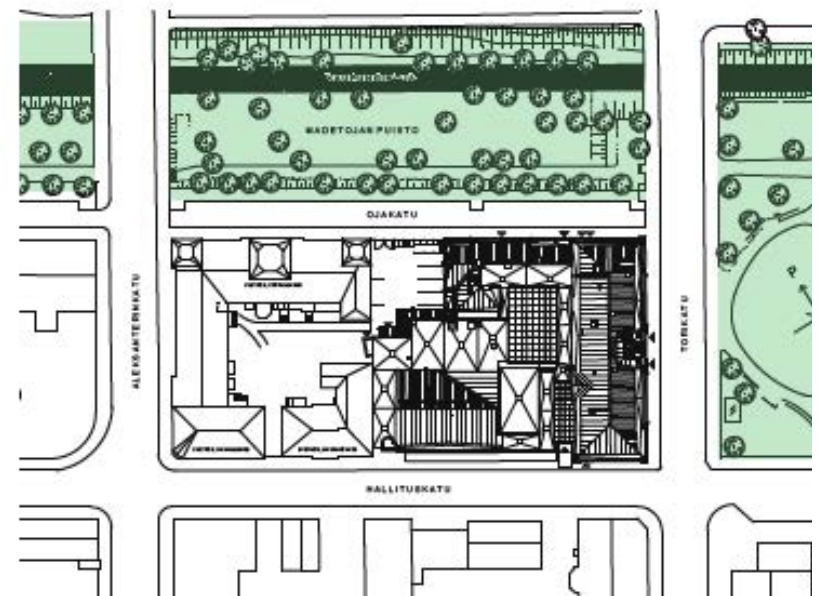

Pohjoisessa kortteli rajautuu Ojakatuun ja sen takana olevaan Madetojan puistoon. Vasemmassa reunassa näky huputettu kaupungintalo.

Näkymä Leevi Madetojan puistosta Valveen suuntaan. Etualalla on puiston halki virtaavan kaupunginon kivetty uoma.

Kulttuuritalo Valveen pohjoispuolella on säveltäjä Leevi Madetojan mukaan nimetty puisto. Kaupungintalon suunnassa puisto on saanut nimensä näyttelijä Maria Silfvainin mukaan.

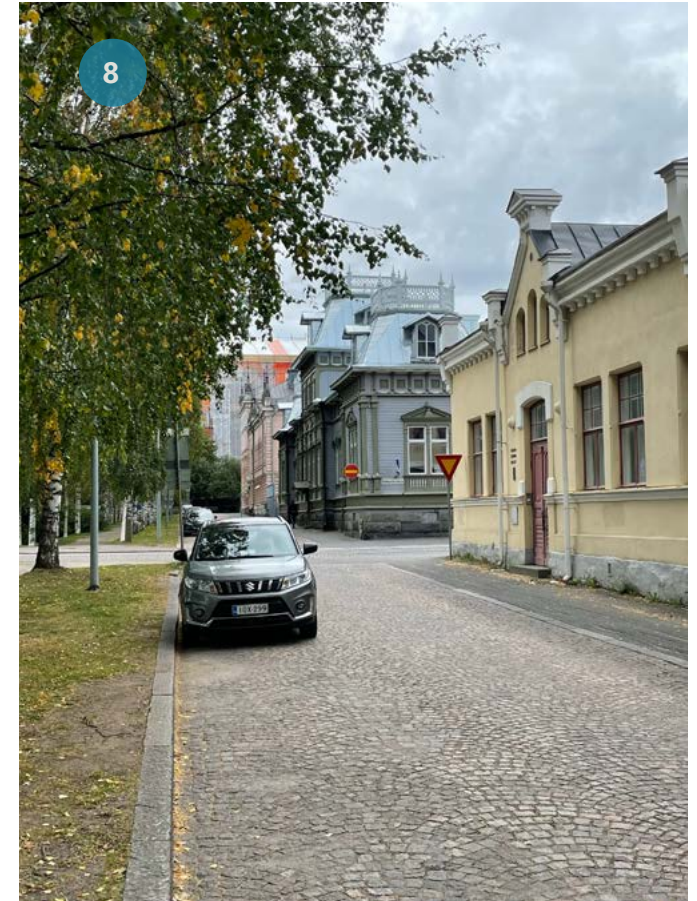

Näkymä Asemakadulta kaupunginojan ja Torikadun yli kohti Kulttuuritalo Valveen taloa. Tästä suunnasta rakennus näyttää puistomaiseen ympäristöön sijoittuvana paviljonkina.

Torikatua pitkin pohjoiseen avautuvaan näkymään kuuluvat Kolmiotalo, Oulun lyseo, Kirkkotorin koulu, entinen Suomen pankki sekä kadun päätteellä sijaitsevat lääninhallituksen rakennukset.

Pohjoispuolella kulkeva Ojakatu on varjoinen sivukatu, joka rajoittuu Madetojan puistoon, jossa kaupungin oja lähestyy merenrantaa. Lyhyttä Ojakatua reunustaa

Näkymä Ojakadun alkupäästä Valveen suuntaan. Kadun päätteellä on huputettu kaupungintalo. Harmaa rakennus on Byströmin talo.

1800-luvun kaupunkikuvallisesti merkittävät rakennukset Tuomiokapituli, Tervosen talo sekä Byströmin talo. Katunäkymä päättyy idässä Kaupungintalon fasadiin.

Kaikki edellä mainitut kadut ovat Valveen kohdalla noppakivipintaisia ja niillä on rakennusten seinustoihin rajoittuvat jalkakäytävät.

Maria Silfvanin puisto
©Heino Kuha 21.3.2021

Historialliset rakennukset reunustavat Maria Silfvanin puiston näkymää. Vasemmalla Kulttuuritalo Valve, keskellä Kolmiotalo ja Kirkkotorin koulu ja oikealla kaupungintalo. KUVA: Heino Kuha 2021.

Näkymä Snellmanin puistosta Hallituskatua pitkin länteen. Valveen kulmatorni erottuu huputetun kaupungintalon takaa.

Näkymä Hallituskadulta Rantakadun suuntaan. Etualalla poikittain kulkeva Torikatu on joukkoliikennekatu.

VIEREINEN SIVU: Katunäkymä Torikatua pitkin pohjoiseen. Historiallisten rakennusten sarjassa ensimmäisenä on kuvassa oikealla näkyvä Vanhan apteekin talo. Kadun vasemmalla puolella on entinen Suomen Pankin rakennus. Sen takana Kulttuuritalo Valve, Kolmiotalo ja hupun alla oleva Oulun Lyseo. Torikadun päätteellä on vielä lääninhallituksen rakennusryhmä.

ARKKITEHTUURI

9 Nykytila - rakenteet, rakennusosat ja ulkovaippa

Kulttuuritalo Valve muodostuu kahdesta toisiinsa kytketystä osasta sekä niiden keskelle sijoittuvasta valokatteisesta sisäpihasta. Eri osilla on omat kantavat runkorakenteensa. Myös rakennuksen arkkitehtuurissa nämä kaksi kerrostumaa on helppo tunnistaa.

Seuraavassa luvussa käsitellään erikseen vanhan ja uuden osan rakenteiden, rakennusosien ja julkisivujen nykytilaa. Sisäpihan nykytilaa on kuvattu interiöörejä käsittelevässä luvussa 10.

Vanha puoli muodostuu Torikadun ja Ojakadun varrelle sijoittuvista rakennuksista, joiden arkkitehtuuri edustaa vuoden 1898 kaupungintalon kerrostumaa.

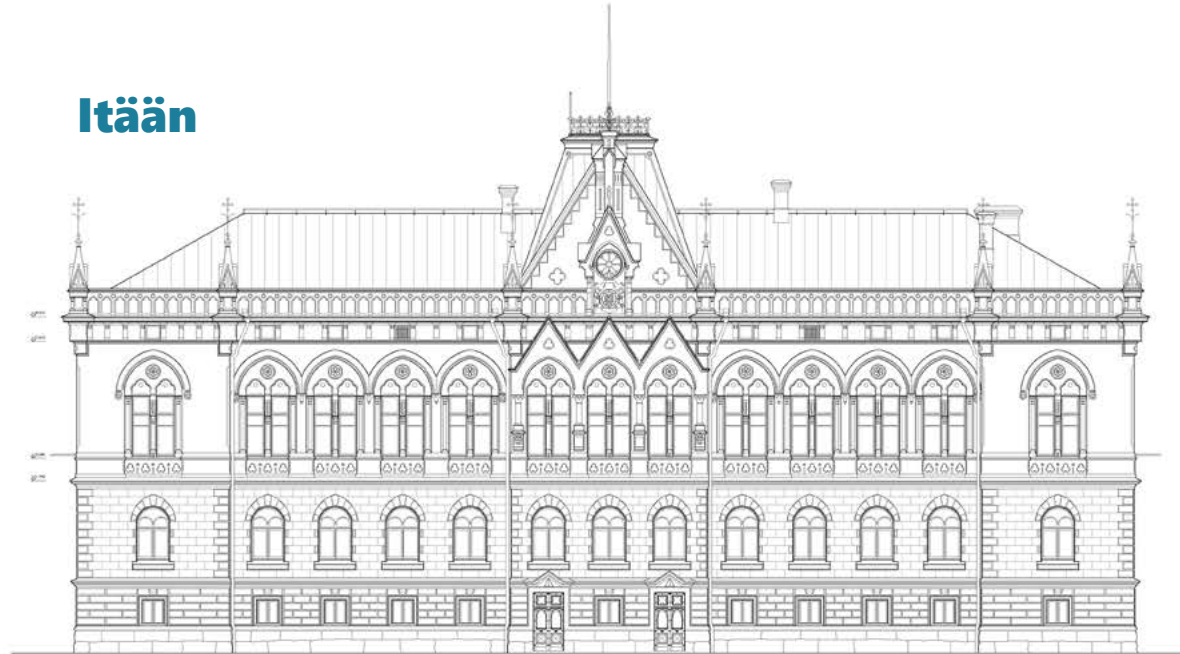
Sisäpihan lisäksi Hallituskadun ja Ojankadun puoleiset sisäänkäyntikujat ovat ulkotilan kaltaisia tiloja.

Uudisosan huonetilat sijoittuvat vuonna 1992 valmistuneeseen betonirunkoiseen rakennukseen.

Aukeamalla on Kulttuuritalo
Valveen ajantasaiset julkisivu- ja
leikkauspiirustukset vuodelta
2015. KUVAT: Oulun kaupungin
Tilapalvelut

Itään

JULKISIVU ITÄÄN (TORIKADULLE)

Pohjoiseen

JULKISIVU POHJOISEEN (OJAKADULLE)

JULKISIVUMATERIAALIT

1. HOTTU GRAFIITTI / MUSTA
2. SILEÄLETTY VÄMBETONI / SININEN
3. RAIPALUS / VAILEAN RUSKEANHARMAA
4. RUOSTUMATON TEROS
5. KONESAUMATTU TEROSPELTI / GRAFIITINHARMAA
6. MAALATTU TEROS / VIOLETTI MUSTA
7. LASI
8. PERÄMÄNEN LAATTA / SININEN
9. SÄTKÖRII / VALKOINEN
10. MAALATTU TEROS / GAFFINHARMAA
11. LIPUJANGOT / VALKOINEN
12. MAALATTU TEROS / VIOLETTI MUSTA
13. MAALATTU TEROS / PUNAINEN
14. BETONI / HARMAA
15. MAALATTU TEROS / HARMAA
16. MAALATTU TEROS / LUMMAN HARMAA

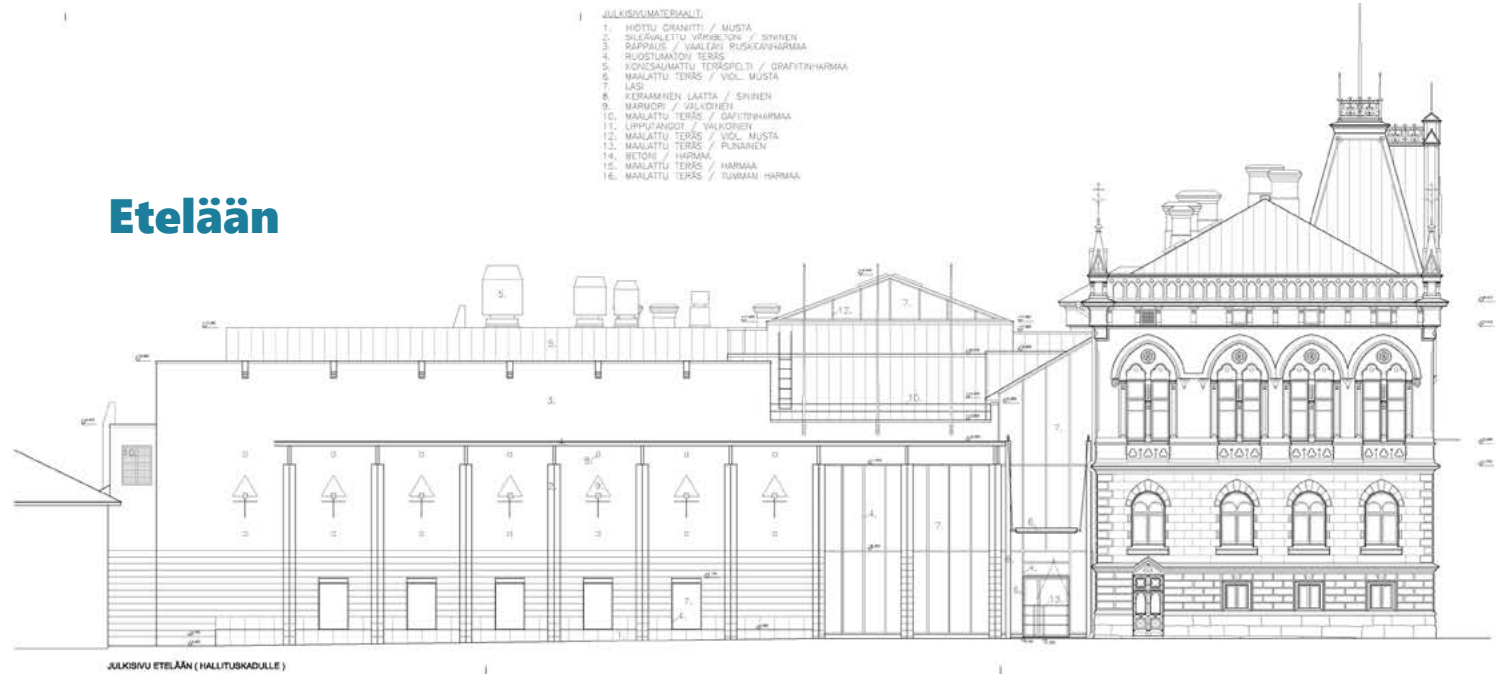
Länteen

JULKISIVU LÄNTEEN (SISÄPÄHÄLLE)

- JULKISIVUMATERIAALI**
1. HIOTTU GRANITTI / MUSTA
 2. SILCÄÄLETTY VÄRIKIVON / SININEN
 3. RAPPALUS / VALEAVI RUSKOHARMAA
 4. RUOSTUMATON TERÄS
 5. KIDNESSAAMATTU TERÄSPELTI / GRAFITINHARMAA
 6. MAALATTU TERÄS / VIOL. MUSTA
 7. LASI
 8. KERÄMÄINEN LAATTA / SININEN
 9. MARMORI / VALKOINEN
 10. MAALATTU TERÄS / GRÄFITINHARMAA
 11. LUPPUTANGOT / VALKOINEN
 12. MAALATTU TERÄS / VIOL. MUSTA
 13. MAALATTU TERÄS / PUNAKIEN
 14. BETONI / HARMMA
 15. MAALATTU TERÄS / HARMMA
 16. MAALATTU TERÄS / TUMMA HARMMA

Etelään

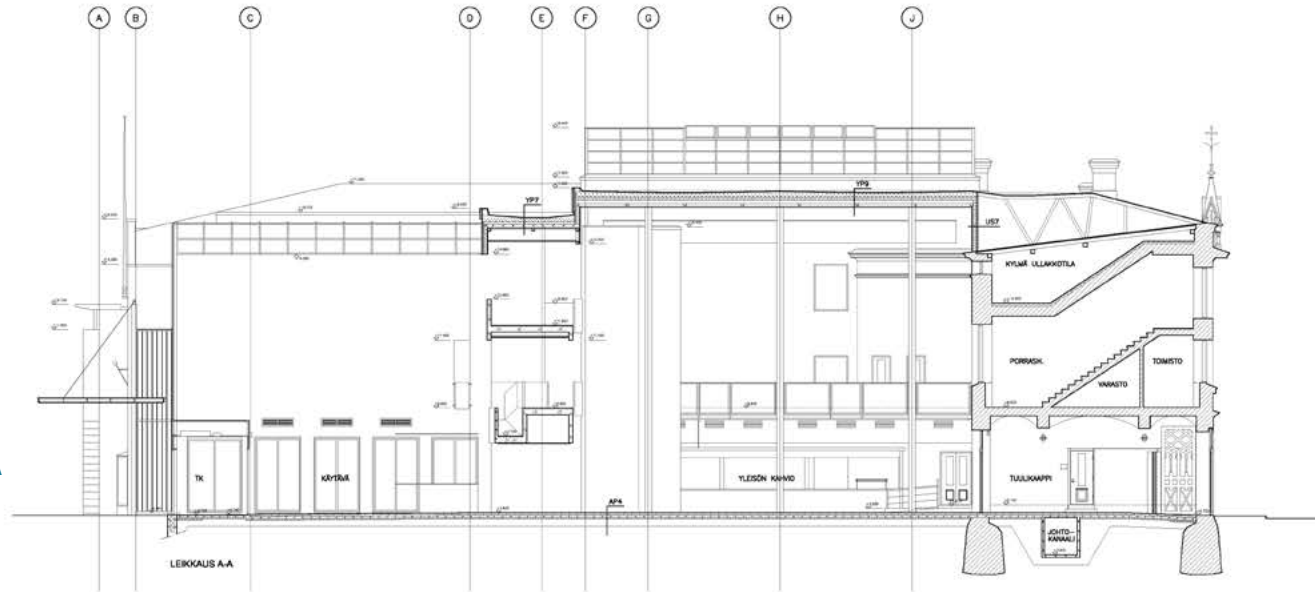

JULKISIVU ETELÄÄN (HALLITUSKADULLE)

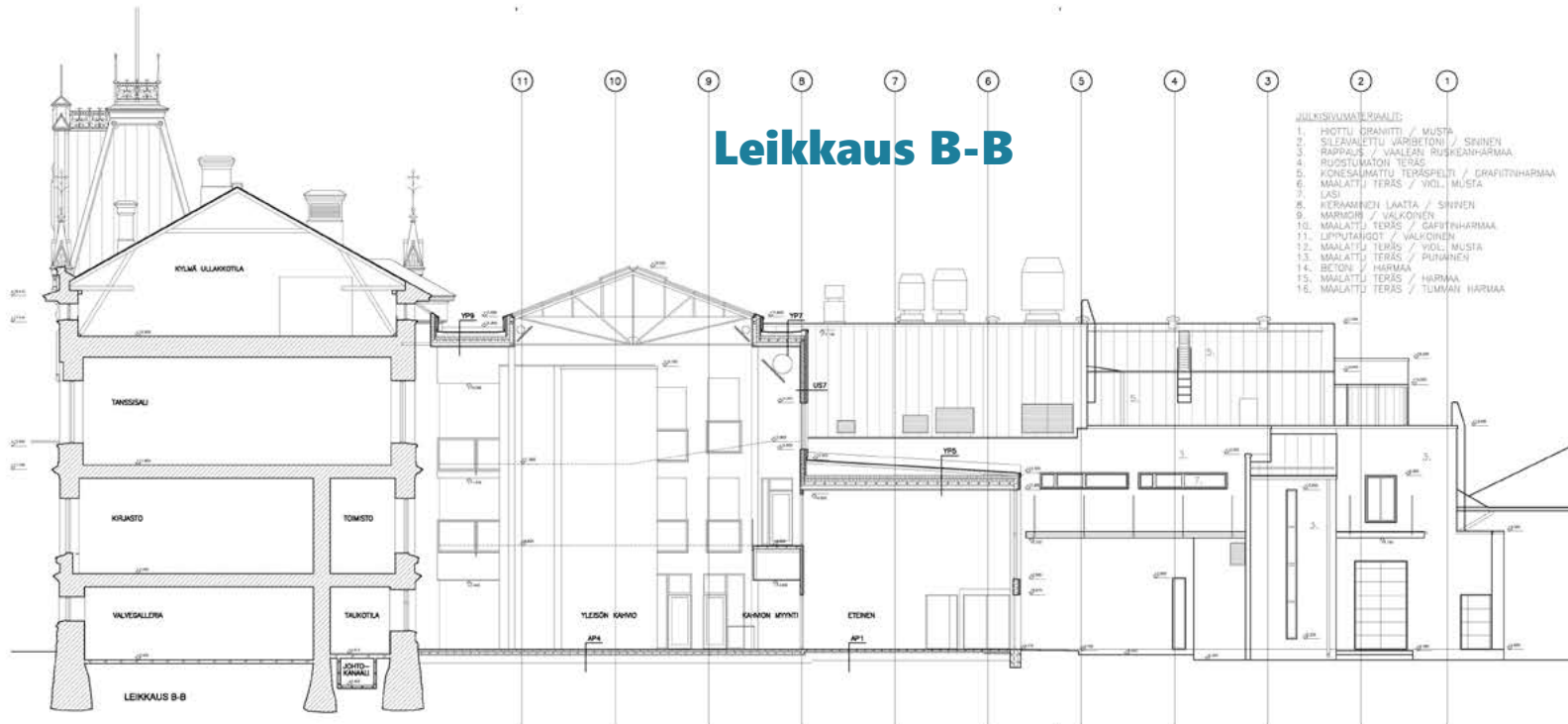
- JULKISIVUMATERIAALI**
1. HIOTTU GRANITTI / MUSTA
 2. SILCÄÄLETTY VÄRIKIVON / SININEN
 3. RAPPALUS / VALEAVI RUSKOHARMAA
 4. RUOSTUMATON TERÄS
 5. KIDNESSAAMATTU TERÄSPELTI / GRAFITINHARMAA
 6. MAALATTU TERÄS / VIOL. MUSTA
 7. LASI
 8. KERÄMÄINEN LAATTA / SININEN
 9. MARMORI / VALKOINEN
 10. MAALATTU TERÄS / GRÄFITINHARMAA
 11. LUPPUTANGOT / VALKOINEN
 12. MAALATTU TERÄS / VIOL. MUSTA
 13. MAALATTU TERÄS / PUNAKIEN
 14. BETONI / HARMMA
 15. MAALATTU TERÄS / HARMMA
 16. MAALATTU TERÄS / TUMMA HARMMA

Sivulla on Kulttuuritalo Val-
veen ajantasaiset julkisivu- ja
leikkauspiirustukset vuodelta
2015. KUVAT: Oulun kaupungin
Tilapalvelut

Leikkaus A-A

Leikkaus B-B

- JULKISELVIKÄT-RAUAT:
1. HIOTTU DRANITTI / MUSTA
 2. SILVÄLÄTTU LÄPPIKÖN / SINKKI
 3. RAPPALUS / VAALEN RUSKEAN-HARMAA
 4. RUOSTUMATON TERÄS
 5. KONESALMATTU TERÄSPILTI / GRAFIIVIHARMAA
 6. MAALATTU TERÄS / VIOLETTI MUSTA
 7. LASI
 8. KERAMISEN LAATTA / SININEN
 9. MARMORI / VALKOINEN
 10. MAALATTU TERÄS / GRAFIIVIHARMAA
 11. PINNATÄHDETT / VALKOINEN
 12. MAALATTU TERÄS / VIOLETTI MUSTA
 13. MAALATTU TERÄS / PURHURI
 14. BETONI / HARMAA
 15. MAALATTU TERÄS / HARMAA
 16. MAALATTU TERÄS / TUMMAN HARMAA

9.1. Vanha osa - rakenteet, rakennusosat ja ulkovaippa

Arkkitehtuurin tyyli

Vanhan osan arkkitehtuuri on muodostunut kahdessa rakennusvaiheessa ja siinä on yhdistetty kaksi erilaista kertaustyyliä. Kaksi ensimmäistä kerrosta edustavat uusrenessanssia, jonka esikuvia olivat roomalaiset ylimyspalatsit. Sen ilmentymiä ovat raskas harkotus, voimakkaat vaakasuuntaiset listat ja ikkuna-aukkoja korostavat koristemuodot.

Kolmannen kerroksen tyyli on uusgotiikka, joka sai innoituksen keskiaikaisesta kirkkoarkkitehtuurista. Rakennuksessa esiintyviä uusgottilaisia tyylipiirteitä ovat suippokaaret, kolmilehtisyvennykset, ruusukkeet ja kattoratsastajat.

Ojakadun puoleinen siipirakennus on kokonaan uusrenessanssia. Rakennuksia yhdistävä laajennusosa on puolestaan toteutettu uusgottilaisella tyyllillä, kuten myös vanhan osan ulko-ovet.

Rakenteet

Torikadun ja Ojakadun puoleiset osat olivat alun perin erillisiä rakennuksia. Ne yhdistettiin vuonna 1884, jonka jälkeen sisäpihalta Ojakadulle johtava sola on ollut vaihtelevasti vuoroin suljettu ja vuoroin avoin.

Vanhan osan kantava runko muodostuu muuratuista ulkoseinistä ja väliseinistä. Ne on rakennettu luonnonkivistä ladotun kivijalan päälle. Rakennuksen alkuperäinen perustus oli hirsjarina, joka vuoden 1989 peruskorjauksessa korvattiin betonilla. Sisäpihan puolelle rakennettiin vuonna 1884 uusi ulkoseinä, jolloin alkuperäisestä ulkoseinästä tuli kantava väliseinä. Rakennuksen keskellä kulkee harjan suuntainen sydänmuuri, joihin sijoitettiin aikoinaan tulisijojen hormit.

Betonista valettu alapohja on Torikadun puolella katutason alapuolella ja Ojakadun puolella korkeammalla. Ensimmäisen ja toisen kerroksen välinen välipohja on toteutettu rautakiskojen kannattamana kappaholvina. Toisen ja kolmannen kerroksen välinen välipohja voi olla joko holvattu tai puurakenteinen, jolloin sen kannattajat on tuettu tiilimuuriin. Välipohjarakenteita on vahvistettu peruskorjauksen yhteydessä. Niiden täytteenä on alkuperäinen hiekkasammalseos tai hiekkaa ja olkia.

Yläpohja on puurakenteinen ja sen päällä oli alun perin tiilistä ladottu palopermanto. Peruskorjauksessa tiili on korvattu kivivillalla. Vesikaton kannattajat on tehty puusta. Niiden lisäksi ullakolla on useita välipohjan kuormia välittäviä puisia ansarakenteita vuodelta 1894.

uusgotiikka

uusrenessanssi

Vanhan osan julkisivuissa on kaksi tyylikerrostuma.
KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Julkisivut

Pääjulkisivun symmetrinen sommitelma noudattaa vuoden 1883 uusrenessanssirakennuksen kaavaa. Päädyissä on kaksijakoiset sivurisaliitit ja keskellä on kolmijakoinen keskirisaliitti. Risaliittien ulkokulmat on harkotettu ja niiden räystäällä on kattoratsastajat. Keskirisaliitin yläosassa on koristeellinen kolmioreliefi, joka tukeutuu kaiteilla varustettuun torniin.

Julkisivut on päällystetty kalkkirappauksella. Koristeosia on toteutettu muuraamalla sekä kipsivaloksina. Rappaus ja kaikki koristeosat uusittiin vuoden 1989 peruskorjauksen yhteydessä alkuperäisen mallin mukaisesti. Tällöin rakennus sai myös nykyisen punasävyisen värityksen, joka yhtenäisti kerrosten väliset tyylierot. Sileät rappaukset ovat vaaleammat ja koristeosat sekä alosan rustikointi on tummempi. Kerroslistat ja kipsikoristeet ovat valkoiset.

Pää- ja siipirakennuksen yhdistävä liitososa erottuu poikkeavan värityksen ja aukotuksen osalta muista julkisivuista. Se on rapattu vaaleankeltaisella ja siinä on kaksi ikkunaparia. Rakennuksen sisäpuolen puoli on rapattu kokonaan sileänä ilman rustikointia ja koristeosia. kerroksia erottavat vaakalistat jatkuvat myös sisäpuolen puolella.

Julkisivun keskeisin osa on Torikadun puoleisen fasadin keskirisaliitin yläpuolelle kohoava kolmiomainen tornikoriste. Arkkitehdit sijoittivat siihen Oulun kaupungin vaakunan.

Nurkkaharkotusta ja muurattu lista jalustan päällä.

Lohkotusta graniitista muurattu kivijalka.

Ojakadun puolella kivijalkaa on vahvistettu ruiskubetonilla. Päädyssä kivijalka on tiliverhoiltu.

Kipsikoristeet on valettu 1890-luvulla yleisesti myynnissä olleilla muoteilla.

Antikkiin vittaavat pilasterit ovat mitoiltaan ja muodoiltaan vaihtelevia.

Kolmannen kerroksen ikkunan koristemuodoissa eri tyyliä yhdistyvät.

Räystäslinjaa on korostettu kolmilehtisyvennyksellä ja gipsikoristeella elävöitetty reliefi. Risaliitin ulkokulmassa on pilastereiden kannattama pienoistorni eli kattoratsastaja.

Rustikoitua julkisivua Hallituskadun puolella.

Päärakennuksen ja siipirakennuksen yhdistävä osa poikkeaa rytmiltään ja väritykseltään.

Kahden ensimmäisen kerroksen uusrenessanssijulkisivua. Kerrokset on erotettu toisistaan vaakalistoilla.

Vanhan osan länsijulkisivu suuntautuu sisäpihalle. Oikealla näkyvä osa kuuluu alkuperäiseen rakennukseen, vaikka sen rappaus ja ikkunajako ovat poikkeavat.

Puukahvainen messinkivedin on tyypillinen 1800-luvun lopun rakennusosa. Siinä esiintyvät samat kertaustyylin muotoaiheet kuin puurunkoisessa ovensakin.

Sisäpuolelta kuvattu yksityiskohta ulko-oven puuleikkauksesta.

Yksityiskohtia oven puuleikkauksista.

Sisäänkäynnit ja ulko-ovet

Vanhassa osassa on seitsemän ulkotilaan johtavaa sisäänkäyntiä, joista vain osa on käytössä, Esteetön sisäänkäynti sijaitsee Ojakadun puolella ja johtaa sisäpihalle. Sen lisäksi henkilökunta käyttää toista Ojakadun sisäänkäyntiä sekä Hallituskadulta porrashuoneeseen johtavaa ovea. Torikadulta avautuu kaksi sisäänkäyntiä: toinen galleriaan ja toinen pääaulaan. Ne ovat harvoin käytössä. Myös Ojakadulta päärakennuksen päätyyn johtavat ovet ovat pääasiassa suljettuina.

Ulko-ovet ovat alkuperäisiä ja ne on kunnostettu viimeksi vuonna 2020. Ovet on tehty puusta ja niiden koristeellinen tyyli edustaa uusgotiikkaa. Helat ovat pääosin messinkiä ja rakennusajan tyylin mukaisia.

Hallituskadulle ja Ojakadulle johtavat ulko-ovet on uusittu vuonna 2012 lämpöaloutta parantaviksi metallirunkoisiksi lasiparioviksi. Ojakadun puolella vanhan mallin mukaan tehty puuportti on säilytetty.

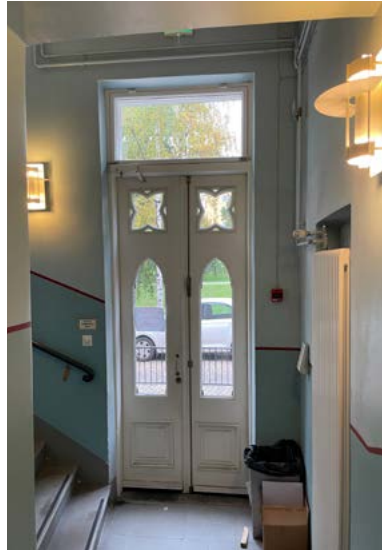
Uusgottilaisilla muodoilla ja puuleikkauksilla koristettu ulko-ovi on muoltanaan alkuperäinen. Ovia on korjattu ensin vuoden 1989 peruskorjauksessa ja uudelleen vuonna 2020 tehdyssä ovi- ja ikkunakorjauksessa.

Ojakadulle sisäänkäynnin portti on tehty alkuperäisen mallin mukaan. Uusi ulko-ovi on teräsrunkoinen.

Pääaulaan ulko-oven sisäpuolinen messinkivedin.

Ojakadulle johtava ulko-ovi porrashuoneen puolelta nähtynä.

Torikadulle suuntautuva pariovi galleriatilassa.

Ulko-oven uusgoottilainen ruusuokeikkuna.

Hallituskadulle johtava ovi.

Pääaulaan johtava entinen pääovi Torikadun puolella.

Ojakadun kaksi ovea. Oikeanpuoleinen johtaa porrashuoneeseen.

Sisäpihalle johtavan solan uusi metallirunkoinen ulko-ovi.

Ojakadun puoleisen siiven läntinen sisäänkäynti.

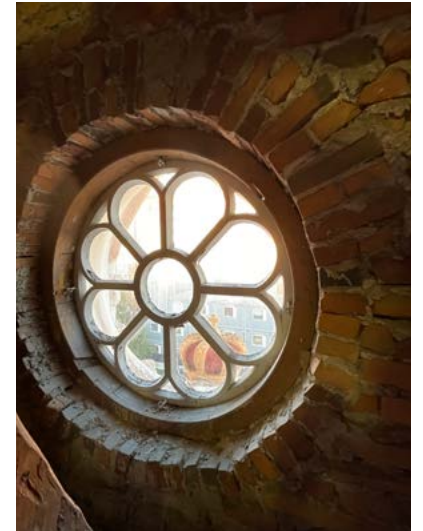

Ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukko on kehystetty muuratulla listalla. Itse ikkuna on sisään-ulos avautuva puuikkuna, jonka puitteita on vahvistettu kulmarauodoilla.

Keskitornin reliefissä on julkisivupinnasta sisään vedetty uusgoottilainen pyöräikkuna.

Sama ikkuna ullakolta katsottuna. Ikkunanäkymän edustalla on suuriruhtinaskunnan kruunu.

Ikkunat

Vanhan osan ikkunoiden tyyli vastaa kunkin kerroksen rakennustyyliä. Ikkunapuitteet on tehty puusta ja ne ovat pääosin alkuperäisiä, joskin monin tavoin korjailtuja. Ikkunatyyppejä on kaikkiaan kaksitoista.

Alimman kerroksen ikkunat ovat matalia ja muodoltaan suorakaiteisia. Niissä on kaksiosainen puitejako. Ulkopuitteet on maalattu harmaiksi ja sisäpuitteet valkoisiksi. Ikkunat ovat kaksilasisia ja avautuvat sisään ja ulos. Ojakadun puoleisessa siivessä ja päädyssä ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat korkeampia ja puitejaoltaan T-ikkunoita.

Toisen kerroksen ikkunat ovat kolmijakoisia kaari-ikkunoita, jossa yläikkunan lasi on jaettu pienemmillä kaaripuitteilla kolmeen osaan. Ikkunat ovat sisään-ulos avautuvia ja kaksilasisia. Vuoden 2018 korjauksessa niiden tiiveyttä parannettiin ja puitteiden väliin lisättiin pystykarmi sinne, mistä ne puuttuivat.

Kolmannen kerroksen ikkunat muodostavat pareja, joiden välissä on muurattu pilari. Ikkunat suorakaiteen muotoisia ja ne on vaakapuitteilla jaettu korkeaan alaosaan ja matalampaan yläosaan. Räystään alapuolella on ullakkoa valaisevia haukkaikkunoita. Torikadun puolella ne on peitetty ja Ojakadun puolella avoimia. Etufasadin tornireliefissä on yksi pyöräikkuna.

Sisäpihan puolella kaikissa kerroksissa on T-ikkunat. Ne on muutettu kiinteiksi ja varustettu palolasilla. Näissä ikkunoissa on säilynyt alkuperäisiä heloja ja espanjoletteja.

Toisen kerroksen toimiston ikkuna sisäpuolelta. Yläosan kaarien korkeus vaihtelee eri ikkunoissa.

Toisen kerroksen toimistossa ikkunapenkki on puuta ja siihen on tehty ilman kiertoa tehostava viilto.

Ensimmäisen kerroksen ikkuna savipajasta. Sisäänpäin kallistuva ikkunapenkki on laatoitettu.

Sisään ja ulos avautuva kaksilasinen ikkuna päädystä. Ikkuna on ennallistettu.

Sisäpihalle suuntautuva kuusiruutuinen ikkuna toimistohuoneessa. Ikkunaan on myöhemmin lisätty palolasi.

Toisen kerroksen kaari-ikkuna Hallituskadun puolelta.

Ensimmäisen kerroksen ikkuna Torikadulta.

Kolmannen kerroksen korkeita pari-ikkunoita kehystää uusgoottilainen koristelu.

Ojakadun puolella ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat T-mallisia.

Länsipäädystä on myös yksi viisiruutuinen ikkuna.

Uuden osan pääjulkisivu asemoituu osaksi Hallituskadun alkupään rikasmuotoista historiallisten fasadien sarjaa. Valvesalin betonijulkisivu kätkeytyy sinisten betonipilareiden muodostaman rivistön taakse. Julkisivun ikkunattomuus on korvattu seinään sijoitetuilla lasivitrineillä.

Kuvassa on uuden osan etufasadi Hallituskadun yli nähtynä. Julkisivun kulissimainen yläosa peittää Valvesalin katon ja kolmannen kerroksen rakenteet katutason näkymästä.

9.2 Uusi osa - rakenteet, rakennusosat ja ulkovaippa

Arkkitehtuurin tyyli

Uudisosa edustaa 1990-luvun alun hillittyä postmodernismia, jonka yhtenä innoituksena on toiminut regionalistinen Ticinon koulukunta. Rakennuksen vaakalinjat, mittasuhteet ja rytmi jatkavat vanhan osan arkkitehtuuria. Materiaalit ja rakennusosien muodot ovat moderneja ja erottuvat selkeästi Hallituskadun historiallisista rakennuksista.

Rakennuksen arkkitehtuurin erityispiirre ilmenee, kun uudisosan etujulkisivua tarkastelee eri suunnista. Hallituskadun suuntaisesti lähestyttäessä kolmiomaiset pilarit asettuvat limittäin ja luovat vaikutelman sinisestä julkisivusta. Pääsisäänkäynnin avoin lasipinta luo yhteyden sisä- ja ulkotilojen välille.

Kiiltäväksi hiotusta väribetonista tehdyt kolmionmuotoiset pilarit muuttavat luonnettaan tarkastelukulman vaihtuessa. Sivusta katsottuna ne muodostavat sinisen julkisivun.

Rakenteet

Uudisosan kantavina rakenteina toimivat paikalla valetut betoniseinät ja -pilarit. Väli- ja yläpohjat on toteutettu ontelolaatoilla. Sisäpihan puolella osa ulkoseinistä on muurattuja. Suuria lasirakenteita edustavat pääsisäänkäynnin ja eteisaulan teräsrunkoiset lasiseinät sekä pääsisäänkäynnin ja sisäpihan teräspilareiden kannattamat valokatteet.

Katujulkisivu ja pääsisäänkäynti

Hallituskadun puolelle sijoittuva pääjulkisivu on vedetty sisään katulinjasta. Sen etupuolella on sinisten betonipilareiden muodostama rivistö, joka kannattelee

Uudisosan toteutukseen johtaneessa versiossa etujulkisivu on lyhyempi ja korkeampi. Siniset betonipilarit sijoittuvat katulinjaan.

Valkoinen marmorikolmio toimii kohdevalaisimen heijastuspintana.

Pilarit kannattelevat ruostumattomasta teräksestä tehtyä siipimäistä katos- ta. Katos jatkaa vanhan osan listoituksen vaakalinjaa.

Julistetelineinä toimivat vitriinit korvaavat puuttuvat ikkunat.

ruostumattomasta teräksestä tehtyä siipimäistä katosta. Ulkoseinä on rapattu hiekan- harmaaksi ja sen yläosa nousee kulissimaisesti vesikaton yläpuolelle.

Uudisosan koristemuodot edustavat modernia tulkintaa vanhan osan tyyli- piirteistä. Pila- reihin ja ulkoseinään uurretut vaakalinjat noudattavat vanhan osan rustikoinnin vaakaja- koa. Ikkunattoman ulkoseinän koristeosina toimivat kohdevalaisimilla valaistut valkoiset marmorikolmiot. Rakennuksen jalustassa on kiillotetusta marmorista tehty sokkeli, jonka päältä nousee neljä sisäpuolelta valaistua lasivitriiniä.

Pääsisäänkäyntiä suojaa kevyt teräksisillä vetotangoilla ripustettu katos. Sisäänkäynti- nä toimiva kuja ja värikäs eteisaula näkyvät suurten lasielementtien läpi Hallituskadulle.

Kulttuurikeskuksen pääsisäänkäynti sijoittuu uuden ja vanhan osan väliin. Tuulikaapilla varustettu sisäänkäynti on esteetön ja johtaa kapean ja korkean kujan kautta sisäpihalle. Lasiukolliset ulko- ovet on uusittu vuonna 2012, jolloin myös tuulikaappi uusittiin. Ovet ovat alkuperäisen mallin mukaan tehtyjä teräsrunkoisia lasiovia, jotka on maalattu tum- mansiniksi.

Pilarin alapään liittyminen katuki- vetykseen.

Sisäänkäyntiä suojaava katos ulottuu jalkakäytävän yli. Katoksen päällä olevassa valokyltissä on vielä Valveen vanha logo.

Lippamaisen katoksen alapintaa ja ripustutuksen yksityiskohtia.

Pääsisäänkäynti Hallituskadun vastakkaiselta puolelta nähtynä.

Kiiltävän mustalla graniitilla päällystetty jalusta muodostaa istuimen.

Pääsisäänkäynnin ulko-ovet.

Laiseinän ja jalustan liittymä.

Aidan yhteyteen on tehty kattamaton jäteaitaus.

Puinen portti erottaa Valveen ja Byströmin talojen sisäpihat.

Kulttuurikeskus Valveen vanhan osan länsipääty Ojakadun suuntaisesta puiston suunnasta nähtynä.

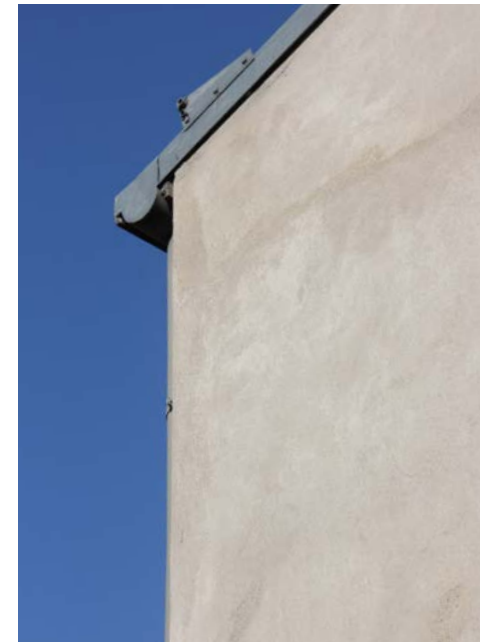
Sisäpiha ja takajulkisivut

Takajulkisivu muodostuu laatikkomaisten betonikappaleiden sommitelmasta. Ulkoseinät on rapattu pääjulkisivun tavoin hiekanruskealla.

Sisäpihan puolella on viisi sisäänkäyntiä, jotka liittyvät talon huoltoon ja logistiikkaan. Ovet ovat teräsrunkoisia ja väriltään tummansinisiä. Valvesaliin ja tavarahissille johtava sisäänkäynti on varustettu loivalla betoniluiskalla ja teräsrunkoisilla umpipariovilla. Ovea suojaa kevyt vapaasti kantava katos.

Keittiön huoltokäytävään johtava ovi on sijoitettu uuden ja vanhan osan väliseen syvennykseen. Ulkoa pääsee myös takaportaan porrashuoneeseen sekä kellariin johtavaan kierreportaaseen. Viides takapihan ovi on kellarin suojatiloista nousevan varakäytävän poistumistie.

VIEREINEN SIVU: Kulttuurikeskuksen sisäpihalle ajetaan Ojakadulta teräksisen ajoportin kautta. Uudisosan takajulkisivu muodostuu useista sisäkkäisistä betonilaatikoista.

Julkisivuissa on hiekanvärinen rappaus. Katot ovat räystäättömiä. Kuvassa on porrashuoneen nurkka, jossa on poikkeuksellisesti pulpettikatto.

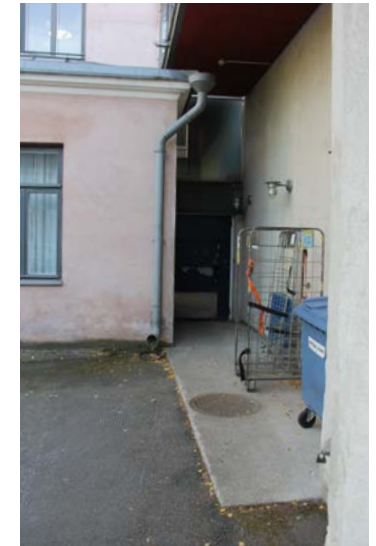
Lastauslaituria suojaava katos on ripustettu vetotangoilla. Katoksen yläpuolella on toisen kerroksen päätyaulan ikkuna.

Betoniluiskalla varustettu lastausovi johtaa tavarahissille ja Valvesaliin.

Sivuovi porrashuoneeseen.

Keittiön huolto-ovi on sijoitettu uuden ja vanhan osan väliseen solaan.

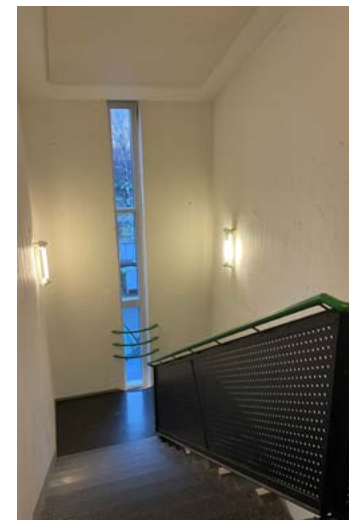
Toisen kerroksen päätyaulan ikkuna sisäpuolelta. Ikkunassa lasielementti on kiinnitetty kiinteään teräskarmiin.

Ikkunat

Uudisosan etujulkisivussa on suuri teräsrunkoinen lasiseinä, mutta ei yhtään varsinaista ikkunaa.

Takajulkisivun aukotus muodostuu vaakaja pystysuuntaisista ikkunanauhoista. Ikkunat pääosin teräsrunkoisia ja niissä on kiinteä lämpölaselementti. Ainoastaan Valvenäyttämön ja tekniikan taukotilan ikkunat ovat avattavia.

Rakennuksessa ei ole aukotuksia Byströmin talon suuntaan.

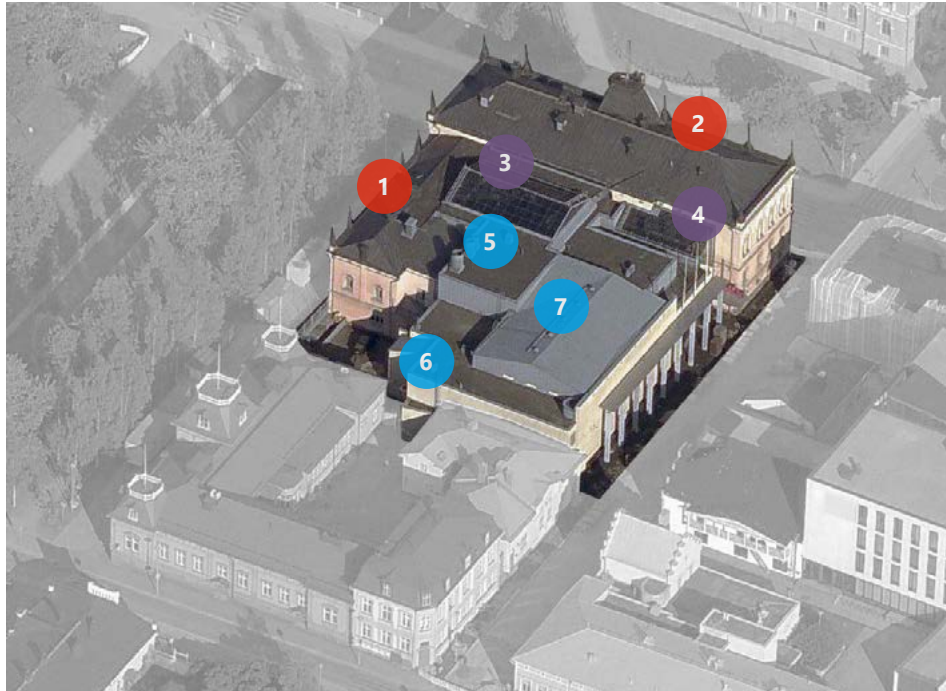
Porrashuoneen viiltomainen pystyikkuna.

Sama ikkuna ulkopuolelta.

Kulttuurikeskus Valveen ikkunaton länsijulkisivu suuntautuu Byströmin talon sisäpihalle. Puurakennuksen yläpuolella näkyvä osa on Valvesalin katto. Kuvan oikeassa reunassa on Nuku-hankkeessa purkamiselta säästynyt Nappi.

- 1 Vanha osa, Ojakadun puoleinen siipi
Aumattu harjakatto, musta konesaumattu rivipelti
- 2 Vanha osa, Torikadun puoleinen siipi
Aumattu harjakatto, musta konesaumattu rivipelti
- 3 Uudisosa, sisäpiha
Satulakatto, teräsrunkoinen lasikate, kannatus teräspilareilla
- 4 Uudisosa, pääsisäänkäynti
Pulpettikatto, teräsrunkoinen lasikate, kannatus sivuseiniltä
- 5 Uudisosa, ilmanvaihtokonehuone
Tasakatto, sisäpuolinen vedenpoisto, musta bitumihuopa
- 6 Uudisosa, toinen kerros
Tasakatto, sisäpuolinen vedenpoisto, musta bitumihuopa
- 7 Uudisosa, Valvesali
Satulakatto, harmaa konesaumattu peltikate

Vesikatto - vanha osa

Kulttuuritalo Valveen kattomaailma on monimuotoinen. Kaupunkikuvassa vain vanhan osan katot ovat näkyviä. Uudisosan katot jäävät katutasosta katsottuna syvän rungon katveeseen. Hallituskadun puolella kattomuotoja peittää korotettu etufasadi.

Vanhan osan kattomuodot ovat peräisin vuoden 1893 suunnitelmasta, jossa Torikadun suuntainen päarakennuksen katto oli sivurakennusta korkeampi. Molemmissa katoissa on päistä aumattu harjakatto. Katemateriaalina on mustaksi maalattu sinkitty rivipelti, joka on kiinnitetty harvalaudoitukseen ilman aluskatetta. Katon selkä- ja kuvetaitteet on vahvistettu peltilevyillä.

Konsoleilla kannatettu räystääs on lyhyt eikä siinä ole tuuletusrakojia. Räystäään reunaan kiertää reliefi, jonka aukoista katoille kertyvä sadevesi ohjataan jalkarännien ja suppiloiden kautta pyöreäprofiiliisiin syöksytorviin. Vanhan osan kattovarusteet on maalattu tummanharmaiksi. Katolle kuljetaan ullakolta luukun kautta.

Risaliittien nurkissa on uusgoottilaiset kattoratsastajat. Torikadun puoleisen osan keskellä on torni, jonka laella on rautakaiteella aidattu taso lipunnostoa varten. Savuhormit on purettu ja niiden tilalla on samaa muotokieltä jäljitteleviä ilmanvaihtokojeita.

Vesikatto - uusi osa

Uudisosan katto muodostuu kolmesta osasta. Sisäpihan yllä on harjallinen ja pääsisäänkäynnin yllä pulpettimainen valokate. Katot ovat bitumihuovalla katettuja tasakattoja, joissa on sisäpuolinen veden poisto. Uudisosan korkeimman osan muodostaa Valvesalin satulakatto, jonka katemateriaali on harmaa konesaumattu pelti. Rakennuksen keskellä on yhtä korkea ilmanvaihtokonehuone, jonka katolla on lieriömäisiä ilmanvaihtokoneita.

Uudisosan katto liittyy Torikadun puolella vanhan osan ulkoseinään lasikatteiden välityksellä. Ojakadun puolella katto on uusittu alkuperäistä loivempaan harjalle asti. Uudisosan kattovarusteita ovat nousutikkaat ja kattosillat. Ulkopuolisia sadevesikouruja ja -syöksyjä on vain yksi.

Tornin selkätaitteet on vahvistettu. Tornin laella on rautakaiteella reunustettu tasanne.

Ilmanvaihtokojeiden muoto jäljittelee vanhojen savupiippujen muotoja. KUVA: Kattotutka Oy

Sadevesi ohjataan jalkaränneillä räystäällä oleviin suppiloihin. Syöksytorvet ovat pyöreät.

Ojakadun sisäpihan puoleisella lappeella on bitumihuopakate. KUVA: Kattotutka Oy

Uudisosassa on bitumihuovalla päällystetty tasakatto. Vasemmalla on Valvesalin korkea osa ja sen takana sisäänkäynnin valokate.

Vanhan ja uuden osan välissä on sisääntulokäytävän pulpetti-mainen lasikatto.

Tasakatolla on sisäpuolinen vedenpoisto. Kuvassa katto-kaivo ja sitä suojaava sihti.

Näkymä uudisosan katolta Hallituskadun suuntaan. Etualla on ruostumattomasta teräksestä tehty katos.

10 Nykytila - tilat ja interiöörit

Kulttuuritalo Valveen tilojen ominaispiirteitä ja säilyneisyyttä tarkastellaan seuraavassa kolmessa osassa. Ensimmäiseksi käsitellään vuonna 1898 valmistuneen ja vuosina 1989-1991 restauroidun vanhan osan tiloja. Toisessa vaiheessa tarkastellaan katettua sisäpihaa ja lopuksi samana vuonna 1992 valmistunutta uudisosaa. Rakennusten osien tarkastelussa edetään kerroksittain.

Vanha puoli käsittää Torikadun ja Ojakadun varrelle sijoittuvat vuonna 1898 rakennetut tilat. Niiden vanhimmat rakennusosat ovat vuodelta 1883.

Sisäpihan yhteydessä käsitellään katettua keskusaulaa, Hallituskadun pääsisäänkäyntiä sekä Ojankadun puoleista sisäänkäyntiä.

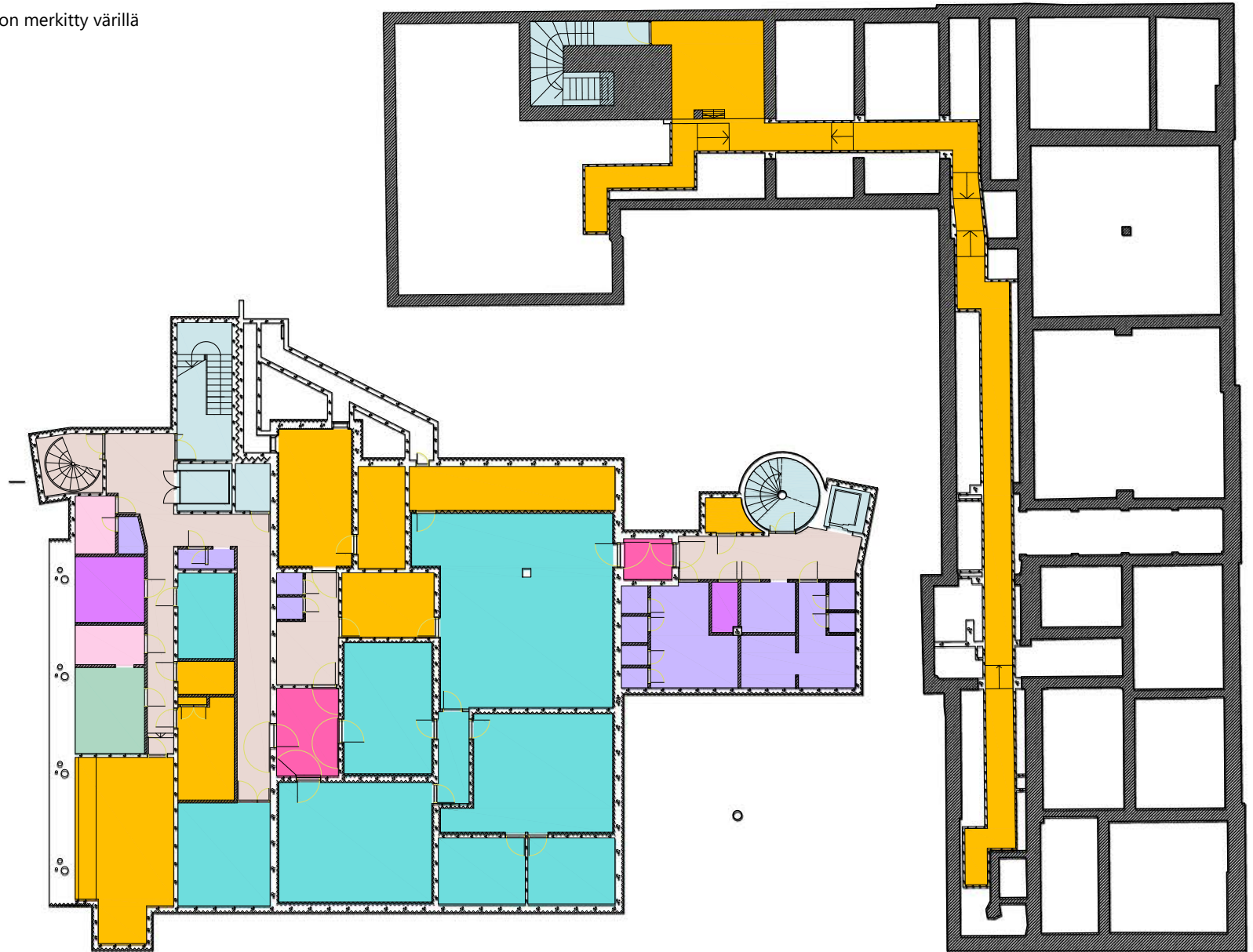

Uudisosa muodostuu vuonna 1992 rakennetusta uudisrakennuksesta, joka on liitetty vanhaan osaan.

KELLARI

Ajantasaiset pohjapiirustukset, joihin on merkitty värillä kunkin tilan nykyinen käyttötarkoitus.

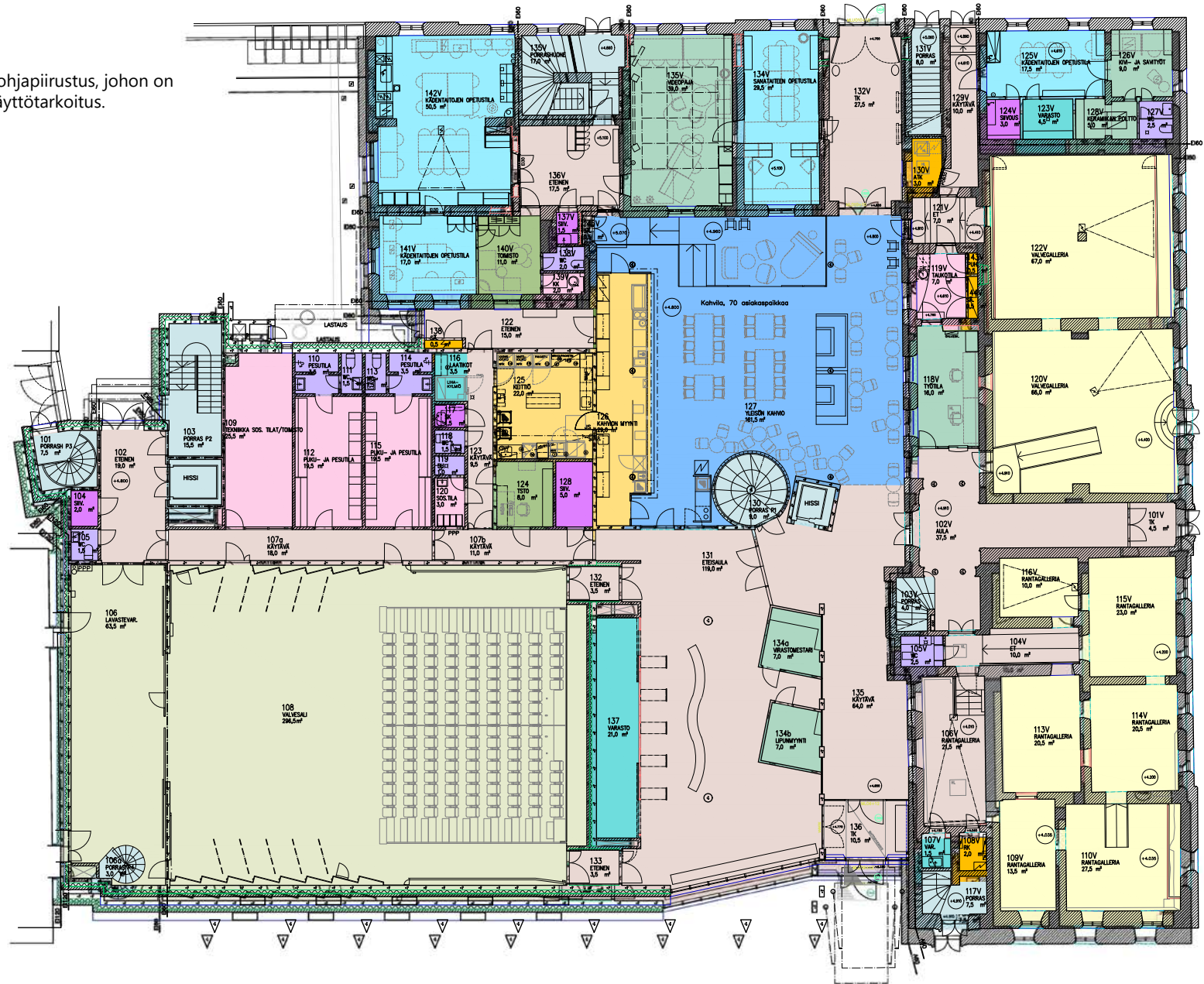
- Arkisto
- Keittiö
- Kokoustila
- Ullakko
- Käytävä tai aula
- Näyttelytila
- Teatteri- tai elokuvasali
- Opetustila, tanssisali
- Porras tai hissi
- WC, puku- tai pesutila
- Taukotila
- Siivous
- Suojatila
- Tekniikka
- Toimisto
- Työtila
- Varasto
- Yleisötila

1 KRS

Ensimmäisen kerroksen ajantasainen pohjapiirustus, johon on merkitty värillä kunkin tilan nykyinen käyttötarkoitus.

- Arkisto
- Keittiö
- Kokoustila
- Ullakko
- Käytävä tai aula
- Näyttelytila
- Teatteri- tai elokuvasal
- Opetustila, tanssisali
- Porras tai hissi
- WC, puku- tai pesutila
- Taukutila
- Siivous
- Suojatila
- Tekniikka
- Toimisto
- Työtila
- Varasto
- Yleisötila

2 KRS

Ajantasaiset pohjapiirustukset, joihin on merkitty värillä kunkin tilan nykyinen käyttötarkoitus.

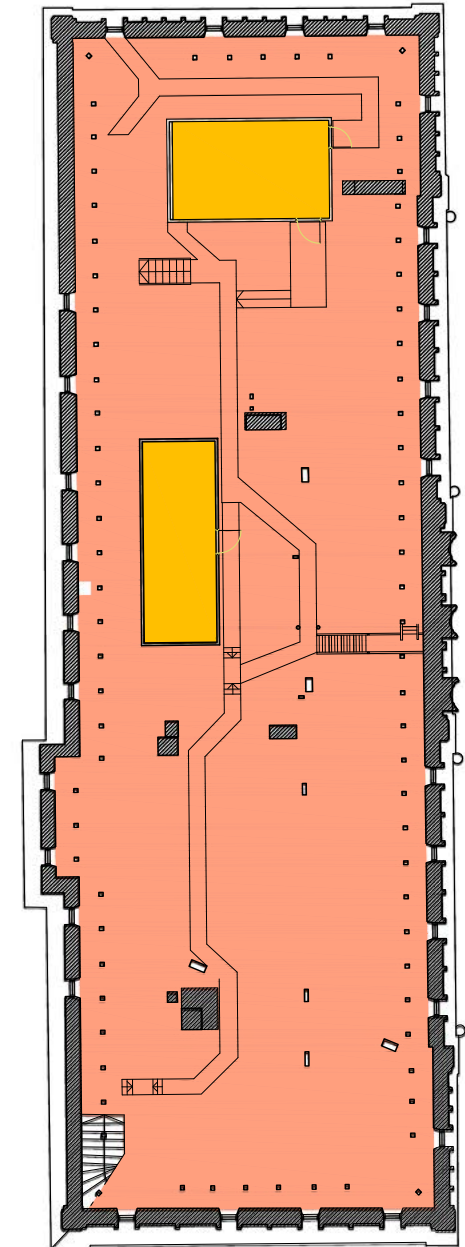
- Arkisto
- Keittiö
- Kokoustila
- Ullakko
- Käytävä tai aula
- Näyttelytila
- Teatteri- tai elokuvasali
- Opetustila, tanssisali
- Porras tai hissi
- WC, puku- tai pesutila
- Taukotila
- Siivous
- Suojatila
- Tekniikka
- Toimisto
- Työtila
- Varasto
- Yleisötila

ULLAKKO

Ajantasaiset pohjapiirustukset, joihin on merkitty värillä kunkin tilan nykyinen käyttötarkoitus.

- Arkisto
- Keittiö
- Kokoustila
- Ullakko
- Käytävä tai aula
- Näyttelytila
- Teatteri- tai elokuvasali
- Opetustila, tanssisali
- Porras tai hissi
- WC, puku- tai pesutila
- Taukotila
- Siivous
- Suojatila
- Tekniikka
- Toimisto
- Työtila
- Varasto
- Yleisötila

The image shows a detailed view of an interior space, likely a hallway or a room, featuring a highly decorative ceiling and wall. The ceiling is painted in a light beige color and is adorned with several large, rectangular panels of intricate geometric and floral patterns in shades of brown, red, and blue. A prominent feature is a large, stylized floral motif in the upper right corner. The wall below the ceiling is also decorated with a repeating pattern of small, stylized floral or geometric motifs in a light green or blue color. On the left side, there is a section of the wall with a series of carved, rounded, shell-like or egg-shaped elements. The overall style suggests a traditional or historical architectural setting. A white circle is drawn around the text 'VANHA OSA' in the center of the image.

VANHA OSA

10.1 Vanhan osan materiaalit ja värit

Vanhan osan pintamateriaalit ja värit ovat pääosin vuonna 1991 valmistuneen peruskorjauksen kerrostumaa. Tuolloin ennallistettiin huomattava määrä olemassa olevia pintoja kuten lattioita, listoja ja alakattoja. Seinien alkuperäinen värityksiä tutkittiin, mutta toteutetun värityksen lähtökohdaksi otettiin rakennuksen uusi käyttötarkoitus ja nuorekas käyttäjäkunta.

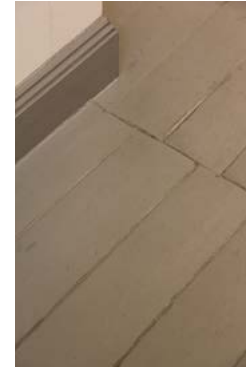
Lattiat

Alkuperäisiä lattioita edustavat ennallistetut lankkulattiat, joita on käytävissä, toimistoissa ja kokoushuoneissa. Ne on maalattu harmaaksi siten, että vuosikymmenten käyttö on luettavissa lankkujen pinnasta. Tanssisaaleissa lattiat on vuonna 1991 asennetut parkettilattiat. Puulattioiden listoitus on uusittu säilyneiden mallien mukaisesti. Joissakin toimistotiloissa lattiat on päällystetty ruskealla linoleummatolla.

Alkuperäisiä kiviaineisia lattioita edustaa Torikadun puoleiselle sisäänkäynnille johtava mosaiikkibetonilattia, jonka reunoja kiertää tumma klassisistien ornamentti. Portaiden betoniaskelmat on maalattu harmaiksi.

Keraamista laattaa on käytetty porrashuoneissa sekä saniteettei- ja märkätiloissa. 1980-luvun laatoitus on shakkiruutukuviosta ja toteutettu postmodernin värimaailman hillityimmällä skaalalla. Uudemmat laattalattiat on tehty Ojakadun puoleisen siiven ensimmäisen kerroksen kädentaitiloihin 2007. Niissä on käytetty muun muassa 1900-luvun alussa suosittua kuusikulmaista laattaa.

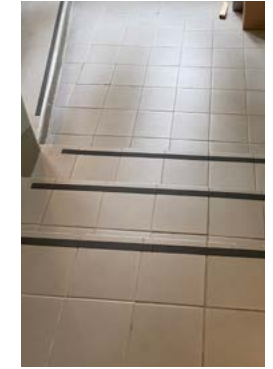
Ensimmäisen kerroksen galleriatiloissa lattiamateriaalina on punainen tiililaatta, jossa on vaalea sauma. Valvegalleriassa laatoitus on tehty kalanruotokuviona. Rantagalleriassa vuorottelevat limi- ja tasaladonta.

2. kerroksen käytävä

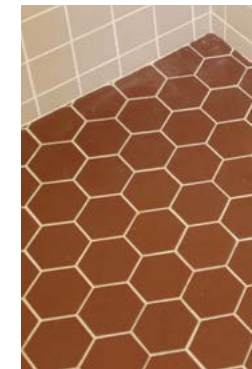
1. kerroksen pääkäytävä

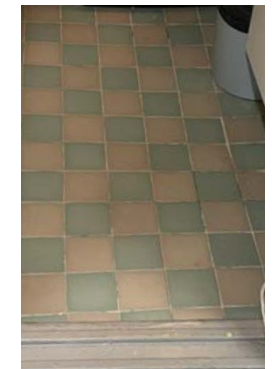
Porrashuone

3. kerroksen wc

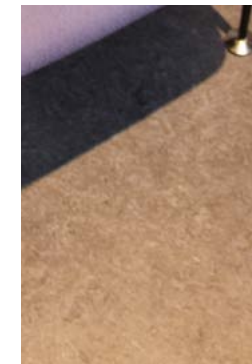
Savipaja

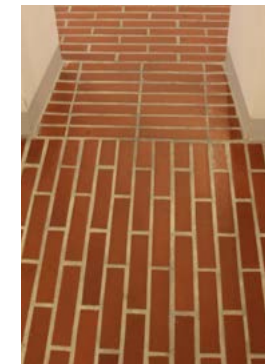
Keittokomero

Tanssisali

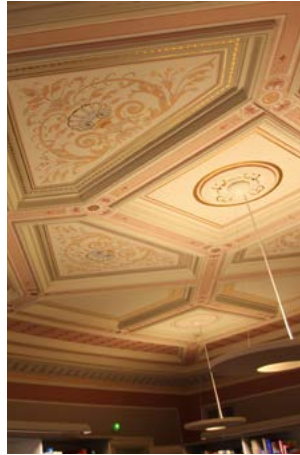
2. kerroksen toimisto

Galleria

Tanssisali

Elokuvakeskuksen kirjasto

Toimisto, Torikatu 2.krs

Pääporras

Toimisto, Ojakatu 2. krs

Pääaula

Alakatot

Ensimmäisen kerroksessa alakatot ovat pääsääntöisesti rautakiskon kannattamia kappaholveja. Ojakadulle johtavassa solassa on kolmiosainen ristiholvi. Holvit on otettu näkyviin ja ne esiintyvät rapattuina tai muurauspinnalla. Pääkäytävän alakatto on kasetoitu ja koristemaalattu.

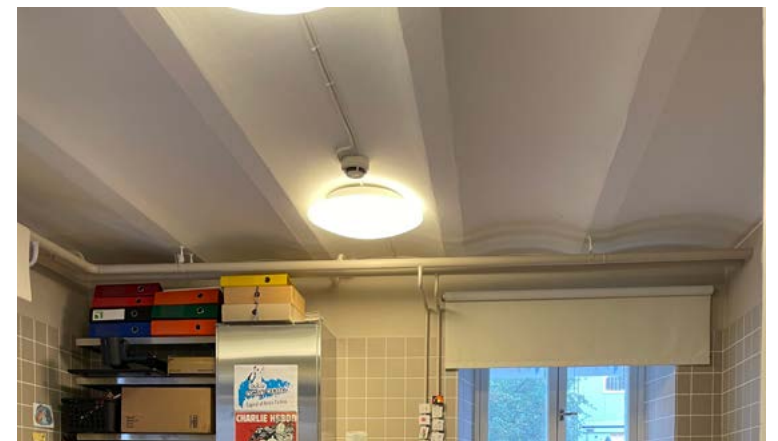
Ylemmissä kerroksissa on pääosin puuvälipohjat, jolloin myös alakatot ovat puuta. Osa paneloiduista alakatoista ja kattolistoista on alkuperäisiä ja osa tehty alkuperäisen mallin mukaistesti. Ojakadun puolella esiintyy myös maalattuja levykattoja. Pääportaan ja elokuvakirjaston alakatot on kasetoitu ja koristemaalattu alkuperäisen väri- ja muotomallin mukaisesti.

Valvegallerian rappaamaton kappaholvi

Ojakadun käytävän ristiholvi

Savipajan rapattu, tasoitettu ja maalattu kappaholvi

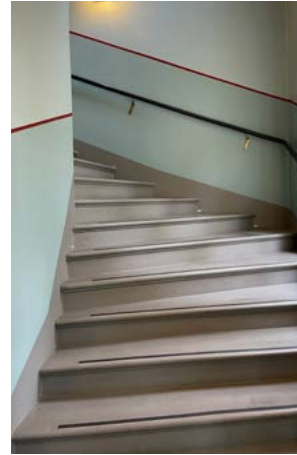
Rantagalleria

Toimisto, Torikatu 2.krs

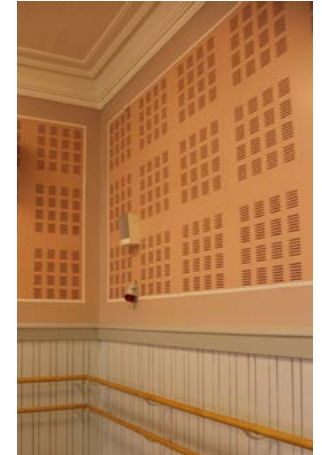
Toimisto, Ojakatu 2.krs

Porrashuone

Pääaula

Tanssisali

Sisäseinät

Vanhan osan alkuperäiset seinät ovat muurattuja. Tällöin pinnassa on sileä rappaus ja vanhan mallin mukaisesti toteutettu maalaus. Porrashuoneisiin on maalattu viivalla erotettu puolipaneeli. Gallerian seinissä on kalkkisively. Kevyitä levyrakenteisia ja lasitettuja väliseiniä esiintyy erityisesti Ojakadun toisessa kerroksessa. Ne on rakennettu uudelleen vuoden 1989 peruskorjauksessa. Saniteetti- ja märkätilat on laatoitettu.

Väliovet

Peruskorjauksessa ennallistettiin alkuperäiset puuovet, joita noin puolet tarvittavasta määrästä. Torikadun puolella väliovet ovat tyypillisesti korkeita paripeiliovia. Ojakadun puolella kirjo on laajempi. Ovivariaatioita on runsaasti. Uudet ovet on tehty yleensä vanhoja mallina käyttäen. Helat ovat tyypillisesti messinkisiä 1800-luvun loppupuolen malleja. Uusia erikoisovia ovat osastoivat teräsrunkoiset ovet uudisosan ja vanhan osan välillä.

Kolmipeilinen korkea pariovi

Nelipeilinen ovi

Lasiakollinen peiliovi

Toimiston ovi 2. krs

Varastojen uudet peiliovet

Eteisen teräsrunkoinen ovi

10.2 Kalusteet ja valaistus

Kulttuurikeskus Valveen rakennuksessa käytössä olevia irtotuoleja.

Kalustus

Rakennuksen kalustus on uusittu vuoden 1990 peruskorjauksen yhteydessä. Tämän aikakauden kalusteita on edelleen käytössä ja niitä on myös kunnostettu. Uudet kalustohankinnat on tehty restaurointivaiheen hengessä.

Tilat on väljästi kalustettuja ja siten helposti muunneltavia. Toimistohuoneissa on paljon käyttäjien omia kalusteita. Kokoustiloissa on säilynyt alkuperäisiä vuoden 1990 hankintoja. Vanhan poliisilaitoksen tai kaupungintalon kalusteita ei ole enää käytössä eikä esillä.

Toimiston kalustusta

Istuinryhmä toimistossa

Alkuperäinen kokouskalustus

Istuinryhmä alulassa.

Ojakadun toimistojen keittiö

Kulttuurikeskus Valveen rakennuksessa käytössä olevia valaisimia.

Valaistus

Valaistusperiaatteet perustuvat vuoden 1990 peruskorjauksen aikana tehtyihin ratkaisuihin. Valaisimia on uusittu 2000-luvun lopulla nykyaikaisiin energiatehokkaihin led-valaisimiin. Tällöin valaisinten valinnassa on pyritty noudattamaan alkuperäisen restauroinnin henkeä.

Tiloissa on tyypillisesti suoran ja epäsuoran valaistuksen yhdistelmiä. Epäsuoran valaistuksen heijastuspintoina on käytetty korkeita alakattoja sekä värikkäitä seiniä. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa tilat saavat suurista ikkunoista runsaasti luonnonvaloa.

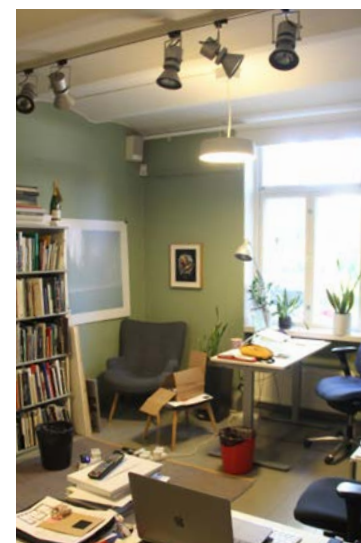
Suora ja epäsuora valaistus yhdessä

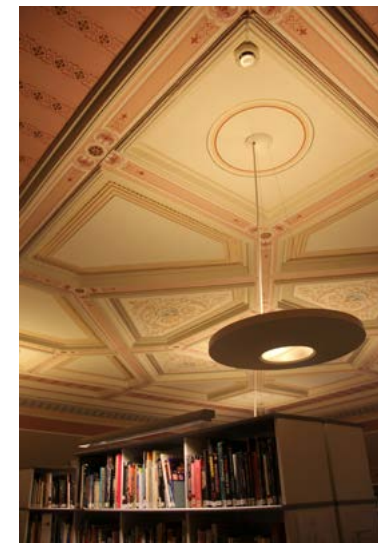
Gallerian kohdevalaistus

Tanssisalin tasainen yleisvalo

Toimiston kohdevalaistus

Alakaton maalaus heijastinpintana

VANHA OSA/PORTAAT

10.3 Porrashuoneet

Vanhassa osassa on neljä porrashuonetta. Niistä kaksi on Torikadun puoleisessa osassa ja yksi Ojakadun puolella. Neljäs sijoittuu näiden rakennusten liittymäkohtaan. Porrasaskelmat ja kaiteiden valurautaiset osat ovat 1890-luvulta. Puiset käsijohteet edustavat myöhempää aikakautta. Vanhassa osassa ei ole hissiä.

VASEMMALLA: Hallituskadulle johtava porrashuone vuonna 1988 ennen peruskorjausta. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

OIKEALLA: Pääporras ensimmäisen kerroksen käytävän suunnasta kuvattuna. 1800-luvun kaupungintalojen tapaan pääsisäänkäynti ja reitti valtuustosaliiin on tehty koristeelliseksi. Kuvassa näkyvät valkoiset pilarit on lisätty myöhemmin oviaukosta puretun väliseinän paikalle.

Näkymä pääportaan puolivälistä kohti koristeellista alakattoa. Vasemmalla näkyvässä kaitteessa on yhdistetty alkuperäinen valurautatolppa ja moderni lasikaide.

Näkymä toisen kerroksen tasanteelta. Edessä näkyvä ikkuna suuntautuu sisäpihalle.

Pääporras sisäpihan puolella

Sisäpihalta nouseva porras on rakennuksen pääporras. Se on saanut nykyisen muotonsa kaupungintalohankkeessa vuonna 1889. Porrashuone on säilynyt muuttumattomana myös siinä vaiheessa, kun sen seinän taakse tehtiin vuonna 1953 poliisivankilarakennus.

Pääporras nousee ensimmäisestä toiseen kerrokseen. Portaan yläpuolisessa alakatossa on ennallistetut koristemaalaukset. Portaan alkuperäisestä rautakaiteesta on säilynyt vain koristeellinen kulmatolppa, jota on täydennetty 1990-luvun tyyliin teräsrunkoisella lasikaiteella.

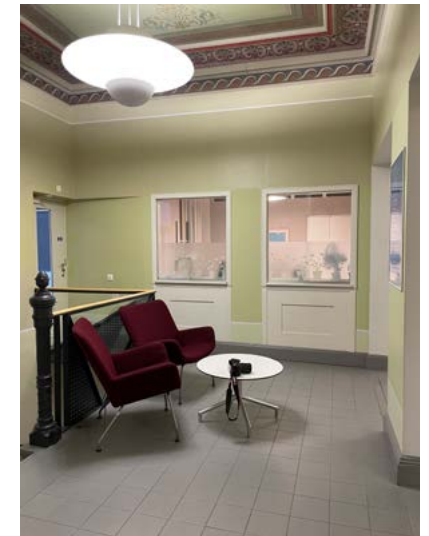
Porrasaskelmat ovat alkuperäiset. Ne on valettu betonista, ladottu paikoilleen ja maalattu harmaiksi. Kaitteen käsijohde on mustaksi maalattua puuta, joka on kiinnitetty seinään messinkikiinnikkeillä.

Valurautainen kulmatolppa on aikakaudelle tyypillinen tuote.

Puinen käsijohde on kiinnitetty seinään vankalla messinkikiinnikkeellä.

Ylätasanteelta on kulku uudisosaan ja toisen kerroksen toimistoihin.

VANHA OSA/PORTAAT

Näkymä portaasta ulko-ovelle. Lämpöpatterit on sijoitettu seinäsyvennykseen ulko-oven ja ikkunan väliin.

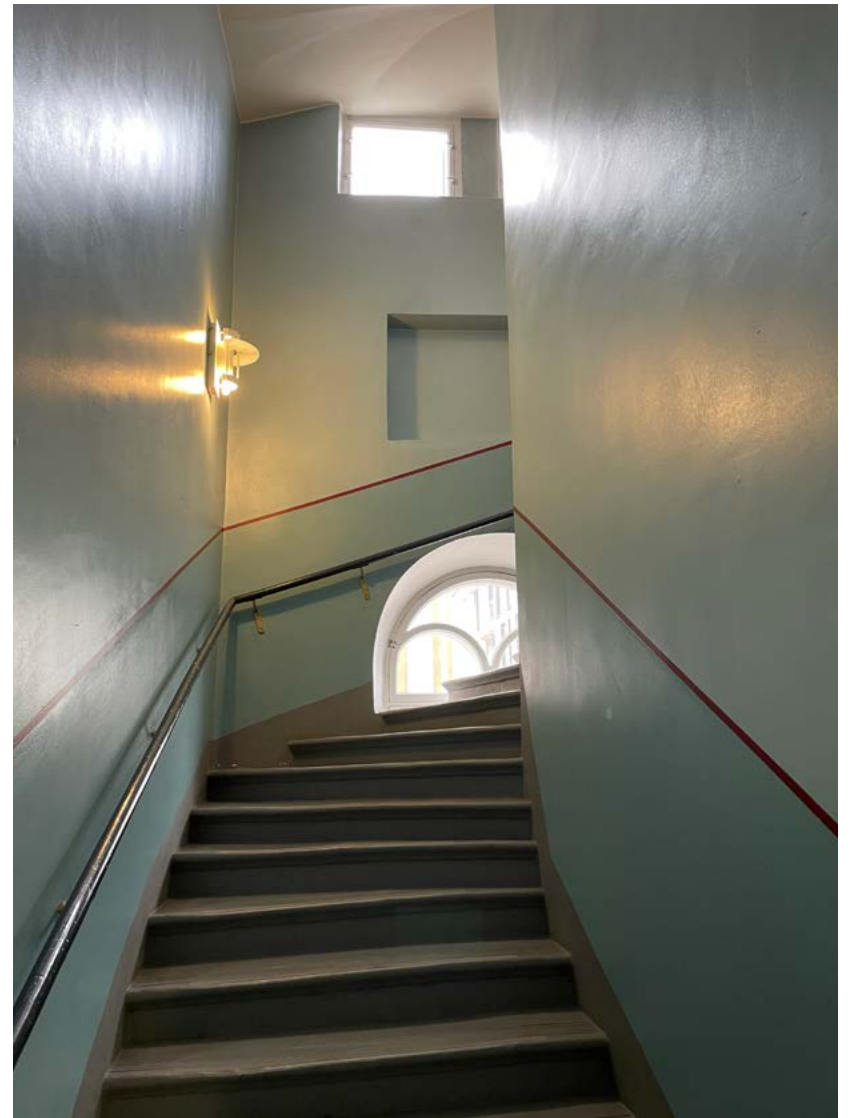
Alempien kerrosten ikkunajako ei täsmää portaiden kanssa.

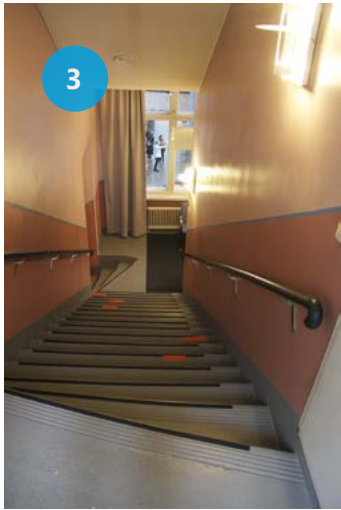
Porras jatkuu Torikadun puoleiselle ullakolle. Betoniaskelmat ovat maalaamattomia.

Hallituskadun porras

Hallituskadulta kerrokseen nouseva päätyporras oli nykyisellä paikallaan jo Granbergin kauppakartanosuunnitelmassa. Kaupungintalovaiheessa sitä jatkettiin kolmanteen kerrokseen ja ullakolle. Askelmat on valettu sileästä betonista ja ladottu porraskäytävään. Askelman etureunassa on pyöristys ja uritus. Porrashuoneen kiviaineisiin seiniin on maalattu puolipaneeli, joka on erotettu punaisella viivalla seinän vaaleammasta yläosasta. Porrashuoneen erikoisuus on, että porrastasot ja ikkunajako eivät täsmää.

Näkymä toisen kerroksen tasanteelta porraskäytävään.

Näkymä kolmannen kerroksen tasanteelta, Edessä on ikkuna sisäpihalle.

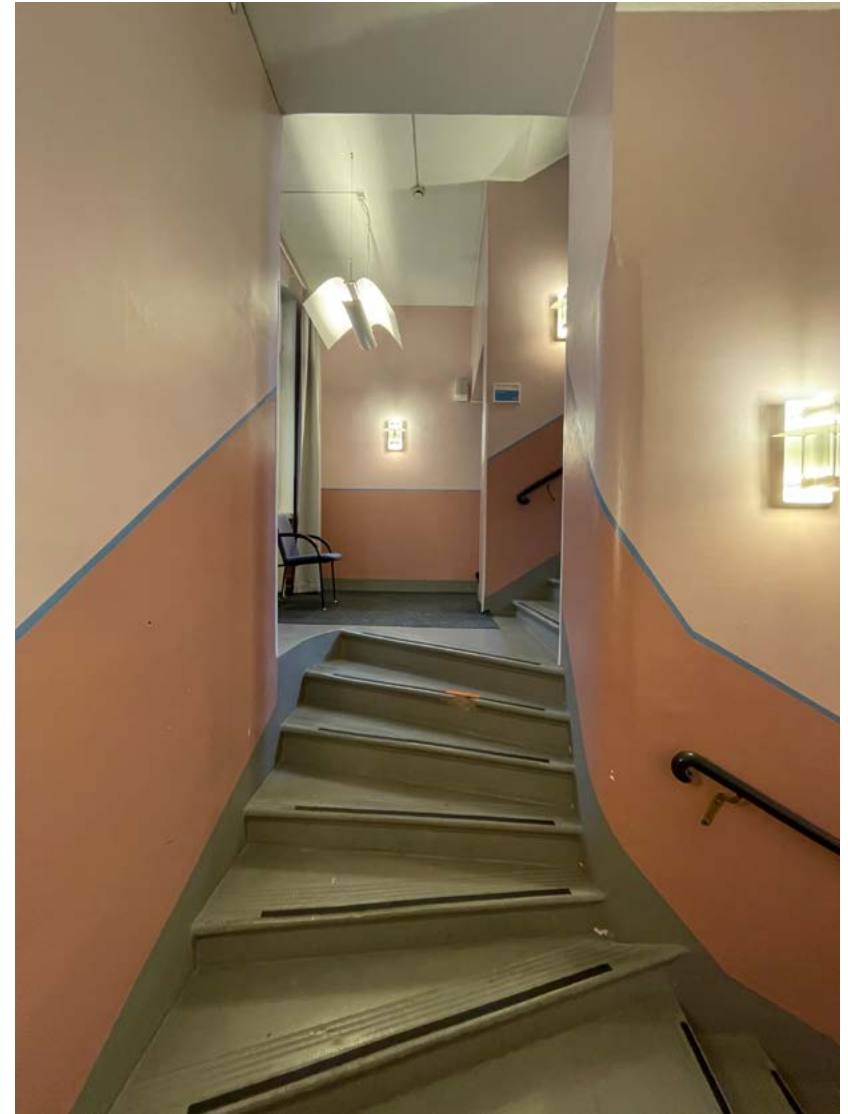
Ojakadun siipiosan toinen kerros on ylempänä kuin Torikadun vastaava kerros. Tasoero täsmäytetään porrashuoneessa.

Porras nousee Torikadun puoleisen kolmanteen kerrokseen ja Ojakadun puolella ullakolle.

Ojakadun liitososan porras

Kolmas porrashuone on rakennettu kaupungintalon kahden siipiosan yhteen liittäneen laajennusosan kohdalle. Se haarautuu ulko-ovelta ensimmäiseen, toiseen ja vielä Torikadun puoleisen siiven kolmanteen kerrokseen. Ojakadun ja Torikadun kerrostasot poikkeavat toistaan ja sen vuoksi tässä portaassa on ylimääräinen kerrostasanne. Porrashuone on punaruskea. Tummempi alaosa on erotettu yläosasta punaisella viivalla. Ylätasanteella on rakennuksen ainoa kokonaisuutena säilynyt valurautakaide. Betoniset porrasaskelmat ja puukaide ovat vastaavat kuin muissa talon porrashuoneissa.

Kuva toisen kerroksen tasanteelta, Edessä on taso, josta mennään Ojakadun toiseen kerrokseen. Oikealle nousee ullakon porras.

VANHA OSA/PORTAAT

Porras kiertyy ilman lepotasoa ensimmäiseen kerrokseen.

Näkymä ulko-ovelta portaan suuntaan.

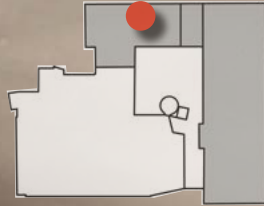
Kerrostasanteella on vanha valurautainen kaide.

Porrashuoneen läpi kuljetaan ensimmäisen kerroksen tiloihin.

Ojakadun keskiosan porras

Ojakadun puoleisen siiven keskiosasta nousevat porras on toinen Granbergin kauppakartanon suunnitelman mukaisessa paikassa säilynyt porras. Porras kiertyy katutasosta ilman lepotasannetta toiseen kerrokseen. Porrashuoneen läpi kuljetaan ensimmäisen kerroksen huoneisiin. Porrashuone on sävyltään sininen. Tummempi alaosa on erotettu vaaleammasta yläosasta punaisella raidalla. Porrasaskelmat on valettu betonista ja maalattu harmaiksi. Käsijohde on vastaava mustaksi maalattu puukaide kuin muissakin rakennuksen porrashuoneissa.

Maanalainen putkikanaali kulkee vanhan osan päästä päähän.

Kaukolämmön lämmönvaihdin.

Kellari

Ojakadun puolella on pieni kellari, jossa toimii rakennuksen lämpökeskus. Kaukolämmön lämmönvaihtimelta lähtevä putkisto johtaa maanalaiseen kanaaliin joka jatkuu vanhan osan molempien siipien päätyihin asti.

Kellariin laskeutuvan porrashuoneen muuratut seinät ja katto on kalkittu valkoisiksi. Betoniportaatt on maalattu harmaiksi. Kellari on tehty mahdollisesti jo kauppakartanon talousrakennukseen, vaikka sitä ei näy vanhoissa piirustuksissa.

Lämpökanaali on peruskorjauksen yhteydessä betonista valettu ryömintätila, jossa kulkee lämpö ja vesiputkien lisäksi myös sähkökaapeleita. Se on tehty vuoden 1990 peruskorjauksessa.

Porras kiertyy ilman lepotasoa ensimmäiseen kerrokseen.

Kellarin ovi sisäpuolelta..

VANHA OSA/1 KERROS

10.4 Ensimmäinen kerros

Granbergin kauppakartanon suunnitelmassa nykyinen ensimmäinen kerros oli maalattiainen kellarikerros, jota oli tarkoitus käyttää todennäköisesti varastona. Kaupungintalovaiheessa siitä tehtiin lämmin ensimmäinen kerros, jossa Oulun poliisilaitos toimi lähes sadan vuoden ajan.

Pääaula

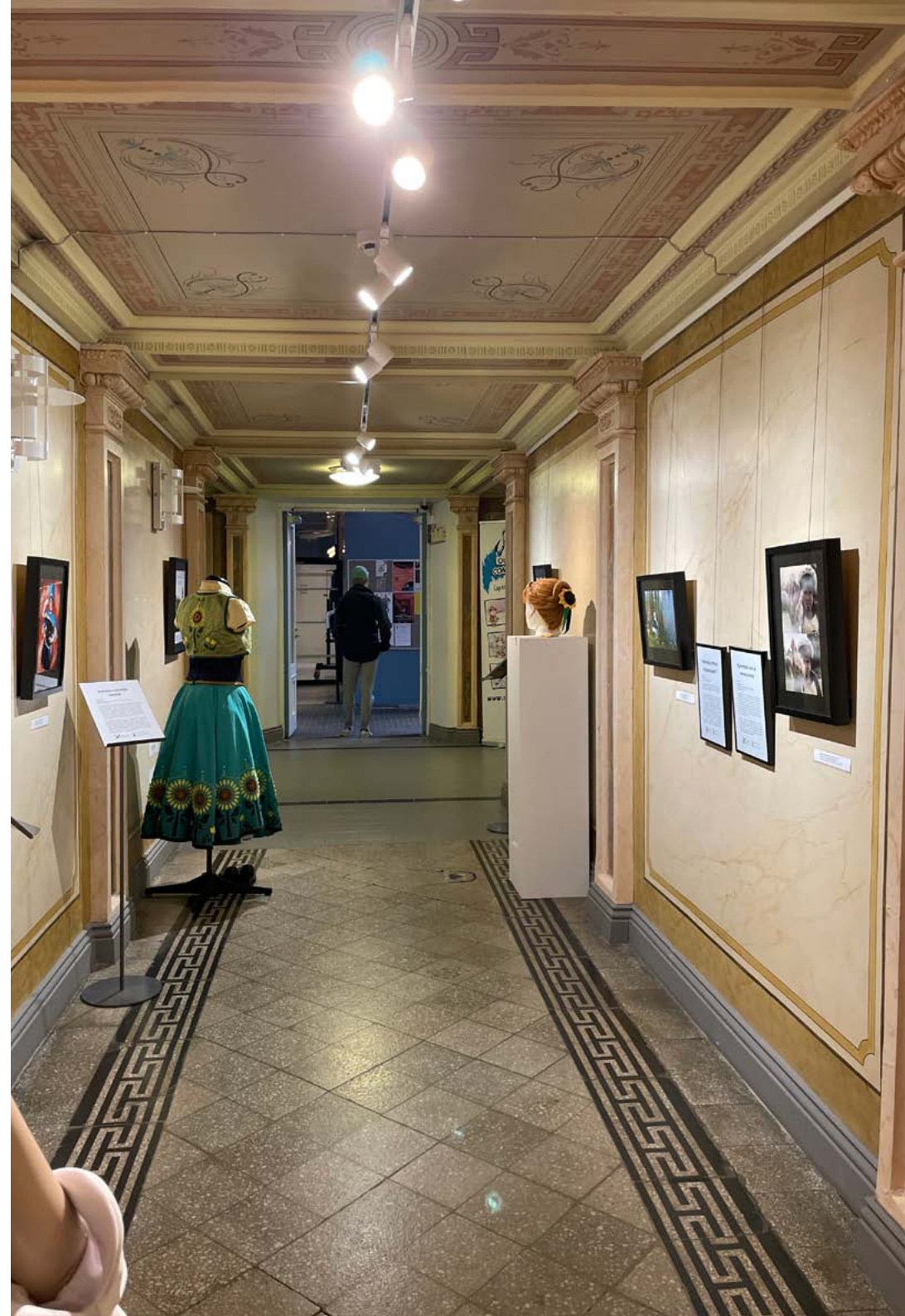
Torikadun ja sisäpihan välillä on matala ja käytävämainen pääaula, joka johtaa pääportaaseen. Siitä jäsentää pilasterit ja kasetoitu alakatto. Aulassa on alkuperäinen mosaiikkilaattalattia, jonka laidoilla on musta koristekuvio.

Pääaulan seinä- ja kattomaalaukset on tehty 1889 laajennuksen yhteydessä ja maalattu myöhemmin peittoon. Ne löydettiin ja konservoitiin 1980-luvun lopulla. Maalaukset jatkuvat porrashuoneessa ja vielä toisen kerroksen entisessä rahatoimikamarin huoneessa, joka oli kaupungintalon arvokkain tila.

VASEMMALLA: Torikadulta rakennuksen pääportaaseen johtava aula ennen peruskorjausta. Koristemaalaukset oli tuolloin maalattu peittoon. Pilasterit ja alkuperäinen lattia olivat näkyvissä.

OIKEALLA: Aula Torikadun suunnasta nähtynä. Aulan koristemaalaukset on ennallistettu vuonna 1990.

Näkymä aulan alkupäästä pääportaan suuntaan. Kuvassa näkyvät pyöreät pilarit on lisätty oviaukkoon myöhemmin.

Aulaa käytetään näyttelytilana. Torikadulle johtavaa säänkäyntiä sen sijaan käytetään hyvin harvoin.

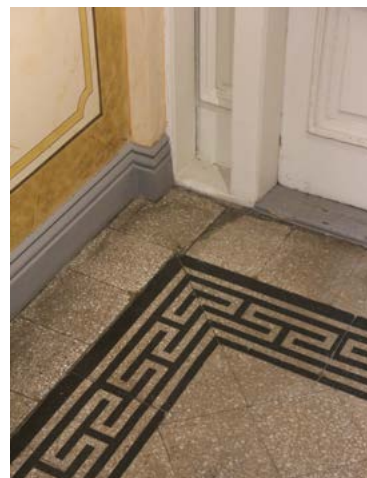
Käytävää jäsentävän pilasterin ja palkin liitoskohta. Klassistisia aiheita runsaasti viljelevä koristemaalaukset on toteutettu katto- ja seinäpintojen lisäksi myös listoihin.

Yksityiskohta ennallistetusta katto- maalauksesta.

Ulko-oven messinkivedin on tyyppilinen 1800-luvun lopun malli.

Lattiasa on kaksipuoleinen kahvannauhakuviointi. Se oli esillä myös poliisilaitoksen aikana.

Seinään on maalattu marmorointi. Maalipinta on kiillotettu.

Kapeaan kattokasettiin maalattu kasviaihe.

VANHA OSA/1 KRS

Kaupungintalovaiheessa Torikadun ensimmäisessä kerroksessa oli poliisin putkatiloja, arkisto ja vahtimestarin asunto sekä myöhemmin lämpökeskus. Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen peruskorjauksessa kerrokseen tehtiin kaksi galleriatilaa sekä kädentaidon tilat. Niiden välissä toimii sarjakuvakauppa.

Ojakadun puolella kaupungintalon ensimmäinen kerros toimi vahtimestareiden asuntona ja myöhemmin järjestyspoliisin tukikohtana. Ne peruskorjattiin Oulun taidekoulun käyttöön ja siirtyivät sen jälkeen nuorisotoimen käyttöön. Vuonna 2007 perusparannuksessa ne palautettiin kädentaidon työtiloiksi.

Sarjakuvakauppa

Sisäpihan puolella olevassa toimistohuoneessa toimii sarjakuvakauppa. Nukun alkuvaiheessa se toimi kulttuurikeskuksen valvomona. Myymälään liittyy pieni taustatila, josta on käynti Ojakadun puoleisiin tiloihin. Myymälässä on harmaa laattalattia ja valkoiseksi maalatut kappaholvit. Väliovi on maalattu sinisellä huomiovärillä.

OIKEALLA: Sarjakuvakauppa toimii galleriatilojen yhteydessä. Tilassa toimi aikaisemmin Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen valvomo.

VIEREINEN SIVU: Kuvassa on nykyinen Valvegalleria valmistumisen jälkeen kuvattuna. Kuva on otettu Torikadun suunnasta. KUVA: Kulttuurikeskus Valveen arkisto

Sisäpihalta siirrytään galleriatiloihin vanhan Torikadulle johtavan pääaulan kautta. Valvegalleria ja sarjakuvakauppa ovat ovesta katsoen vasemmalla ja Rantagalleria oikealla.

Valvegalleria

Aulasta laskeudutaan esteetöntä luiskaa pitkin kahden huoneen muodostamaan Valvegalleriaan. Tilassa oli 1940-luvulla arkistoja, varastoja sekä vahvistestarin asunto. Ensimmäinen tila sai nykyisen muotonsa vuonna 1925, jolloin kantava muuri korvattiin järeällä betonipalkilla ja tilasta tuli poliisin voimistelusalä.

Nyt galleriassa on kalanruotokuvioitu tiililaattalattia ja valkoisiksi kalkitut kiviseinät. Alakatto on purettu ja ratakiskojen varaan muuratut kappaholvit on otettu esiin.

Galleriasta Torikadulle johtava ulko-ovi toimii varatienä. Sinne nousee puolipyröreä pyramidiporras.

Valvegalleriaan laskeudutaan pääaulasta esteetöntä luiskaa pitkin. Gallerian tiililaattalattia on päällystetty näyttelyn ajaksi harmaalla neulehuopamatolla.

Peruskorjauksen yhteydessä tilasta poistettiin levyrakenteiset alakatot. Niiden alta tuli esiin rautakiskojen kannattama kappaholvi. Holvin suunta on harjan suuntaan nähden poikittainen.

Vuonna 1925 tehdyn betonipalkin muotoa on toistettu ylempien kerrosten käytävien kaariaiheissa.

Gallerianäkymä Ojakadun suuntaan. Valvegalleria muodostuu kahdesta suuresta huonetilasta.

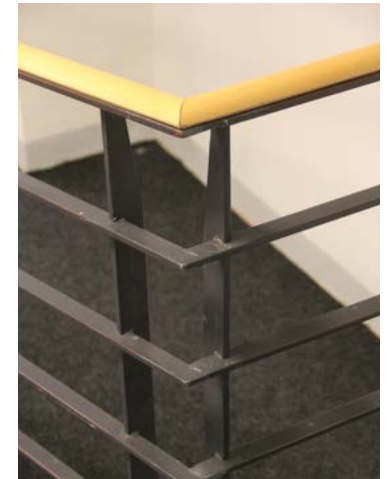
Torikadulle nousevalla ulko-ovella on puolipyöreä porras.

Gallerian lattiasa on punaisella tiililaatalla tehty kalanruotokuvio.

Toisen galleriahuoneen keskellä on betonipilari. Se kannattaa kahdesta rautakiskosta tehtyä välipohjapalkkia.

Luiskan moderni teräskaide ja koivu-puinen käsijohde.

Rantagalleria

Rantagallerian historia juontaa 1980-luvulle, jolloin samanniminen valokuvagalleria toimi yksityishenkilöiden ylläpitämänä Rantakadulla.

Rantagalleria sijoittuu eteläpäätyyn ja sinne laskeudutaan esteetöntä luiskaa pitkin. Galleria muodostuu seitsemästä eri muotoisesta tilasta, joista yhdessä on säilytetty vanhan putkan olemus. Aiemmasta käyttötarkoituksesta kertovat myös ikkunoissa säilytetyt rautakalterit ja alakattoihin jätetyt lämpöpatterit.

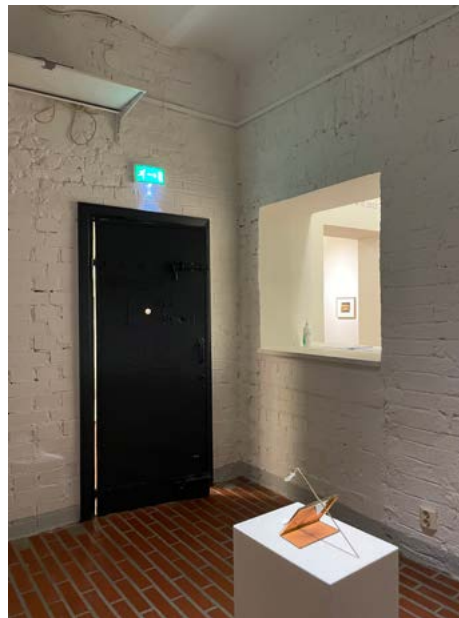
Rantagallerian kappaholvit on tasoitettu ja tiililattia on toteutettu vuoro- ja tasaladonnalla. Lattian saumaus on vaaleanharmaa. Hallituskadun puoleisissa huoneissa on nähtävillä vanhaa lohkokiviperustusta.

Rantagalleriaa laajennettiin vuonna 2013, jolloin Hallituskadun puoleisessa päässä sijainneet entinen valokuva-laboratorio muutettiin näyttelytilaksi ja liitettiin osaksi näyttelykiertoa.

Rantagalleria on Valvegalleriaa sokkeloisempi ja muodostuu useasta pienestä huoneesta. Lattian tiililaatta on ladottu vuorolimityksellä. Kuvassa näkyy poliisilaitoksen aikana putkan alakattoon kiinnitetty lämpöpatteri.

Näyttelykierto alkaa pääportaan takana olevasta tilasta, jossa on loiva luiska.

Yksi putkahuone teräsovineen on säilytetty osana galleriatiloja.

Seinän alaosassa näkyy vanhan 1800-luvun perustuksen lohkokivipintoja.

Torikadulle suuntautuneissa ikkunoissa on säilytetty putkahuoneen rautakaltereita.

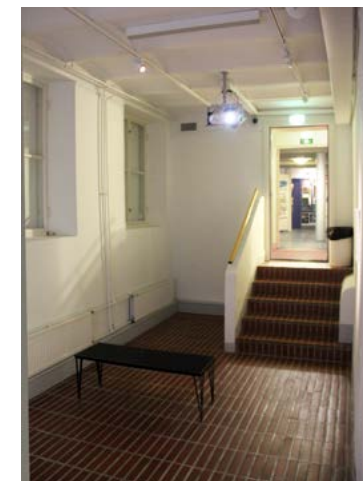
Toinen luiska laskeutuu entisen valokuvauslaboratorion huoneisiin.

Galleriahuoneessa 114V on vahva kohdevalaistus.

Galleriahuoneessa 113V on muista huoneista poikkeavat värisävyt.

Entinen valokuvauslaboratorio on nyt näyttelykierron viimeinen tila.

VANHA OSA/1 KRS

Savi- ja kivityöpajaksi vuonna 2008 tehty tila on nykyisin Sarjakuvakoulun käytössä.

Ruskea kuusikulmainen laatta on vuodelta 2008. Pukuhuoneen laatta on 1990-luvulta.

Savipaja tehtiin märkätilaksi. Savenpolttuuni on poistettu ja tiloissa tehdään nyt sarjakuvaa.

Savipajan varastokomeroiden ovikerrostumaa.

Ojakadulta on suora kulkutie Sarjakuvakeskuksen tiloihin.

Entinen savi- ja kivipaja - nykyinen sarjakuvakeskus

Päärakennuksen pohjoispäädystä, Ojakadun ja Torikadun kulmauksessa, oli poliisilaitoksen aikana kattilahuone ja polttoainevarasto. Nukun alkuvaiheessa tiloissa oli nuorisotoimen sosiaalitila ja toimisto. Vuonna 2007 tila vapautui ja sinne rakennettiin savi- ja kivityöpaja.

Perusparannuksessa huoneista tehtiin märkätiloja, joiden lattia ja seinät laatoitettiin. Työpajan varustuksiin kuului muun muassa keramiikanpolttuuni.

Tila on nykyisin sarjakuvakeskuksen käytössä. Keramiikkauuni on poistettu, mutta muutoin tilan varustus ja pinnat on säilytetty muuttumattomina. Tiloihin johtaa oma sisäänkäynti Ojakadulta.

Pohjoisen Valokuvakeskuksen toimisto muutti sanatai-deluokan paikalle. Tilassa on puulattiat ja kappaholvit.

Videopajan keskiosa on avoin ja varustettu kuvauksissa tarvittavalla valokalustolla.

Näkymä videotyöpajasta Ojakadun suuntaan. Vasemmalla näkyvää seinää käytetään väriavainnusten (green-screen) kuvaustaustana. Huoneessa on kaksi editointi-työasemaa.

Valokuvakeskus ja videopaja

Ojakadun puoleisen siiven tilat toimivat ennen järjestyspoliisin asiakaspalvelu- ja kuulusteluhuoneina, jotka oli tehty vahtimestareiden asuntojen paikalle. Nukun aikana siipiosa oli taidekoulun ja myöhemmin nuorisotoimen käytössä ja siellä toimi muun muassa kirjasto, nettihuone ja infohuone.

Nykyisin Ojakadulle johtavan solan viereinen tila on Pohjoisen Valokuvakeskuksen toimisto ja kirjasto. Solaa Valokuvakeskus käyttää näyttelytilana.

Seinän takana toimii elokuvakoulun videopaja. Tiloja yhdistävä ovi on suljettu ja videopajaan kuljetaan sisäpihan kautta. Videopajassa on työpisteitä sekä valaistu tila, jossa voidaan tehdä kuvauksia. Vihreä green screen -seinä toimii taustana silloin, kun kuvaan yhdistetään erilaisia taustoja.

Videotyöpajan kaapelointi on kätkeyty leveään lattialistan suojiin.

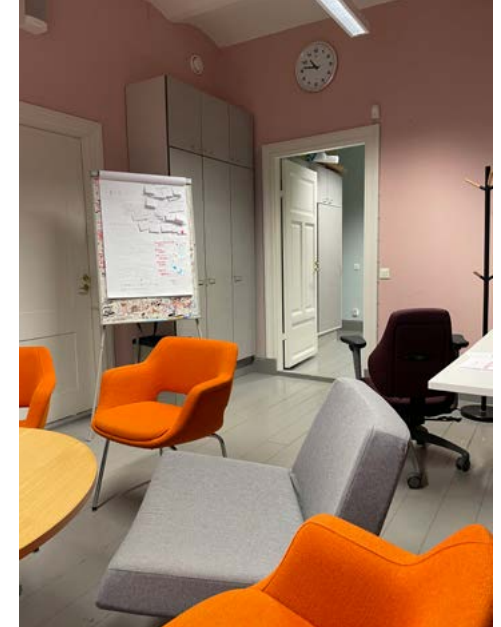
VANHA OSA/1 KRS

Kädentaitotilojen eteisaulaan pääsee sisäpihalta sekä Ojakadun porrashuoneesta. Aula toimii tauko- ja odotustilana. Tilasarjan seinät on maalattu yksivärisiksi ilman koristeita.

Pienempi kädentaidon opetustila on nykyisin elokuvakoulun käytössä.

Näkymä saman tilan perältä eteisaulan suuntaan. Toinen ovi johtaa viereiseen huoneeseen.

Toimistohuone 140V on elokuvakoulun työhuone. Tilassa on kappaholvikatto ja harmaaksi maalattu lankkulattia.

Kädentaidon opetustilat

Päärakennuksessa Ojakadun länsipäätty toimi ennen Nukua järjestyspoliisin miehistön tauko-, puku- ja pesutiloina. Peruskorjauksessa tilat tehtiin taidekoulun käyttöön ja myöhemmin niissä toimi nuorisokeskus.

Vuonna 2008 päätyhuoneet muutettiin kädentaidon opetustiloiksi. Tilat ryhmittivät eteisaulan ympärille muodostaen ympärikuljettavan tilasarjan. Suurin huone on kaarevalla palkilla toteutettu kahden tilan yhdistelmä. Sen seinustoilla on työ- ja pesupisteitä sekä teräksisiä säilytyskaappeja. Keskellä on pyörillä liikuteltavia työpöytiä, joita voi yhdistellä tarpeen mukaan.

Sisäpihan puolella olevassa ulokkeessa kaksi elokuvakoulun työtilaa. 1800-luvulla niiden paikalla oli pesutupa.

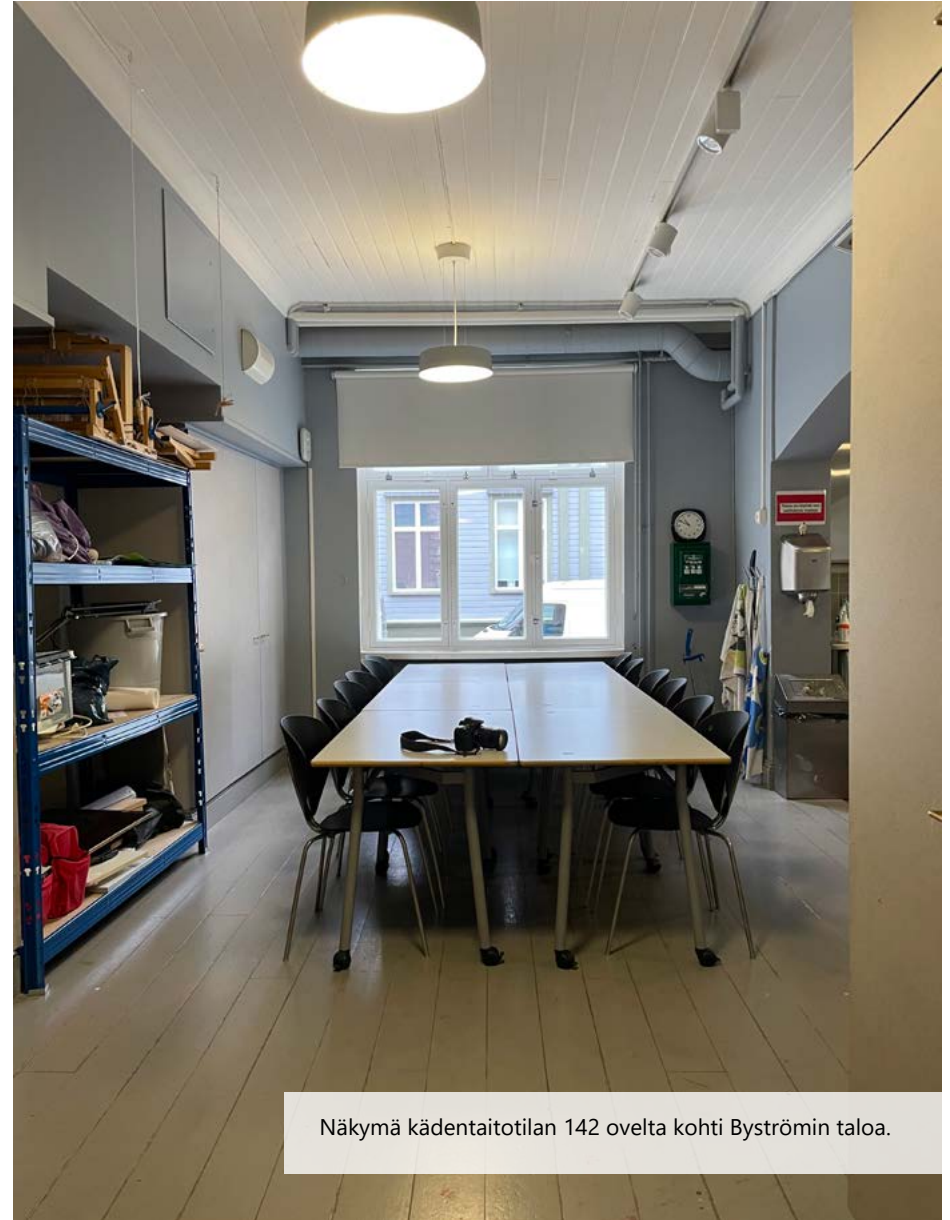
Kädentaidon opetustiloista suurin on muodostettu kahdesta huoneesta. Väliseinä on korvattu kaarevalla palkilla.

VASEMMALLA: Mekaanisen käsityön työpiste.

Ojakadun puoleinen tila on laatoitettu ja varustettu lattiakaivolla.

Näkymä kädentaitotilan 142 ovelta kohti Byströmin taloa.

VANHA OSA/2 KRS

Poliisin väkivaltatoimiston tutkija Ilmari Mattila toisen kerroksen toimistossaan vuonna 1969. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

10.5 Toinen kerros

Granbergin kauppakartanosuunnitelmassa Torikadun puoleisen osan toinen kerros oli päärakennuksen asuinkerros. Sen keskellä oli pituussuuntainen sydänmuuri, jonka molemmiin puoliin sijoitettiin rakennuksen tulisijat. Huoneet muodostivat läpikuljettavan tilasarjan.

Kaupungintalon rakennusvaiheessa rakennuksen runkoa levennettiin sisäpihan suuntaan ja entisestä ulkomuurista tuli väliseinä. Kolmeen riviin järjestyneet tilasarjat muuttivat talon sokkeloiseksi. 1950-luvulla keskimmäisestä huonerivistä tehtiin leveä keskuskäytävä.

Ojakadun puoleisen siiven toisessa kerroksessa toimi kaupungintalovaiheessa tullikamari sekä teknisen koulun laboratorio. Sen nykyinen muoto mukaillee myöhemmin tilassa toimineen poliisin toimistojen tilasarjaa.

OIKEALLA: Toisen kerroksen keskuskäytävä on tehty alkuperäisen huonejaon pohjalle, mikä vuoksi se on poikkeuksellisen leveä. Eteläpäädyssä käytävää hyödynnetään kokoustilana. Oikealla on taiteilija Veikko Törmäsen tilaan tekemä triptyyppi.

Käytävä on muodostettu jo 1950-luvulla huonetiloja yhdistämällä. Peruskorjauksessa postmoderni oviaukko sai kaarevan muodon.

Pääportaan ylätasanteella on istuinryhmä. Ikkunasta näkyy sisäpiha.

Käytävän oviaukon muotoaihe esiintyy myös Valvegallerian vuoden 1925 kattopalkissa.

Sisäpihan puolella on rivi kapeita toimistohuoneita.

Torikadun suuntainen keskuskäytävä

Nykyinen keskuskäytävä esiintyy ensimmäisen kerran arkkitehti Pentti Talan piirustuksissa vuodelta 1958. Sitä aikaisemmissa suunnitelmissa on kuvattu kolme rinnakkaista tilasarjaa, joita erotti alkuperäinen sydänmuuri sekä vuonna 1889 sisäpihan suuntaan tehdyssä laajennuksessa väliseinäksi jäänyt ulkomuuri. Tilasarja muodosti sokkelon, jossa liikuttiin huonetilojen läpi.

Nykyinen keskuskäytävä alkaa Hallituskadun puoleisesta porrashuoneesta ja jatkuu elokuvakeskuksen kirjastoon saakka. Käytävää rytmittävät kaarevat ovetta aukot.

Keskuskäytävä on väriltään vaaleankeltainen ja eteläpäässä hieman tummempi. Seinät ovat kiviaineisia ja niihin on maalattu valkoisella viivalla ja värisävyllä erotettu reunus. Alakatoissa on helmipottipaneeli ja leveä valkoinen kattolista. Käytävän lattia on ennallistettu harmaaksi maalattu lankkulattia. Ikkunaton käytävä on valaistu alakattoon ripustetuilla valaisimilla.

Aputilat

Kerroksen aputiloja ovat WC:t, siivouskomero sekä pieni varasto. Ne sijaitsevat pääportaan ja Hallituskadun porrashuoneen välisessä tilassa. WC:t sijaitsivat vastaavalla paikalla jo poliisilaitoksen aikana.

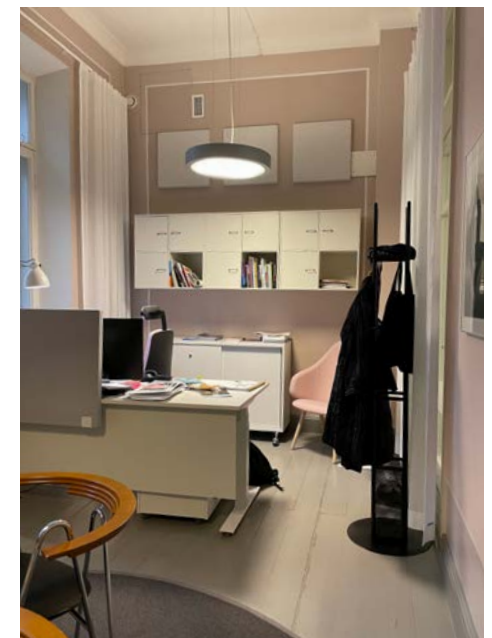
VANHA OSA/2 KRS

Kolmen hengen toimiston 212 Ikkunat suuntautuvat kaupungintalon suuntaan. Huoneen paneelikatto on jaettu listoituksella kentiin. Ennallistettu lankkulattia on maalattu harmaaksi.

Jaetun toimistohuoneen 213 puolikkaassa ikkunan päälle on tehty ilmanvaihtokanava.

Sisäpihan puolella toimistot ovat kapeita. Niistä on näkymä sisäpihalle sekä käytävään.

Toimisto 213 jaettiin vuonna 2008 kahdeksi huoneeksi. Kattolista katkeaa lisättyyn väliseinään.

Kulttuuritoimen toimistot

Toimistohuoneet sijoittuvat keskuskäytävän molemmille puolille. Kadun puolella ne on tehty Granbergin kaupakartanon aikaisiin asuinhuoneisiin. Sisäpihan puolella ne sijoittuvat vuoden 1893 laajennukseen ja ovat siksi kapeampia.

Torikadun suuntaisessa osassa toimistohuoneita on kolmetoista. Ne on säilytetty kevein pastellivärein. Alakatot on tehty yleensä helmiponttipaneelista ja katon rajassa kiertää leveä kattolista. Tiloja käyttävät Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut sekä Oulun lastenkulttuurin keskus.

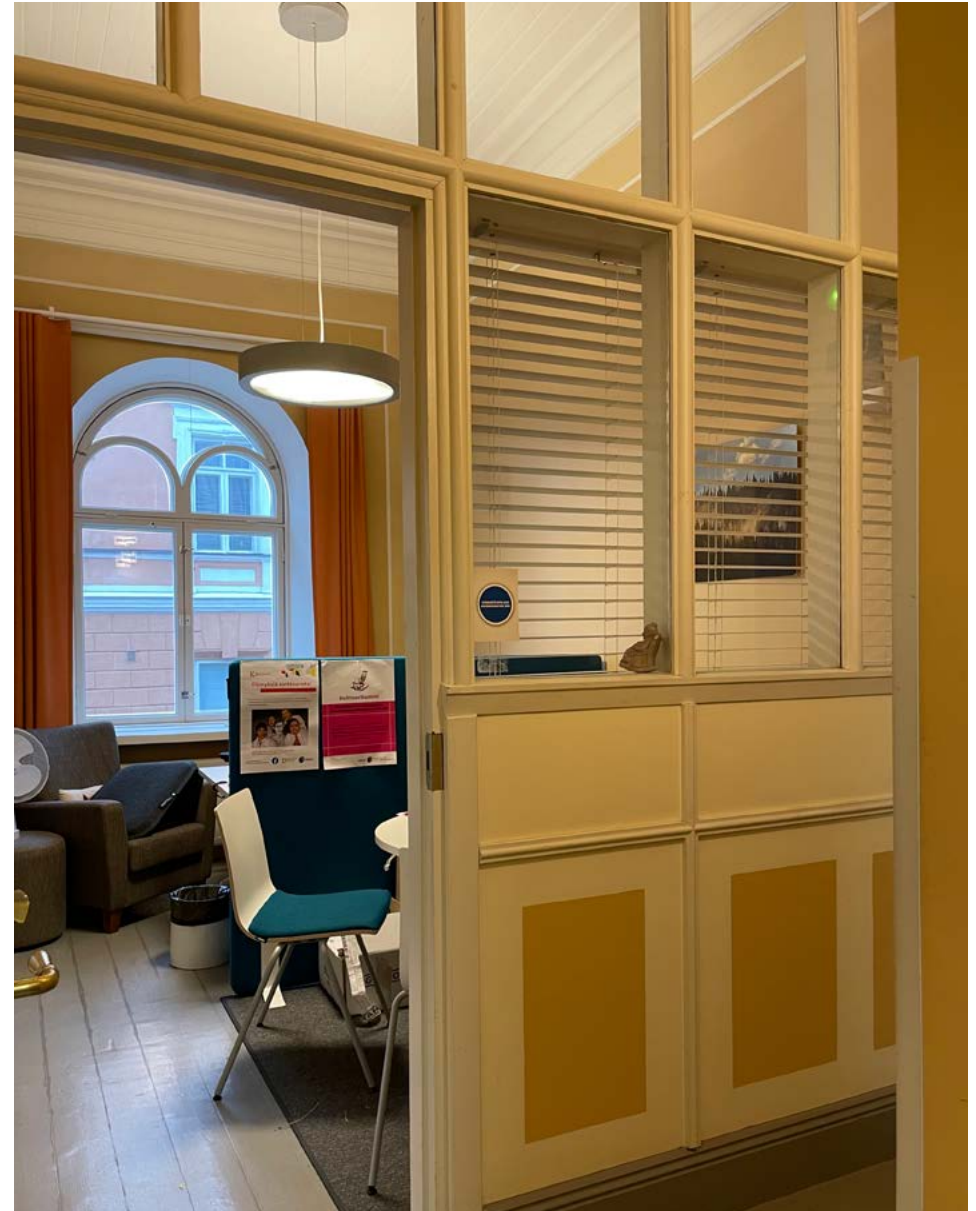

Toimistohuoneessa 211 on kaksi työpistettä ja kaksi pöytäryhmää. Huoneiden väliset kulkuyhteydet kuuluivat alkuperäiseen tilajärjestykseen ja ne on säilytetty.

Toimistohuoneiden väliset oviaukot on pääsääntöisesti säilytetty alkuperäisillä paikoillaan. Poliisilaitoksen aikaiset väliseinät on purettu. Toisessa kerroksessa ei ole varsinaisia neuvotteluhuoneita, mutta suurimmissa toimistoissa on tarkoitukseen sopivia pöytäryhmiä.

Hallituskadun puoleisessa päädyssä toimisto on erotettu käytävästä kevytrakenteisella lasiseinällä vastaavalla tavalla kuin Ojakadulla. Toimiston ikkunasta näkyy entinen Suomen Pankin talo.

Toisen kerroksen keskuskäytävä päättyy entiseen valtuustosaliiin, joka oli kaupungintalon arvovaltaisin tila. Myöhemmin sitä käytti maistratti.

Salin alakatto on kasetoitu ja koristemaalattu. Kattorosetteihin on ripustettu kattoon suunnattuja valaisimia.

Elokuvakeskus ja elokuvakirjasto

Entisen valtuustosalin paikalla on nykyisin elokuvakeskuksen kirjasto, joka on yksi Oulun erikoiskirjastoista. Poliisilaitoksen aikana tilaa käytettiin kahvi- ja luentuhuoneena. Tilan merkittävyys ilmenee paitsi suuren koon, myös alakaton näyttävän koristemaalauksen muodossa. Maalaukset on konservoitu 1989. Kirjaston lattia on harmaaksi maalattu lankkulattia. Harmaat seinät on kehystetty punaisella. Tila on valaistu epäsuorasti alakattoon suunnatuilla valaisimilla. Myös kirjaston kirjahyllyissä on kohdevalot. Elokuvakeskuksella on kolme työhuonetta.

Elokuvakeskuksen toimistot sijaitsevat Ojakadun puolella, kirjaston takana. Kirjastonhoitajan huone on sisäpihan puolella kuvasta katsoen vasemmalla.

Tila on valaistu epäsuorasti alakaton ja kirjahyllyjen kautta. Kolme kookasta kaari-ikkunaa antavat tilaan runsaasti luonnonvaloa.

Lasiaukollisia väliseiniä käytettiin vanhan poliisilaitoksen tiloissa. Samaa ideaa mukaillen ratkaistiin peruskorjauksessa myös nuorisotoimen toimistosiipi. KUVA: Jari Kangasniemen kokoelma

Ojakadun puoleisen siiven toinen kerros on jaettu erillisiksi toimistoiksi. Niiden välillä kulkee kapea ja korkea keskuskäytävä. Valo kulkee rakennuksen läpi yläikkunoiden kautta. Kuvan näkymä on kuvattu käytävän länsipäädystä Torikadun suuntaan.

Ojakadun suuntainen keskuskäytävä

Alkuperäisessä rakennuksessa toisen kerroksen tilat olivat tullikamarin käytössä. Torikadun puoleisessa päädyssä toimi teknisen koulun laboratorio. Poliisi teki siipirakennukseen kapean keskuskäytävän ja sijoitti sen molemmin puolin toimisto- ja kuulusteluhuoneita. Byströmin talon puoleisessa päädyssä tila oli jaettu neljäksi toimistoksi. Asiakkaiden odotustila oli porrashuoneen ylätasanteella.

Ojakadun suuntaisen siipirakennuksen tilat peruskorjattiin vuonna 1990 nuorisotoimen käyttöön. Toiminnan luonteen vuoksi työntekijöille tuli tehdä ovella erotettavat työhuoneet. Jotta käytävästä ei olisi tullut pimeää, tehtiin käytävän ja huoneiden seinien yläosat lasista. Mallia otettiin poliisin käyttämästä vastaavasta rakenteesta.

Yksityiskohta väliseinän lastiuksesta, jossa on käytetty puolipyöreää listaa.

Toimistohuoneet ovat valoisia. Katto on korkealla ja käytävän poikki tulee luonnonvaloa.

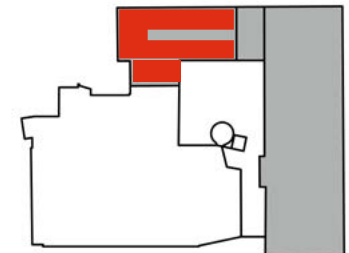
Toimistohuoneen yläosan lasitusta.

Siiven päässä on toimistoja sekä toimijoiden yhteistila, jota käytetään muun muassa tapahtumia järjestäessä. Kuvassa on työhuone.

Kulttuurikumppaneiden toimistot

Ojakadun suuntaisessa siipiosassa on kaikkiaan kymmenen toimistoa, joista päätyyn si-
joittuva tila on avotoimisto. Toimistohuoneita käyttävät Valveen kulttuurikumppanit, jotka
työskentelevät usein yhdessä. Toimistohuoneiden seinät ovat tyypillisesti valkoiset tai vaa-
leat. Lattia on harmaaksi maalattua puuta ja alakatot ovat valkoisiksi maalattua levy pintaa.
Kattolistat ovat kapeampia kuin Torikadun puolella. Toimistojen interiööreissä näkyy monin
tavoin kulttuuritoimijoille ominainen luovuus.

Kulttuurikumppaneiden työhuoneiden sisustuksessa tulee esiin kunkin toimijan persoonallinen luonne. Ero perinteisillä toimistokalusteilla sisustettuihin huoneisiin on suuri.

Ojakadun puoleisen siiven päässä on avotoimisto, joka toimii myös läpikulkutilana toimistoihin.

Käytävä- ja huoneopasteet on toteutettu yhtenäisellä ilmeellä. Uusi ilme ei ole vielä päivittyntynyt tähän.

Aputilat

Ojakadun siipiosan toimijoilla on yhteinen ikkunaton aula, jota käytetään tauko- ja neuvottelutilana. Aulan yhteydessä on pieni keittokomero. Toimijoiden käytössä olevat siivouskomero ja kaksi pientä WC:tä sijaitsevat uudisosaan johtavan parvikäytävän varrella.

OIKEALLA: Väliseinien yläikkunat luovat valoisan ja avoimen tunnelman tiiviisti kopitettuun toimistosiipeen. Varjopuolena on puutteellinen äänieristys. Kuvassa on toimisto 227.

VANHA OSA/3 KRS

10.6 Kolmas kerros

Kolmannen kerroksen tiloja on ainoastaan Torikadun suuntaisessa osassa. Tämä lisäkerros rakennettiin vuoden 1884 kaupungintalohankkeessa. Kadun puolelle tehtiin tuolloin kolme suurikokoista ja yksi pienempi luokkahuone, joihin sijoituivat kauppakoulu ja teollisuuskoulu. Koulujen muutettua pois kerroksen tilat jäivät poliisilaitoksen käyttöön ja tiloihin sijoitettiin yleisöpalvelut kuten kansliat, osoite- ja passitoimisto sekä henkikirjoittajat.

OIKEALLA: Kolmas kerros on vuoden 1894 laajennus, joka oli kokonaan uutta tilaa. Kerroksen huoneet on sijoitettu sivukäytävän varrelle sekä päätyihin. Kuvassa käytävä Ojakadun puoleisen päädyn suunnasta kuvattuna.

Käytävä

Kolmannen kerroksen luokkahuoneille tehtiin sivukäytävä, jonne noustiin Hallituskadun puoleisesta päädyistä. Toinen porrasyhteys tehtiin Ojakadun puoleiseen päätyyn. 1950-luvulta alkaen käytävä toimi poliisin asiakkaiden odotus- ja palvelutilana. Yleisöä palveltiin käytävän seinään puhkaistujen palveluluukkujen kautta.

Käytävää jakavat seinät toimivat ilmanvaihtokanavien koteloina. Kuvan yksityiskohta esiintyy Valvegallerian kattopalkissa.

Käytävän ikkunoiden sisäpuutteet ovat alkuperäiset ja niiden espanjoletit on säilytetty. Ulkopuutteeseen on lisätty palonkestävä lasi.

Käytävän eteläpäässä on kerroksen wc ja siivoustilat. Ne muodostavat omalla katolla varustetun tilan tilassa. Oikealla on reitti uudisosaan ja perällä ovi Hallituskadulle johtavaan porrashuoneeseen.

Nykyisin käytävältä on yhteys uudisosaan, jossa sijaitsevat tanssialien pukuhuoneet. Käytävää rytmittävät toisen kerroksen tavoin väliseinät ja niihin tehdyt kaariaukot. Näiden kotelomaisten seinien sisään on kätetty kerroksen ilmanvaihtokanavat. Lattia on alkuperäinen harmaaksi maalattu lankkulattia. Alakatot ovat valkoisiksi maalattuja paneelikattoja, joita korostaa vahvat kattolistat. Korkeat peilipariovet ovat alkuperäiset.

Entisten luokkahuoneiden korkeat peiliovet on ennallistettu.

Käytävällä on kaksi eriliswc:tä. Ne on sisustettu rakennusaikakauden tyyliä mukaillen.

VANHA OSA / 3 KRS

Tanssisaaleissa on parketti, jonka suunta vaihtuu seinustoilla.

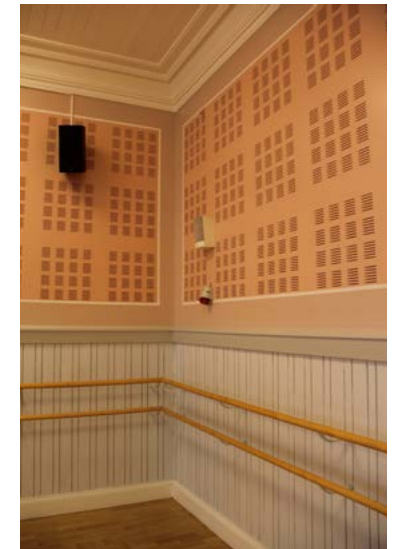
Seiniä kiertää kaksitasoinen balettitanko. Salissa on myös äänentoisto.

Alakaton panelointi ja kattolistoitus tehtiin peruskorjauksessa alkuperäisen mallin mukaan.

Ikkunoiden alle tehdyissä syvennyksissä on alkuperäiset lattiaan tuetut ripapatterit.

Tanssialien akustiikkaa on parannettu uritetulla puolipaneelilla ja rei'itetyllä kipsilevyllä.

Tanssisali 2 on vihreä. Kuvaushetkellä parketin päälle on rullattu joustava tanssimatto. Alakattoon on upotettu ilmanvaihtotekniikkaa ja valaisimia.

Tanssisali 3 on sävyiltään punainen. Suurista ikkunoista avautuu näkymä Maria Silfvanin puistoon ja kaupungintalolle.

Tanssisalit

Vuoden 1992 peruskorjauksessa kolmannen kerroksen alkuperäinen tilajako palautettiin. Entiset luokkahuoneiden alkuperäinen muoto palautettiin ja niistä tehtiin kolme tanssisalia. Salit saivat arkkitehdin pastellinsävyisestä väripaletista tunnusomaisen värityksensä: keltaisen, vihreän ja punaisen.

Tanssisaleissa on parkettilattia. Parketin ladonta on keskellä valon suuntainen ja sivuilla poikittainen. Seinien alaosassa on akustoivana elementtinä toimiva puolipanelointi. Seinien yläosat on tehty rei'itetystä kipsilevystä. Salien seiniä kiertää kaksitasoinen balettitanko. Salien yhdellä sivuseinällä on myös peili.

Alakatoissa on valkoiseksi maalatu helmiponttipaneeli ja katonrajaa kehystää monikerroksinen kattolista. Katot on uusittu vuoden 1989 peruskorjauksessa, jolloin alkuperäiset pinnat todettiin menetetyiksi. Alakattoihin on sijoitettu valaisimia ja tekniikkaa.

Saleissa on katonrajasta polven korkeudelle ulottuvat suuret ikkunat, joista tulee runsaasti luonnonvaloa. Tasainen keinovalaistus on toteutettu suurikokoisilla plafondeilla.

Kokoushuoneessa on alkuperäinen Viveron kalustus. Näkymä huoneen ovelta.

Pieni odotushuone on välittävä tila porrashuoneeseen ja kokoushuoneen välissä.

Näkymä kokoushuoneen perältä. Taustalla näkyvän oven takana on portaaseen johtava odotushuone. Lattiasa näkyy vaaleanharmaalla tehtyjä korjauksia.

Kokoushuone

Rakennuksen pohjoispäädyssä on kokoushuone, jonne kuljetaan tanssisalin 1 läpi. Vaihtoehtoinen reitti tulee Ojakadun puoleisen porrashuoneen kautta, mutta se ei ole esteetön. Kokoushuoneen ikkunat suuntautuvat Madetojan puistoon ja kaupungintalon suuntaan.

Tilassa on ennallistettu puulattia ja paneloitu alakatto. Seinien alaosassa on valkoiseksi maalattu puolipaneeli. Seinät on maalattu murretun vaaleanpunaisen eri sävyillä. Valaistus on toteutettu ripustetuilla kattovalaisimilla, jotka uusittiin vuonna 2007. Tilassa on alkupe- räiset vuoden 1992 kokouskalusteet.

Sanataideluokka huoneen perältä kuvattuna. Riippuväläisimien sijoittelu on peräisin ajalta, jolloin huonetta käytettiin neuvottelutilana.

Näkymä ikkunaseinältä käytävän oven suuntaan.

Sanataideluokka

Hallituskadun puoleisessa päädyssä sijaitsevan sanataideluokan paikalla oli alun perin kauppakoulun opettajien kirjasto. Myöhemmin poliisi jakoi tilan kahdeksi toimistoksi. Nukun peruskorjauksessa tilasta tehtiin neuvotteluhuone. Aiemmin ensimmäisessä kerroksessa toiminut Sanataidekoulu muutti tilaan vuonna 2010.

Tilassa on ennallistettu puulattia ja alakatto. Seinien alaosassa on valkoiseksi maalattu puolipaneeli ja katon rajassa leveä kattolista. Yläosiin on maalattu valkoisella viivalla erotettu kehys. Seinien värisävy on vaaleanpunainen. Valaistus on toteutettu ripustetuilla kattovalaisimilla. Kokoushuoneen ikkunat suuntautuvat Hallituskadulle ja Kaupungintalon suuntaan.

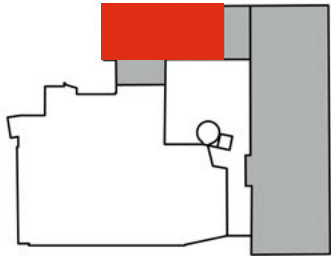

Tila on valoisa ja sieltä avautuu pitkiä näkymiä Oulun ydinkeskustaan.

VANHA OSA/ULLAKOT

10.7 Ullakot

Kulttuuritalo Valveella on kaksi ullakkotilaa ja ne molemmat sijaitsevat vanhassa osassa. Niistä Ojakadun suuntaisen siipirakennuksen ullakko on vanhempi, se on rakennettu jo Granbergin kauppakartanoon vuonna 1883. Torikadun suuntaisen osan ullakko on rakennettu vuonna 1884.

Ojakadun ullakko

Ojakadun suuntainen ullakko on toiminut poliisin löytötoimiston varastona. Sitä varten rakennettiin 1970-luvulla teräsrunkoinen vinssi, jolla potkurit ja polkupyörät voitiin nostaa ullakolle. Ullakolla on edelleen vajereita, joihin kulkuvälineet ripustettiin.

Ojakadun ullakolla on nähtävillä kirvesmiesten taitavaa puutekniikkaa sekä 1880-luvun tiilimurausta. Alkuperäisiä vesikattorakenteita on tehty piilutuisista parruista ja niissä on taitavasti tehtyä liitoksia. Rakennetta on myöhemmin vahvistettu. Seinustoilla on säilynyt alkuperäisiä puuikkunoita. Ullakko on Torikadun ullakkoa pienempi ja sen vuoksi sinne rakennetut laitteet ja kanavat täyttävät sitä enemmän. Yläpohjaan on lisätty puhallusvillaeristys ja puiset kulkusillat.

Vesikattoa kannattava kattotuolirakenne on tehty veistetyistä parruista ja sahatuista lankuista. Jalasorsi on nostettu ullakon seinän puoliväliin. Alkuperäiset liitokset on lovettu. Rakennetta on myöhemmin vahvistettu.

Ullakolla on vuonna 1989 tehty ilmanvaihtokonehuone.

Vesikaton alapinnan rakenteita. Peltikate on tehty laudoituksen päälle ilman aluskatetta.

Ullakon poikki vedetyt vajjerit toimivat poliisin löytötavaratoimiston vastaanottamien polkupyörien ja potkureiden ripustusksikoina.

Ullakon uusittu ikkuna ja vanha puusta muotoiltu smyygilauta.

Kaksi järeeä takonaulaa on lyöty veistetyn parrun kylkeen.

Kaari-ikkuna on istutettu holvattuun aukkoon.

Vesikaton kannatusrakenteiden lovettuja puuliitoksia.

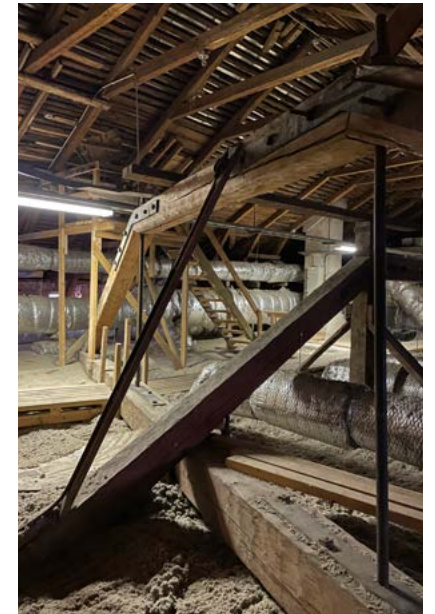
Polkupyörävinnssille tehtiin 1970-luvulla teräksinen runko.

VANHA OSA/ULLAKOT

Ullakkomaisemaa hallitsevat vanhat puurakenteet ja eristetyt ilmvaihtokanavat.

VASEMMALLA: Torikadun suuntainen ullakko on korkea avoin tila, jonka vesikattorakenteet ja ansarakenteet on tehty vuonna 1894.

Ansarakenteet ja niistä yläpohjaan laskeutuvat vetotangot risteilevät ullakotilassa.

Tornin runko on toteutettu puulaivoissa käytetyillä liitosratkaisuilla.

Kolmen piirun risteys on toteutettu loveamalla.

Näkymä ullakon pohjoispäädystä. Palopermantoa peittää lisäeriste ja puiset kulkusillat.

Torikadun ullakko

Torikadun suuntaisella ullakolla on säilynyt taitavasti tehdyt puiset ansarakenteet, joilla rakenteellisia kuormia on siirretty pitkien jänneväliden yli kantaville väliseinille. Rakenteet on tehty käsin veistetyistä parruista, joiden liitokset on toteutettu loveamalla. Suuria rakenteita on vahvistettu rautaosilla.

Alkuperäistä ullakkomaisemaa ovat muuttaneet ilmanvaihtojärjestelmään kuuluvat kanavistot ja konehuone sekä yläpohjan lisäeristys. Ullakon autenttisuutta on kuitenkin säilynyt ja edellä mainitut puurakenteet ovat siinä keskeisessä osassa.

Hallituskadun puoleisessa päädyssä on varasto, jossa on julkisivujen koristeosia sekä niiden muotteja. Ullakolle on varastoitu myös maistraatin kirjureiden pulpetit.

Torikadun ullakolla oleva ilmanvaihtokonehuone on uusittu vuosina 2003-2004.

Keskitornin rakenteet on tehty käsin veistettyä piiruista.

Torikadun puoleisen julkisivun pyöräikkunan läpi näkyy vaakunan kruunukoriste.

Ullakolla säilytetään julkisivun kipsikoristeiden muotteja ja varaosia.

Järeät ansarakenteet siirtävät kolmannen kerroksen alakaton kuormia kantavalle rungolle.

Vesikaton alapintaa ja puhelinyhtiön vanhaa johdotusta.

Ullakolla säilytetään maistraatin kirjurin kahta työpöytää.

A large, modern indoor courtyard with a central glass cylinder, wooden tables, and a bar. The space is filled with natural light from a skylight and the glass cylinder. The floor is paved with grey bricks. There are several wooden tables and black chairs arranged for seating. A bar counter is visible on the right side. A sign for 'KALTO' is hanging on the wall. A white circular graphic highlights the central area.

SISÄPIIHA

SISÄPIHA / KAHVILA

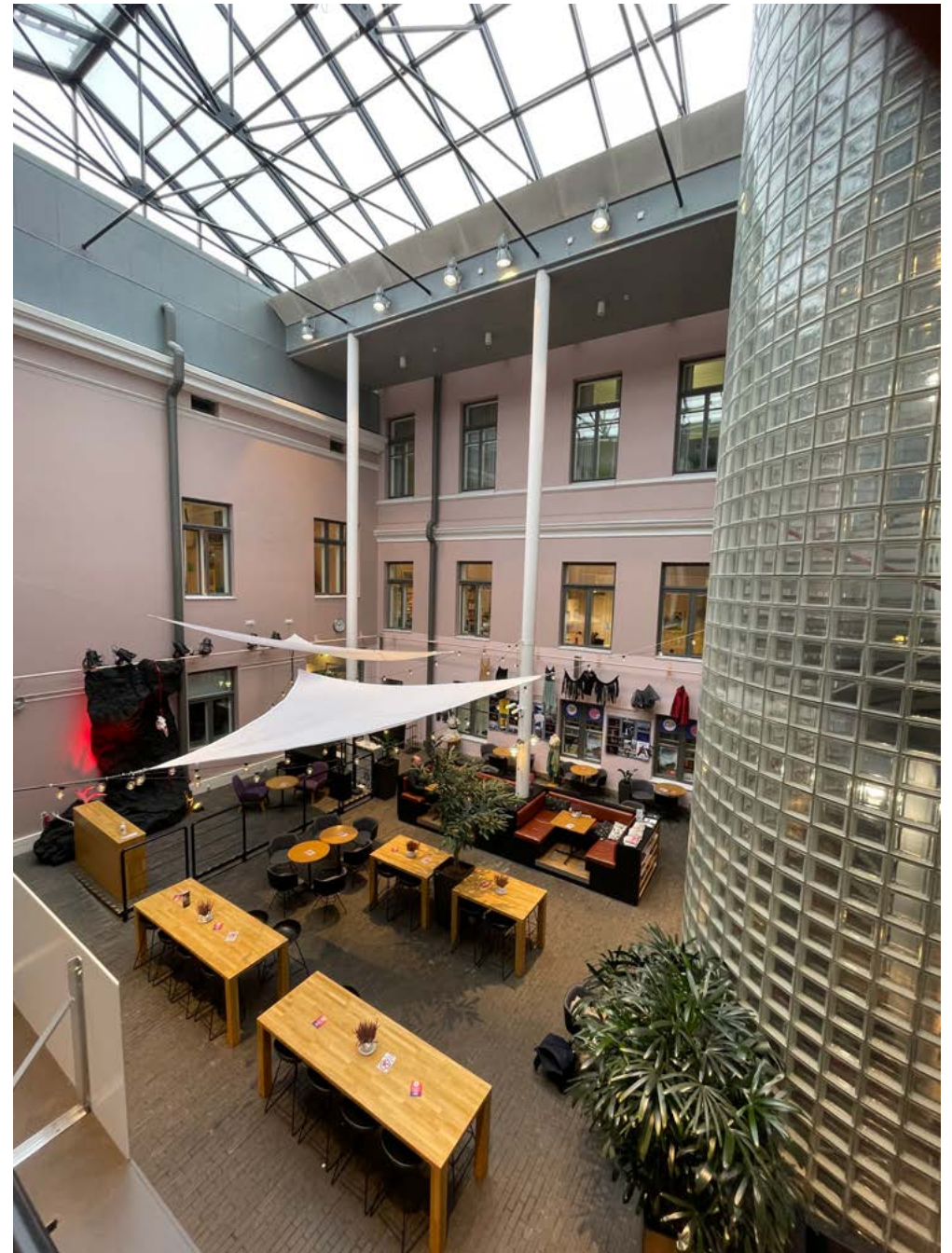
10.8 Sisäpiha

Sisäpiha on muodostettu vanhan osan ja uudisosan väliseen tilaan. Pihaa kattaa loivaharjainen lasikatto, jonka teräsrunkoa kannattelee kahdeksan kolmen kerroksen korkuista teräspilaria. Sisäpiha on tehty kadunomaiseksi. Sen lattia on ladottu harmaalla katukivellä, ja pihaa reunustavat vanhan osan historiallinen ja uuden osan modernit julkisivut. Sisäpihan dominantti on lasitiilistä rakennettu sylinterimäinen porrashuone, jonka sivulla on suoralinjainen hissitorni.

VIEREINEN SIVU: Sisäpihanäkymä esiintymislavalta porrastornin suuntaan. Tarjoilutiski ja katukahvilan tunnelmaa tavoitteleva kalustus on uusittu vuonna 2015. Kahvilaa käytetään myös tapahtumatilana.

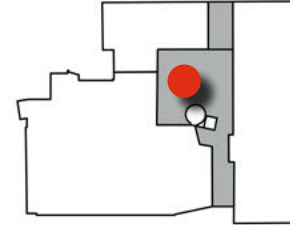
OIKEALLA: Näkymä toisen kerroksen elokuvateatterin lämpiöstä alas sisäpihalle. Sisäpihan tapahtumia voi seurata myös vastapäisessä vanhan osan ikkunoista.

VASEMMALLA: Sisäpiha vuonna 1992. Hissitornissa oli alun perin pilviä jäljittelevä maalaus. Uudisosan seinässä oli värikkäät akustiikkaelementit. KUVA: Kulttuuritalo Valveen arkisto

SISÄPIHA / KAHVILA

Sisäpihan kahvila-ravintola

Sisäpihalla toimii yksityisen yrittäjän ylläpitämä kahvila-ravintola. Sisäpihan kalustusta ja tarjoilutiskiä on uudistettu useassa eri vaiheessa. Nykyinen asu ja varustus on suunniteltu vuonna 2015.

Sisäpiha on myös tapahtumatila. Sen perällä on vuonna 2010 tehty esiintymiskoroke. Kalusteet ovat siirrettäviä, lukuun ottamatta kahvilan ja käytävän välisenä tilanjakajana toimivia istuinryhmiä.

VASEMMALLA: Näkymä Ojakadun puoleisen porrashuoneen toisen kerroksen tasanteelta.

YLLÄ: Kahvilan palvelutiski voidaan sulkea alumiinisella rulo-verholla. Oikealla on astioiden palautuspiste.

Vanhan osan julkisivu on käsitelty ulkoseinän tavoin. Rappaus on sileä.

Sisäpihan perällä on esiintymiskoroke.

Ojakadun siivestä uudisosaan johtava kulkusilta.

Näkymä uudisosan toisesta kerroksesta. Kahvilan yläpuolella on kulkusilta vanhaan osaan.

Sisäpiha on ladottu betonisella katukivellä. Pihan ja seinän rajapinnassa näkyy vanhaa kivijalkaa.

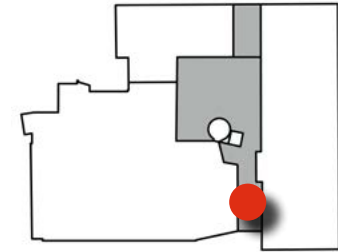

Näkymä hissitornin edustalta kohti Ojakadun sisäänkäyntiä. Etualalla vasemmalla on kiinteät istuinryhmät.

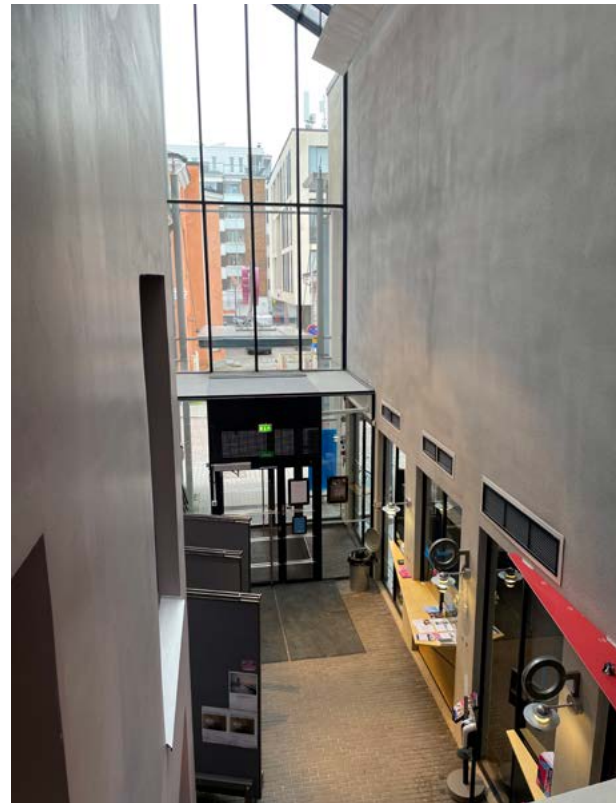
SISÄPIHA/SISÄÄNKÄYNNIT

Pääsisäänkäynti Hallituskadulta

Pääsisäänkäynti on kapea ja korkea, keskiaikaista kaupunkitilaa muistuttava sola vanhan ja uuden osan välissä. Sisäntulija kohtaa palvelupisteet ja esitelineet. Edessä ylhäällä näkyvät uuden ja vanhan puolen kerroksia yhdistävät kulkusillat. Tilassa on betonikivestä ladottu lattia ja pulpettimainen lasikate. Tilaa rajaavat seinät on rapattu julkisivujen tavoin. Palvelupisteitä on kaksi. Niistä lipunmyyntipiste on lisätty myöhemmin.

Lipunmyynti ja vahtimestareiden palvelupiste ottavat vastaan pääsisäänkäynniltä saapuvan asiakkaan. Oikealla on esitteet.

Pääsisäänkäynti on kapea katutila, jonka mittakaava viittaa keskiaikaisiin kaupunkeihin. Tuulikaappi on uusittu vuonna 2012.

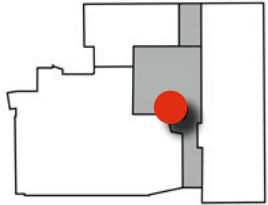

Näkymä gallerian edustalta sisäänkäynnille. Vastapäisellä seinällä on vahtimestareiden palvelupiste ja lipunmyynti.

Sisäänkäyntialue päätty kolmiomaiseen tilaan, josta avautuu näkymä sisäpihalle, hissille ja kuvassa näkyvään aulatilaan. Peilihiotusta teräskasetista tehty alakatto johtattaa taustalla näkyvään Valvesaliin. Hissi- ja porrastornit ovat oikealla.

SISÄPIHA/PORRAS- JA HISSI

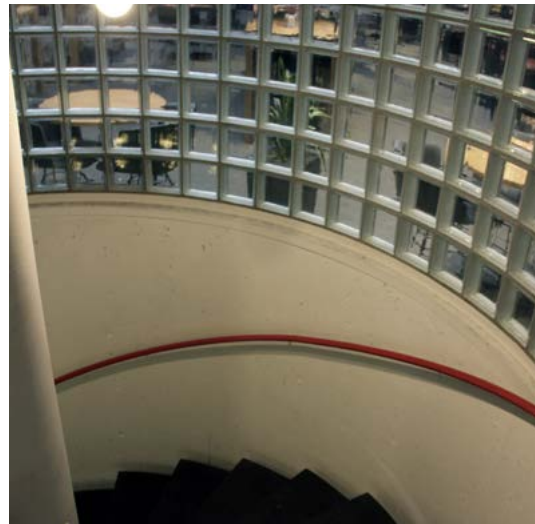

Porras- ja hissitornit

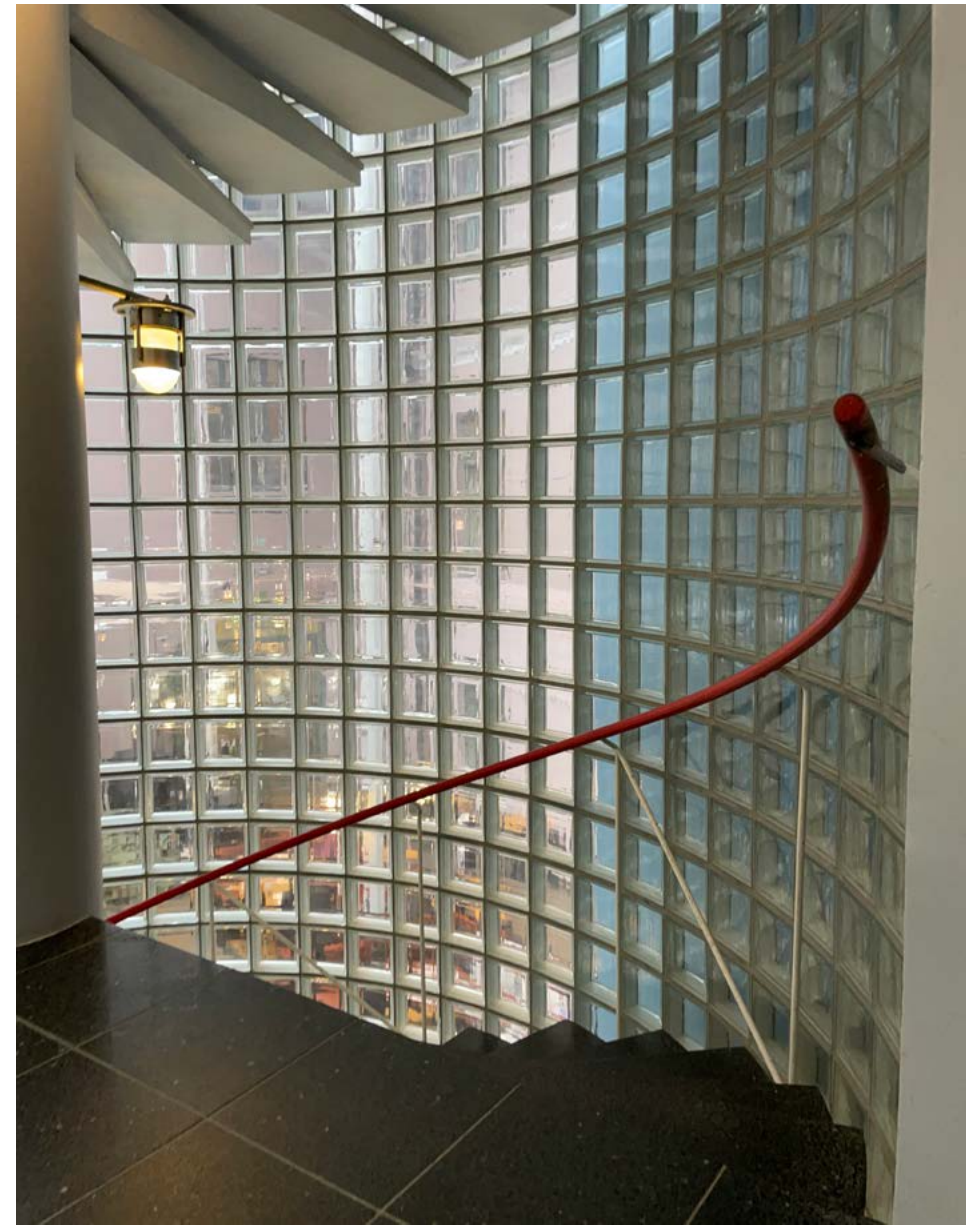
Hissitorni ja porrastorni muodostavat kaksi vapaasti sisäpihan tilaan sijoittuvaa tornia. Hissitorni on betonirakenteinen ja sen teräksinen hissikori kulkee kellarin ja kolmannen kerroksen välillä. Porrastorni on tehty lasitiilestä ja sen sisällä on mustapintaisilla betoniaskelmilla toteutettu kierreporras. Läpikuultavia seiniä kiertää kirkkaanpunainen teräksinen käsijohde.

Pääporras ja hissi ovat rinnakkain sisäänkäynnin ja aulan yhtymäkohdassa.

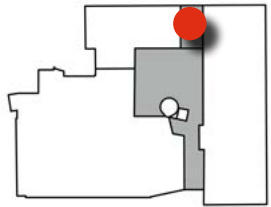

Porras laskeutuu kellariin, jossa on asiakkaiden yleisöwc:t.

Porrashuone on sylinterimäinen ja muurattu ensimmäisestä kerroksesta ylös asti lasitiilestä. Askemat on tehty viuhkamaisista elementeistä. Kerrostaso on päällystetty mustalla kivilaatalla.

SISÄPIHA/SISÄÄNKÄYNNIT

Sisäänkäynti Ojakadulta

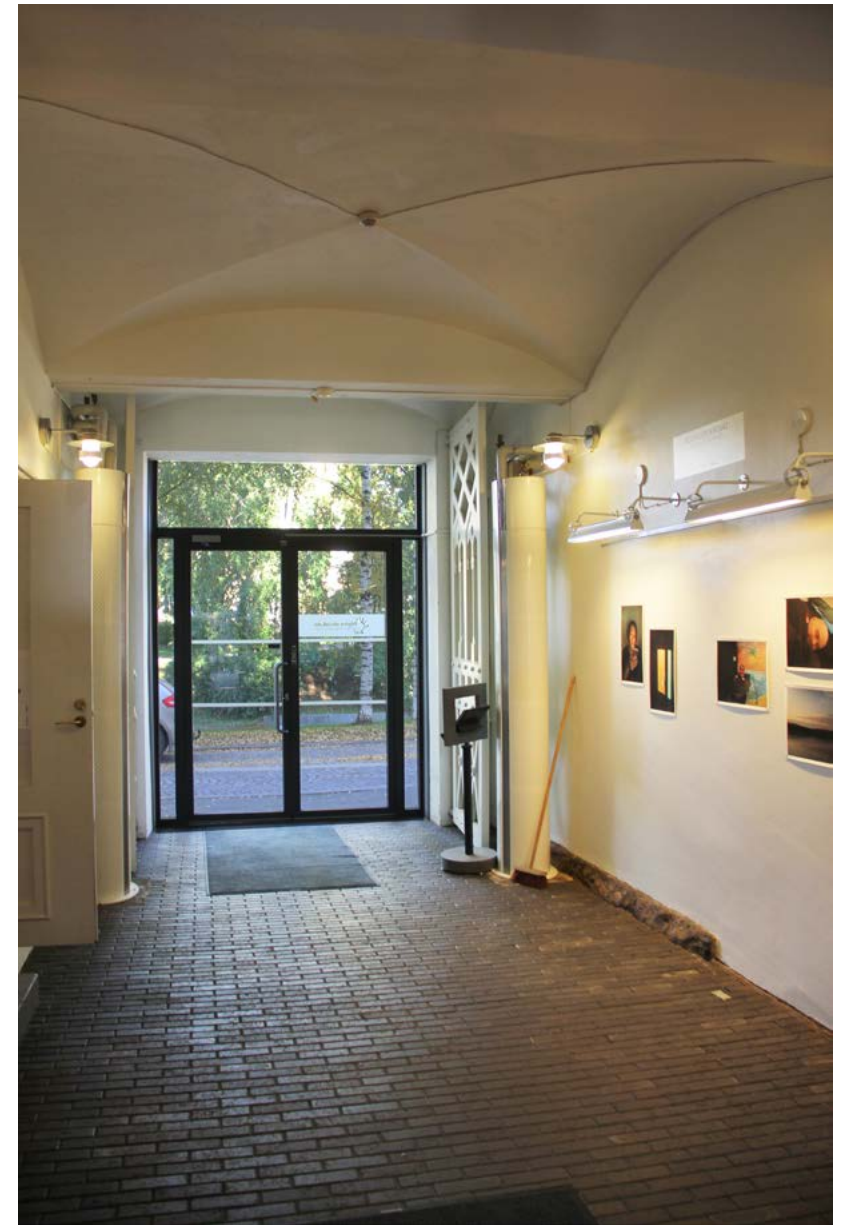
Granbergin kauppakartanon Ojakadun puoleinen siipi oli erillinen kivirakennus. Vuonna 1894 rakennukset yhdistettiin. Katutasoon jätettiin sisäpihalle johtava sola. Vuonna 1912 sola suljettiin ja siitä tehtiin toimistotilaa. Yhteys palautettiin vuoden 1990 peruskorjauksessa. Tilan katto muodostuu kolmiosaisesta ristiholvista. Nykyinen lattia on tehty betonikivestä. Sisäänkäynnin lämpötaloutta parannettiin vuonna 2012 rakentamalla uudet ulko- ja väliovet. Vanhan mallin mukaan tehty puuportti säilytettiin fragmenttina. Tilaa käytetään valokuvagalleriana.

Ojakadulle johtava sola sisäpihan suunnasta. Väliovi on uusittu 2012.

Sisäänkäynti Ojakadun suunnasta. Koristeellisesti leikattu puuportti on säilytetty lasiovien takana. Se on vuoden 1990 lisäys.

Tila on muodostettu vuonna 1894 Tuolta ajalta on peräisin katon kolmiosainen ristiholvi. Suljettuna ollut sola avattiin vuoden 1990 peruskorjauksessa.

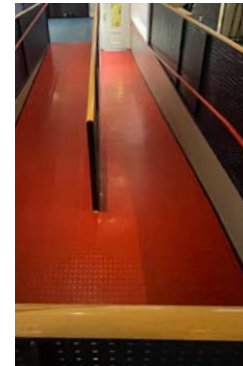
UUSI OSA

10.9 Uudisosan materiaalit ja värit

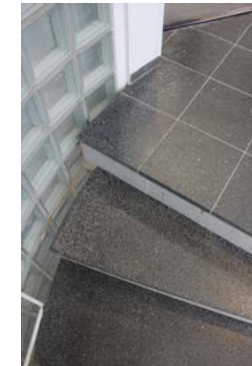
Uuden osan sisämateriaalit ovat tyypillisiä 1990-luvun teollisesti valmistettuja tuotteita - levypintoja, sileävalua sekä akustiikkaelementtejä. Vanhan osan rinnalla uudisoa erottuu pelkistetympänä, funktionaalisempana ja värikyllämpänä terävämpänä. Poikkeuksena tästä shokeeraava eteisaula, jonka postmodernin interiöörin oli tarkoitus tehdä vaikutus myös Hallituskadulla kulkeviin kaupunkilaisiin.

3. kerroksen pukuhuone

2. kerroksen luiska

Pääporras

Valvesalin sulkutila

Lattiat

Uudisosan lattiarakenteet ovat kaikilta osin betonista. Niiden pintamateriaali on suunniteltu vastaamaan kunkin tilan käyttöä ja kuluusta.

Kellarin varajohtokeskuksessa lattiamateriaalina on vinyylilaatta. Sekundäärisissä tiloissa ja käytävillä on tyypillisesti maalattu tai kuultokäsitelty betonilattia. Kellarin sekä ylempien kerrosten sanititiloissa on käytetty yksiväristä keraamista laattaa.

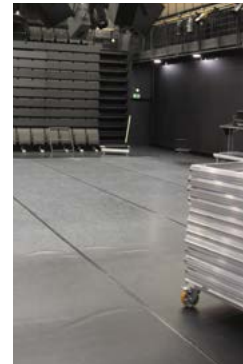
Ensimmäisen kerroksen aulan lattia on päällystetty harmaalla keraamisella laattalla, josta Valvesalin eteiskammioihin on valittu valoa hohtava versio. Porrashuoneiden tasot ja askelmat on päällystetty tummalla mosaiikkibetonilla tai sinisellä keraamisella laattalla.

Valvesalin ja Valvenäyttämön alkuperäiset puulattiat on peitetty kulumuskestävällä puukuitulevyllä ja ne on maalattu mustiksi. Käytävillä ja pukuhuoneissa on käytetty sinisävyisiä vinyylimattoja. Näyttävän poikkeaman muodostavat vanhaan osaan laskeutuvat luiskat, joissa pintamateriaalina on punainen nappulakuviointu vinyylimatto.

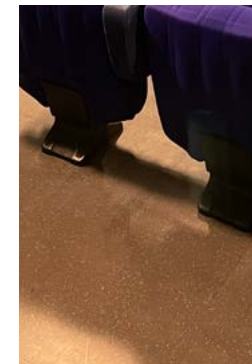
Kerrostumia on vähän. Sellaisena erottuu tekniikkahenkilöstön taukotilan parketti ja edellä mainittu saleihin lisätty levytys.

Kellarin varajohtokeskus

Valvesali

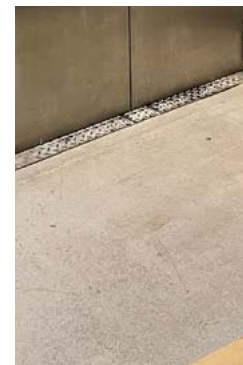
Elokuvateatteri

Yleisöwc

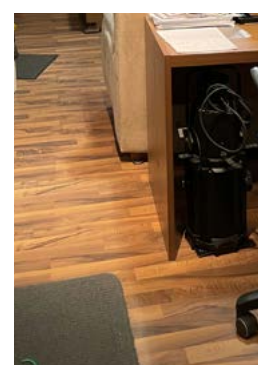
Kellarin käytävä

Lastaustila

Eteisaula

Tekniikan taukhuone

3. kerroksen käytävä

Elokuvateatteri

Kellarin varajohtokeskus

2. kerroksen käytävä

Valvesalin pukuhuone

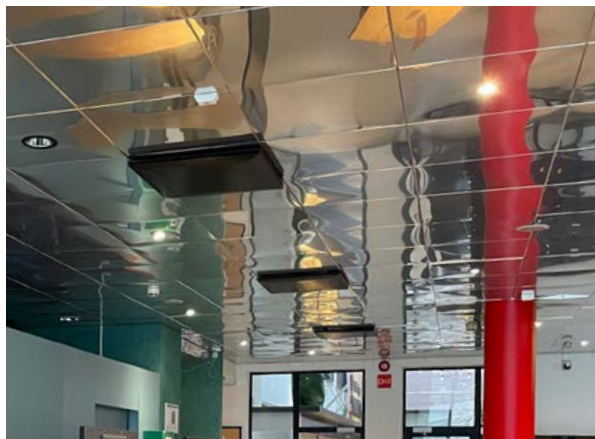

Kellarin käytävä

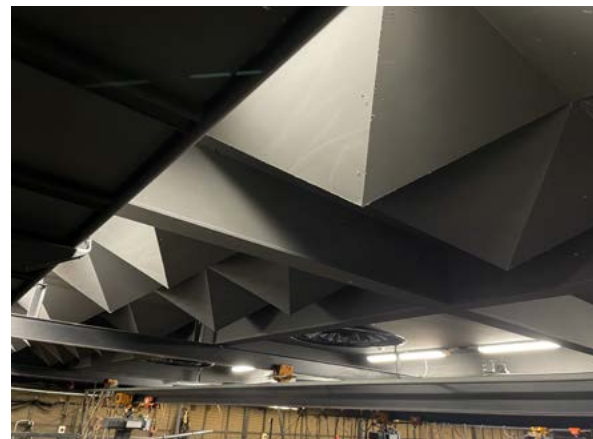
Alakatot

Alakatot on tehty ontelolaatan alapintaan ja suojatiloissa paikalla valettuun betonivälipohjaan. Kellarissa tyypillinen alakatto on maalattu valupinta, johon on ripustettu putkikanavia ja kaapelihyllyjä. Varajohtokeskuksessa kattoon on kiinnitetty huokoinen kuitulevy.

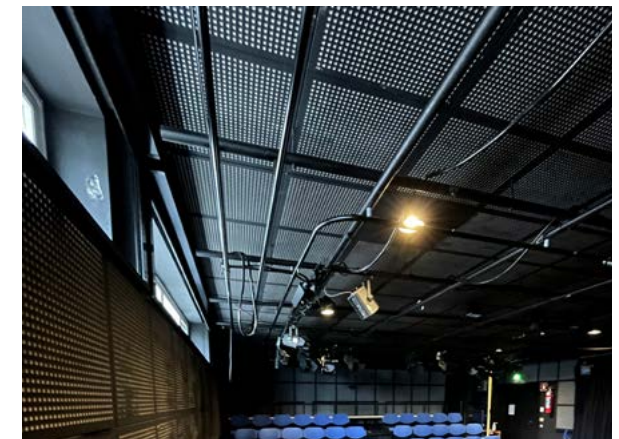
Kerroksissa alakatot on tehty tavallisesti sileästä tai rei'itetystä kipsilevystä. Väriytyksenä on valkoinen tai punainen. Erikoisia alakattoratkaisuja ovat eteisaulan pelikiiltainen teräskatto, Valvesalin etuosan akustoiva pyramidikatto sekä Valvenäyttämön rei'itetystä teräsohutlevystä tehty akustiikka katto.

Eteisaula

Valvesali

Valvenäyttämö

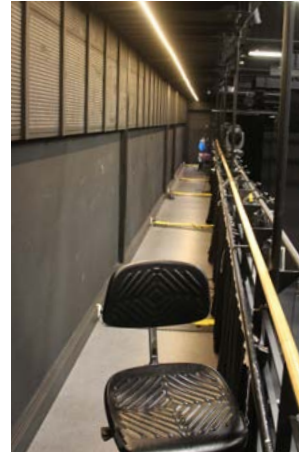
Porrashuone

Valvesalin viereinen käytävä

Valvenäyttämön käytävä

Valvesali

Eteisaula

Kellarin käytävä

Sisäseinät

Sisäseinät ovat tyypillisesti paikalla valettuja betoniseinä tai muurattuja väliseiniä. Kevyt väliseinät on tehty rankarakenteisena ja niissä on kipsilevyypinta. Betoniseinät on jätetty monissa tapauksissa muottipintaisiksi. Eteisaulan seinässä on vihreä karkearappaus. Saleissa ja elokuvateatterissa seinät on verhoiltu akustoivalla ohutlevyelementeillä, joiden alkuperäinen väri oli turkoosi. Valvesalissa seinät on

sittemmin maalattu mustiksi. Seinälatoitukset ovat yksivärisiä. Tyypillisin sävy on valkoinen, josta keittiössä esiintyy 2010-luvun kohokuvioitu versio. Pesutiloissa on käytetty postmodernin suosimaa vaaleanpunaista laattaa. Käytävien seinät ovat yleensä valkoiset tai harmaat. Esiintymistiloihin avautuvissa käytävissä seinät on maalattu mustiksi.

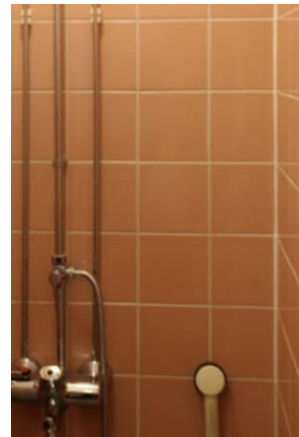
Keittiö

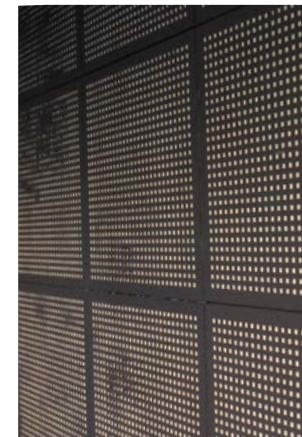
Elokuvateatteri

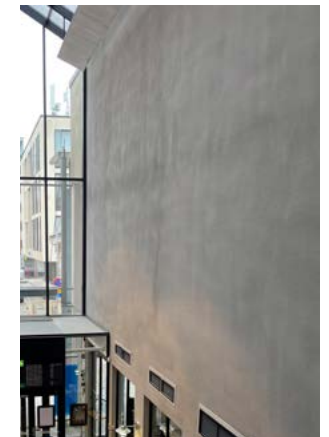
Valvesali

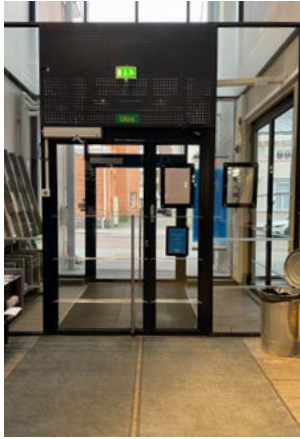
Pukuhuoneen pesutila

Valvenäyttämö

Sisäpihan pääsisäänkäynti

Pääsisäänkäynnin tuulikaappi

Valvesalin ja käytävän ovet

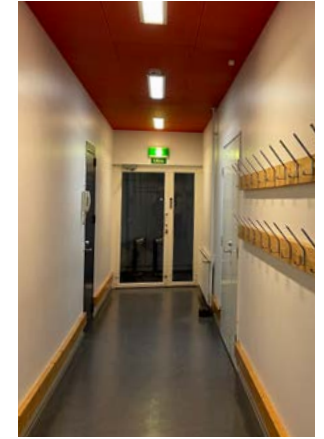
Valvenäyttämön pariovi

Ovet käytävästä Valvesaliin.

Lavastevalvasta Valvesaliin

2. kerroksen osastoiva ovi

Väliovet

Väliovet ovat pääosin alkuperäistä vuoden 1992 kerrostumaa. Vain muutamia ovia on lisätty myöhemmin. Uudisosan perusovi on valkoinen puurunkoinen laakaovi, josta esiintyy myös harmaita, mustia ja sinisiä versioita. Kellarin suojatiloissa on useita panssariovia, joihin liittyy teräksinen nostokynnys. Ylemmissä kerroksissa on metallirunkoisia lasiaukollisia palo-ovia. Metalliovien värejä ovat sininen, musta, valkoinen ja punainen.

Ovi suojatilaan

Yleisöwc:n ovi

Ovi pääportaaseen

Suojatilan ovia ja kynnyksiä.

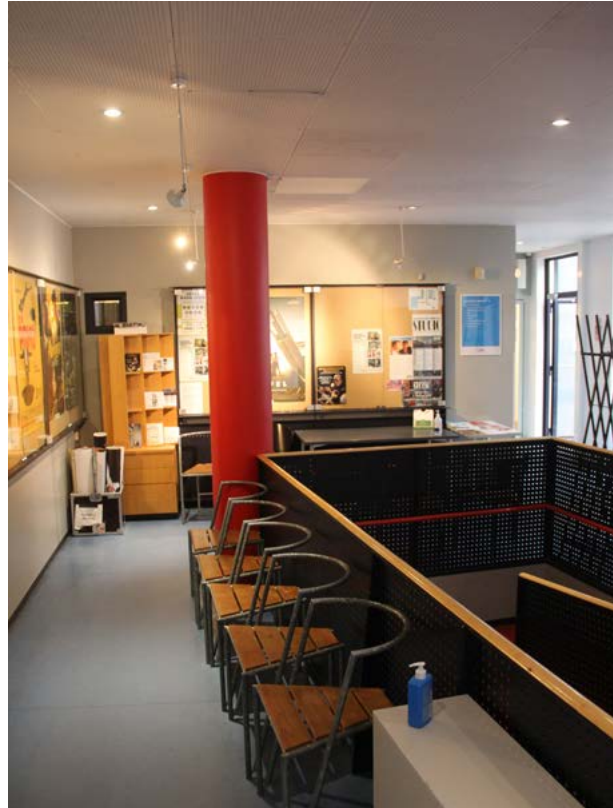
Esteettämän wc:n ovi

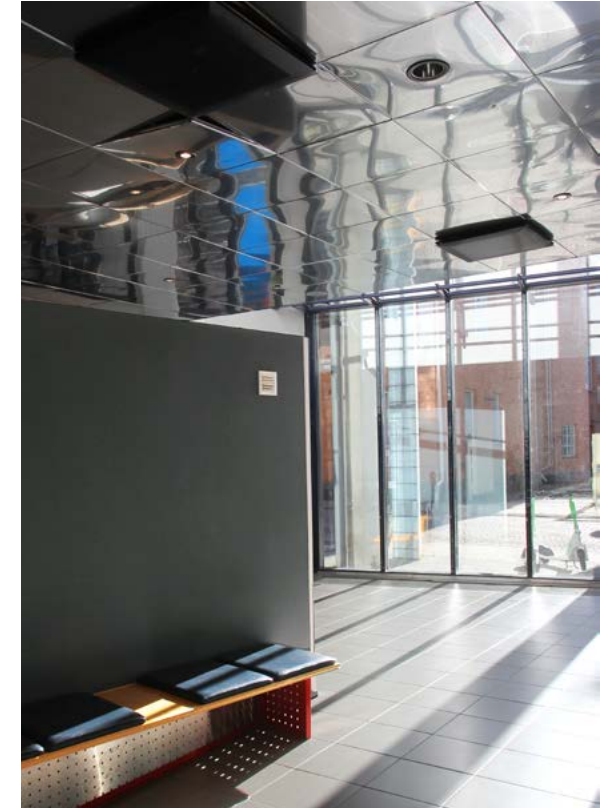
Ovi sivuportaaseen

Lasitiilistä muurattu pääporrashuone on valaistu sisäpuolelta varrellisilla seinävalaisimilla. Kulttuurikeskuksen pystysuoran liikenteen halutaan tehdä näkyväksi.

Elokuvateatterin lämpinä toimiva toisen kerroksen aula on valaistu kattoon asennetuilla yleisvaloilla sekä kohdevaloilla, jotka valaisevat tilaa seinille ripustettujen elokuvajulisteiden kautta.

Uudisosan eteisaula saa päivänvaloa kolmesta suunnasta. Peilin tavoin heijastavat teräspinnat moninkertaistavat valon. Pimeään vuorokauden aikaan tila valaistaan kattoon upotetuilla yleis- ja kohdevaloilla.

Valaisimet ja valaistus

Uudisosan valaistus on pääosin suoraa alakatosta tulevaa valoa. Valaisintyyppiä ovat alakattoon sijoitetut jonovalaisimet, pyöreät uppovalaisimet ja tasaista valoa antavat plafondit. Porrashuoneissa on seinävalaisimia.

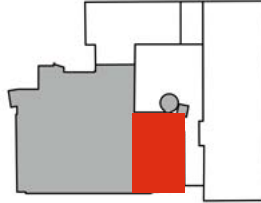
Uuden osan valaistuksen lähtökohtana on tilojen käyttötarkoitus. Tyypillisesti ti-

loissa on vähän tai ei lainkaan ikkunoita. Esiintymistiloissa kuten Valvesalissa ja Valvenäyttämöllä luonnonvaloa ei toivota, ja haluttu valaistus tuotetaan näyttämövalaisimilla. Valaistuksen näkökulmasta mielenkiintoisin tila on eteisaula, jossa kohdevalot ja kiiltävät heijastuspinnat muodostavat shokeeraavan tilan yhdessä kolmesta suunnasta tulevan luonnonvalon kanssa.

UUSI OSA/1 KRS

10.10 Ensimmäinen kerros

Uuden osan rajapinta ei ole tarkkarajainen. Eteisaula avautuu suuren lasiseinän kautta Hallituskadun suuntaan ja toisaalla se jatkuu lasiseinän läpi sisäpihalle. Pääportaan ja hissin tornit sijoittuvat osaksi uudisosan rajojen ulkopuolelle. Uudisosan ydin on kolmen kerroksen korkuinen Valvesali.

Eteisaula

Eteisaula on lasiovilla ja -seinillä rajattu yleisötila, joka toimii Valvesalin lämpöpöytä. Tilassa on naulakko palvelutiskeineen. Pääsisäänkäynnin puolella tilaa rajaa kiinteä seinä, johon on diagonaalisesti sijoitettu virastomestarin ja lipunmyyjän kioskimaiset tilat. Näistä jälkimmäinen on lisätty 2000-luvulla.

Eteisaulan interiööri muodostaa kontrastin vanhan osan historialliseen ja sisäpihan torimaiseen tunnelmaan. Tilassa on kirkkaanpunaiset pylväät ja vihreäksi maalatut seinät. Ruostumattomasta teräksestä tehty alakatto peittää tilaa ja siinä tapahtuvaa liikettä. Harmaa laattalattia on tilaa rauhoittava elementti.

Kiiltävää terästä on käytetty myös tilaa varten suunnitelluissa alkuperäisissä kiintokalusteissa. Niiden tasot on tehty vaaleasta puusta ja tehosteväreinä on musta ja punainen. Naulakosta on lohkaistu tila vuonna 2012 rakennetulle varastolle.

Eteisaula on säilyttänyt alkuperäisen luonteensa ja myös kalustus on pääosin säilyneet. Hallituskadun puolella on korkea tila, joka oli inventointihetkellä käyttämätön.

Eteisaulan näkymä Valvesalin ovelta Hallituskadun suuntaan. Häikäisevän tilan tavoitteena on valmistella yleisöä Valvesaliin alkavan esityksen tunnelmaan.

Eteisaula porrashuoneen suunnasta. Tilan interiööri ja siihen suunnitellut kalusteet jatkavat uudisosan julkisivujen postmodernia tyyliä.

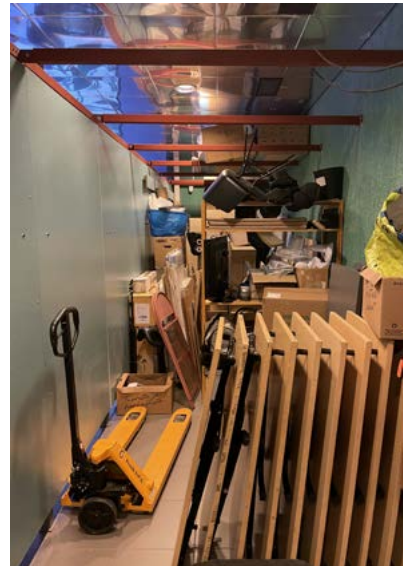
Eteisaula on sisäisen liikenteen risteyskohta. Edessä on ovi Valvesaliin ja käytävään.

Naulakoita on lyhennetty ja kevyen väliseinän taakse on tehty varostilaa.

Eteisaulaan saavutaan suurten lasiparivien kautta. Taustalla näkyy pääporras.

Naulakkotilasta lokaistu varasto on kevytrakenteinen. Sillä ei ole kattoa.

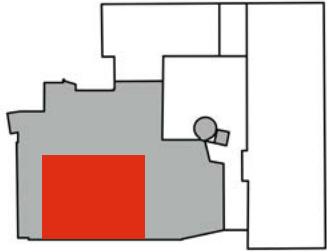

Hallituskadun puolella on korkea tila, jonne suunniteltu näyttävä veistos ei toteutunut.

Lähes katutasosta nousevan lasiseinän kautta muodostuu yhteys ulkotilaan.

UUSI OSA/VALVESALI

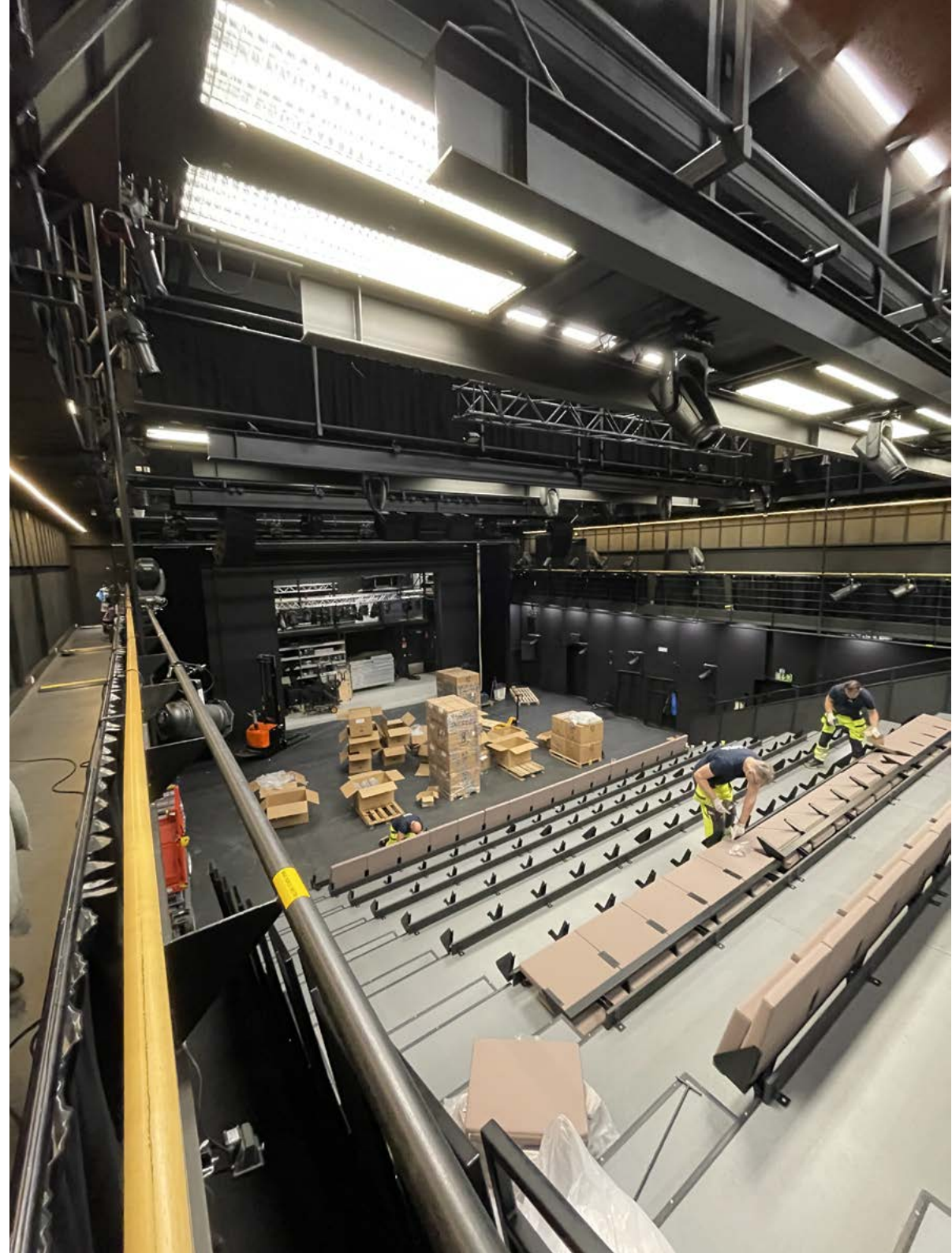
OIKEALLA: Näkymä salin takaosan tekniikkaparvelta näyttämölle. Etualalla on teleskooppikatsomo avattuna.

Yleisö saapuu saliin eteisaulasta kahden pimennetyn eteisen kautta.

Tilan lattiassa on hohtobetonista tehty laattalattia, johon voi piirtää valolla.

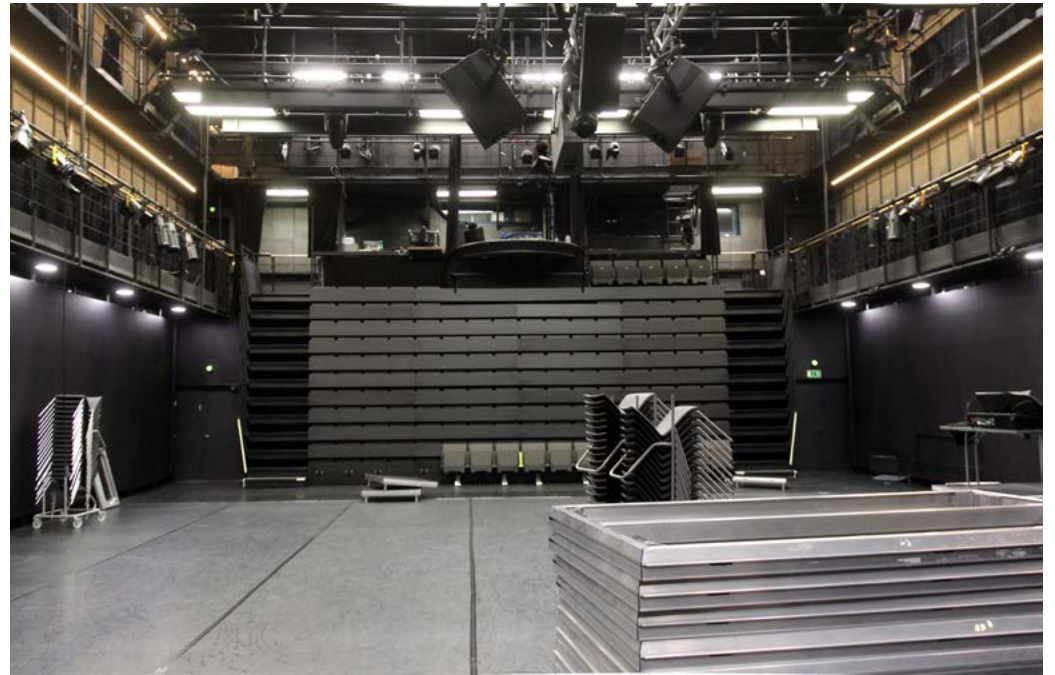
Teleskooppikatsomo on uusittu vuonna 2017. Katsomo voidaan vetää kokoon siten, että salin takaosa vapautuu käyttäjille. Katsomon yläpuolella on tarkkaamoparvi, josta ohjataan ääntä ja valoja.

Valvesali

Valvesali on kulttuurikeskuksen suurin tila. Se on kolme kerrosta korkea ikkunaton tila, jonka idea perustui "musta laatikko"-teatteriin. Toteutusvaiheessa tilan monikäyttöisyys asetettiin kuitenkin etusijalle ja tilasta tehtiin turkoosi ja lattia toteutettiin harmaana.

Valvesalin käyttötarkoitus selkiintyi, kun nuorisotoimi vuonna 2007 muutti toisiin tiloihin. Seinät ja levyillä päällystetyt lattiat saivat mustan värin ja salin esitystekniikkaa uusittiin.

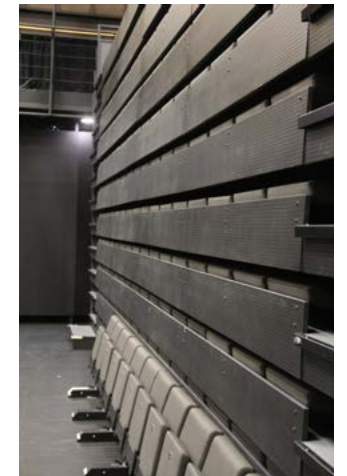
Salin nykyinen käyttö keskittyy teatterin, tanssin, musiikin ja sirkustaiteen harjoituksiin ja esityksiin. Salissa on kokoon kasautuva teleskooppikatsomo, joka on uusittu vuonna 2017. Valvesalin pinta-ala on 300 m² ja sinne mahtuu ilman katsomoa 500 henkilöä. Katsomossa on 175 paikkaa sekä kolme pyörätuolipaikkaa.

Teleskooppikatsomon alaosa avattuna. Taustalla näkyy akustoivia seinälevyjä.

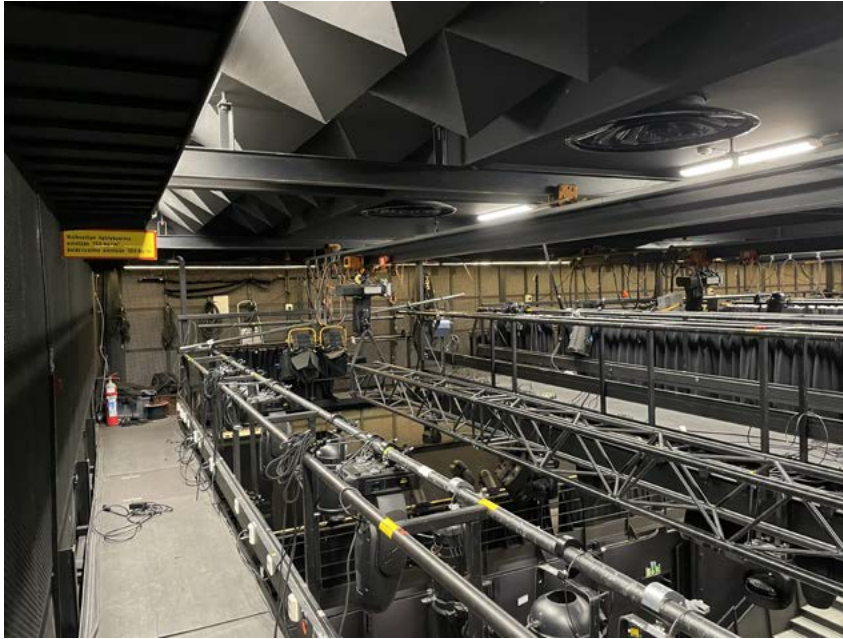
Ylärivissä on klaffi-istuimet asennettuina. Alarivissä näkyy istuinelementtien teäsrunko..

Teleskooppikatsomo kokoon vedettynä.

UUSI OSA / VALVESALI

Salin etuosan alakattomaisemaa. Katossa on ripustuksia varten asennetut trussit, joista suurin osa on sähkökäyttöisiä. Alakatossa on salin akustiikan parantamiseksi rakennetut pyramidimaiset kotelot.

Salin kolmannen kerroksen tekniikkaparvelta on poikittaiset sillat, joita pitkin voi siirtyä puolelta toiselle.

Ääntä ja valoa ohjataan salin perällä olevasta monitorointipöydästä.

Salia kiertää toisen ja kolmannen kerroksen tasalla rakennetut tekniikkaparvet. Kolmannen kerroksen tasalla on lisäksi poikittaiset kulkusillat, joilta voidaan huoltaa ja säätää tekniikkaa. Valoja ja ääntä ohjataan salin perältä, toisen kerroksen tekniikkaparvelle rakennetusta tarkkaamosta.

Näyttämötekniikka on sijoitettu pääosin salin kattoon ripustettuihin trusseihin, joiden korkeutta voidaan säätää sähköisesti tai manuaalisesti. Trusseja käytetään myös lavasteiden ripustukseen sekä yhä useammin myös esiintyjien nostoihin.

VIEREINEN SIVU: Tekniikkaparvelta avautuva näkymä saliin. Vasemmalla on lavastevarasto ja oikealla telekooptikatsomo avattuna.

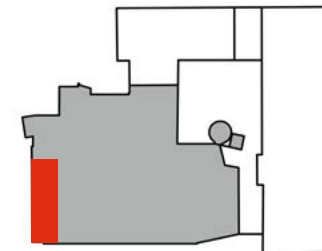
OIKEALLA: Salin yläosan seinät on vuorattu metallikuorisilla akustiikkaelementeillä. Kuvan sisäikkunassa on alkuperäinen sininen väri, joka on myöhemmin korvattu mustalla. Seinien alkuperäinen väri oli turkoosinvihreä.

UUSI OSA / VALVESALI

VASEMMALLA: Lavastevarasto on kapea ja korkea tila. Tavaroita nostetaan ylemmille tasoille trukilla tai käsin kantamalla.

Lavastevarasto

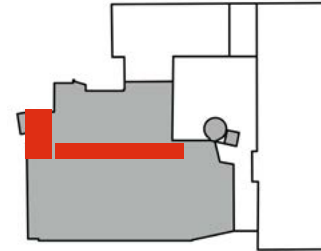
Valvesalin perällä on kapea ja korkea lavastevarasto. Se on supistettu versio ensimmäisissä suunnitteluvaiheissa esillä olleista lavasteiden rakennus- ja varastointitiloista. Lavastevarastossa on kolmitasoinen parvi, jonka tasoilta on kulkuyhteys salin tekniikkaparville. Kulku eri tasoille tapahtuu Hallituskadun puoleisessa päädyssä olevaa kierreporrasta pitkin. Tavaraa voi nostaa myös trukilla.

Lavastevaraston päädyssä on varaston kaksitasoiselle parvelle ja salin tekniikkaparvelle johtavat kierreportaat.

Näkymä lavastevaraston ylätasanteelta.

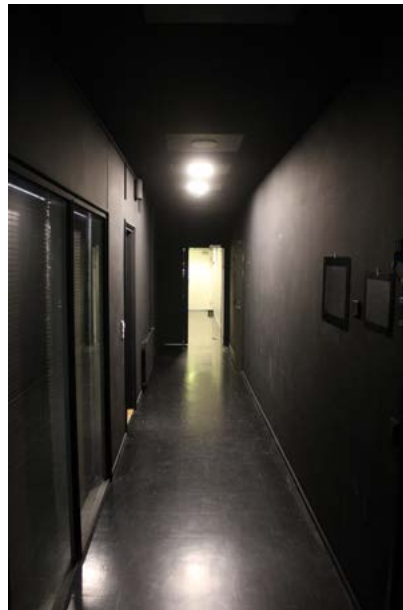
Käytävä, taustatilat ja lastausovi

Uudisosan poikki kulkee kapea keskuskäytävä, joka on jaettu väliovilla kahteen osaan. Etuosa on valkoinen ja sen varrella on keittiö ja siivouskeskus. Taaempi osa on maalattu mustaksi ja sen varrella on esiintyjien pukuhuoneet sekä Valvesalin teknisen henkilöstön toimisto- ja sosiaalitila. Käytävän vastakkaisella puolella on kaksi Valvesaliin johtavaa sivuovea.

Käytävä päättyy leveään taustatilaan, jota käytetään Valvesalin lastausalueena. Tilassa on tavarahissi ja yhteys kahteen porrashuoneeseen, joista pienemmässä on kellarista nouseva kierreporras. Tilan laidalla on wc ja siivouskomero. Tilajärjestys on alkuperäinen. Ainoa mainittava muutos on pitkän keskuskäytävän jakaminen kahteen osaan.

Käytävän vaaleaksi maalattu alkupää. Perällä näkyvä ovi avautuu eteisaulaan.

Käytävän loppupää on musta. Vasemmalla näkyvät ovet johtavat Valvesaliin.

Käytävän päässä on lavastevaraston ja takapihalle avautuvien lastausovien väliin tehty tila, josta on hissiyhteys kellarin ja toiseen kerrokseen. Lastauslaiturin ovi on tilan perällä. Vasemmalla on siivouskomero.

UUSI OSA/1 KRS

Pukuhuoneita on kaksi ja ne ovat toistensa peilikuvia. Kuvassa pukuhuone 1 ovelta kuvattuna.

Pukuhuone 2 perältä kuvattuna. Tilan varusteisiin kuuluvat maskeerauspöydät sekä pukukaapit ja naulakot.

Pukuhuoneen perällä on märkätila, jossa on suihku, pesuallas ja wc.

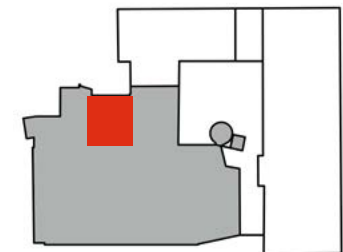

Kolmas samankokoinen tila on teknisen henkilökunnan toimisto. Huoneen perällä on ikkuna.

Pukuhuoneet ja tekninen toimisto

Pukuhuoneet ovat pitkänomaisia tiloja, joiden kalustuksena on valaistut peilipöydät sekä pukukaapit. Pukuhuoneiden perällä on pesutila ja WC. Vastakohtana mustalle Valvesalille, pukuhuoneet ovat pinnoiltaan sekä kalusteiltaan valkoisia ja voimakkaasti valaistuja. Lattian väri on siniharmaa.

Tilararjan kolmas huone on Valvesalin teknisen henkilökunnan sosiaali- ja toimistotila. Toisin kuin pukuhuoneet, tämä tila on ikkunallinen ja sen käytävän vastainen seinä on lasiaukollinen.

Keittiön huoltokäytävää käytetään varasto-tilana. Perällä näkyvä ovi johtaa sisäpihalle.

Keittiö on varustettu ruoan valmistukseen, säilytykseen, jakeluun, kahvilatoimintaan ja astiahuoltoon.

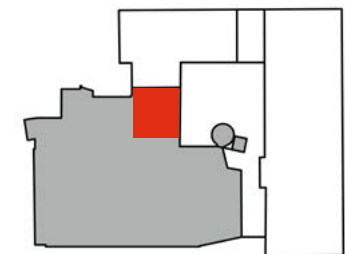
Ravintolan palvelutiski keittiön suunnasta nähtynä. Tiski on varustettu alumiinisilla rulo-kaihtimilla, joista vasemmalla näkyvä on kiinni ja edessä oleva auki.

Keittiö

Valveen ravintolan keittiö sijaitsee uudisosan sisäpihan puoleisessa kulmassa. Keittiössä on tilat ja varustus ruoanvalmistukseen, ruoka-aineiden kylmä- ja kuivasäilytykseen, kahvilatoimintaan sekä astioiden käsittelyyn. Tarjoilutila ja -vitriinit suuntautuvat sisäpihalle. Tarjoilutiski voidaan sulkea alumiinisilla rulo-kaihtimilla, joilla on korvattu entiset luukkurakenteet.

Keittiön taustatiloihin kuuluu toimisto säilytys-, siivous- ja sosiaalityötiloja. Keittiön huoltoliikenne tapahtuu Ojakadun puolelta. Lastausovelle kuljetaan keittiön takana kulkevan käytävän kautta.

Merkittävimmät keittiötä koskevat muutokset on tehty vuonna 2010. Tuolloin uudistettiin kylmäsäilytystiloja sekä rakennettiin toimistohuone ravintolayrittäjän käyttöön. Tarjoilutiski on uudistettu viimeksi vuonna 2015.

UUSI OSA/KELLARI

10.11 Kellari

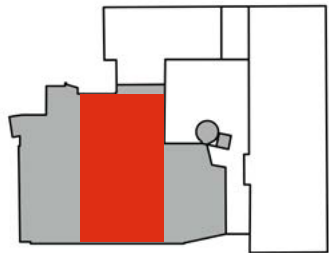
Uudessa osassa on koko rakennusalan laajuinen kellarikerros. Porrashuoneen juurella on koko kulttuuritaloa palvelevat yleisöwc:t sekä hoituhuone. Muu osa kellarista on suljettu yleisöltä. Kellarin keskiosa on väestönsuojatila, josta osa rakennettiin kaupungin kriisiajan johtokeskukseksi. Länsipäädyssä on talotekniset tilat, sekä henkilökunnan toimisto- ja taukotilat ja varastot.

Suojatilat ja bändien harjoitustila

Kellarin keskiosa rakennettiin suojatilaksi, johon tehtiin kaupungin hallinnolle kriisiajan johtokeskus. Tämä määrittä sekä tilajakoa että tilojen luonnetta. Johtokeskus on kahden vankan betonimuurin erottama ja sinne kuljetaan kahdelta puolelta sulkuhuoneiden ja panssariovien kautta.

Suojatila on varustettu erillisellä ilmanvaihtojärjestelmällä. Siihen kuuluu myös varavoimalaitteisto polttoainevarastoineen. Tiloista johtaa kolme varakäytävää sisäpihalle.

Nuorisokeskus käytti varajohtokeskuksen huoneita bändien harjoittelutilana. Vaikka käyttö varajohtokeskuksena on päättynyt, on tilat säilytetty alkuperäisessä muodossaan. Tilat ovat varastokäytössä.

Väestönsuojan varajohtokeskuksena toimineisiin osiin kuljetaan kahdesta suunnasta sulkuhuoneiden kautta. Teräsovissa on irrotettavat painokynnykset.

Varajohtokeskuksen tiloja hyödynnetään nykyisin arkisto- ja varastotilana.

Tiloissa on helposti puhdistettavat vinyylilaatat.

Bänditoiminta on päättynyt ja arkistoaineisto on vallannut "treenikämpät."

Varajohtokeskuksen varustuksesta on säilynyt muun muassa sähkömekaaninen kello.

Varajohtokeskukseen kuuluu dieselkäyttöinen varavoimakone sekä erilliseen säiliöhuoneeseen varastoitu polttoainesäiliö.

Väestönsuojan laitteistoon kuuluu varavoimalla toimivat puhdistimet ja ilmanvaihtokoneet.

UUSI OSA/KELLARI

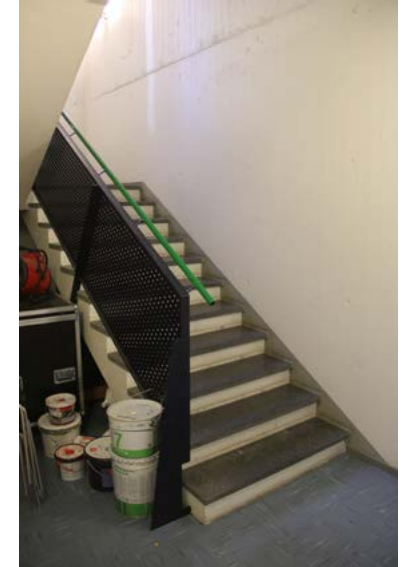
Kellarissa länsipäädyssä sijaitsee talon siivouskeskus ja siivoustyön varastotilat.

Välikäytävä suojatilojen ja teknisten tilojen välissä. Suojatilan seinät ovat vankkaa betonia.

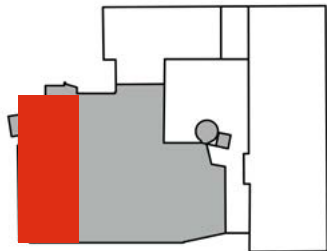

Puhtaaksimuurattu väliseinää betonipilarin kahden puolin.

Länsipäädyssä on kaksi porrashuonetta. Kuvan porras nousee toiseen kerrokseen. Toinen porrashuone on sisäpihalle johtava poistumistie.

Varastot, talotekniset tilat ja kiinteistöhuolto

Kellarin länsipäädyssä sijaitsevat talotekniset tilat, siivouskeskus, kiinteistöhuollon toimitilat sekä varastoja. Sisäpihan puolella on henkilökunnan käyttämä porrashuone ja tavarahissiyhteys lastaussillalle sekä ylempiin kerroksiin. Kellarista nousee myös erillinen kierreporras ensimmäiseen kerrokseen.

Tilat on ryhmitelty kaksoiskäytävän varrelle. Kantavat väliseinät ja pilarit ovat muottipintaista betonia. Tiloja jakavat väliseinät on muurattu. Seinät ja alakatot on maalattu valkoisiksi. Eri materiaaleilla päällystetyt lattiat ovat väriltään sinisiä tai vihreitä.

Kellarikerroksen yleisöwc:n aula. Vasemalla wc:t ja oikealla porrashuone.

Yleisöwc:n etuhuoneen kalustusta. Laatoitettuja seiniä on uudistettu maalaamalla.

Esteetön wc

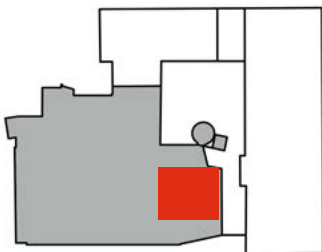

Miestenhuoneen pisaarit.

Yleisöwc

Porrashuoneen yhteydessä on kulttuurikeskuksen asiakkaiden keskitetyt WC-tilat. Tilaan laskeudutaan pääaulasta. Hissiyhteys tekee niistä saavutettavat.

Tilaryhmään kuuluu symmetrisesti sijoitetut miesten- ja naistenhuoneet sekä esteetön WC ja siivoustila. Tiloihin on kohdistunut kova kulutus, minkä vuoksi pinnoja, ovia ja vesikalusteita on jouduttu korjaamaan ja uusimaan. Materiaalit ovat pääosin alkuperäisiä, mutta esimerkiksi seinälaatoitusta on uusittu maalaamalla.

UUSI OSA/2 KRS

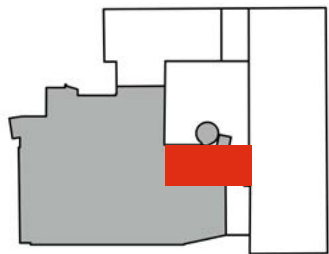
10.12 Toinen kerros

Uuden osan toisessa kerroksessa on elokuvateatteri sekä pieni teatteritila. Tilasarja alkaa lämpiöstä ja jatkuu keskuskäytävän varrelle ryhmitettynä tilasarjana. Käytävän päässä porrashuone sekä tavarahissi.

Lämpö

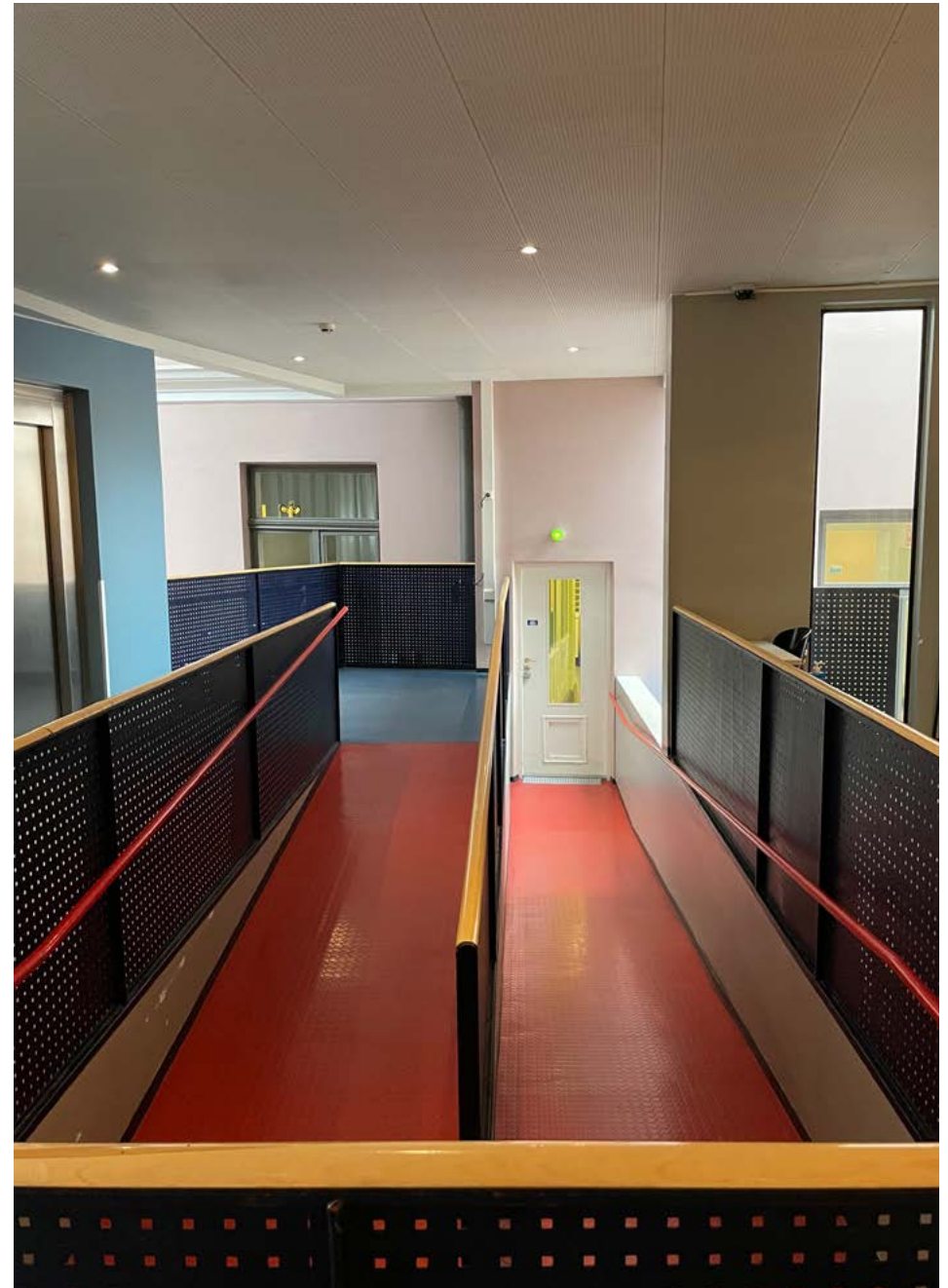
Toisen kerroksen keskeisin yleisötila on elokuvateatterin ja Valvenäyttämön yhteinen lämpö. Se sijoittuu pääportaan ja hissien äärelle. Lämpö kytkeytyy vanhaan osaan esteettömän kulkusillan välityksellä. Sieltä pääsee myös sisäpihan yläosassa kulkevaa kävelysiltaa pitkin Ojakadun puoleisiin toimistoihin.

Lämpö on alkuperäisessä vuoden 1992 asussa. Sen interiööriin kuuluu punaiset pilarit ja mustat levykaiteet sekä sävyltään vaaleat seinä- ja lattiamateriaalit. Luisan lattia on punainen. Kohdevaloilla valaistut vitriinit johdattavat katsojan elokuvan maailmaan.

OIKEALLA: Lämpöön keskellä on vanhan osan ovelle laskeutuva luiska. Luiskassa on punainen vinyylimatto.

VIEREINEN SIVU: Elokuvateatterin oven edestä kuvattu näkymä Lämpöön. Vitriineissä on elokuvajulisteita.

Katsomossa on laskeva katsomo. Pehmustetut klaffi-istuimet ovat alkuperäiset.

Teatterin perällä on elokuvakonehuone. Filmi esitetään kaksitoimisen luukun kautta.

Näkymä elokuvateatterin takaosaa kohti. Salin seinät on vuorattu metallikuorisilla akustiikkaelementeillä.

Elokuvateatteri Studio

Elokuvateatteri Studio on 45-paikkainen ja siellä voidaan esittää monipuolisesti 16 mm ja 35 mm filmielokuvia sekä digitaalisia elokuvia eri muodoissaan. Studion teatteritila on neliön muotoinen. Siinä on laskeva katsomo, johon nouseaan molemmilta sivuilta.

Elokuvateatterin asu on lähes alkuperäinen. Sen akustoiduissa seinissä on säilytetty turkoosinvihreä sävy, joka oli myös viereisen Valvesalin alkuperäinen väri. Alakatto on maalattu myöhemmin mustaksi ja istuinten verhoilua on osin uusittu.

VASEMMALLA: Elokuvateatteri Studio salin peränurkasta nähtynä. Salin turkoosinvihreä väri on alkuperäinen. Alakatto on maalattu myöhemmin mustaksi.

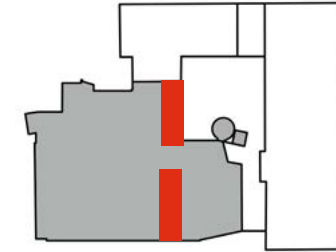
UUSI OSA/2 KRS

Elokvakonehuone, tarkkaamo ja filmiarkisto

Elokuvateatterin ja Valvesalin välissä on elokuvakonehuone, josta voidaan esittää filmejä molempiin tiloihin. Käytävän lattiaa korkeammalle sijoitettu konehuone on varustettu koneenkäyttäjän taukovarusteilla ja erillisellä WC:llä. Konehuoneen suurimmat laitteet ovat kaksi kiinteästi asennettua 35 millimetrin projektoria. Elokuvateatterin toimintaan liittyvä filmien huoltotila ja filmiarkisto sijaitsevat kapean käytävän vastakkaisella puolella.

Elokvakonehuoneen vieressä on kapea toimistotila, jota käyttää Valvesalin tekninen henkilökunta. Tilasta avautuu luukuilla varustettu tarkkailuikkuna saliin. Toimistoon on sijoitettu esitystekniikkaan liittyviä päätelaitteita ja sieltä yhteys Valvesalin toisen kerroksen tekniikkaparvelle. Tikkaita pitkin pääsee myös ylimmälle tekniikkaparvelle.

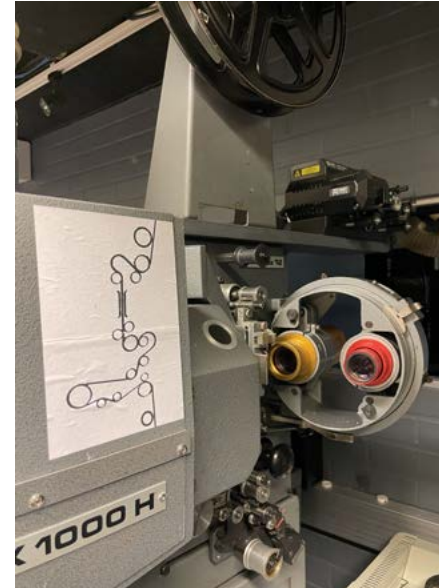
Valvesalia kiertää toisen kerroksen tasalla parvi, jota käytetään myös teknisten varusteiden varastona. Yläkäytävältä on yhteys toisen kerroksen käytävään ja lavastevarastoon.

Valvesalin tekniikkahuoneetta käytetään striimauslähetysten tarkkaamona.

Filmiarkisto

Konehuoneessa on kaksi 35 mm, yksi 16 mm sekä digitaalinen elokuvaprojektori.

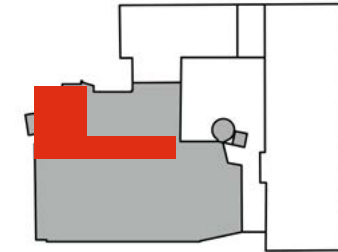
Esityksen aikana koneenhoitajan tulee olla konesalissa. Siksi tilassa on wc ja vesipiste.

Käytävä ja porrashuone

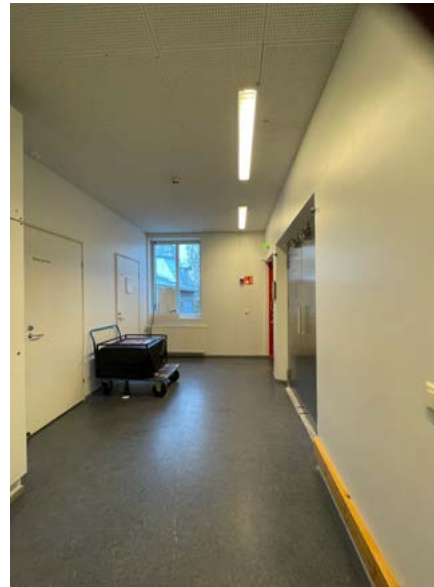
Toisen kerroksen käytävä kulkee kapeana Valvesalin ja Valvenäyttämön välissä. Käytävän seinät on maalattu valkoiseksi ja sillä on punainen alakatto. Valvenäyttämön kohdalle seinään on sijoitettu vaatenaulakoita. Länsipäädystä käytävä on avarampi ja mahdollistaa tavaroiden siirron tavarahissille ja takaportaalille.

Pariovilla varustettu tavarahissi on mitoitettu suurten esineiden kuljettamiseen. Hissikori kulkee kellarin ja toisen kerroksen välillä. Sen viereinen porrashuone on mitoitettu siten, että sen kautta voidaan kantaa suurikokoisia tavaroita kellarista tai lastauslavalta toiseen kerrokseen.

Länsipäädystä on varastona käytetty himmenninhuone sekä pieni siivouskeskus.

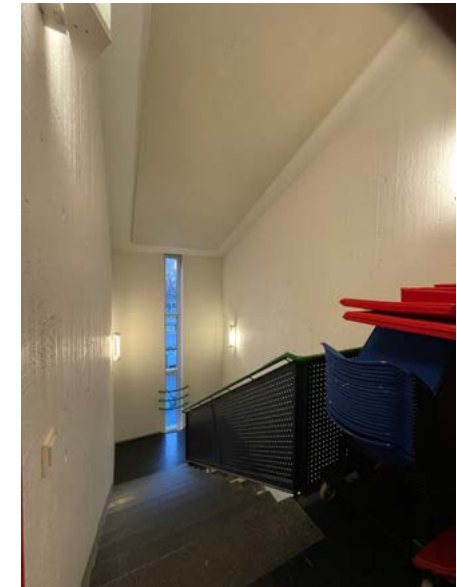
Toisen kerroksen käytävä. Vasemmalla on Valvenäyttämö ja oikealla Valvesalin parvi.

Länsipäädyn leveä käytävä mahdollistaa tavaroiden siirtämiseen hissiin tai portaisiin.

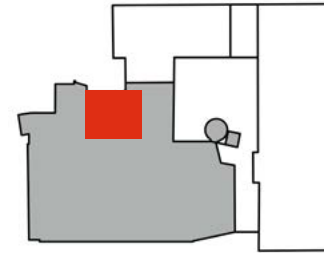
Tavarahissi ja väljästi mitoitettu porrashuone helpottavat tavaroiden kuljetusta kerroksiin.

Porrashuoneen seinät ovat betonia. Tasanteen kapea ikkuna suuntautuu takapihalle.

UUSI OSA/2 KRS

Valvenäyttämö

Valvenäyttämö suunniteltiin alun perin Valvesalissa esiintyvien balettianssijoiden ja teatteriryhmien harjoitustilaksi. Käytännössä esitysten harjoittelu päänäyttämöä pienemmässä tilassa osoittautui toimimattomaksi ja Valvenäyttämöstä tehtiin erillinen teatteritila.

Nykyisin tilaa käyttävät pääasiassa Nukketeatteri Aksel Klonk ja Oulun Ylioppilasteatteri. Katsomo on muodostettu irtotuoleista, jotka on aseteltu nousevalle korokkeelle tilan takaosaan. Seinät ja katto on verhoiltu mustaksi maalatuilla akustiikkaelementeillä. Lattia on Valvesalin tavoin päällystetty mustiksi maalatuilla levyillä.

Tila on matala ja siltä puuttuvat taustatilat. Tarpeiston suojana on musta verho. Tavaraliikenteen sujuvoittamiseksi salin etuosaan on lisätty uusi ovi käytävään.

VASEMMALLA: Valvenäyttämö on pitkänomainen ja matala tila, joka on maalattu Valvesalin tavoin mustaksi. Lattia on levytetty.

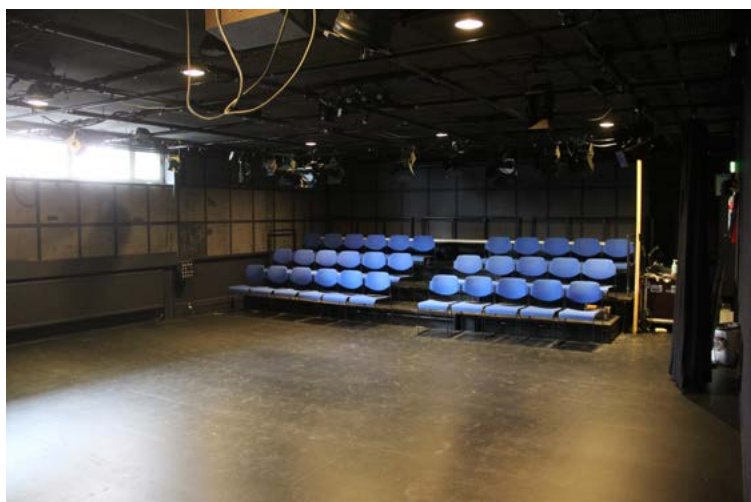
Valvesalin yleisön vaatetila on tehty käytävään.

Näkymä salin perältä, jossa on kolmella penkkirivillä muodostettu nouseva katsomo. Näyttämön taustatila on erotettu verholla. Tilan mataluuden takia näyttämön valaisimet ovat lähellä esiintyjä.

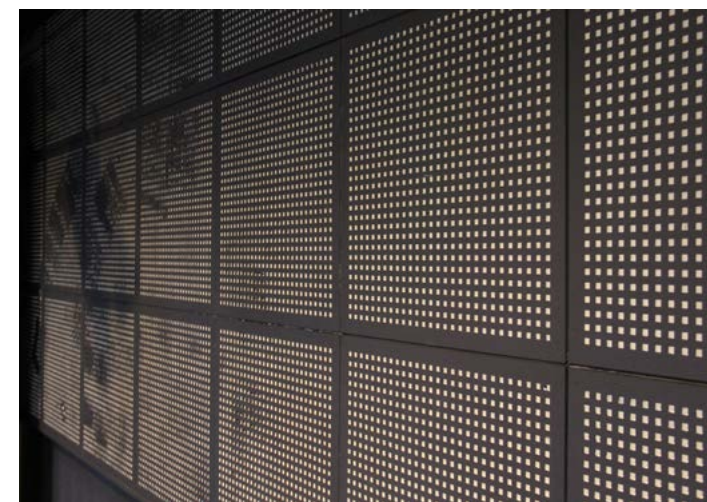

Yläikkunat suuntautuvat takapihalle ja Ojakadun siiven suuntaan.

VASEMMALLA: Sivuseinällä on matalat yläikkunat. Kuvan oikeassa reunassa näkyy valo- ja äänimiehen ohjauspöytä.

OIKEALLA: Valvenäyttämön seinät on verhoiltu metallikuorisilla akustiikkaelementeillä, jotka on maalattu mustiksi.

UUSI OSA/3 KRS

10.13 Kolmas kerros

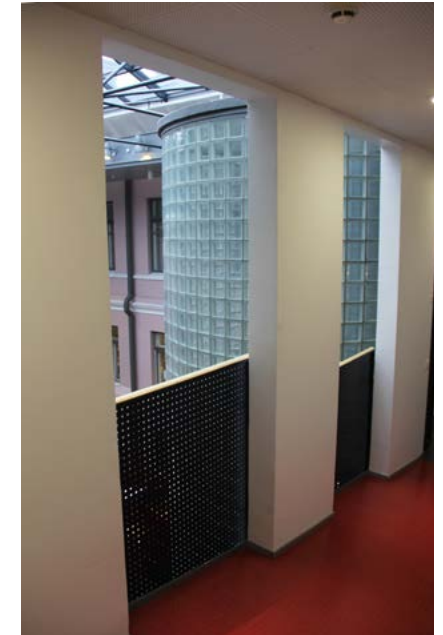
Uuden osan kolmannessa kerroksessa on vanhan osan tanssi-saleja palvelevat puku- ja pesutilat. Sinne johtaa pääportaan ja hissien edestä kulkeva esteetön kulkusilta.

Ilmanvaihtokonehuone

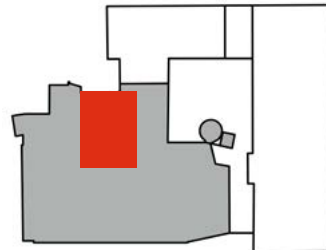
Kerroksen suurin tila on uudisosan ilmanvaihtojärjestelmään kuuluva konehuone. Konehuoneen vieressä on osastoitu kierreporras, joka toimii varapoistumistienä toiseen kerrokseen. Konehuone on vuodelta 1992.

Näkymä pukuhuonekäytävän edestä vanhaan osaan johtavalle sillalle.

Sillalta avautuu näkymä sisäpihalle.

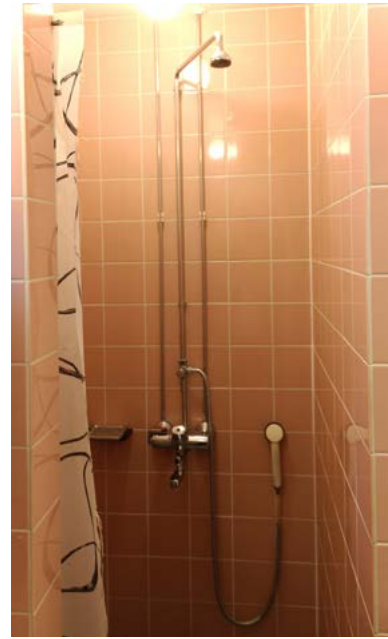
Porrashuoneen edestä lähtee käytävä pukuhuoneille. Sen perällä on ilmanvaihtokonehuoneen ovi.

Kulttuuritalo
Valveen suurin
ilmanvaihtokone
huolehtii uudisosan
ilmanvaihdosta.

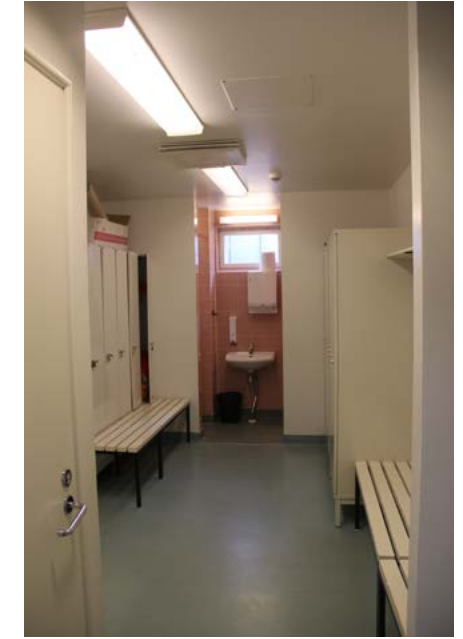

Ohjaajien pukuhuone.

Suihkutilassa on 1990-luvun alulle tyypillinen vaaleanpunainen laatoitus.

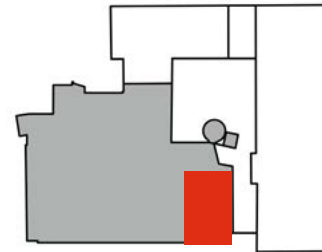

Naisten pukuhuone.

Pukuhuoneet

Pukuhuoneita on neljä ja ne ovat muodoltaan samanlaisia. Pukuhuoneiden varustukseen kuuluu pukukaapit, naulakot, penkit, suihkutila ja WC. Yksi pukuhuone on varattu ohjaajille ja yksi toimii teatterin pukuvarastona. Pukuhuoneen käytävä päättyy katolle johtavalle ovelle.

Pukutiloissa ei ole tehty muutoksia peruskorjauksen jälkeen. Ainoastaan kalusteita on uusittu.

Käytävä, jonka vasemmalla laidalla on pukuhuoneiden ovet. Käytävä päättyy katolle johtavaan oveen.

11 Säilyneisyys ja kerroksellisuus

Kulttuuritalo Valveen säilyneisyyttä tarkastellaan seuraavassa suhteessa vuoden 1992 nuoris- ja kulttuurikeskuksen toteutuneeseen suunnitelmaan. Rakennuksessa voidaan tunnistaa myös vuoden 1894 kaupungintalon tilallisuutta ja yksityiskohtia, mutta niiden arviointi käytävissä olevan aineiston perusteella ei ole relevanttia. Rakennusosien säilyneisyydestä saa käsityksen kerroksellisuutta kuvaavasta kaaviosta.

11.1 Säilyneisyys

Kulttuuritalo Valveen tilojen säilyneisyyttä tutkittiin alkuperäisten piirustusten, vanhojen valokuvien, muutoshistorian ja nykytilainventoinnin avulla. Säilyneisyyttä arvioidaan suhteessa vuoden 1992 tilanteeseen ja kaavioiden pohjana käytetään vuoden 2015 ajantasapiirustuksia. Säilyneisyyttä selvitettäessä on kiinnitetty huomiota tässä tapauksessa tilojen ominaispiirteiden sekä rakenteiden, tilajaon, rakennusosien, materiaalien ja värityksen säilymiseen. Julkisivujen säilyneisyyskaaviossa on osoitettu eri aikoina tehdyt muutokset.

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen tila

Rakenteet, väritys, materiaalit ja tilajako ovat alkuperäiset tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai alkuperäistä vastaavalla tavalla. Alkuperäisiä ikkunoita ja ovia on säilynyt. Kalustusta on voitu uusia.

Ominaispiirteet säilyneet

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia sekä kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettia. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aika-kaudelle vieras.

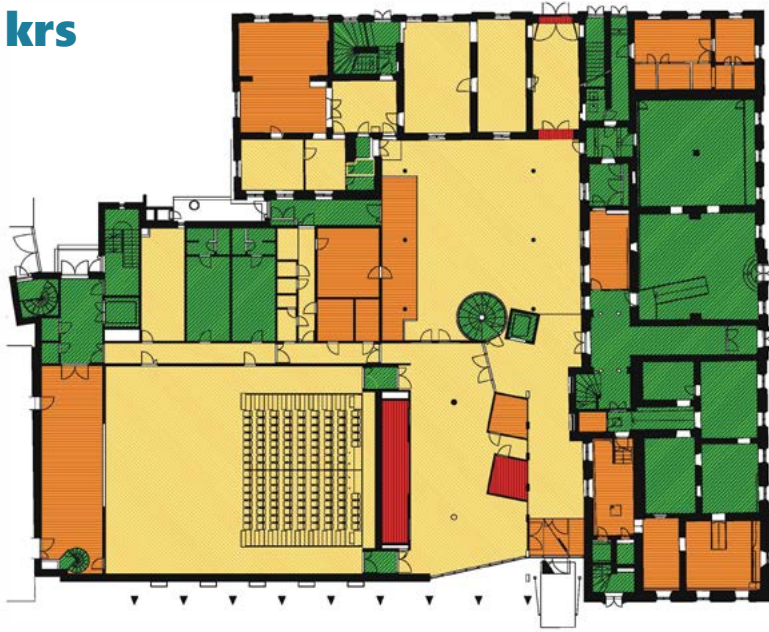
Ominaispiirteet muuttuneet

Tilajako tai väri- ja materiaalimaailma ovat olennaisesti muuttuneet. Tilan pääasiallinen käyttötarkoitus on säilynyt. Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ja alkuperäiset osat ovat erotettavissa myöhemmistä vaiheista. Tilojen sisustus edustaa pääosin muutosajankohdan tyyliä. Materiaaleja, väritystä, rakennusosia ja kalustusta on voitu uusia alkuperäisille suunnitteluperiaatteille vieraalla tavalla.

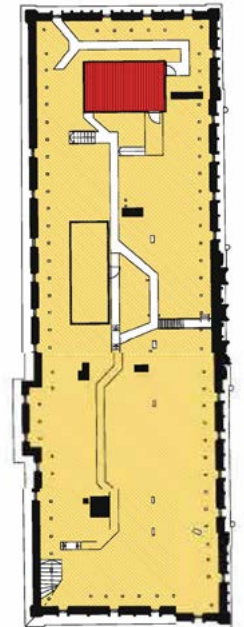
Kokonaan muuttunut tai uusi

Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita. Alkuperäisistä ominaispiirteistä suurin osa on kadonnut. Materiaalit on suurelta osin vaihdettu alkuperäiselle tyylille vieraiksi. Tilan käyttötarkoitus on muuttunut.

1 krs

Ullakko

11.2 Kerroksellisuus

Kerroksellisuuden näkökulmasta tarkasteltiin Valveen pystyrakenteiden ajoitusta sekä niissä tapahtuneita muutoksia. Rakenteiden ajoitus perustuu vuosina 1883–2020 tehtyihin piirustuksiin ja asiakirjoihin. Niistä merkittävimmät ovat Arkkitehtitoimisto Laation vuonna 1987 tekemät ajoituskaaviot.

Vanha osa

Vanhimmat osittain säilyneet kerrostumat sijaitsevat rakennuksen koilliskulmalla, jossa on vuoden 1882 kaupunkipalossa tuhoutuneen rakennuksen rakenteita.

Vanhan osan kaksi ensimmäistä kerrosta edustavat pääosin Granbergin kauppakartanon kerrostumaa. Lukuisat tilamuutokset ovat tuottaneet sekaan myös myöhempiä seinärakenteita. Niistä merkittävimpiä ovat vuonna 1894 sisäpihan puolelle tehdyt uudet ulkoseinät.

Kolmas kerros sekä Torikadun suuntainen ullakko edustavat vuoden 1894 kerrostumaa. Kolmannen kerroksen alkuperäistä tilajakoa palautettiin peruskorjauksessa 1987–1992 myöhemmin rakennettuja väliseiniä purkamalla.

Uusi osa

Uudessa osassa alkuperäinen vuoden 1992 kerrostuma on lähes muuttumaton. Myöhemmät rakenteet on toteutettu pääosin keveinä väliseinä ja ovimuutoksina.

Kaaviot ovat suuntaa antavia. Tarkemmat ajoitukset edellyttävät rakenteiden avaamista.

1800-luvun alun osittain säilyneitä kerrostumia

Vuoden 1884 Granbergin kauppakartanon kerrostuma

Vuoden 1894 kaupungitalon aikainen kerrostuma

Vuosien 1884 - 1987 välillä muutettu rakenteen osa

Vuonna 1992 valmistuneen Nuku-keskuksen kerrostuma

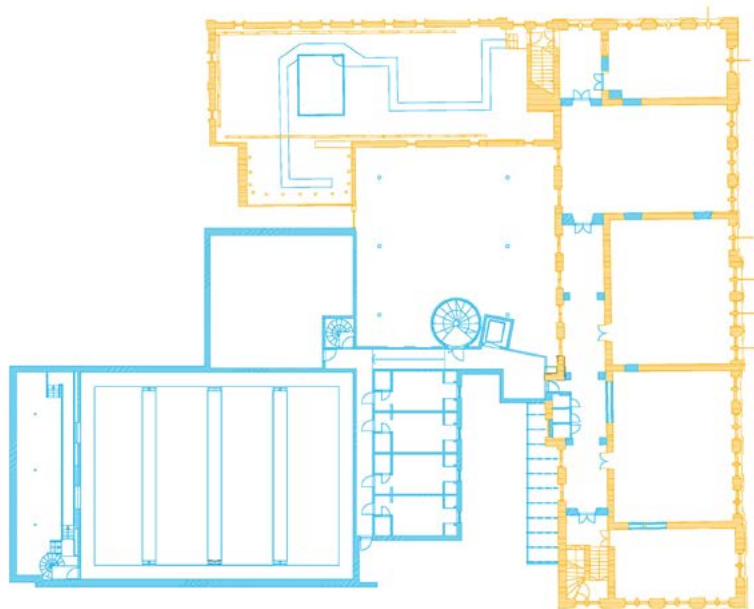

Vuosien 1992-2020 tehtyjen muutosten tuottama kerrostuma

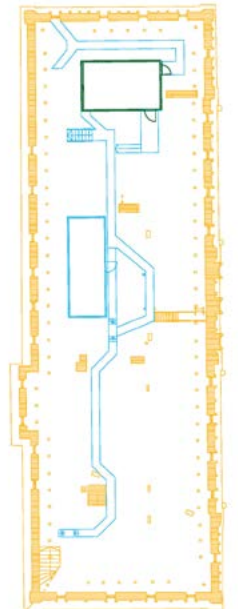
1 krs

2 krs

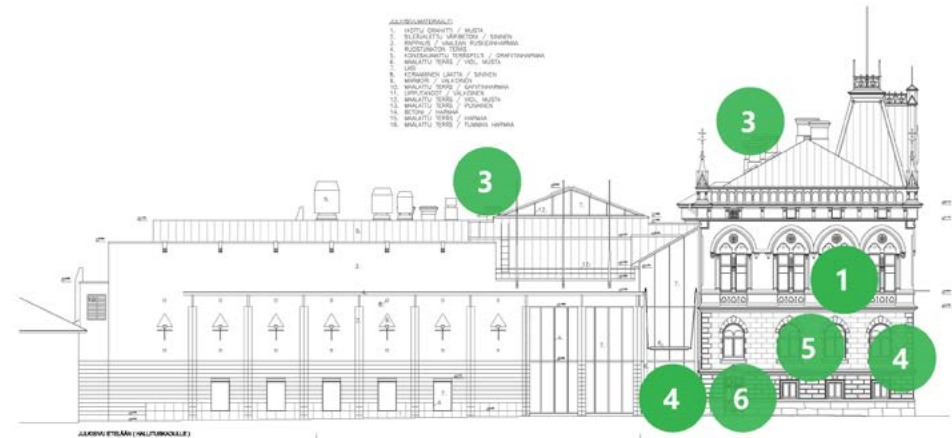
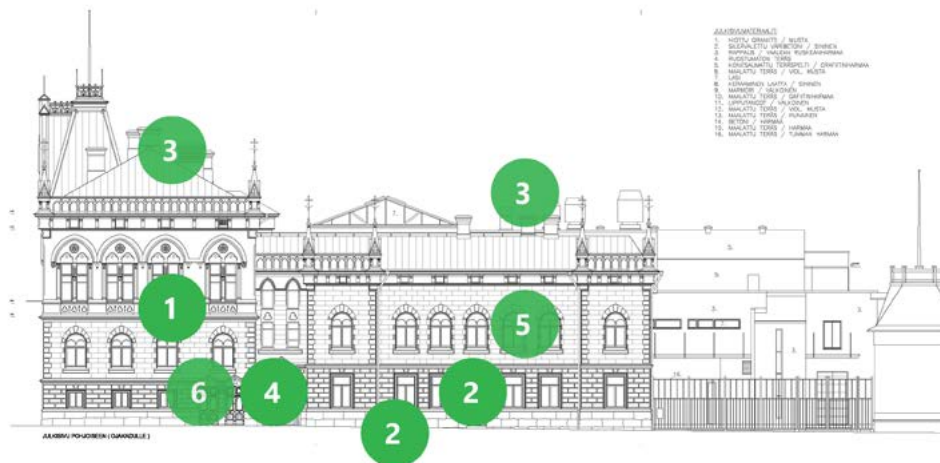
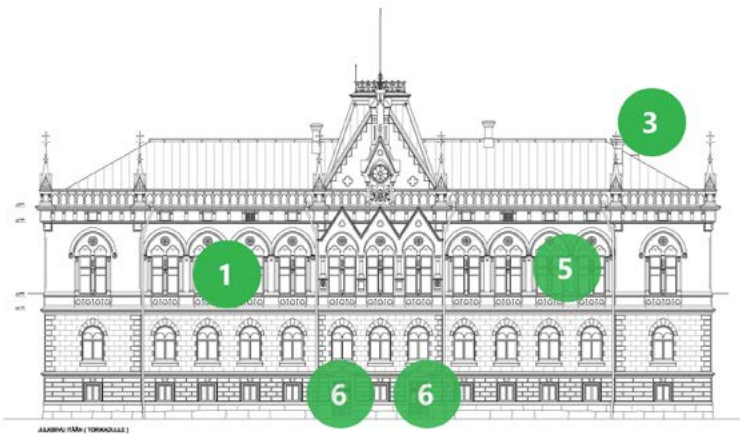
Ullakko

11.3 Julkisivumuutokset 1990-2020

Kulttuurikeskus Valveen julkisivumuutokset 1990-2020 POHJAKUVA: Oulun Tilapalvelut

1. Julkisivurappaus ja koristeosat uusittu 1990
2. Kivijalka ruiskubetonoitu 1989
3. Katolle lisätty iv-laitteita 2002-2003
4. Ulko-ovet uusittu 2012
5. Kaikki vanhan osan ulkoseinien ikkunat kunnostettu 2018-2020 (pl. Torikadun 1. kerros)
6. Kaikki vanhat ulko-ovet kunnostettu 2018-2020

12 Suunnittelijat

Kulttuuritalo Valveen suunnittelu jaksottuu kolmeen vaiheeseen. Rakennuksen ensimmäiset suunnitelmat laati arkkitehti Johan Lybeck vuonna 1883, kun tilaajana oli kauppias Gustav Granberg. Tämän jälkeen keskeneräisestä rakennuksesta tehtiin Oulun kaupungintalo Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman ja Wasastjernan vuonna 1893 laatimien suunnitelmien mukaan. Vi-

12.1 Johan Ludvig Lybeck

Arkkitehti Johan (John) Ludvig Lybeck syntyi 8. helmikuuta 1853 Uusikaarlepyyssä. Hän suoritti arkkitehdin tutkinnon Helsingin teknillisessä reaalikoulussa vuonna 1879. Valmistuttuaan Lybeck aloitti Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräisenä arkkitehtina ja suoritti jatko-opintoja Münchenin teknisessä korkeakoulussa vuonna 1892.

Johan Lybeck osallistui Oulun kaupungin jälleenrakennukseen vuoden 1882 suurpalon jälkeen. Vuosina 1884-1885 hän toimi lyhyen ajan myös Oulun läänin virkaatekevänä lääninarkkitehtina Jac Ahrenbergin sijaisena. Vuonna 1891 Johan Lybeck nimitettiin lääninarkkitehdiksi Mikkeliin ja kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 1901 hän sai nimityksen lääninarkkitehdiksi Turkuun.

Vaikka Lybeckin Oulussa viettämä aika jäi lyhyeksi, ehti hän jättää pysyvän jäljen sen kaupunkikuvaan. Hänen arkkitehtuurinsa jatkoi lääninarkkitehti Johan Oldeburgin kaupunkiin tuomia 1800-luvun lopun historiaromanttisia kertaustyyliä, uusrenessanssia ja uusgotiikkaa.

Oulun alueella Johan Lybeckin säilyneitä rakennuksia ovat muun muassa Granbergin kauppakartano (nyk. osa Kulttuuritalo Valve 1883), Tuomiokapituli (Ojakatu 1, 1884) ja Lumijoen kirkko (1889). Mikkeliissä Lybeckin tunnetuin työ on vuonna 1902 valmistunut Mikkelin keskuskansakoulun kivirakennus, jossa toimii nykyisin Päämajakoulu.¹ Johan Lybeck kuoli Turussa 20. huhtikuuta 1925.

¹ Järventaus, Esko 1967b: "Oulun lääninarkkitehdit". Studia historica: acta Societatis historicae Oulensis. Oulun historiaseura, Oulu PT-paino Oy Oulu 1967

meisin vaihe valmistui vuonna 1992, kun historiallinen vanha osa peruskorjattiin Oulun Nuoris- ja kulttuurikeskukseksi ja se sai rinnalleen uudisosan. Tämän vaiheen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Laatio. Edellä mainittujen lisäksi rakennukseen tehtyjen muutosvaiheiden suunnitteluun on osallistunut joukko oululaisia arkkitehteja ja arkkitehtitoimistoja.

12.2 Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjern

Kolmen nuoren arkkitehdin vuonna 1891 perustama Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna Ab kasvoi maamme suurimmaksi arkkitehtitoimistoksi. Toimisto menestyi kilpailuissa ja sai toimeksiantoja pääkaupungin olemusta rakentaneen Helsingin keskeisiltä paikoilta. Alkuvuosien ilmapiiriä sävyttivät kansallinen herääminen, yhteiskunnallinen murros sekä talouden toipuminen 1890-luvun alun lamasta.

Kolmikko oli nuoresta iästään huolimatta ehtinyt hankkimaan vankan kokemuksen muun muassa opettajansa Gustav Nyströmin toimistossa sekä Yleisten rakennusten ylihallituksessa. Myöhemmin toimisto vahvisti kilpailukykyään palkkaamalla osaavia ja kokeneita ruotsalaisarkkitehteja.

1890-luku oli nopeasti vaihtuvien tyylien aikakautta, jossa nuoret arkkitehdit toimivat joustavasti. Henkilökohtaisilla suhteillaan toimisto sai toimeksiantoja myös pienempien kaupunkien keskeisiltä paikoilta sekä maan rajojen ulkopuolelta.

Toimisto ilmoitti tekevänsä kaikkia ammattialaan kuuluvia töitä. Näin sille muodostui kirjava joukko referenssikohteita asuin- ja liiketaloista huviloihin sekä sosiaalisen rakentamisen alalla sairaaloista vanhainkoteihin. Listalle mahtuu myös teollisuuskohteita ja jopa navettoja. Toimisto ei ylenkatsonut myöskään pieniä muutostöitä.

Henkilövaihdoista huolimatta toimiston nimi säilyi alkuperäisenä vuoteen 1906, jolloin Karl Grahn jätti toimiston. Ernst Hedman oli myynyt osuutensa jo vuonna 1898. Toimiston tarina päättyi vuonna 1915, jolloin sen viimeinen perustajajäsen Knut Wasastjerna teki konkurssin.

Arkkitehtitoimisto Grahns, Hedman & Wasastjerna 1899. Fennian talo, Mikonkatu 17 Helsinki.
KUVA: Helsingin kaupunginmuseo CC BY 4.0

Arkkitehtitoimisto Grahns, Hedman & Wasastjerna merkittävimpiä töitä ovat Argoksen talo (1896), Wasa Aktiebakin talo (1899) ja Fennian talo (1899) Helsingissä, Sumeliuksen talo Tampereella (1901) ja Kotkan kauppahalli (1897). Kansainvälistä menestystä toimisto saavutti voittamalla Riian kaupungintalon suunnittelukilpailun vuonna 1904.²

Karl Gustav Grahns

Karl Gustav Grahns syntyi Helsingissä 9. helmikuuta 1868 ruotsalaisten vanhempien perustamaan perheeseen. Grahns aloitti opiskelun Polyteknillisessä opistossa vuonna 1885. Opiskeluaikana hän osallistui Emil Nervanderin johtamalle Suomen muinaismuistoyhdistyksen neljännelle tutkimusretkelle, jossa hänen tehtävänään oli vanhojen kirkkojen dokumentointi.

Valmistuttuaan arkkitehdiksi vuonna 1889 Karl Grahns työskenteli aluksi Gustav Nyströmin toimistossa. Myöhemmin hän kartutti kokemusta muun muassa Magnus Schjerfbeckin, C. R. Rosenbergin ja A. Törnqvistin toimistoissa. Ennen Arkkitehtuuritoimisto Grahns, Hedman & Wasastjerna Ab:n perustamista, hän ehti toimia myös yksityisenä arkkitehtina.

Arkkitehtuuritoimisto Grahns, Hedman & Wasastjerna Karl Grahnsin erikoisalaa olivat rakennusten pohjapiirustukset. Henkilökohtaisilla suhteillaan Grahns hankki toimistolle työtehtäviä muun muassa Pietarsaaresta. Grahns työskenteli toimistossa neljätoista vuotta, kunnes vuonna 1906 perusti oman toiminimen. Tämä ura jäi

² Hovi-Wasastjerna Päivi: Arkkitehtina Suomessa, Arkkitehtuuritoimisto Grahns, Hedman & Wasastjerna 2019

lyhyeksi, sillä Karl Grahn kuoli 28.8.1907. Hänen nimiinsä merkityt suunnittelukohteet sijaitsivat pääosin Helsingissä sekä Pietarsaareissa.³

Ernst Gustav Hedman

Ernst Gustav Hedman syntyi Oulussa 18. joulukuuta 1867 kauppaneuvos ja pankinjohtaja Johan S. Hedmanin perheeseen. Hedman valmistui ylioppilaaksi Uleåborgs Sveska Lyceumista. Piirtämisestä ja maalaustaiteesta kiinnostunut nuorimies jatkoi opintojaan Polyteknillisestä opistossa. Opintojen ohessa hän hankki työkokemusta muurarina rakennuksilla sekä piirtäjänä arkkitehti G.F. Granholmin toimistossa.

Hedman valmistui arkkitehdiksi vuonna 1890, jonka jälkeen hän aloitti harjoittelijana Gustav Nyströmin arkkitehtitoimistossa. Vuosina 1890-1891 hän toimii Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehtina sekä teki suunnittelutöitä Oulun ja Viipurin rakennuskonttoreissa.

Suunnittelutehtävät veivät hänet Venäjälle. Niistä mittavin sijaitsi Nizni Novgorodiin rakennettu hotellikompleksi, jonka rakentamista Hedman valvoi.

Ernst Hedman myi osuutensa vuonna 1898 Grahnille ja Wasastjernalle ja siirtyi liike-elämän palvelukseen. Hän työskenteli pitkiä aikoja Moskovassa ja Pietarissa tehden pitkiä liikematkoja eri puolille Venäjää. Uran loppupuolella Hedman palasi Suomeen ja toimi oikeusministeriössä taloustarkastaja. Hän palasi kiviteollisuuden pariin vielä hieman ennen kuolemaansa 21.10.1933.⁴

3 ibid

4 ibid

Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna 1899. Hotelli Fennian ravintolasali. KUVA: Helsingin kaupunginmuseo CC BY 4.0

Knut Edgar Wasastjerna

Knut Edgar Wasastjerna syntyi 6.10. 1867 Hämeenlinnassa sotilasperheeseen. Hänen isänsä oli valtiopäivämies, joka palveli armeijassa yli-insinöörinä ja eversti-luutnanttina.

Knut Wasastjerna kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin Reaalilyseosta ja aloitti opiskelunsa Polyteknisen instituutin arkkitehtiosastolla vuonna 1886. Opiskelun alkuvuosina hän hankki käytännön kokemusta toimimalla kesäisin muurarina. Valmistumisen lähestyessä hän toimi piirtäjänä Yleisten rakennusten ylläpidossa sekä arkkitehti August Nordbergin toimistossa.

Knut Wasastjerna valmistui arkkitehdiksi vuonna 1891. Aluksi hän avusti arkkitehti Carl Rosenbergia ja jatkoi ylimääräisenä arkkitehtina Yleisten rakennusten ylläpidossa. Samana vuonna 1891 Wasastjerna ehti aloittaa myös uran itsenäisenä arkkitehtina, kunnes yhteistyön Grahnin ja Hedmanin kanssa alkoi.

Knut Wasastjernalla oli keskeinen rooli Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna Ab:n työtilaisuuksien hankkimisessa. Sukutaustansa ja myöhemmin avioliiton kautta hänellä oli vahvat siteet Ruotsiin. Erityisesti yhteys aikansa merkittäviin ruotsalaisarkkitehteihin lukeutuneeseen professori lisak Carlssoniin oli nuorelle Wasastjernalle käännteentekevä. Näiden suhteiden kautta toimisto alkoi rekrytoida arkkitehteja Ruotsista.

Knut Wasastjerna jatkoi Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna Ab:n toimintaa vaihtelevilla kokoonpanoilla aina vuoteen 1914 saakka. Yhtiön toiminta päättyi konkurssiin, mutta Wasastjerna jatkoi vielä arkkitehdin uraa yksityisesti. Uran loppupuolella Wasastjerna toimi Helsingin kaupungin asuntoasiain tarkastajan virassa ratkoen 1920-luvun suurta asuntopulaa.

Knut Wasastjerna oli monen arkkitehtuurikilpailun palkintolautakunnassa ja osallistui aktiivisesti arkkitehtiklubin toimintaan. Hänet tunnettiin myös menestyneenä kilpapyöräilyn ja -purjehduksen harrastajana. Hän kuoli Helsingissä 12.4. 1935.⁵

Toimiston ruotsalaisvahvistuksia ja nimekkäitä harjoittelijoita

Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna yhteydessä on syytä mainita myös toimistossa työskennelleet ruotsalaisarkkitehdit sekä myöhemmin nimeä saaneet harjoittelijat.

Ruotsalaisten arkkitehtien palkkaaminen alkoi kroonisesta työvoimatarpeesta, jonka aiheutti Hedmanin pitkäaikainen oleskelu Venäjällä. Ruotsalaisia arkkitehteistä toimiston kannalta merkittävimpiä olivat Nils Johan (Johan) Settergren ja hänen opiskelutoverinsa Klas Boman, jotka aloittivat toimistossa vuonna 1896. Myöhemmin vuonna 1899 toimiston riveihin liittyivät muun muassa Gustaf Lindberg sekä Hjalmar Nyström.

Ruotsalaisvahvistusten hankkiminen oli erityisesti Knut Wasastjerna ansiota. He olivat Suomeen tullessaan hyvin koulutettuja, ja heillä oli nuoresta iästä huolimatta runsaasti käytännön kokemusta. Ruotsalaisarkkitehteja otettiin myös toimiston osakkaiksi ja he pääsivät siten vaikuttamaan sen kehitykseen. Ulkomailta rekrytoidut arkkitehdit saivat usein tehtäväkseen keskeisten julkisivujen suunnittelun.

Toimiston kotimaisista harjoittelijoista merkittävän uran loivat muun muassa arkkitehdit Walter Thomen, Gustaf Estlander ja sekä Birger Federley. Arkkitehti Selim A. Lindqvististä tuli toimiston osakas Ernst Hedmanin lopetettua.⁶

5 ibid

6 Hovi-Wasastjerna Päivi 2019 ss. 20-22

12.3 Arkkitehtitoimisto Laatio Oy

Arkkitehtitoimisto Laatio Oy on Marja ja Pekka Laation vuonna 1974 perustama oululainen arkkitehtitoimisto.

Kari Pekka Gunnar Laatio syntyi Helsingissä 27.11.1945. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Oulaisten yhteiskoulusta vuonna 1964 ja jatkoi opintojaan Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla. Valmistuttuaan vuonna 1972 Pekka Laatio työskenteli Oulun yliopiston rakennushankkeen neuvottelevana arkkitehtina vuosina 1973-1977. Sivutoimenaan hän toimi arkkitehtiosaston assistenttina vuosina 1977-83 ja 1993-1998. Pekka Laatio on toiminut useissa luottamustehtävissä kuten SAFA:n hallituksen jäsenenä ja varapuheenjohtajana sekä muun muassa Valtion rakennustaidetoimikunnan puheenjohtajana.⁷

Marja Hannele Laatio (os. Perttala) syntyi Helsingissä 20.12.1949. Hän valmistui arkkitehdiksi vuonna 1979 ja teki uran suunnittelijana ja osaomistajana perheen arkkitehtitoimistossa. Päättyönsä ohessa Marja Laatio on toiminut muun muassa Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry:n hallituksen jäsenenä.⁸

Arkkitehtitoimisto Laation laajaan tuotantoon kuuluu uudisrakennuksia, restaurointeja sekä useiden keskustakortteleiden kehityshankkeita. Oulussa toimiston suunnittelema korttelihankkeita ovat olleet muun muassa Hammar, Pallas sekä Kulmaleveri. Oulun merkittävimpiä restaurointikohteita olivat Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU, Oulun Lääninhallitus, Valkealinna sekä Teräksen talo. Pääkaupunkiseudulla toimiston näkyvimpiä hankkeita edustivat Stockmannin tavaratalon ja Akateemisen kirjakaupan sekä niiden välisen Keskuskadun kehittäminen.⁹

Arkkitehtitoimisto Laatio toimi sekä Oulussa että Helsingissä, joissa sillä vuonna 2010 oli yhteensä 25 arkkitehtia ja suunnittelijaa. Vuonna 2021 toimistosta tuli osa oululaista Uki-Arkkitehdit Oy:tä.

7 13.10.2010 ja Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011 osa 1, TEK, TFIF, SAFA ja RIL Saarijärven Offset Oy 2012

8 ibid

9 Rakennuslehti 13.10.2010

12.4 Muut suunnittelijat

Kulttuuritalo Valveen muutosvaiheiden suunnitteluun ovat osallistuneet lisäksi (aikajärjestyksessä) seuraavat suunnittelijat:

Kaupungin rakennusmestari Johan W. Miesmaa

Kaupungininsinööri Alpo Autio

Kaupunginarkkitehti Martti Heikura

Kaupunginarkkitehti Pentti Tala

Kaupunginarkkitehti Esko Tuulos

Erikoismaalausliike Sapluuna

Arkkitehtuuritoimisto Pekka Elomaa

Suunnitteluryhmä Jokelainen Palviainen

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

UKI Arkkitehdit Oy

Arkkitehtitoimisto Kari Huotari Oy

Archeus Oy

Arkkitehtitoimisto Lukkaroinen Oy

13 Yhteenveto

Kulttuuritalo Valveen rakennus pohjautuu 1880-luvun kauppakartanosuunnitelmaan, joka keskeytyi ja vietiin päätöksen Oulun kaupungintalon muodossa. Rakennus toimi virastotalona lähes yhdeksän vuosikymmentä. Se menetti kaupungintalon statuksen viereiselle Seurahuonelle, mutta sai 1990-luvun peruskorjauksessa uuden elämän nuoriso- ja kulttuurikeskuksena. Nykyisin Kulttuuritalo Valve on moni-ilmeinen ja laajasti käytössä oleva laitos, joka rikastuttaa Oulun kulttuurielämää sekä keskeisen alueen kaupunkikuvaa.

13.1 Eheys ja autenttisuus

Lähtökohta, jossa 1800-luvun lopun virastoille ja oppilaitoksille suunniteltu rakennus muutetaan 1990-luvun nuoriso- ja kulttuurikeskukseksi, oli rakennuksen autenttisuuden näkökulmasta vaativa. Lisähaastetta toi suuren ikkunattoman monitoimisalun sovittaminen Hallituskadun historiallisen miljööseen.

Lähtökohtaa selkiytti muita keskustan kortteleita kapeampi umpikorttelirakenne, jossa rakennukset muodostivat tarkkarajaisen ja yhtenäisen 1890-luvun kokonaisuuden. Etua oli myös siitä, että kaupungin kokonaan omistamaa korttelia voitiin suunnitella yhtenä kokonaisuutena.

Vuonna 1987 aloitetun suunnittelun kantavana ajatuksena oli korjata vanha poliisitalo ja rakentaa sen rinnalle uudisosa, jonne sijoitetaan kaikki nykyaikaista tekniikkaa vaativat toiminnot. Rakennuksia yhdistäväksi ytimeksi suunniteltiin valokatteinen sisäpiha.

Toinen keskeinen ajatus oli vanhan osan säilyttävä peruskorjaus. Ajattelutapa omaksuttiin Suomessa vasta 1980-luvun alussa ja sen mukaisesti kaikki käyttökelpoiset rakennusosat ja detaljit ennallistettiin tai korvattiin alkuperäisen mallin mukaisilla uudisosailla. Säilyttäminen ei koskenut myöhempiä kerrostumia. Niiden poistamisella pyrittiin palaamaan 1890-luvun tilajärjestykseen.

Oulun nuoriso- ja kulttuurikeskuksen suunnitteluvaiheessa Suomessa elettiin nousukautta ja kansainvälinen postmoderni arkkitehtuuri oli otettu täällä innolla

Kulttuuritalo Valve on osa Oulun keskustan keskeisimpiä katunäkymiä. Kuvassa näkymä Torikadulta pohjoiseen.

vastaan. Tyyli oli salliva. Se leikitteli historialla ja pyrki huomioimaan rakennuksen käyttäjien odotukset. Postmodernista muotokielestä ja värimaailmasta tuli tässä tapauksessa vanhaa ja uutta osaa yhdistävä tekijä.

Lopputuloksena oli tunnistettava 1990-luvun nuoris- ja kulttuurikeskus, jonka historiallisuus näkyi parhaiten kertaustyyllisissä ja uuden värin saaneissa 1890-luvun julkisivuissa sekä saman aikakauden tilasarjoissa ja fragmenteissa. Paluu alkupeiräiseen virastorakennuksen autenttisuuteen ei ollut perusteltua eikä edes mahdollista.

Myös monia suunnitteluvaiheita läpikäynyt uudisrakennus löysi paikkansa Hallituskadun kaupunkikuvasta ja sen paikalta purettuun poliisivankilaan nähden rakennus teki korttelista aikaisempaa ehyemmän.

Kulttuuritalo Valve on korkeatasoinen 1990-luvun monitoimitalo. Sen keskeinen sijainti, toteutus ja säilyneisyys tekevät siitä rakennustyyppin ainutlaatuisen edustajan.

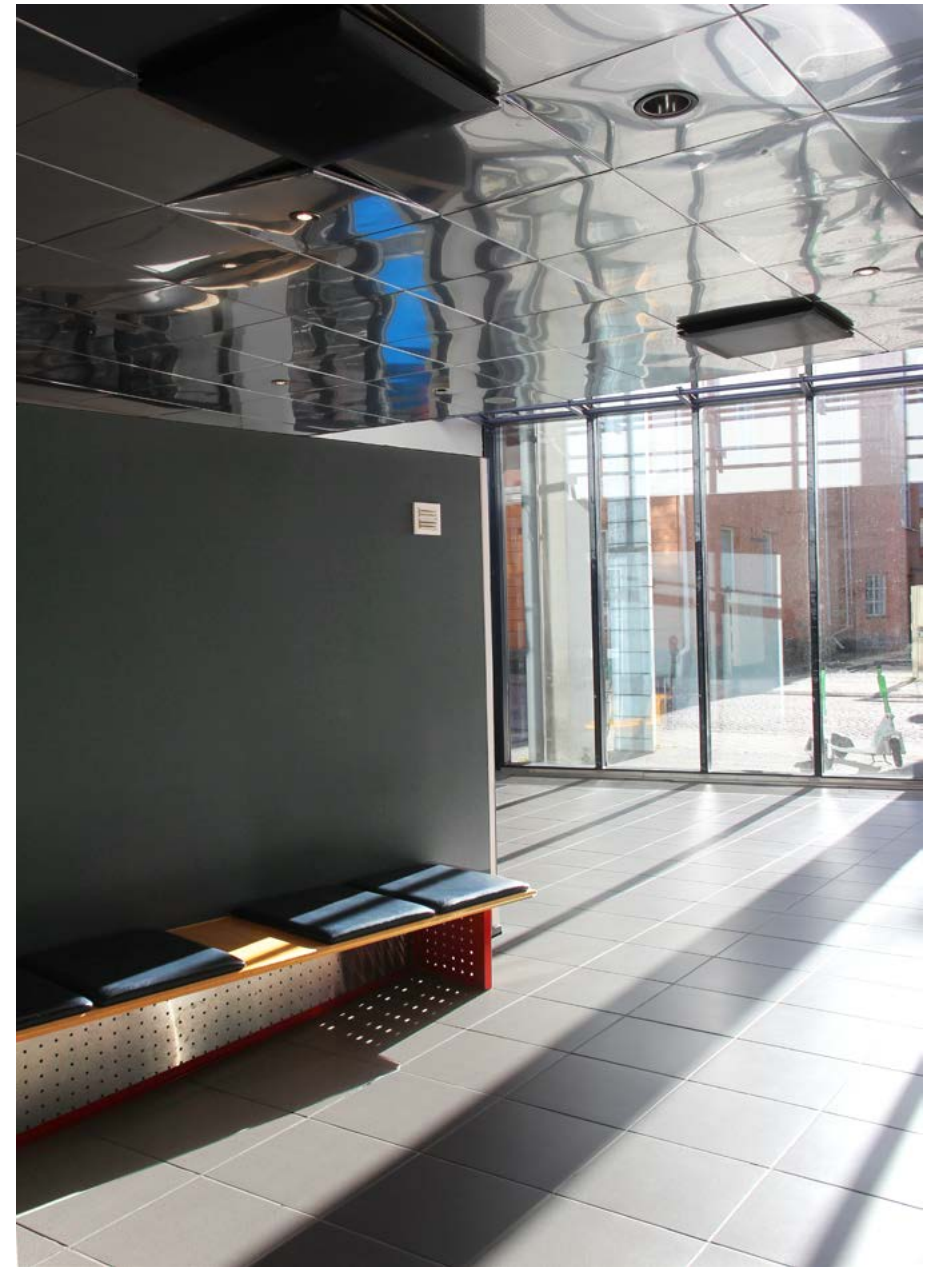
13.2 Arvonäkökulmia

Historialliset arvot: kaupungin toiseksi tärkein talo

Kulttuuritalo Valveen historiassa on kolme rakennusvaihetta, jotka ovat luettavissa rakennuksen kerrostumista. Kukin niistä kuvastaa omassa ajassaan Oulun kaupungin vaurastumista sekä rakennuttajien kunnianhimoisia tavoitteita.

Ensimmäinen rakennushanke ei päätynyt hyvin. Kauppias Gustav Granberg ryhtyi suurisuuntaiseen hankkeeseen vuoden 1882 palon jälkeen. Hän päätti rakentaa arvostetulta kauppaneuvosisältään peritylle tontille arkkitehti Johan Lybeckin suunnitteleman kauppakartanon, jossa oli kolme kaksikerroksista kivirakennusta. Rakennushanke keskeytyi vuonna 1883 Gustav Granbergin tekemään konkurssiin, jossa perheen arvokas tontti rakennuksineen päättyi huutokaupattavaksi.

Oulun kaupungin näkökulmasta keskeisellä paikalla sijainnut, keskeneräinen ja vähitellen rapistuva rakennus ei näyttänyt hyvältä varsinkaan viereisen Seurahuoneen juhlatiloista katseltuna. Granbergin perheelle palautunut kiinteistö päätettiin hankkia kaupungille ja keskeneräisestä kauppakartanosta päätettiin tehdä Oulun uusi kaupungintalo.

Postmodernin tyylivirtauksen vapaamielisyys auttoi vanhan osan ja uudisosan yhteensovittamisessa. Kuvassa uudisosan eteisaula.

Vuonna 1893 aloitettu kaupungintalohanke päätti vuosikymmeniä jatkuneen jahkailun ja lukuisat toteutumattomat suunnitelmat. Viimeisin, arvostetun arkkitehdin Theodor Höijerin suunnittelutyö, keskeytettiin ja tehtävä annettiin nuorille helsinkiläisarkkitehdeille Grahn, Hedman ja Wasastjerna. Valintaa edesauttoi Ernst Hedmanin oululaistausta ja pankinjohtajaisä.

Rakennuksen historiaan kytkeytyi useita kaupungin virastoja, poliisilaitos, tullikamari sekä maistraatti. Myös kaupungin valtuusmiehet ja rahatoimikamari kokoontuivat kaupungintalossa. Ylimpään kerrokseen tehtiin kauppakoulun ja alemman teknillisen koulun ajanmukaiset luokkahuoneet. Myöhemmin talossa toimi Oulun puhelinyhdistys.

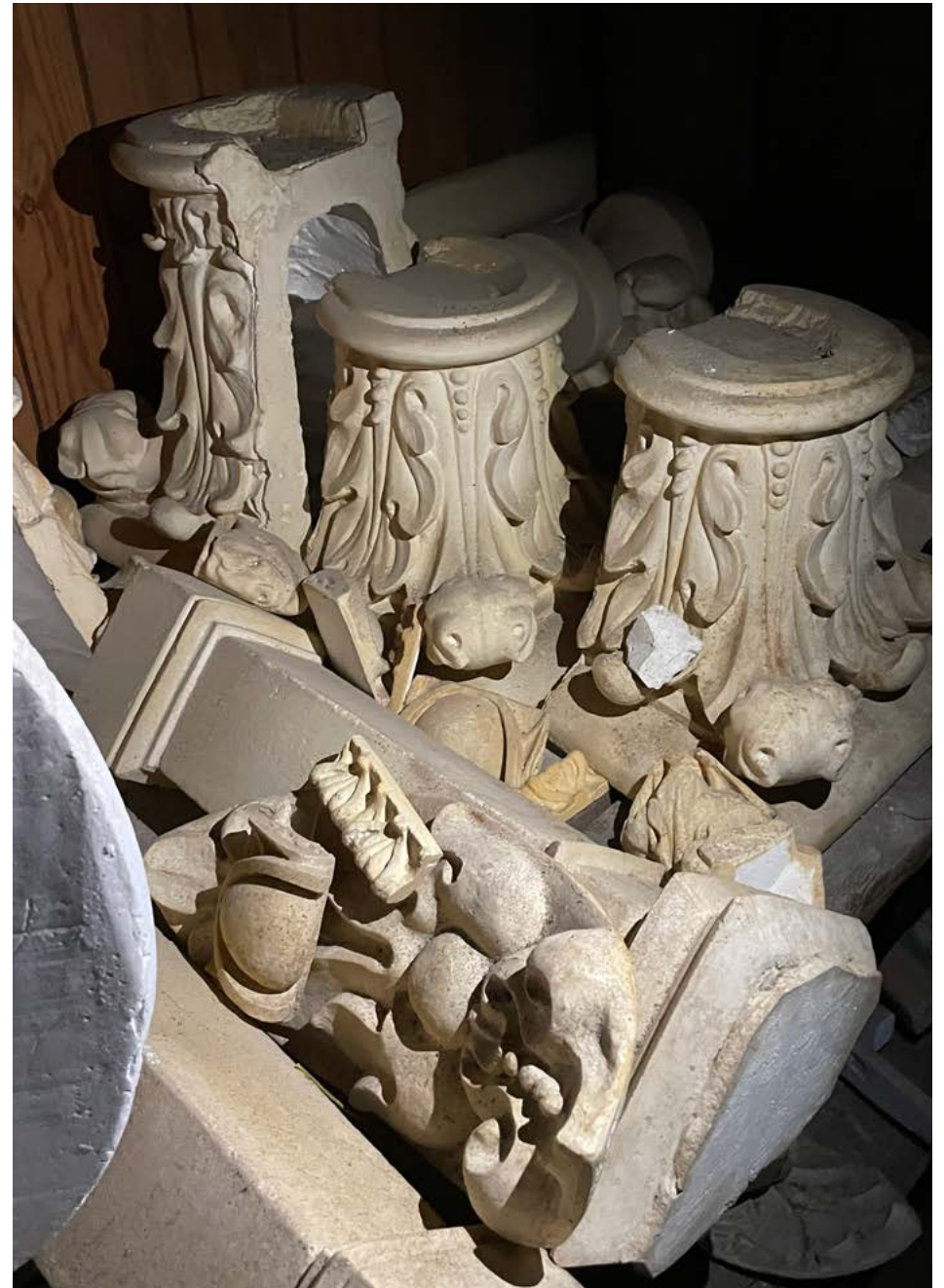
Komeasta ulkokuorestaan huolimatta kaupungintalo oli ensisijaisesti virasto, jossa virkamiehet suorittivat arkista työtään. Kaupungin juhla- ja edustustilat sijaitsivat viereisessä Seurahuoneessa. Tilanahtaus johti kehitykseen, jossa 1920-luvulta alkaen kaupungin virastot muuttivat yksi toisensa jälkeen Seurahuoneen tiloihin. Vuonna 1942 Seurahuoneesta tehtiin virallisesti kaupungintalo ja vanha kaupungintalo jäi poliisin käyttöön. Poliisilaitoksen toiminnasta on säilynyt fragmentteja rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa.

Rakennuksen elinkaaren kolmas vaihe käynnistyi 1980-luvun alussa, jolloin astui voimaan laki kuntien kulttuuritoiminnasta. Ouluun perustettu kulttuuritoimi käynnisti tilojen ja niiden käytön suunnittelun jo 1980-luvun alussa. Vuoden 1985 kansainvälisenä nuorison juhluvuotena hankkeeseen liitettiin toiseksi käyttäjäksi nuorisotoimi.

Oulun kaupungin panostus korkeatasoiseen nuoriso- ja kulttuurikeskukseen oli valtakunnallisessa mittakaavassa merkittävä teko. Se sai lisää painoarvoa, kun peruskorjattavan poliisilaitoksen rinnalle päätettiin rakentaa moderni uudisosa. Hanke sai valmistuessaan julkisuutta ja huomionosoituksia.

Kulttuuritoimen kannalta talo osoittautui tärkeäksi mahdollistajaksi, jonka suojissa kehittyivät suurten kulttuurilaitosten marginaaliin jääneet tanssi, elokuva, teatteri, sirkus, sarjakuva, valokuva sekä erityisesti lastenkulttuuri.

Kaupungintalon runsas koristelu herätti aikalaisissa huolta liioittelusta. Nykyisin kipsikoristeet kuuluvat luontevana osana talon runsaaseen arkkitehtuuriin.

Arkkitehtoniset arvot: historialliset kerrostumat saavat näkyä

Kulttuuritalo Valveen rakennus on kerroksellinen kokonaisteos, joka vuonna 1992 valmistuneessa rakennusvaiheessa sai vanhaa ja uutta osaa yhdistävän postmodernin yleisilmeen.

Vanha osa on nimetty kaupungin omaperäisimmäksi kertaustyylien edustajaksi ja 1960-luvulla se sai jopa tyylihirviön maineen. Rakennuksen arkkitehtuuri herätti reaktioita myös 1980-luvun lopussa, kun sen mittakaavaltaan poikkeavaa laajennusosaa sovitettiin Hallituskadun kaupunkikuvaan.

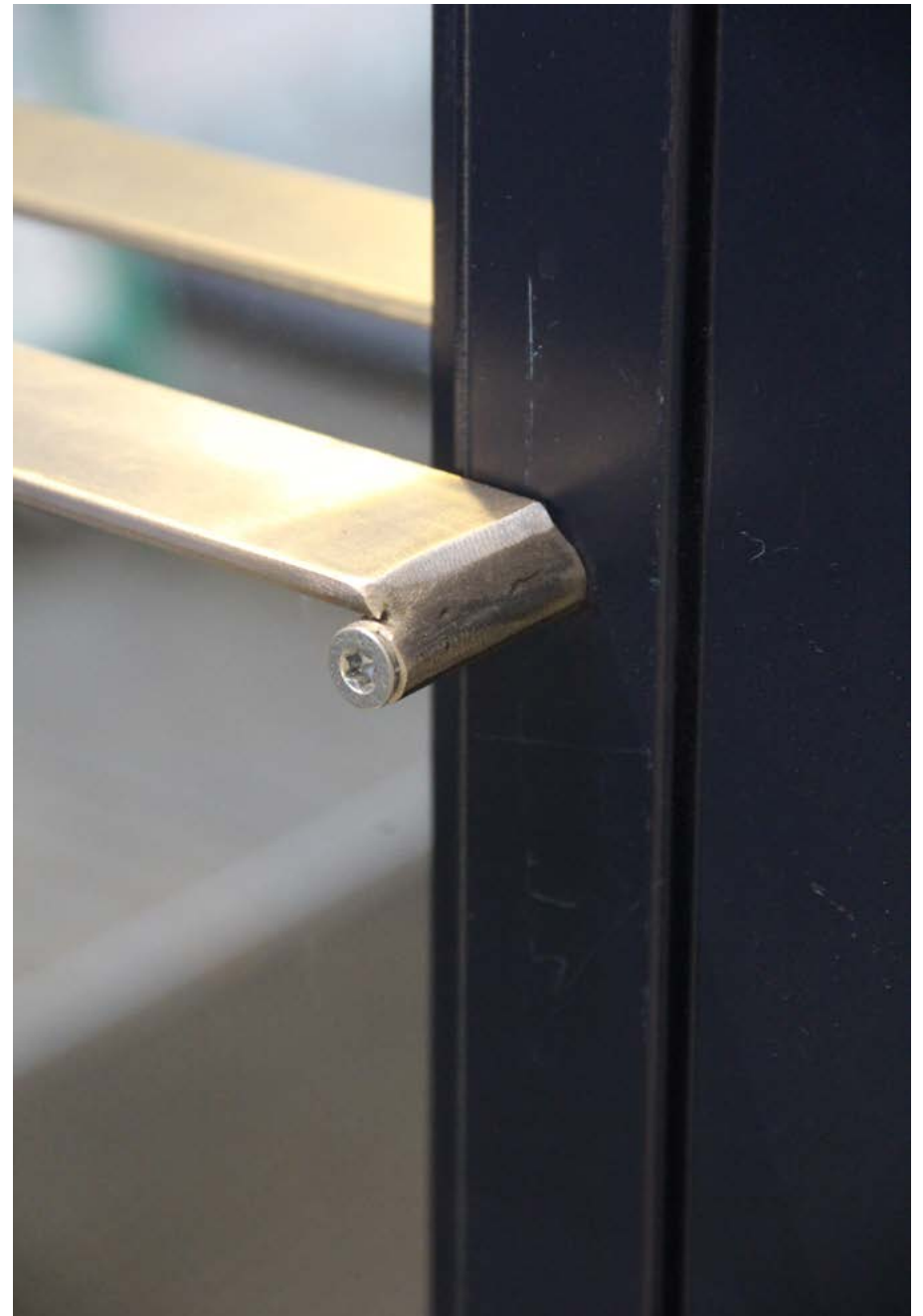
Vanhin kerrostuma vuodelta 1883 edustaa uusrenessanssia ja se loi rakennuksen pohjamuodon. Symmetrisessä etufasadissa on hienovaraisesti eteen työntyvä kolmijakoinen keskirisaliitti sekä päädyissä kaksijakoiset sivurisasiitit. Kahden ensimmäisen kerroksen kaari-ikkunat ja julkisivun rustikointi ovat tämän tyyli-suunnan tyypillisiä piirteitä.

Vuoden 1893 kaupungintalosuunnitelma lisäsi rakennukseen kolmannen kerroksen, joka toteutettiin uusgoottilaisella kertaustyyllillä. Nuoret arkkitehdit yhdistivät keskiaikaisiin koristemuotoihin ennakkoluulottomasti tuolloin yleisesti käytettyjä kipsikoristeita. Liiallinen koristelu sai palautetta jo aikalaisilta, mutta toisaalta sitä pidettiin luontevana keinona korostaa rakennuksen merkittävyttä.

Vanha osa on säilynyt varsin tarkalleen edellä kuvatussa vuoden 1890-luvun asussa. Väritys on muuttunut alkuperäisestä harmaasta myöhemmin keltaiseen ja 1990-luvulla nykyiseen punasävyiseen. Nykyisen värityksen tavoitteena oli manifestoida rakennuksen nuorekasta käyttäjäkuntaa.

Vanhan osan sisätiloissa on säilynyt alkuperäinen tilajako edelleen tunnistettavissa ja siellä on säilynyt runsaasti alkuperäisiä rakennusosia. Postmodernin aatemaailman mukaisesti sisätilat saivat asun, joka ei tarkalleen ollut alkuperäinen, mutta korosti rakennuksen historiallisuutta. Huoneet saivat kepeän värityksen, jonka toteutuksessa sovellettiin aikakaudelle tyypillisiä maalaustapoja. Näkyvän roolin saivat myös ennallistetut koristemaalaukset.

Laajennusosa edustaa materiaaleiltaan ja muodoiltaan valmistusajankohdan tyyliä. Sen rakennusosat sisältävät valikoituja yksityiskohtia.

Uudisosan arkkitehtuuri tehtiin tunnistettavasti oman aikakautensa kerrostumaksi. Modernit materiaalit kuten väribetoni, lasi ja teräs sommiteltiin historiallisten rakennusten vaakalinjojen mukaan. Uudisosan julkisivuun tehtiin postmodernissa hengessä uusia tulkintoja vanhoista koristeosista. Monien vaiheiden jälkeen myös uudisosan suuri ikkunaton massa saatiin istutettua luontevaksi osaksi Hallituskadun katukuvaa.

Sisätilojen osalta uudisosan toteutus perustui suoraviivaisuuteen ja valittujen yksityiskohtien korostamiseen terävillä tehosteväreillä. Erityisesti eteisaulan kiiltävä ja värikäs olemus on postmodernin tyylin pitkälle viety ilmentymä. Uudisosan keskeisin tila on Valvesali, joka totutettiin modernin teatterin kehittämän musta laatikko-periaatteen mukaisesti.

Uusi ja vanha osa liitettiin yhteen kattamalla niiden välinen sisäpiha. Tilasta tehtiin ulkotilan kaltainen ja sen dominanteiksi rakennettiin korkea lasitiilinen porrastorni ja hissitorni.

Kulttuuritalo Valve on edellä kuvatun kaltainen kahden eri aikakauden muodostamana kokonaisuus, jossa on kohteeseen huolellisesti valittuja kalusteryhmiä sekä tiloja varten luotua taidetta. Elävää kerrostumaa edustaa kulttuuritoimijoiden värikäs tapa sisustaa ja käyttää toimitiloihin luovasti.

Kaupunkikuvalliset arvot: historiallisen Oulun keskipisteessä

Kulttuuritalo Valve sijaitsee Oulun keskustassa kolmen historiallisen näköalakohteen leikkauspisteessä.

Torikadulla Valve liittyy Kolmiotalon, Oulun lyseon, Kirkkotorin koulun sekä van-

han ja uuden Suomen Pankin talon muodostamaan jatkumoon. Kadun päätteellä tähän arvoteknisten sarjaan liittyvät lääninhallituksen rakennukset.

Hallituskadulla Valve on osa kaupungin omaperäisintä katunäkymää. Sitä reunoittavat Oulun palon jälkeen rakennetut puu- ja kivirakennukset, erikoisuutena hansapäätyiset talot kadun etelälaidalla. Historiallisten talojen sarja jatkuu Rantakadulle saakka. Yksi niistä on Byströmin piharakennus Nappi, joka oli Nuku-hankkeen aikana purku-uhanalainen, mutta säästyi, kun Nukun tilaohjelmaa jouduttiin supistamaan.

Kolmas Valveen rakennusryhmää rajaava katu on edellä mainittuja rauhallisempi Ojakatu, joka on lyhyt ja varjoisa. Ojakadun pohjoispuolella on Madetojan puisto ja sen halki virtaava kaupunginoja. Kadun varrella on Valveen lisäksi 1800-luvun lopulla rakennetut Byströmin talo, Tervosen talo ja Tuomiokapituli. Idässä katunäkymä päättyy Kaupungintalon takajulkisivuun.

Kaukomaisemassa Kulttuuritalo Valveen rakennukset näkyvät Tuiran silloille sekä Linnansaareen. Rakennus jää kuitenkin Madetojan puiston peitteisyyden taakse.

Kulttuuritalo Valveen uudisosa on osa Hallituskadun kaupunkikuvaa, jossa sen katulinjaan sijoitetut kolmionmuotoiset betonipilarit tarjoavat rakennusta lähestyvälle illuusion sinisestä julkisivusta. Ojakadun puolella sen takajulkisivua voi tarkastella vain portin kohdalla.

Huolimatta Kulttuuritalo Valveen näyttävistä fasadeista ja korkealle kohoavista kattoratsastajista, se ei pysty haastamaan viereisen kaupungintalon dominanssia. Tämä entinen Seurahuone vei aikoinaan kohteemme kaupungintalotatuksen ja on aina pitänyt pikkuveljeään selkensä takana. Rakennusten välistä kaupunkitilaa elävöittää Maria Silfvanin puisto sekä sen sympaattinen veistos.

Nukun tanssisalit ovat olleet monen nuoren ponnahduslauta ammattiin. Harrastuksen suosion kasvaessa Ouluun saatiin myös tanssin korkeakoulutus.

Sosiaaliset ja yhteiskunnalliset arvot: kulttuurin ponnahduslauta

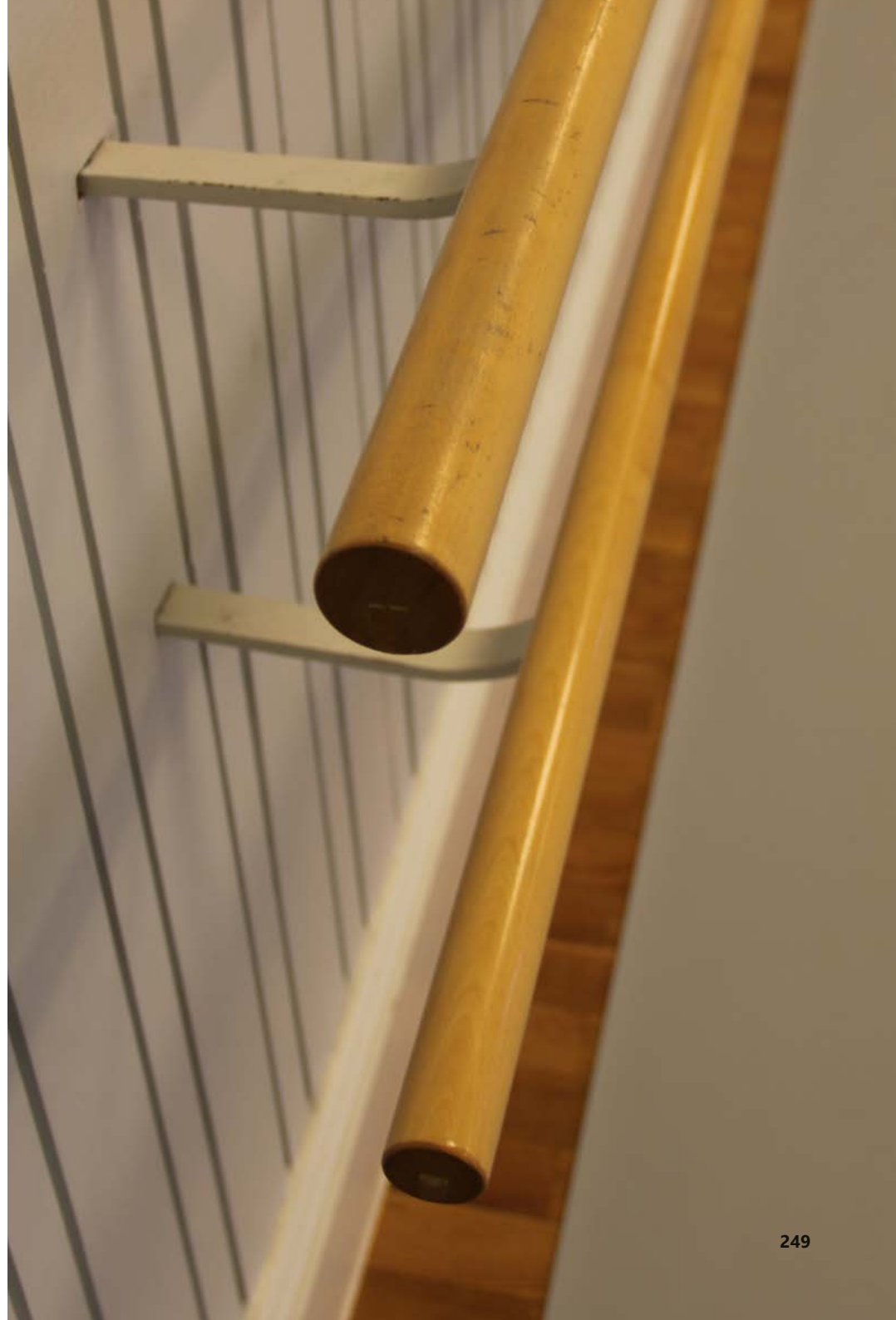
Kulttuuritalo Valve edustaa elävää kulttuurihistoriaa. Se on kaikille avoin kaupunkitila Oulun keskustassa sekä harrastuspaikka, joka on käytettävissä viikon jokaisena päivänä aamusta iltaan. Oulun kaupungin yleiset kulttuuripalvelut on organisoitu osaksi kulttuuritalo Valveen toimintaa.

Nukun rakentaminen oli merkittävä panostus oululaiseen kulttuuriin ja nuorisoon. Se edusti 1980-luvulle tyypillistä hyvinvointirakentamista, mutta monitoimitalojen valtavirrasta selkeästi poikkeavalla tavalla. Talo tarjosi puitteet suurten kulttuurilaitosten ulkopuolelle jääneille toimijoille. Panostus lastenkulttuuriin on näkynyt talon myöhemmissä käyttäjämäärissä.

Nuorisotoimi liitettiin hankkeeseen vuonna 1985, jolloin kulttuuritoimen suunnitelmat olivat jo edenneet pitkälle. Vaikka nämä kaksi käyttäjää ajautuivat välillä ristiriitoihin, toivat molemmat rakennukseen uusia kulttuuritoimijoita ja tapahtumia. Nuorisotoimen ylläpitämissä Nukun bänditiloissa Aknestik-yhtye kehitti edelleen suurta suosiota nauttivan Suomirokkia-kappaleen ja Zero Nine valmistautui esiintymään megabändin Euroopan kiertueella.

Nuku ja myöhemmin Kulttuuritalo Valve on ollut merkittävässä roolissa monen pienen kulttuuritoimijan, taideammattista haaveilevan nuoren tai idean asteella olevan tapahtuman toteutumisessa. Esiintymistilat ja galleriat ovat rikastuttaneet sekä esiintyvien taiteilijoiden että esityksistä nauttivan yleisön elämää.

Esimerkkejä Valveen tiloissa voimaantuneista ja myöhemmin moneen ammattilaisuraan johtaneista kulttuurialoista ovat muun muassa tanssi ja valokuva. Merkittäviksi tapahtumiksi ovat Valveen suojissa kehittyneet muun muassa Oulun musiikkivideofestivaali, Irlantilaisen musiikin festivaali ja Ilmankitaran maailmanmestaruuskisat. Talon omaa tuotantoa edustaa valtakunnallista tunnustusta saanut lastenkulttuuri.

LÄHTEET

KUVALÄHTEET

Kuva- ja piirustuslähteet on mainittu numeroitujen kuvatekstien yhteydessä. Ellei lähdettä ole erikseen merkitty, kuvaaja on Veli-Pekka Huhmo, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

ARKISTOT JA KOKOELMAT

Kansallisarkisto, Oulu

Museoviraston rakennushistorian arkisto

Oulun kaupunginarkisto

Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseo

Kulttuuritalo Valveen arkisto

Sauli Pesosen yksityiskokoelma

Jari Kangasnimen yksityiskokoelma

Heino Kuhan yksityiskokoelma

PAINETTU KIRJALLISUUS

Halila Aimo: Oulun kaupungin historia II 1721-1809, Kirjola Oy Oulu 1953

Hautajärvi Harri 2018: Rakennetun Suomen tarina. Harri Hautajärvi (toim.) Rakennustieto

Hautala, Kustaa 1975: Oulun kaupungin historia III 1809-1856. Oulun kaupunki

Hautala, Kustaa 1976: Oulun kaupungin historia IV 1856-1918. Oulun kaupunki.

Hautala, Kustaa 1982: Oulun kaupungin historia V 1918-1945. Oulun kaupunki.

Hovi-Wasastjerna Päivi: Arkkitehtina Suomessa, Arkkitehtuuritoimisto Grahn, Hedman & Wasastjerna., Tallinna 2019

Kaila Panu: Maalari maalasi taloa, Multikustannus Oy, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2009

Kervanto Nevalinna Anja: Kaupungissa on tulevaisuus. Julkaistu teoksessa Rakennetun Suomen tarina. Toim. Harri Hautajärvi. Helsinki: Rakennustieto ry. Porvoo 2017

Niskanen, Aino: Kulttuurin ja vapaa-ajan tiloja koko kansalle. Julkaistu teoksessa Rakennetun Suomen tarina. Toim. Harri Hautajärvi. Helsinki: Rakennustieto ry. Porvoo 2017

Niskanen Kaarina, Ilpo Okkonen: Oulun Graadi, Studio Ilpo Okkonen Oy, Kirjapaino Kaleva, Oulu 2002.

Niskanen Kaarina, Ilpo Okkonen, Lassi Kalleinen: Puistojen Oulu, Studio Ilpo Okkonen Oy, Painotalo Suomenmaa, Oulu 2008.

Manninen Turo 1995: Oulun kaupungin historia VI 1945-1990. Oulun kaupunki.

Manninen Turo: Soitellen! Oulun puhelinosakeyhtiöt 1882-2007, Oulun puhelin Holding Oyj, Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2009

Pietarila Pentti: Rakennusten värit ja koristetyylit, Tikkurila Paints O, Libris 2004

Rauske Eija: Vallan ja hallinnon huoneista. Julkaistu teoksessa Rakennetun Suomen tarina, Rakennustieto Oy, Porvoo 2017

Tekniikan akateemiset ja arkkitehdit 2011 osa 1, TEK, TFiF, SAFA ja RIL Saarijärven Offset Oy 2012

Turunen Riina: Velka, vararikko ja tuomio, Konkurssi ja sen merkitykset 1800-luvun suomalaisissa kaupungeissa, Jyväskylä Studies in Humanities 335, Jyväskylä 2017

Virkkunen A.H: Oulun kaupungin historia I 1610-1721, toinen painos Kirjola Oy Oulu 1953

HAASTATTELUT JA SÄHKÖPOSTIT TEKIJÄLLE

Eronen Pauliina, tuotantopäällikkö

Hammar Timo, restaurointimestari

Huotari Arja, kulttuuritalon johtaja (ent)

Kariniemi Paula, nuorisoasiainkeskuksen hallintopäällikkö (ent.)

Karnaranta Arto, apulaispoliisipäällikkö

Kotila Weikko, arkkitehti

Riutankoski Matleena, arkeologi tiedonanto 7.10.2022

Saarnio Jari, arkkitehti

Salmirinne Kepa, muusikko

Takalo Jukka, muusikko ja videotaiteilija

Tienari Ritva, kulttuuritoimen johtaja (ent)

Tuukkanen Johanna, kulttuuritalon johtaja

Törmänen Veikko, taiteilija

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Arvokkaita alueita Oulussa 2015 - Keskeinen kaupunkialue, Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 219, Oulun kaupungin yleiskaavoitus 201

Itkonen Minna, Oulun poliisilaitos 1919-1939, Oulun yliopiston, Historian laitos, Suomen ja Skandinavian historian pro gradu-tutkielma, Joulukuu 1997

Järventaus, Esko 1967b: "Oulun lääninarkkitehdit". Studia historica: acta Societatis historicae Ouluensis. Oulun historiaseura, Oulu PT-paino Oy Oulu 1967

Kirkkotorin koulu - Rakennushistoriaselvitys FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 31.12.2019

Oulun kaupungin nuoriso- ja kulttuurikeskuksen peruskirja 7.6.1991

SÄHKÖISET LÄHTEET

www.rakennettuhuvinvointi.fi/fi/kulttuurirakennukset/konserttitalit-1900-luvun-jalkipuolella

kirjastolinkit.ouka.fi/kaleva "Oulu punastuu hilitysti"

Laatio Pekka, Rakennushistoria Nuku 4.12.1992, julkaistu www.ouka.fi

Turunen, Harri 2009. Granberg, Ferdinand (1814–1877). Suomalaisen talouselämän vaikuttajat -verkkajulkaisu. Studia Biographica 8. Helsinki (www.kansallisbiografia.fi) SKSViitattu 7.12.2016

SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Arkkitehti 6-7/1993

Helsingin Sanomat

Kaiku

Kaleva

Louhi

Oulun ilmoituslehti

Rakennuslehti

OULU

KULTTUURITALO VALVE, OULU

Rakennushistoriaselvitys 20.2.2023 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy